

**МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ДНІПРОПЕТРОВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ПРАВА
ТА ІННОВАЦІЙНОЇ ОСВІТИ
КАФЕДРА АНАЛІТИЧНОЇ ЕКОНОМІКИ ТА МЕНЕДЖМЕНТУ**

**ТРАДИЦІЇ ТА ІННОВАЦІЇ В СУЧАСНІЙ НАУЦІ
ТА ОСВІТА В УМОВАХ ВИКЛИКІВ ТА ЗАГРОЗ
ГЛОБАЛІЗАЦІЇ**

Матеріали міжнародної науково-практичної конференції

29 листопада 2022 року

м. Дніпро

УДК 001+378
Т 65

*Схвалено на засіданні наукової ради
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
(протокол № 8 від 20.04.2023 р.)*

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ

Наливайко Л. Р. – проректор Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, доктор юридичних наук, професор, Заслужений юрист України;
Савіщенко В. М. – директор Навчально-наукового інституту права та інноваційної освіти Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, доктор юридичних наук кандидат педагогічних наук, доцент;
Фісуненко Н. О. – завідувач кафедри аналітичної економіки та менеджменту Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, кандидат економічних наук;
Верхоглядова Н. І. – професор кафедри аналітичної економіки та менеджменту Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, доктор економічних наук, професор;
Коваленко-Марченкова Є. В. – начальник науково-редакційного відділу, доцент кафедри аналітичної економіки та менеджменту Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, кандидат економічних наук;
Протопопова Н. А. – старший викладач кафедри аналітичної економіки та менеджменту Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ.

Т 65 Традиції та інновації в сучасній науці та освіта в умовах викликів та загроз глобалізації: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (м. Дніпро, 29 листопада 2022 року). Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2023. 368 с.

ISBN 978-617-8035-04-4

Збірник містить матеріали міжнародної науково-практичної конференції. У науково-практичному заході взяли участь науковці, викладачі, стейкхолдери та здобувачі закладів вищої освіти та наукових установ України, а також фахівці-практики органів влади. Тематика публікацій охоплює актуальні питання економіки та управління соціально-економічним розвитком країни.

Матеріали конференції можуть бути використані в науково-дослідній роботі та навчальному процесі ЗВО, а також у розбудові соціально-економічних систем.

Матеріали опубліковано в авторській редакції, факти, судження й висновки авторів публікацій не завжди підтверджуються та поділяються редакційною колегією.

© Автори, 2022
© ДДУВС, 2023

ЗМІСТ

Ахмаджанова Д. В., Висоцький О. Ю. Мовна політика України як механізм захисту її національних інтересів.....	12
Бабинін Ю. Д. Розвиток національних економічних систем в умовах глобалізації.....	15
Белікова К. В. Стратегія розвитку підприємства.....	18
Бившева Т. Ф., Погода О. В., Татаринцева Ю. Л., Пушкар О. І. Інноваційні технології навчання в сучасних умовах.....	20
Біленко К. С. Зміст операційної діяльності підприємства.....	23
Білоцерківський О. Б., Котюк Ю. В., Васільєва А. В. Проблеми створення та розвитку стартапів в Україні.....	25
Боднар О. А., Ткачук А. М. Розвиток інфраструктури аграрного сектора України в умовах глобалізації.....	27
Божидай І. І., Бобонець Є. С. Основні теоретичні положення публічного управління.....	29
Бокач А. В. Формування програми заходів впровадження еко-підприємництва.....	32
Бунчук О. В., Таблер Т. І., Бунчук Т. І. Підготовка викладача математики у контексті сучасних суспільних викликів.....	34
Буцанова К. Г. Гендер у розвитку національної економіки.....	37
Верхоглядова Н. І., Кононова І. В. Інновації в освіті.....	39
Винник Д. А. Глобалізація в економічному просторі.....	43
Вишневський О. С. Аспірантура між створенням нового знання та відтворенням існуючого.....	45
Воротінцев Д. В. Стратегічні пріоритети післявоєнної відбудови економіки України.....	49

Глушевський В. В., Метеленко Н. Г., Ільченко С. В., Коваль В. Я. Інновації в освітньому процесі університету: досвід та перспективи провадження освіти у дуальному форматі в інженерному навчально-науковому інституті імені Ю. Потебні ЗНУ	52
Гнатишин Л. Б., Малецька О. І., Прокопишин О. С. Дистанційна освіта у вищій школі України	56
Грищенко Д. О., Бондаренко Є. С. Волонтерський рух в Україні як привід глобалізації активної громадської та громадянської позиції	59
Гулега Д. І. Основні загрози національній безпеці України на сучасному етапі	60
Данилко Є. К. Маркетинговий менеджмент	62
Джерелейко С. Д., Алексов С. В. Стратегічний менеджмент організації в умовах цифровізації	65
Dubovkina I., Myronchuk A. Some aspects of energy saving technology of hydrodynamic treatment	68
Дуда М. Ю. Правові засади врегулювання процедури smart-управління розвитком міст в Україні	70
Дуюн О. А. Волонтерство як форма надання допомоги постраждалим	73
Єсімов С. С. Ефективне фінансування та комплектування кадрів державних службовців як фактори забезпечення національної України	74
Зоря С. П., Голобородько В. В. Управління платоспроможністю та фінансовою стійкістю суб'єктів господарювання та напрями їх забезпечення	77
Іванова М. А. Політико-правовий аналіз сучасних загроз національній безпеці України	80
Калініна Н. Р. Маркетинговий менеджмент	82
Калініченко З. Д., Тодоренко І. О. Прийняття країнами Західної Європи стратегії економічного методу забезпечення національної безпеки	84

Калошин Н. О. Теоретичні засади впровадження інновацій в управління персоналом.....	86
Карімов Г. І., Ващенко В. І. Індивідуалізація навчальної траєкторії здобувачів вищої освіти.....	88
Клєван І. В. Інновації в освітній діяльності та управлінні.....	90
Коваль Н. О. Сучасна інвестиційна політика в умовах глобалізації.....	92
Ковальчук О. В. Формування стратегії інтернет-маркетингу та визначення інструментів її реалізації.....	95
Козубай І. В., Наумик А. С. Інноваційні підходи в освітньо-педагогічній діяльності.....	98
Кокоріна В. І. Особливості та протиріччя розвитку національних інноваційних систем.....	100
Колісніченко Н. М. Сучасні виклики державного управління та механізми реагування на них.....	104
Кононова І. В., Верхоглядова Н. І. Інституціональні ризики забезпечення безпеки національної економіки.....	108
Коваленко-Марченкова Є. В., Бут К. А. Актуальні аспекти мотивування персоналу в організації.....	111
Корнієвський С. В. Розумна спеціалізація як інструмент реалізації політики регіонального розвитку.....	113
Крамарчук А. В. Комплексна оцінка результатів прогнозування соціально-економічних процесів.....	117
Крушельницька Т. А., Бондаренко К. В. Започаткування і розвиток нормативно-правового механізму підтримки біженців і внутрішньо переміщених осіб в Україні.....	119
Кубецька О. М. Звітність підприємства: її види та користувачі.....	122
Кубецька О. М., Поляновська Б. С. Механізми антикризового фінансового управління.....	126
Кубецька О. М. Основні підходи до визначення процентних ставок фінансового ринку.....	131

Кубецька О. М., Тарвердієва Е. І. Сутність кризи підприємства.....	133
Кубецька О. М., Хомич Д. В. Домінанти забезпечення фінансової стабілізації підприємств.....	135
Кузьміна І. Ю. Проблеми та перспективи розвитку сучасного наукового потенціалу майбутніх лікарів.....	137
Кушнірук В. С., Калашников І. С. Віртуальна (інтернет) торгівля, її особливості, проблеми і перспективи.....	139
Кушнірук В. С., Якимовська В. В. Розвиток освітніх інновацій в Україні: проблеми та можливості впровадження.....	142
Левкіна Р. В., Котко Я. М. STEM-освіта як сучасний підхід до розвитку інноваційної освіти у ЗВО.....	145
Лисенко Є. О. Маркетингова цінова політика.....	148
Литвиненко Т. М. Підвищення якості вищої освіти як відповідь на потреби сучасного ринку праці.....	150
Лук'яненко О. А. SEO-аналіз інтернет комунікації закладів вищої освіти Міністерства внутрішніх справ України.....	153
Лук'янова Д. С. Основні концепції маркетингової діяльності.....	158
Любавіна В. П. Міжнародно-правова характеристика презумпції невинуватості та забезпечення доведеності вини щодо кримінального провадження.....	160
Максимова А. Я. Сучасні інноваційні тенденції в освітній діяльності.....	164
Маргулов А. Х. Дистанційна форма навчання: аналіз стану та перспективи розвитку.....	168
Матвєєва О. Ю. Роль гендерного мейнстрімінгу в підтримці Civic Tech для розбудови системи публічного управління суспільним розвитком.....	169
Микитенко В. В. Стале господарювання енергосистем із елементами розподіленої генерації.....	173

Мироненко М. А., Король Р. М., Рябець М. А. Розвиток науково-дослідної установи державної форми власності в Україні в умовах воєнного стану за підсумками другого кварталу 2022 року.....	177
Мірошниченко А. С. Соціальний діалог в Україні: реалії сьогодення.....	181
Москвичова Д. А. Сучасний стан правового регулювання надання адміністративних послуг в Україні.....	183
Мудрак Р. П. Глобалізація: відкритість економіки та економічна безпека.....	185
Мунько А. Ю. Фінансові інструменти розвитку громад: переваги та запобіжники застосування.....	188
Назаренко К. С. Активізація розвитку регіонів на інноваційній основі.....	191
Нальотова А. К. Актульні загрози національній безпеці України та механізми захисту національних інтересів України.....	194
Науменко Н. Ю., Топка Ю. Поняття та основні принципи економіко-статистичного аналізу реалізації продукції підприємства.....	197
Новік І. О., Чирвон А. С. Впровадження інновацій як фактор підвищення підприємницької активності.....	199
Ovetska O., Oveckiy S. Prospects of the development projects of GTS of Ukraine as an element of the decarbonization of Europe.....	203
Олексієнко Р. Ю., Шевельов Н. В. Інноваційні підходи до стратегічного управління в сучасній організації.....	205
Онопрійчук Д. О. Використання кореляційного аналізу для прогнозування розвитку криптовалюти Bitcoin.....	207
Остапенко Т. М. Значення фінансового аналізу підприємства.....	211
Остапенко Т. М. Класифікація оборотних активів підприємства.....	214

Остапенко Т. М., Попова Є. А. Фінансове оздоровлення підприємства: теоретичний аспект	216
Падалка А. В. Проведення фінансового аналізу на сільськогосподарському підприємстві	218
Пашковська А. А. Ядерний потенціал як механізм захисту національних інтересів України: уроки минулого та перспективи	220
Перетяцько К. О. Актуальні інструменти маркетингу	222
Петрова Л. О., Квіткін П. В. Фактори гомеостазису інформаційної безпеки особистості	224
Повіренна О. О. Роль і принципи місцевого самоврядування в управлінні комунальною сферою	227
Погрібняк А. П. Методологічна база стратегічного розвитку експортно-імпортних операцій підприємства	230
Прокопець К. В. Ліквідність та платоспроможність підприємства	233
Протопопова Н. А. Вплив енергетичної кризи на розвиток соціально-економічних систем країни	234
Протопопова Н. А., Волощук В. В. Захист соціально-економічних систем в умовах воєнного стану та енергетичної кризи	236
Протопопова Н. А., Діденко А. В. Управління безпекою соціально-економічних систем	238
Протопопова Н. А., Іванчук Ю. Г. Податковий аудит під час воєнного стану	239
Пушкар О. І., Татаринцева Ю. Л., Артюхова А. М. Розвиток ринку сучасних фінансових продуктів та послуг на основі інтернет технологій	241
Пушкар О. І., Татаринцева Ю. Л., Пономаренко А. В. Fintech інновації у банківському та страховому бізнесі в умовах глобалізації світової економіки	243

Сагайдак-Нікітюк Р. В., Захарко Н. В. Дослідження особливостей зовнішньоекономічної діяльності виробників фармацевтичної продукції в умовах глобалізації.....	246
Саєнко А. Р. Управлінські інновації: сутність та класифікація.....	247
Самойленко В. В. Гендерна рівність та питання її забезпечення в правовій державі.....	250
Сидоров О. А. Причини виникнення кредитних відносин.....	252
Сидоров О. А. Фінансовий стан підприємства: фактори впливу.....	254
Синіговець О. М., Буракова Д. О. Вплив на економіку України закордонних ТНК.....	255
Скачкова І. А., Карташова О. А. Впровадження проектного підходу на сільськогосподарському підприємстві.....	258
Скачкова І. А., Маковій А. С. Аналіз стейкхолдерів проекту.....	260
Skorobogatova N., Belmasov L. Accelerated depreciation as a method of stimulating innovative activity of enterprises.....	263
Слюсаренко А. В., Павленко С. В. Розвиток науково-технічного виробництва в Україні та світі.....	265
Слюсаренко А. В., Предчук О. А. Інновації як основа конкурентоспроможності для сучасних підприємств України в умовах євроінтеграції.....	268
Смирнова А. А., Радько Д. Р. Інновації в оптимізаційних процесах сільського господарства.....	271
Стеблюк Н. Ф. Моделювання стратегій розвитку системи вищої освіти в умовах глобальної конкуренції.....	273
Сушин С. М. Класифікація податків та їх зміст.....	276
Taraevska L., Rishchuk L. Impact of investment as a financial strategy for supporting public-public partnership.....	278

Ткачук О. В. Організація грошових розрахунків підприємств	281
Толочко Д. Р. Основи фінансів підприємства	283
Толочко Д. Р. Маркетинг освіти на сучасному етапі розвитку суспільства	285
Торопов М. О. Маркетингова товарна політика	287
Трещов М. М. Мезоконвергенція – системотворчий чинник взаємодії органів місцевого самоврядування та громадянськості	290
Tiutiunnyk H. Sustainable development of the Ukrainian aquaculture in the context of the implementation of European practices	293
Усенко О. Ю. Інвестиції в людський капітал як основа розвитку країни	295
Фісуненко Н. О. Роль і значення цифрової економіки в розвитку інновацій	298
Хамініч С. Ю., Сокол П. М. Складові освіти в умовах війни	300
Хилько І. І., Романенко А. А. Особливості використання динамічних економіко-математичних моделей у процесі виробництва	303
Хомишак О. Б., Денищенко К. М. Англомовна проектна діяльність дітей молодшого шкільного віку в умовах воєнного стану: арт-терапевтичний аспект	306
Хохба О. Т. Система управління розвитком територій: стратегічний блок завдань	308
Черненко К. В. Використання мультимедіа в освітньому процесі	311
Шкода Т. Н., Котик П. В. Кадрова та інтелектуальна безпека як основні складові економічної безпеки підприємства	313
Шперчук А. О. Принципи та аспекти стратегічного управління в системі ефективного розвитку банківської установи	315
Шевчук Д. В. Інвестування в інноваційну діяльність підприємств України	319

Щебілова О. Р. Становлення громадянського суспільства в Україні	321
Щетинін А. І., Ульянова Л. П., Чайка Ю. М. Про деякі теоретичні основи активізації інноваційного розвитку	324
Осадча Н. В., Іванов С. В. Формування експортної стратегії України	327
Осадча Н. В., Разумова Г. В., Затишняк В. В. Оцінка інвестиційної привабливості Дніпропетровської області	330
Kabaniachyi V. V., Legeza M. Potential for the development of aviation services in trade and foreign economic activities	334
Omarova U. G. kyzy Traditions and innovations in modern science and education against the background of globalization and threats of the times	337
Ядловська О. С. Увага до розвитку особистості суб'єктів освіти як основа сучасних методів науково-педагогічної діяльності	341
Власенко Д. В., Самойлов І. О. Фінансово-економічний аналіз як інструмент управління гнучкістю фінансово-економічної діяльності підприємства	344
Гладкова О. Є., Захарова К. В. Сучасні способи мотивації персоналу	346
Мамедова С. А. кизи, Носова І. В. Оцінювання як невід'ємний елемент управління розвитком підприємства	349
Сокол Р. В., Захарова К. В. Організаційно-економічні аспекти підвищення конкурентоспроможності підприємства	351
Соболь Б. В., Власенко Д. В. Підходи до поняття «фінансове оздоровлення підприємства»	354
Мірончук Т. А., Одарчук Н. А. Антропофактор у вітчизняній науці: новітні та трансформаційні тенденції	356
Коваль В. В., Соловйова О. М., Башинська М. І. Управління інтелектуальною власністю в умовах сприяння розвитку міжнародної економіки	359
Разумова Г. В., Оскома О. В. Управління ризиками підприємства з метою забезпечення його фінансово-економічної безпеки	361
Затишняк В. В., Разумова Г. В. Розвиток трудового потенціалу у відповідності до потреб роботодавців в умовах відновлення економіки дніпропетровської області	364

АХМАДЖАНОВА Д. В.,

здобувач вищої освіти

*Дніпровського національного
університету імені Олеся Гончара*

Науковий керівник:

ВИСОЦЬКИЙ О. Ю.,

*професор кафедри міжнародних відносин
та соціально-гуманітарних дисциплін,*

*Дніпровського національного
університету імені Олеся Гончара,
доктор політичних наук, професор*

МОВНА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ ЯК МЕХАНІЗМ ЗАХИСТУ ЇЇ НАЦІОНАЛЬНИХ ІНТЕРЕСІВ

Сьогочасний євроінтеграційний шлях України, який передбачає розбудову незалежної, демократичної, правової та соціальної країни як повноправного члена організації не може відбуватися без здійснення та реформування мовної політики держави. Відповідати стандартам ЄС у сфері освіти, науки та культури буде означати й інтеграцію у її інформаційний простір, приєднання до політики мультикультуралізму і мультилінгвізму. Окрім цього, мовне питання є актуальним й для внутрішнього середовища України.

Важливість реалізації мовної політики ЄС визначається поєднанням в собі різних країн та культур, з різною історією та різними мовними групами. Успіх розуміння один одного полягає у використанні ефективної мовної політики, яка допомагає досягнути спільної мети. Для Європейського Союзу така політика – це набір ініціатив та цілей у галузі освіти, в межах якої вивчаються мінімум дві іноземні мови (принцип «рідна мова плюс дві іноземні»), вивчення мов розпочинається з раннього періоду, відбувається захист етнічних та регіональних мов, покращення рівня освіти викладачів, навчання перекладачів, створення правил та системи тестування рівня володіння іноземними мовами, більше застосування загальноєвропейських мовних рекомендацій, надання громадянам доступ до документів організації у вільному доступі їх мовою, що гарантує легітимність та прозорість діяльності організації. Це і є найбільш головними напрямками мовної політики ЄС [2]. Втілення мовної політики ЄС також переслідує ціль розвитку економічної складової, збільшення конкурентоздатності на глобальному ринку та підняття інтелектуального рівня країн-членів. На основі цього Європейський Союз стимулює не тільки до вивчення мов членів організацій, а й до інших мов.

«EU Language Policy» («Мовна політика ЄС») розвивається в межах різних програм, заходів, дискусій, семінарів та онлайн-зустрічей, де кожен охочий може висловити свою думку. Окрема увага приділяється виданню

аналітичних, наукових, тематичних публікацій з метою популяризувати освітню, мовну політику на рівні держави, адже здебільшого політика ЄС цього напрямку є відповідальністю саме країн-членів. Інститути ЄС відіграють лише допоміжну, консультативну роль, обмежуючись принципом «субсидіарності». Тобто, мовна політика визначається державами самостійно, однак програми ЄС сприяють її розвитку. Серед реалізованих програм слід виокремити LINGUA, Erasmus+ COMETT (Community Action Programme for Education and Training for Technology in the European Community), TEMPUS, YOUTH FOR EUROPE (Європа для молоді), COMETT та інші. Erasmus+ є найбільш відомою та привабливою програмою, адже вона націлена на освіту молоді, дітей з раннього віку. Найважливішою метою ініціативи є сприяння вивченню мов, покращити свої мовні навички. Учасник цієї програми має можливість, беручи участь в освітній, спортивній чи тренінговій діяльності, навчатись в закладі, що приймає чи проходить стажування в країні ЄС, тим самим обмінюватись досвідом та стимулювати вивчення іноземної мови. На сьогодні, Erasmus+ також фінансує численні проекти для підтримки викладання та вивчення жестових мов. «Креативна Європа» – програма, що займається перекладом книг й рукописів. З 2001 року 26 вересня було оголошено Європейським днем мов, в ході якого кожного року відбуваються різні заходи з ціллю сприяти вивченню мов громадянами ЄС через збільшення обізнаності про їх багатоманітність. Заохочення відбувається також і в рамках різних премій, нагород. Серед них «Європейський мовний знак» та «Juvenes Translatores» («Молоді перекладачі»). Європейський мовний знак – нагорода, яку присуджують за нові, цікаві методи вивчання мов та підвищення проінформованості про регіональні мови та мови національних меншин. Нагорода також присуджується найінноваційнішим програмам, людям, що досягають найбільшого прогресу у вивченні іноземної мови та найкращим представникам освіти. У 2021-2022 роках проєкт зосередився на методах з використанням ІКТ та цифрових медіа. Ще однією важливою премією є «Молоді перекладачі». Конкурс проводиться кожного року саме для 17-річних школярів ЄС. Молодь має можливість відчути себе перекладачем та зрозуміти важливість вивчення іноземних мов [6].

Успішність та ефективність мовного напрямку свого розвитку ЄС досліджує через постійні опитування та дослідження. Згідно з останніми моніторингами, 83 % опитуваних погодились з тим, що знання декількох мов є перевагою та понад дві третини сказали, що вивчення іноземних мов має бути політичним пріоритетом [5].

Мовна політика є нагальним питанням і для України як в межах внутрішньої політики, так і зовнішньої. Євроінтеграційний курс має на меті підведення освітнього рівня українців до рівня європейських країн, подолання так званого мовного бар'єра з урахування всіх рекомендацій щодо забезпечення прав мов національних меншин. Державну мовну політику Україна здійснює в межах Конституції, ЗУ «Про забезпечення функціонування

української мови як державної» та міжнародних документах (Рамкова конвенція Ради Європи про захист національних меншин та Європейська хартія регіональних мов або мов меншин). На сьогодні головною ціллю мовної політики України є збільшення ваги української мови в політичному й культурному житті населення. Хоч статус української мови як державної й передбачає її обов'язкове застосування на теренах України при реалізації своїх повноважень органами державної влади, органами місцевого самоврядування та у публічних сферах, однак Конституція та інші документи вказують, що країна одночасно з цим гарантує розвиток різносторонньої самобутності корінних народів України (кримські татари, караїми, кримчаки) та національних меншин. Державну мовну політику країна реалізує через різні програми, громадські ініціативи, нагородження та вже є активним учасником програм ЄС, наприклад Erasmus+, де учасників від України з кожним роком стає все більше. Важливим кроком для держави було засідання Генасамблеї Європейської федерації національних мовних інституцій (EFNIL) 21 березня 2022 року, в ході якого була проголошена одностороння підтримка на членство України в мовному просторі Європейського Союзу. Це означає, що надалі розширюються можливості української мови для її популяризування в європейському середовищі та формування плану з захисту української як майбутньої мови організації [3].

Євроінтеграційний курс України передбачає виконання певних умов, виконавши які вона зможе стати повноправним членом організації, одним з них є внесення змін до мовного закону та дотримання європейських прав для мов національних меншин. Венеціанська комісія та інші інститути ЄС вказали на певні проблемні аспекти в Законі України «Про забезпечення формування української мови як державної», серед яких: наявність штрафів за порушення закону, зміна квот для медіа державною мовою та перегляд пункту 6 статті 1 про відповідальність, яка встановлена законом за навмисне спотворення державної мови в офіційних документах. Ухвалення закону про національні меншини, який буде повністю відповідати стандартам ЄС дасть можливість нам здійснити ще один крок до вступу в організацію, проте з іншого боку це означає надання російській мові певного статусу, що досить турбує великий відсоток українців після повномасштабного вторгнення російської федерації. На сьогодні ведеться інформаційна боротьба з витісненням російської мови з суспільного життя українців, починаючи від музичної сфери до телебачення. Дотримання Рамкової конвенції Ради Європи та Хартії Європейського Союзу змушує нас надавати російській мові ті ж права, що наявні і в інших мовах нацменшин: проводити різноманітні заходи, конференції, виставки й концерти, отримання певної інформації та інформування про топографічні назви рідною мовою, існування медіа та квот на нього рідною мовою і викладання у школах, університетах мовами національних меншин. Отже, повної відмови від російської мови не може бути. На фоні цього відбуваються певні суперечки між владою та громадськими

організація, що відстоюють самостійність української мови [1,4]. Для їх подолання представникам законодавчої ініціативи слід знайти компроміси та врахувати думку кожної сторони, дотримуючись Конституції України. Мовна політика України є одночасно як кроком держави до європейського середовища, так і її зброєю у війні з російською федерацією. Інтеграція не повинна відбуватися всупереч послабленню нашої культурної та національної безпеки, адже її відсутність може становити загрозу і для безпеки Європи.

Список використаних джерел:

1. Ні – розмінуванню культурного кордону з росією! Заява спільноти. Портал мовної політики. URL: <http://language-policy.info/2022/08/ni-rozminuvannyu-kulturnoho-kordonu-z-rosijeyu-2-zayava-spilnoty-mova-ob-jednuje/>
2. Тарасенко О. Л. Пріоритетні напрями реалізації мовної політики Європейського Союзу. Журнал Державне управління: удосконалення та розвиток – наукове фахове видання з питань державного управління. URL: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=146>.
3. Українська мова отримала можливість захисту як майбутня мова ЄС. URL: <https://m.day.kyiv.ua/uk/news/220322-ukrayinska-mova-otrymala-mozhlyvist-zahystu-yak-maybutnya-mova-yes>.
4. Хрустальов А. Членство України в ЄС: доведеться повертати права російській мові. URL: <https://ukraine.segodnya.ua/ua/ukraine/chlenstvo-ukrainy-v-es-bridetsya-vozvrashchat-prava-russkomu-yazyku-1627066.html>.
5. Eurobarometer. Language selection. European Union. URL: <https://europa.eu/eurobarometer/surveys/browse/all/series/8927>.
6. Language policy. Fact Sheets on the European Union. European Parliament. URL: <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/en/sheet/142/language-policy>.

БАБИНІН Ю. Д.,

здобувач вищої освіти

Дніпропетровського державного

університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

ОСТАПЕНКО Т. М.,

доцент кафедри аналітичної

економіки та менеджменту

Дніпропетровського державного

університету внутрішніх справ,

кандидат економічних наук, доцент

РОЗВИТОК НАЦІОНАЛЬНИХ ЕКОНОМІЧНИХ СИСТЕМ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Поняття «глобалізація» для більшості населення нашої країни практично нічого не означає. Ми живемо у своєму минулому, зайняті облаштуванням свого життя і мало вникаємо в те, що відбувається за межами нашої країни. Але дійсність сучасного світу, диктує такі умови, що сьогодні просто

неминучі процеси самовизначення України, пошук свого нового майбутнього в світі, що змінився, з метою придушення «технологічної безперспективності», нашої країни, що не виробляє нові технології і не має можливості використовувати для свого розвитку технологій інших країн.

Перехід від національної економіки до глобальної сьогодні є характерною рисою розвитку всього світового співтовариства. Утворення єдиного глобального ринку дозволяє кожній національній економіці бути відкритою економічною системою. Національний капітал, чи то фінансовий чи інтелектуальний, легко перетікає з однієї країни в іншу і концентрується там, де продуктивність суспільної праці вища, а її вкладення матиме найвищий економічний ефект. На жаль, дійсність така, що розвиток інформаційних технологій зробило багато країн, що розвиваються, відсталими назавжди і забезпечило «викачування» з окремих країн не тільки капіталу, а й інтелектуальних ресурсів [1].

Сьогодні сформовано історичний виток у розвитку людства, в якому самостійний, конкурентно-економічний розвиток окремих країн змінюється залежністю від розвитку та функціонування світової економіки із загальнопланетарним характером, що регулює об'єктивні світогосподарські відносини.

Головну та вирішальну позицію в сучасних умовах та тенденціях подальшого економічного розвитку, зайняли транснаціональні корпорації (ТНК). ТНК сьогодні представляють міжнародні монополії, що реалізують свою виробничу діяльність за межами країни, в якій розташовується головна компанія та забезпечують «транснаціоналізацію» економічного життя всього людства. У зв'язку з чим утворилася дещо своєрідна система світоустрою, за якої: «ТНК контролюють до половини світового промислового виробництва, 53 % зовнішньої торгівлі та приблизно 80 % патентів та ліцензій на нову техніку, технологи та «ноу-хау» [2].

У світі діє близько 40 тисяч транснаціональних компаній, що мають у 150 країнах, близько 200 тисяч філій. 500 транснаціональних компаній, зосередили у своїх руках практично необмежену економічну владу, яка в системі охопила всю планету.

Поява транснаціональних банків, які є фінансовою основою розвитку ТНК, також є новим явищем глобалізації. Їхні мережі складають понад 5 тис. відділень, розкинутих по всьому світу. Основним прикладом є: «Міжнародний валютний банк (МВБ) та Міжнародний валютний фонд», які ведуть активну міжнародну діяльність, прагнуть підкорити економіку окремих країн ТНК.

Таким чином, ринок набув світового, всесвітнього характеру, на якому три чверті підпорядковано ТНК, що реалізує плановий розвиток економіки з втягуванням під свій вплив усі інші економічні сили [3].

Глобалізація не означає одноманітності та однорідності, цей процес дуже суперечливий і супроводжується тенденцією до розпаду, регіоналізму та місництва. Проблеми глобалізації завжди були і виступатимуть об'єктом гострої політичної боротьби, і в їх вирішенні велику роль відіграють сучасні інформаційні технології.

Розвиток людства у 21 столітті полягає у глобалізації інформаційного простору та суспільства в цілому. Штучний інтелект, «великі дані», сучасних інформаційних технологій (ІТ) вимагають серйозного наукового осмислення такого нового поняття, яке стрімко увірвалося в наше життя як цифрова економіка (ЦЕ).

Представники ІТ-сектору, математики, статисти, захоплені економіко – математичним моделюванням, сьогодні ЦЕ сприймають як ліки від багатьох економічних хвороб [4].

Процес використання «Великих даних» забезпечує створення нових інформаційних, математичних та економетричних моделей, але при цьому може бути нескінченним, не маючи жодного відношення до вирішення реальних економічних проблем.

Світова статистика показує, що країни-лідери у створенні ЦЕ виділяють свої конкурентні переваги для світового лідерства в одному або кількох напрямках глобальної ЦЕ. Наприклад: «Великобританія та Сінгапур у використанні світових фінансів та FinTech, США – в «інтернеті речей», Китай – в експорті цифрових технологій» [3].

Таким чином, на сьогоднішній день цифрова глобалізація не лише не вирішує головну економічну проблему диспропорційності економіки, а й є катализатором глобальної кризи з підвищеним інформаційним хаосом в економіці.

За прогнозами фахівців до середини 21 століття, людство має опинитися у новому світі інформаційного простору. І дуже хочеться сподіватися, що реальність, в яку ми потрапимо, буде безпечнішою і надійнішою за ту, в якій суспільство перебуває сьогодні [3].

Список використаних джерел:

1. Батюк Л. А., Квятко Т. М. Транснаціоналізація національних економічних систем в умовах глобалізації. *Вісник Харківського національного технічного університету сільського господарства імені Петра Василенка*. 2019. С. 95-103.
2. Ареф'єва О. В. Стійкий розвиток підприємств у міжнародному економічному просторі: монографія. Київ: Маслаков Р. О., 2018.
3. Трушкіна Н. В. Розвиток концепції циркулярної економіки в умовах глобальних трансформацій. *Управління соціально-економічними господарськими трансформаціями*. 2021. С. 37.
4. Томашук І. В., Томчук О. Ф., Гиренко Ю. В. Розвиток міжнародних економічних відносин в умовах глобалізації. *Економіка, фінанси, менеджмент: актуальні питання науки і практики*. 2021. № 2. С. 197-212.

БЕЛІКОВА К. В.,
здобувач вищої освіти
Київського політехнічного інституту
імені Ігоря Сікорського

СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА

Стратегія – це система дій, які забезпечують реалізацію цілей у довгостроковому плануванні. Її головним завданням є знаходження оптимального використання ресурсів для досягнення поставленої мети. Метою існування стратегії є розвиток та рух певного об'єкту у визначеному векторі. На підприємстві вона забезпечує узгодження внутрішніх ресурсів з умовами навколишнього середовища для перспективного розвитку компанії.

Розвитком вважається процес покращення якостей та властивостей внаслідок виконання певних дій. Згідно до Талавира О., розвиток підприємства це процес кількісних і якісних змін фінансово-господарської діяльності підприємству, що дає змогу підвищувати результативність своєї діяльності шляхом більш ефективного використання всіх наявних ресурсів [1]. Тобто, оцінювання розвитку підприємства зводиться до визначення рівня потенціалу даного об'єкта.

Для підприємства стратегія розвитку буде виділяти основні способи, за допомогою яких воно може підвищити прибуток, покращити якість та асортимент продукції та мінімізувати витрати виробництва. Також важливим завданням даного інструменту є знаходження нових можливостей збуту продукції та покращення менеджменту виробництва.

Стратегія передбачає досягнення таких елементів [2]:

- рівень і структура ресурсів організації та підвищення кваліфікації, які сприяють реалізації завдань і цілей;
- конкурентна перевага, цілеспрямована унікальна позиція, яку організація розвиває по відношенню до своїх конкурентів;
- синергія, що визначається як ефект від очікуваного, завдяки реалізації рішень і використанню ресурсів організації.

Розробка стратегії підприємства передбачає наступне: визначення місії підприємства, оцінка внутрішнього стану підприємства й визначення впливу зовнішнього середовища на нього, ресурсів, термінів і конкурентної переваги та встановлення основних цілей.

Загалом можна сказати, що не існує чітких правил до змісту стратегії, підприємство може лише спиратися на рекомендації до її створення та корегувати їх надалі під свої потреби.

Виділимо основні етапи розробки стратегії.

1 етап – Формулювання місії підприємства. Цей етап необхідний для подальшого визначення основних правил та аспектів діяльності компанії. Засновники підприємства обґрунтовують основну причину створення компанії та її головні цілі.

2 етап – Аналіз внутрішнього стану компанії та впливу на нього зовнішніх факторів. Для визначення сильних та слабких сторін підприємства, окреслення можливостей розвитку доцільним буде використовувати SWOT аналіз. До показників на які необхідно звертати увагу відносять: аналіз балансу підприємства, показники ліквідності, платоспроможності, фінансової стійкості, прибутковості та рентабельності. Під час цього етапу визначають стратегічні ресурси підприємств, до яких відносять механізми компанії, які відіграють одну з головних ролей у створенні доданої вартості та цінності продукції. Конкурентна перевага забезпечує стратегію стійкості та довгострокову конкурентоспроможність бізнесу.

3 етап – Постановка основних цілей підприємства. Під час виконання даного кроку підприємство розглядає основні якісні та кількісні показники, які планує досягти. Цілі повинні бути конкретні, вимірjuвальні, досяжні, актуальні та обмежені в часі.

4 етап – Створення альтернативних варіантів програм розвитку, оцінка й вибір найкращої. Найбільш доцільним планом буде план з найкращою збалансованістю внутрішніх елементів розвитку із зовнішнім середовищем для реалізації потенціалу підприємства.

5 етап – Реалізація стратегії та її моніторинг. Спочатку підприємство визначає всі заходи, які необхідно запустити для початку розвитку підприємства, потім менеджмент спостерігає за першими результатами та при потребі може вносити зміни для покращення результатів (рис.1).

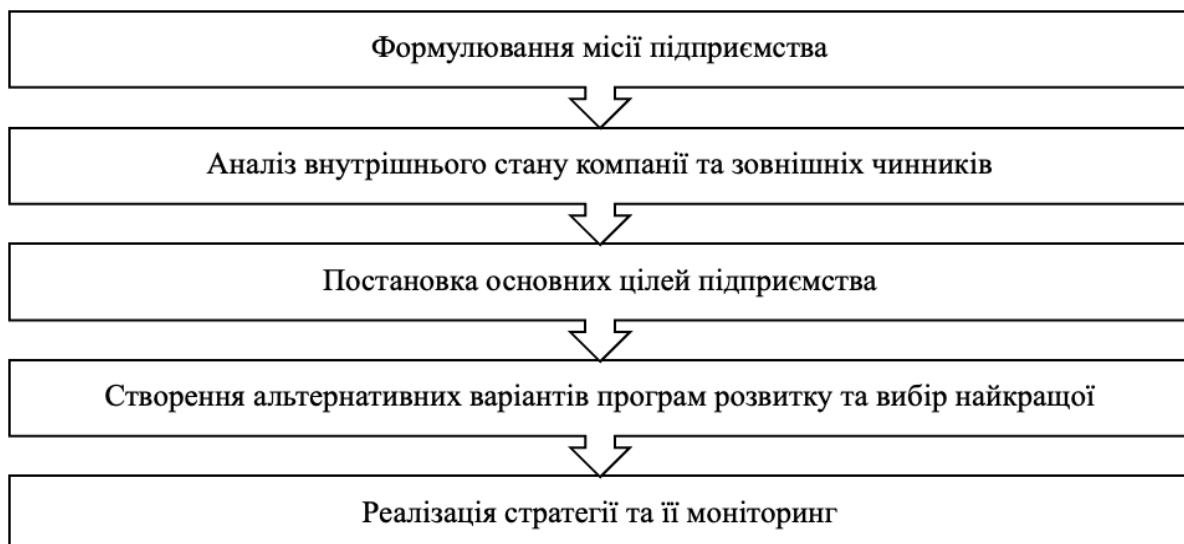

Рис. 1. Етапи формування стратегії розвитку підприємства

У процесі вивчення літератури на дану тему ми прийшли до наступних висновків: процес створення стратегії підприємства становить собою аналіз сильних та слабких сторін компанії, зовнішніх факторів в результаті чого створюється програма розвитку підприємства. Її створення не означає негайну реалізацію. Її головна мета – це визначення можливостей розвитку підприємства, економічне оцінювання альтернативних можливостей та вибір результативних рішень.

Список використаних джерел:

1. Талавира О. М. Теоретико-методологічні підходи економічного аналізу розвитку підприємства. *Науковий вісник Ужгородського університету*. Серія «Економіка». 2015. Вип. 1 (2). С. 278-280.
2. Corina A. The strategies of enterprises development. *Research and Science Today*. No. 2 (10). 2015.

БИВШЕВА Т. Ф.,

викладач методист

кафедри фортепіано

Харківської гуманітарно-педагогічної академії

ПОГОДА О. В.,

викладач методист

кафедри фортепіано

Харківської гуманітарно-педагогічної академії

ТАТАРИНЦЕВА Ю. Л.,

доцент кафедри обліку і фінансів

Національного технічного університету

«Харківський політехнічний інститут»,

кандидат економічних наук

ПУШКАР О. І.,

професор

Харківського національного

економічного університету

імені Семена Кузнеця,

доктор економічних наук

ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

В сучасних умовах навчання педагогам вкрай важливо застосовувати інноваційні технології навчання. Це пов'язано із необхідністю активізації учбового процесу в дистанційному та асинхронному форматах під час воєнного стану. Педагоги мають інвестувати свій час у дослідження та пошук кращих технологій для навчання та розвитку студентів. Це можливо шляхом створення нових технологій або вдосконалення існуючих, тим самим створюючи культуру інновацій і креативності в класі, що надихає студентів робити те саме. У даному дослідженні узагальнено популярні інноваційні технології навчання, які зосереджені на залученні і активізації студентів.

Перевернути клас. У перевернутому класі студенти переглядають лекційний матеріал вдома та працюють над проектами та завданнями в класі. Студенти виконують роботу, яку зазвичай надсилають додому як домашнє

завдання на уроці. Перевернутий клас забезпечує чудовий простір для спільної роботи. Студенти можуть залучати один одного до виконання групових проєктів, дебатів і практики. Вчителі не є центром перевернутого класу. Натомість вчителі є більш гнучкими, звертаючись до персоналізованої допомоги та вказівок для студентів, коли вони завершують свою роботу.

Персоналізоване навчання передбачає індивідуальне навчання кожного учня, наприклад на уроках зі спеціального фортепіано. Замість того, щоб вибрати окремий метод чи стратегію для навчання всього класу, вчителі адаптуються до сильних сторін кожного учня, щоб допомогти йому досягти успіху. Персоналізований досвід навчання схожий на те, як ми працюємо з різними он-лайн інструментами, де алгоритми адаптують наш он-лайн досвід відповідно до наших інтересів. Персоналізоване навчання забезпечує зручне навчання та методи, оптимізовані для окремих студентів. Хоча ці індивідуальні навчальні подорожі відрізняються для кожного учня, кінцевою метою є оволодіння предметом або відповідність стандартам для рівня його курсу.

Проектне навчання (PBL) – це ефективний метод, який допомагає учням вести власний навчальний шлях. Студенти визначають проблему реального світу, а потім розробляють рішення. Проектне навчання спирається на розвиток ключових навичок, таких як дослідження, критичне мислення, вирішення проблем і співпраця. Проектне навчання – це активний метод навчання, коли учні отримують майстерність шляхом застосування своїх знань, а не механічного запам'ятовування. Подібно до перевернутої класної кімнати, роль учителя стає гідом, а учні беруть на себе відповідальність за своє навчання.

Навчання на основі запитів розвиває мислення та навички вирішення проблем. Замість того, щоб проводити урок у формі лекції, викладач ставить запитання, сценарії та проблеми. Потім учні досліджують ці теми індивідуально або в групах, щоб сформулювати свої відповіді. Далі вони можуть представити свої висновки та підтверджуючі докази класу разом з іншими учнями. На наступному кроці учні зможуть удосконалити свої відповіді, слухаючи те, що знайшли інші учні, а також визначаючи області, які потребують більшої уваги та деталей.

Пояснення – ще один активний метод навчання. Найважливіше те, що пояснення надає студентам можливість навчати інших студентів. І, як сказав Сенека: «Навчаючи, ми вчимося». Пояснення матеріалу часто вважається найкращим способом по-справжньому це зрозуміти («ефект протезе»). За допомогою пояснення учні діляться на групи та отримують різну інформацію. Потім студенти в кожній групі отримують завдання вивчити інформацію настільки, щоб вони могли пояснити її комусь іншому. Далі студенти розподіляються по різних групах, де вони пояснюють свою інформацію іншим членам. Вони завершують цей процес, доки кожна група не отримає повне уявлення про інформацію для розв'язання навчального завдання.

Техніка відкритих запитань. Студенти, особливо успішні, можуть надто покладатися на відповіді з підручника. З часом у них може розвинути тенденція вважати, що є лише правильні та неправильні відповіді. Але більшість

питань не мають правильних чи неправильних відповідей. У сучасному суспільному середовищі, де панують розбіжності, студенти повинні розвивати навички спілкування та співчуття. Учні повинні навчитися спілкуватися та співпрацювати. Ставлячи відкриті запитання, вчителі заохочують активну розмову в класі. Студенти можуть об'єднати різну інформацію, яку вони засвоїли чи пережили у своєму житті, щоб з'єднати воедино зв'язні моменти. Це може спонукати студентів виразити себе.

Зворотній зв'язок. Студенти повинні навчитися пропонувати конструктивний зворотній зв'язок, а також приймати зворотній зв'язок. Викладачам необхідно надати учням механізм зворотного зв'язку. Інструменти зворотного зв'язку можуть бути опитування чи емоذجі.

Розвиток емоційного інтелекту та співпраці. Очевидно, що сучасне суспільство вимагає посилення співпраці між усіма для подолання основних викликів. Крім того, командна робота – це не лише здатність, якій можна навчитися, вона також сприяє розвитку інших важливих навичок, таких як відповідальність, емпатія, взаємозалежність і критичне мислення. Існує загальний консенсус щодо того, що комплексна освіта на цьому етапі століття обов'язково повинна включати розвиток ряду навичок, які можуть допомогти учням жити в складному та мінливому суспільстві. Простих академічних знань вже не достатньо. Необхідність навчати цим навичкам, які самі по собі є освітньою інновацією. Але є також нові навички, які вимагають нових методів і процесів навчання. Чи може хтось уявити, як навчити чогось на зразок емпатії чи наполегливості за допомогою традиційної моделі, за якою вчитель говорить, не дивлячись, а учні слухають, не звертаючи уваги чи не розуміючи?

Таким чином розглянуті інноваційні технології навчання, застосування яких сприяє активізації навчального процесу. Активне навчання заохочує студентів обговорювати, робити внески, брати участь, досліджувати та творити. Активне навчання кидає виклик студентам, ставлячи їм запитання, вимагаючи вирішення проблем і критичного мислення. Найважливіше те, що узагальнені інноваційні технології залучають учнів і вимагає від них активності під час дистанційного навчання.

БІЛЕНКО К. С.,
здобувач вищої освіти
Київського політехнічного інституту
імені Ігоря Сікорського

ЗМІСТ ОПЕРАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Розглядаючи звичайну діяльність підприємства розрізняють операційну, фінансову та інвестиційну діяльність. Операційна діяльність відіграє найбільш важливу роль серед інших видів діяльності на підприємстві, тому розгляд змісту цієї категорії та її особливостей є актуальним питанням на макро- і мікрорівні.

Сутність категорії операційна діяльність підприємства розглядалась багатьма науковцями, а також зазначена в національних та міжнародних стандартах бухгалтерського обліку.

Так, наприклад, Безкоровайна Л. розглядає операційну діяльність як діяльність підприємства з виробництва та реалізації продукції (послуг), за якої досягається одночасне зростання ефекту й ефективності від здійснюваних економічних, соціальних та екологічних заходів і забезпечується задоволення інтересів різних суб'єктів, що з ним взаємодіють [1, с. 26].

Сідун В. визначає операційну діяльність як виробничо-збутову або основну для певного підприємства діяльність, яка характеризується наступними показниками: собівартість реалізованої продукції; валовий прибуток від операційної діяльності; інші операційні та комерційні витрати; прибуток від операційної діяльності [2, с. 30].

Белінський П. надає наступне визначення: «Операційна діяльність – це діяльність, що приносить дохід компанії і не є інвестиційною чи фінансовою діяльністю. Величина грошових потоків, що утворилася в результаті операційної діяльності, являє собою ключовий індикатор достатності грошових коштів для погашення зобов'язань, підтримання продуктивності компанії, виплати дивідендів та інвестування коштів без залучення зовнішніх джерел фінансування [3]».

Як можемо бачити, існують достатньо різноманітні підходи до визначення операційної діяльності підприємства, що залежить від того, до якої галузі належить діяльність підприємства. Але якщо об'єднати це у спільне визначення, то можна охарактеризувати операційну діяльність підприємства як основну діяльність підприємства, що є відмінною від фінансової та інвестиційної, є головною метою створення підприємства та приносить основну частину доходу підприємству.

Визначаючим фактором операційної діяльності для підприємства є галузь, до якої воно належить. Для більшості підприємств основою операційної діяльності є саме виробничо-комерційна або торговельна діяльність.

Операційну діяльність підприємство визначають наступні особливості:

- при нормальному функціонуванні підприємства операційна діяльність займає найбільшу частку, виступає основним видом діяльності та головною метою функціонування підприємства;
- фінансова та інвестиційна діяльність підприємства повинні бути покликані на підтримання операційної діяльності та бути допоміжними по відношенню до неї;
- ефективність використання капіталу в процесі операційної діяльності є визначальним чинником виконання підприємством своєї загальної стратегії;
- операційна діяльність забезпечує систематичність виконання господарських процесів та становить основою для отримання доходу підприємства;
- операційна діяльність більшості підприємств орієнтована переважно на ринок товарів і послуг;
- прибуток, що отриманий в наслідок її провадження повинен співвідноситись до ризиків, які виникають під час провадження операційної діяльності.

Також, якщо говорити про управління підприємством, то одна з основних його задач полягає саме у керуванні капіталом, що використовується для провадження операційної діяльності, формуванню прибутків від операційної діяльності.

При нормальних умовах функціонування підприємства операційний капітал підприємства повинен становити найбільшу частку у загальній структурі капіталу підприємства. Зазвичай операційна діяльність, що здійснюється на підприємстві пов'язана з капіталом, що вже інвестований в неї, таким чином даний капітал набуває форми операційних активів підприємства. Від збалансованості даних активів, їх швидкості обігу та складу залежить операційний прибуток підприємства.

Отже, операційна діяльність підприємства – це основна діяльність підприємства, що є відмінною від фінансової та інвестиційної, визначає головну мету створення підприємства та приносить найбільшу частину доходів. Вид операційної діяльності на підприємстві залежить від галузі, у якій воно функціонує, але для більшості підприємств операційною діяльністю є саме виробничо-комерційна або торгівельна діяльність.

Капітал, що використовується в процесі операційної діяльності підприємства набуває форми операційних активів підприємства. Управління та покращення ефективності операційної діяльності на підприємстві є одним з головних завдань управління ним та впливає на його прибутковість, розвиток та досягнення стратегічних цілей.

Список використаних джерел:

1. Безкоровайна Л. В. Система комплексного управління виробничими витратами. *Економіка: проблеми теорії та практики*: зб. наук. праць. Дніпропетровськ: ДНУ, 2002. Вип. 119. С. 25-29.
2. Сідун В. А. Економіка підприємства Харків: ХДУХТ, 2003. 263 с.
3. Белінський П. І. Менеджмент виробництва та операцій. Київ: ЦУЛ, 2006. 684 с.

БЛОЦЕРКІВСЬКИЙ О. Б.,

доцент кафедри

підприємництва, торгівлі і логістики

Національного технічного університету

«Харківський політехнічний інститут»,

кандидат технічних наук

КОТЮК Ю. В.,

магістрант

кафедри підприємництва, торгівлі і логістики

Національного технічного університету

«Харківський політехнічний інститут»

ВАСІЛЬЄВА А. В.,

магістрант

кафедри підприємництва, торгівлі і логістики

Національного технічного університету

«Харківський політехнічний інститут»

ПРОБЛЕМИ СТВОРЕННЯ ТА РОЗВИТКУ СТАРТАПІВ В УКРАЇНІ

Агресія росії в Україні поставила стартапи та екосистеми стартапів повсюди на межу виживання і, як наслідок, страждають як малі підприємства, так й економіка в цілому. Але навіть в таких умовах, стартапи є найбільш гнучкими та адаптивними суб'єктами економіки, і в таких кризах, як ця, вони пропонують рішення. Тому їхня підтримка як з боку держави, так і з боку приватних осіб і організацій, означає надання інноваційній економіці кращих шансів знайти вирішення поточних проблем.

Стартап – це підприємство, яке знаходиться на ранніх стадіях свого розвитку [1]. Засновники стартапів часто мають бачення продукту чи послуги, які можуть позитивно вплинути на світ, тобто вирішити існуючу потребу чи проблему та отримати грошову компенсацію у вигляді прибутку.

Мета більшості урядів країн у всьому світі має полягати в тому, щоб заохочувати відкриття нових підприємств через переваги, які вони приносять економіці країни.

Малі підприємства дуже важливі для більшості економік світу. У деяких країнах приблизно 99 % усіх підприємств в економіці є малими та середніми. Запорукою ефективності створення та розвитку стартапу є сприятлива економічна та інформаційна платформа, а саме доступ до фінансів і знань. Порівняно зі світовими лідерами, українські екосистеми стартапів знаходяться на етапах зародження за обсягами інвестицій, можливостями виходу на світовий ринок та досвідом реалізації стартапів [2].

Але, незважаючи на всі труднощі, кількість ідей для створення стартапів не зменшилась, люди готові працювати та допомагати відновлювати економіку країни. Для підтримки створення та розвитку стартапів можна запропонувати такі шляхи:

1. Державне фінансування. Стартапам потрібен капітал, щоб розпочати свій бізнес. Уряд може підтримувати стартапи, надаючи фінансування в різних формах, таких як гранти, безвідсоткові позики та акціонерне фінансування.

2. Надання податкових пільг. Це може допомогти стартапам заощадити гроші на податках, які вони потім можуть використати для реінвестування у свій бізнес. Уряд може використовувати податкові пільги, щоб заохотити стартапи розміщуватися в певній місцевості або інвестувати в певні види бізнесу.

3. Субсидії, наприклад знижені процентні ставки або знижена орендна плата для стартапів.

4. Правова підтримка. Стартапи часто мають труднощі з орієнтуванням у складній мережі правил та законів, яких вони повинні дотримуватися. Зменшивши регулювання, уряди можуть допомогти стартапам заощадити час і гроші та зосередитися на розвитку свого бізнесу.

5. Квоти. Уряд може встановлювати квоти на кількість продуктів або послуг, які повинні надходити від стартапів. Це може допомогти компаніям-початківцям конкурувати з великими компаніями та розширити свою клієнтську базу.

Таким чином, роблячи все це, держава інвестує у дослідження та розробки стартапів, заохочуючи співпрацю та створює середовище, яке сприяє інноваціям.

Однак, через недосконалість нормативно-правової бази та недовіру до банківської системи, в Україні низький попит на банківські кредити та державне фінансування. Високий рівень ризику при запуску стартапу призводить до низького попиту на кредитування, бо для стартапера існуючий бар'єр – це високі кредитні ставки та необхідність застави майна. В Європі фінансування стартапів шляхом банківського кредитування є впливовим інструментом для розвитку інновацій. Тому, крім державної підтримки, стартапам потрібні інвестиції як з боку приватних осіб і організацій, так і з боку іноземних компаній.

Бізнес-ангели – це приватні особи чи організації, які надають власні кошти для запуску стартапу на ранній стадії їх запуску (Pre-Seed та Seed). Український ринок нині представлений такими бізнес-ангелами: Ukrainian Startup Fund (Стартап експерт), Acrobator Ventures, Lviv Tech Angels та інші. Навіть у стабільні періоди українські стартапи могли отримати від інвесторів не більше 30-40 тис. доларів, віддавши за них 20-30 % майбутнього бізнесу. Для порівняння, в США і Європі інвестори отримують малу кількість відсотків в компанії, що можемо вважати неабияким мінусом у фінансуванні бізнес-ангелами в Україні, зі втратою права власності на стартап, а також докорінну зміну деяких його частин, навіть з ризиком втрати фінансування.

Багато іноземних компаній активно допомагають розвивати українські стартапи, якими в подальшому користуються навіть за межами країни. Серед ресурсів фінансування також можна додати менторську програму Empowering Future Entrepreneurial Ukraine спільного проєкту Ukrainian Future, бізнес-

інкубатору МАН [3]. Стартапи переможці отримували доступ до глобального фінансування та інвестицій; €10000 та €5000 на бухгалтерський облік, управління персоналом, €7500 від Liquidо.vc на підготовку до pre-seed і seed раундів фінансування та кредити від Amazon Web Services на \$10000.

Відзначити можна і компанію Bloomberg. BNEF (Bloomberg New Energy Finance) Pioneers є платформою підтримки стартапів та розробок, які перебувають на ранній стадії, що фінансує стартапи енергетичного напрямку та боротьбу проти кліматичних змін, екологічні проєкти [4].

Резюмуючи все вищесказане, можна зазначити, що в Україні є великий потенціал для численних стартап-проєктів, який зростає і розвивається найчастіше завдяки іноземним грантовим програмам та менторствам в останні декілька років, однак такі інкубатори як «Дія» активно допомагають не тільки з фінансуванням, але й з розробкою успішних на ринку стартапів різних типів, що дозволяє їм не тільки отримувати грантові програми, але й вигравати в міжнародних конкурсах.

Список використаних джерел:

1. Швець А. Д., Білоцерківський О. Б. Аналіз активності найуспішніших стартапів в Україні за 2017 рік. *Інформаційні технології: наука, техніка, технологія, освіта, здоров'я*: тези доповідей XXV Міжнар. наук.-практ. конф. MicroCAD-2018 (16-18 травня 2018 р.): у 4 ч. Ч. III. Харків: НТУ «ХПІ», 2018. С. 286.
2. Федоров Р. К. Стан та основні напрями розвитку стартапів в Україні. *Ефективна економіка*. 2021. № 4. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=8783>.
3. Стартап інкубатори. Ukrainian Future: веб-сайт. URL: <https://ufincubator.com/ua/novini>.
4. Конкурс стартапів від Bloomberg. Міністерство освіти і науки: веб-сайт. URL: <https://mon.gov.ua/ua/news/kompaniya-bloomberg-zaprosuue-ukrayinskih-startapiv-vzyati-uchast-u-konkursi-shodo-energetichnogo-perehodu>.

БОДНАР О. А.,
*доцент кафедри фінансів,
банківської справи та страхування
Миколаївського національного
аграрного університету,
кандидат економічних наук*
ТКАЧУК А. М.,
*здобувач вищої освіти
Миколаївського національного
аграрного університету*

РОЗВИТОК ІНФРАСТРУКТУРИ АГРАРНОГО СЕКТОРА УКРАЇНИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

В умовах глобалізації аграрний сектор стає все більш ключовим аспектом діяльності економіки України. Задля забезпечення його ефективної діяльності постає необхідність в інноваційному забезпеченні його інфраструктурних

засад. Відповідно умов розробок дієвих важелів для мінімізації впливу негативних факторів на економіку країни, зменшення залежності від імпорту товарів, стабілізація фінансової та кредитної політики забезпечить Україні ефективне функціонування аграрного сектору, а також зростання частини прибутку.

Наявні в Україні природно-ресурсний та трудовий потенціали забезпечать Україну конкурентоспроможністю на світовому рівні. Але, це можливо за умов впровадження технологічних інновацій через модернізацію інфраструктури аграрного сектору нашої країни.

Питання розвитку інфраструктури аграрного сектору та механізмів інноваційного впровадження досліджувалося в працях багатьох вчених, серед них: Лопатинський Ю. [1], Кифяк В. [1], Русанюк В. [2], Надвиничний С. [3] та інші.

Інноваційний процес аграрного сектору тісно взаємопов'язаний з техніко-економічними процесами виробництва, спрямованих на вдосконалення функціонування. Але, на сьогодні, потенціал сільськогосподарської продукції не розвинений, низька питома вага інновацій, відсутність їх механізмів розробки та реалізації, а також низький рівень агротехнологічної і самих технологій переробки сільськогосподарської продукції привів до низького рівня конкурентоспроможності України на світовому рівні.

Отже, виникає потреба в необхідному розвитку та стимулюванні інноваційної діяльності з метою поповнення та ефективного використання виробничого потенціалу інфраструктури аграрного сектору України. Саме завдяки прискоренню постійного потоку інформації, покращенню шляхів реалізації продукції, активізація наукових розробок і досліджень новітніх технологій забезпечать даний розвиток.

В аграрній сфері інноваційний процес є єдиним та безперервним потоком перетворення конкретних селекційних, агрохімічних, технічних і технологічних ідей, які базуються на наукових розробках, у нові сорти, гібридні породи тварин, хімічні та біологічні препарати, технології чи окремі її складові та безпосереднє їх використання у виробництві [3, с. 33].

Отже, в період глобалізації впровадження інновацій є вкрай важливим для розвитку економіки в цілому та аграрного сектору зокрема. Інноваційне забезпечення інфраструктури сприяє ефективному зростанню виробництва та реалізації сільськогосподарської продукції в Україні. Інноваційний розвиток інфраструктури аграрного сектору України є одним із найважливіших факторів впливу на економіку країни в умовах глобалізації.

Список використаних джерел:

1. Лопатинський Ю. М., Кифяк В. І. Розвиток аграрного сектора національної економіки на інституційних засадах. Чернівці: Чернівецький національний університет. 2014. С. 248.
2. Русанюк В. В. Сутність і цілі державної підтримки малого та середнього підприємництва в аграрному секторі. *Економіка АПК*. 2021. № 2. С. 102-111.
3. Надвиничний С. А. Економічний розвиток аграрної сфери України на інноваційній основі. *Економічний аналіз*. 2018. № 4. С. 31-35.

БОЖИДАЙ І. І.,

*старший викладач кафедри менеджменту,
бізнесу і адміністрування*

*Державного біотехнологічного університету,
кандидат економічних наук*

БОБОНЕЦЬ Є. С.,

здобувач вищої освіти

Державного біотехнологічного університету

ОСНОВНІ ТЕОРЕТИЧНІ ПОЛОЖЕННЯ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ

Сучасні політико-економічні динамічні зміни спонукають до значних трансформаційних змін щодо соціальних стандартів у взаємовідносинах громадян і держави. В даному аспекті особливої уваги та нових теоретико-методичних підходів потребують процеси публічного управління, а сьогодення спонукає до їх динамічної відповіді на зовнішні погрози. Саме тому актуальним є уточнення понятійного апарату щодо діяльності органів публічної влади.

Публічне управління як наука сформувалась у ХХ сторіччі. Термін «публічне управління» вперше було введено англійцем держслужбовцем Десмондом Кілінгом (1972 р.) [1], який вважав, що публічне управління є пошуком найкращих підходів до використання ресурсної бази з метою досягнення найважливіших цілей держави; воно повинно реалізовувати права, свободи та інтереси громадян і зумовлювати дотримання владою принципу публічності, тобто відкритості та прозорості її діяльності, можливості впливу громадськості на її органи, забезпечення громадського контролю за діяльністю її апарату [2].

Публічне управління – це організуючий і регулюючий вплив держави на суспільну життєдіяльність людей з метою її збереження та впорядкування, спираючись на владну силу, яку обмежує суспільний контроль. До визначення публічного управління також можна підійти, виходячи такої важливої властивості управління, як цілеспрямованість.

Становлення публічного управління відбувається в умовах прояву посттоталітарного та пострадянського синдромів. Прояви цих синдромів у повсякденній управлінській практиці призводять до того, що інтереси бюрократичної системи, окремих політичних сил домінують над інтересами публічних. При цьому щодо неефективного запровадження систем нового публічного управління, існують різноманітні пояснення: це, передусім, відсутність політичної згоди щодо реформи; проблема проекту реформ; мінливі й часто суперечливі сигнали зовнішніх організацій. Але не дивлячись на це, можна відокремити принципи публічного управління, що схематично відображені на рис.1.

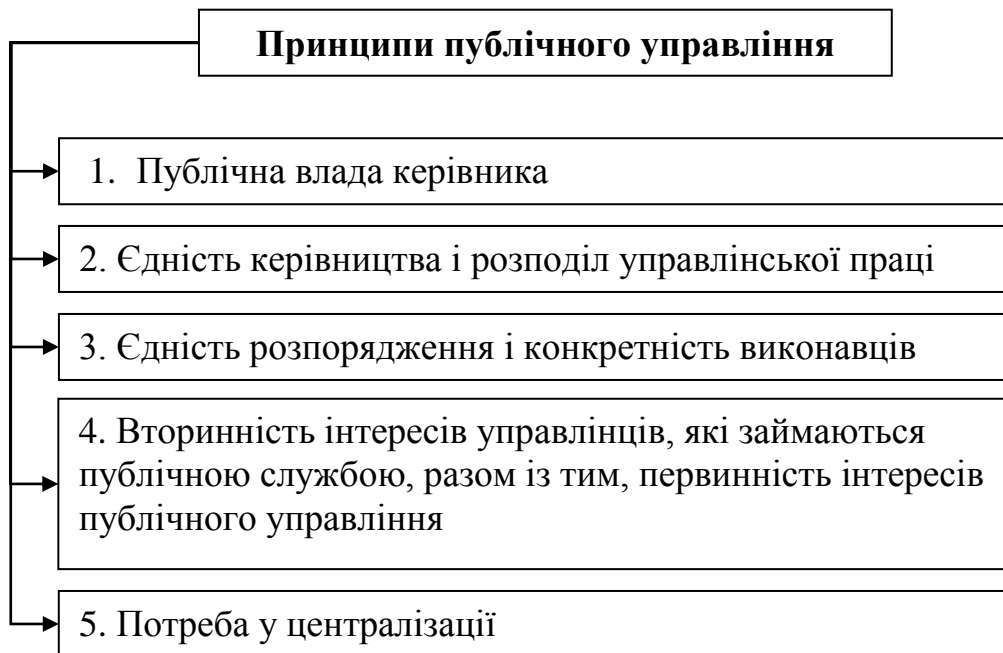

Рис. 1. Принципи публічного управління [3]

При цьому принципи управління мають певні особливості:

1. Реалізація повноважень керівником зумовлює потребу відповідного рівня влади, наданих повноважень і прав, можливості надавати розпорядження.

2. Принцип доводить, що відсутність керівництва спричиняє хаос, разом із тим, поділ праці уможлиблює спеціалізацію.

3. Велика кількість керівників, що дають розпорядження в межах одного питання, сприяє виникненню хаосу, разом із тим, відсутність єдиного розпорядження унеможлиблює його якісне вирішення.

4. Під час виконання службових обов'язків пріоритет мають інтереси публічного управління.

5. Необхідною, певною мірою, є централізація в управлінській ієрархії, що уможлиблює стабільність і створює єдиний управлінський механізм.

Насамперед, на думку авторів, для зрозуміння, що таке публічне управління, треба розібратися з його функціями та видами.

Види публічного управління [4]:

1) міжнародне публічне управління. Його реалізують органи, що створені світовою спільнотою, зокрема, це Генеральна Асамблея, Організація об'єднаних націй, Рада Безпеки, регіональні міжнародні об'єднання, що мають функції управління на основі державних угод. Отже, міжнародне публічне управління створюється на базі державного, яке реалізують відповідні міжнародні органи;

2) публічне державне управління. Його реалізують на теренах окремо взятої країни, навіть у разі її невизнання світовою спільнотою, оскільки вона може мати власного президента чи парламент, а також інші органи, які реально керують політичною, економічною та соціальною ситуацією такої

держави. Такий підвид державного управління називають парадержавним, тобто таким, що є схожим на державне (приклад, Мозамбік, Ангола або Гвінея-Бісау);

3) специфічним підвидом публічного управління є таке, що функціонує у різних суб'єктах федерації або в автономних утвореннях, зокрема: Шотландія в Великобританії. На відміну від федерації, спільних повноважень вони не мають, а є автономним публічним недержавним управлінням.

Для розуміння функцій публічного управління необхідно надати визначення даного поняття. З наукової точки зору функція – це та діяльність, той вплив, які повинна здійснювати та чи інша система (держава, право, державний орган, наука, теорія і ін.), щоб вирішити поставлені перед нею завдання, досягти своїх цілей. У публічному управлінні функції відображають його зміст. Функції носять самостійний, об'єктивний та універсальний характер і використовуються в різних сферах публічного управління. Вони є взаємопов'язаними і взаємозалежними та тісно інтегровані в процес публічного управління і становлять єдине ціле з ним. Уся їх сукупність розкриває управлінський процес. Таким чином, функції публічного управління – це самостійні та якісно однорідні складові діяльності суб'єктів публічного управління, об'єднані між собою єдиною метою, особливостями реалізації. Функції публічного управління здійснюються через форми і методи публічного управління, які показують шляхи і засоби процесу публічного управління [4].

Насправді функцій дуже багато, також існують допоміжні функції. Допоміжні функції публічного управління – це кадрова, матеріально-технічна, фінансова діяльність, діловодство та інші. Від них залежить ефективність управлінської діяльності. Вони забезпечують реалізацію двох перших функцій публічного управління і на практиці взаємодіють між собою та складають єдину систему впливу суб'єкта на об'єкт публічного управління.

Загалом, формування процесу публічного управління в Україні є складним інтеграційним явищем, що направлене на гармонійне поєднання державного управління з місцевим самоврядуванням, із врахуванням впливів суспільного сектору. Уточнення базових теоретичних положень при цьому необхідні для подальшого розвитку у системі здійснення влади.

Список використаних джерел:

1. Зілінська А. С. Становлення публічного управління в Україні за європейськими стандартами. *Публічне управління: проблеми та перспективи*: матер. Всеукр. наук.-практ. конф. (27 жовт. 2017 р.). Харків: ТОВ «Константа», 2017. С. 124-130.
2. Вольська О. М. Публічне управління як системне явище в сучасному суспільстві. *Таврійський науковий вісник Херсонського державного аграрно-економічного університету*. Серія: Економіка. 2020. Вип. 3. С. 15-20.
3. Азарова А. О., Ткачук Л. М., Нікіфорова Л. О. Публічне управління та адміністрування: навч. посібник. Вінниця, 2019. 181 с.
4. Бородін І. Л. Теорія та історія держави і права. *Юридичний вісник*. 2014. № 3 (32). С. 24-29.

БОКАЧ А. В.,
здобувач вищої освіти
Київського національного
економічного університету
імені Вадима Гетьмана

ФОРМУВАННЯ ПРОГРАМИ ЗАХОДІВ ВПРОВАДЖЕННЯ ЕКО-ПІДПРИЄМНИЦТВА

Розвиток сучасної економіки вже здається неможливим без екологічної складової. Екологічне підприємництво пов'язане з випуском і реалізацією продукції екологічного призначення (виробів, послуг, робіт). Екологічне відношення надає нам змогу піклуватися про нашу Землю та зменшувати негативний вплив на навколишнє середовище.

В Україні існує багато підприємств, які можуть покращувати наше становище певними заходами щодо впровадження еко-підприємництва.

Ось наприклад, гарним би було заходом впровадження сонячної енергії та батареї, ідея вже й не нова, але своєї актуальності не втрачає. У великих країнах світу підприємства та звичайні жителі все частіше встановлюють сонячні батареї на своїх заводах або в будинках. За статистикою, за останні 10 років потужність сонячної енергії зросла в 50 разів. Сонячні елементи часто використовуються як частина екологічного маркетингу готелю.

Сонячна електростанція для покриття власного споживання забезпечує виробничі потреби підприємства чи установи протягом світлового дня. Якщо власної сонячної енергії недостатньо, різниця автоматично береться з централізованої мережі. Основний економічний ефект – це економія коштів, які не йдуть на купівлю електроенергії в енергопостачальних компаній.

Термін окупності електростанції безпосередньо залежатиме від ціни електроенергії.

Стратегічні переваги такої станції:

- Нижча вартість продукту;
- Збільшення вартості активів підприємства;
- Підвищення екологічності продукту;
- Зменшення енерговитрат та формування структури енерговитрат підприємств.

LED-лампи. Вони активно використовуються на промисловому та побутовому рівні, оскільки є енергоефективним джерелом освітлення. Світлодіоди споживають у 10 разів менше електроенергії, ніж традиційні лампи розжарювання, і можуть працювати до 10 років при постійному використанні. Крім того, вони не містять ртуті. Використання світлодіодних ламп є одним із поширених для компаній способів підтримки екологічного маркетингу.

Переваги щодо використання LED-освітлення виробничих приміщень:

- Можливість програмування системи освітлення. Світлодіодна технологія стала справжнім відкриттям в програмованих системах. За допомогою диммерів можна регулювати яскравість світлових потоків, встановлювати багатоколірні діоди, встановлювати підсвічування в пристрої. Це ідеальне джерело світла для освітлення промислових приміщень, де обладнання часто вмикається та вимикається, оскільки термін служби світлодіодної лампи не залежить від кількості циклів увімкнення/вимкнення.

- Економія на енерговитратах для бізнесу. Світлодіодні світильники дозволяють значно економити електроенергію в порівнянні з класичними лампами розжарювання або популярними люмінесцентними лампами. Вони мають нижчу напругу, але за енергоефективністю еквівалентні класу А+.

- Не містить ртуті та ультрафіолету. Це важливо для промислових об'єктів, де діяльність пов'язана з фарбою, тканинами та пластиком. УФ-промені негативно впливають на барвники, і предмети та речі можуть бути пошкоджені (вигорілі) тривалим впливом УФ-променів. Цього не відбувається при використанні світлодіодів для освітлення промислових об'єктів. Крім того, світло безпечне для здоров'я людини і не втомлює очі, оскільки воно максимально наближене до природного спектру.

Електромобілі. Тренд поєднує в собі енергозбереження, екологічність і економічність.

Якщо розглядати електромобіль для комерційного використання, то середній пробіг електромобіля на підприємстві 15000 км на рік, одже економічно близько 20 000 грн на одному електромобілі.

В такому напрямку можуть розвиватися такі відомі компанії як Uber та Uklon, задля підвищення рівня економічної та екологічної розвинутості.

І найголовніше – це розвиток *екологічного маркетингу*. Перш за все, кожна компанія повинна правильно розуміти, які завдання можна вирішити, охороняючи навколишнє середовище. Екологічний маркетинг спрямований на захист екології, оптимізацію ресурсів і зменшення забруднення навколишнього середовища. Екологічні фактори маркетингу, перш за все, орієнтовані на те, щоб компанія стала невід'ємною частиною суспільства, яке піклується про навколишнє середовище.

Для реалізації концепції еко-маркетингу необхідно виконати комплекс дій, таких як:

- високий стандарт: підприємство діє згідно зі стандартами, які регулюють використання природних ресурсів;

- екологічний PR: громадськість, включаючи партнерів, медіа та кінцевих користувачів, має розуміти екологічну позицію компанії;

- формуйте лояльність: орієнтація вашої компанії на турботу про навколишнє середовище дозволяє вам отримати лояльну аудиторію, яка поділяє ваші принципи;

- нові екологічні технології: компанії можуть розробити власні безвідходні та безпечні методи виробництва;
- випуск екологічних продуктів і послуг: розробляйте нові продукти, які виробляються без використання небезпечних речовин, які не підлягають переробці;
- комунікація: забезпечити двосторонню комунікацію зі споживачами екологічної продукції;
- підтримка інновацій: може включати спонсорську та інформаційну підтримку стартапів та громадських ініціатив, спрямованих на захист навколишнього середовища.

Список використаних джерел:

1. Білявська Ю. В. Формування та імплементація екологічної політики на підприємстві: стаття. 2015. С. 76.
2. Боровик О. Н. Екологічне підприємство та його переваги. Львів: Інститут екології, природоохоронної діяльності та туризму ім. В. Чорновола Національного університету «Львівська політехніка». С. 94;
3. Максимів Л. І. Роль еко-контролінгу у формування систем екологічного менеджменту на промислових підприємствах. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2014. Вип. 24 (5). С. 9.
4. Марушевський Г., Хікман Д. «Зелений» бізнес для малих і середніх підприємств: посібник. 2017. С. 34.
5. Sustainable Development Goals for 2020 URL: <https://www.undp.org/content/undp/en/home/sustainable-development-goals.html>.

БУНЧУК О. В.,
*доцент кафедри
 педагогіки і педагогічної майстерності
 Мелітопольського державного
 педагогічного університету
 імені Богдана Хмельницького,
 кандидат педагогічних наук*

ТАБЛЕР Т. І.,
*асистент кафедри
 математики і фізики
 Мелітопольського державного
 педагогічного університету
 імені Богдана Хмельницького*

БУНЧУК Т. І.,
*старший вчитель
 ліцею № 9, ЗОШ № 25*

ПІДГОТОВКА ВИКЛАДАЧА МАТЕМАТИКИ У КОНТЕКСТІ СУЧАСНИХ СУСПІЛЬНИХ ВИКЛИКІВ

Непростий період розвитку вітчизняної освітньої системи пов'язаний із процесами суспільних змін: від колишньої системи суспільство вже відмовилося, а нова – вибудовується у рамках процесів взаємопроникнення,

взаємообміну, «розчинення» національного в загальнолюдському. Така ситуація сприяє переживанню освітою кризових явищ. Вплив зазначених процесів розповсюджується і вглиб системи освіти, в тому числі, вищої школи. В змісті освіти проглядається тенденція до зниження рівня знань, не пов'язаних з прагматичними цілями; орієнтацій на професії, що пов'язані з глобальними проблемами і не призводять до швидкого економічного ефекту. В організаційному відношенні, даний вплив пов'язують з появою ситуації збільшення кількості працюючих здобувачів вищої освіти.

В українському суспільстві професія педагога наділяється особливим значенням як початок усіх професій, як вічна професія у ряді інших древніх професій. У змінному світі діяльності педагога прописується стандарт: «з людини робити Людину» і завдання вести дітей до знань, навчати їх культури і добра. Педагог є основоположною силою в державі, що забезпечує її сталий розвиток. Такі зверхоцікування від педагога, інколи завищені, інколи вкрай заідеологізовані, супроводжуються різким зниженням престижу професії педагога в українському суспільстві. Не сприяє досягненню повноцінного соціального статусу суперечливість професійної ролі викладача. Педагог, водночас, є джерелом знання і компетентності, представником різних поколінь, класів, культури, носієм набутих зразків поведінки. Але ці професійні ролі суспільством, на жаль, належно не оцінюються.

Серед базових принципів реформування української системи освіти на даному етапі окреслюються такі:

1. Демократизація освітнього простору.
2. Варіативність освіти.
3. Регіоналізація освіти.
4. Інтеграція різних типів навчальних закладів для забезпечення безперервності системи освіти.
5. Глобалізація та інтернаціоналізація освіти через адаптацію національної системи до світових освітніх систем.

З метою збереження єдиного освітнього простору в державі, забезпечення високого рівня надання освітніх послуг і вироблення єдиних засобів діагностики їх якості та розширення автономії освітніх закладів у визначенні змісту освіти в Україні запроваджено стандартизацію освіти, зокрема й вищої освіти. Державний стандарт вищої освіти – це сукупність норм, які визначають вимоги до освітнього (освітньо-кваліфікаційного) рівня.

Зміст освіти включає нормативну частину як складову державного стандарту, і вибіркову, що визначається закладом вищої освіти. Перелік освітніх компонентів та обсяг навчального часу на їх вивчення визначається для кожного освітньо-кваліфікаційного рівня і є приблизно однаковим для всіх педагогічних спеціальностей педагогічного закладу вищої освіти.

Оскільки перелік освітніх компонентів та обсяг навчального часу на їх вивчення визначається окремо для кожного освітньо-кваліфікаційного рівня і груп спеціальностей, то у змісті підготовки педагога у педагогічному виші є

певні особливості, якщо порівнювати, наприклад, з класичним університетом, адже випускники педагогічних вузів майже у повному обсязі засвоюють означені освітні компоненти, а випускники класичних університетів тільки деякі з них.

Фахова підготовка передбачає набуття здобувачами теоретичних знань з основ наук відповідної спеціальності, вироблення практичних умінь і навичок, необхідних для здійснення професійної педагогічної діяльності.

Зміст фахової підготовки визначається:

– освітніми компонентами фахового спрямування, в даному випадку, йдеться про математику;

– освітніми компонентами з методик викладання шкільних предметів (освітніх компонентів закладів вищої освіти) в даному випадку йдеться про методику викладання математики.

Зміст освітніх компонентів з методик викладання шкільних предметів, терміни їх вивчення визначаються особливостями спеціальностей і завершуються на відповідних освітньо-кваліфікаційних рівнях. З метою відновлення знань зі шкільного навчального предмета, курс методики, у педагогічних закладах вищої освіти, вивчається як інтегрований освітній компонент, що передбачає вивчення самого шкільного предмета та методики його викладання.

Практична підготовка з педагогічних спеціальностей – органічна складова частина професійного становлення майбутнього викладача. Завданням практичної підготовки є: поглиблення теоретичних знань на основі практичного навчання; вироблення у майбутніх викладачів умінь і навичок практичної діяльності в освітніх закладах; формування творчого дослідницького підходу до педагогічної діяльності.

Варто відмітити, що останнім часом спостерігається неприпустимий формалізм у проходженні здобувачами педагогічної практики: через недостатню кількість годин на належну психолого-педагогічну підготовку, на методику викладання математики, майбутні викладачі математики переживають дискомфорт при зустрічі зі здобувачами: невміння налагоджувати спілкування відображається у прагненні формально «відбути», «пережити» заняття, як переживають тимчасову неприємність.

Варто також нам всім усвідомити, що педагогічна професія вимагає практичної підготовки кожного викладача до педагогічній дії. Розпочинається ця підготовка з педагогічної практики. Якщо говорити про міжнародний досвід, європейський зокрема, то практиці майбутнього викладача у навчальних планах приділяється значна увага: вже з першого курсу – 50 %, а з окремих педагогічних спеціальностей – 60 % навчального часу.

Слабким, таким, що не відповідає суспільним вимогам, залишається, на жаль, формування високої загальної і професійної культури викладача, його готовності до педагогічної творчості.

Список використаних джерел:

1. Андреев А. М., Тихонська Н. І. Методичні особливості створення тренінгу з підготовки до ЗНО з фізики в умовах дистанційної форми навчання. *Збірник наукових праць «Педагогічні науки»*. 2021. Вип. 94. С. 24-31.
2. Василюк А. В. Професійно-педагогічна підготовка вчителів у Польщі (1989-1997 рр.): автореф. дис... к. пед. н.: 13.00.04 – «теорія та методика професійної освіти». 1998. 20 с.
3. Зязюн І. А. Гуманізм освіти ХХІ століття: філософський і психологічний аспект. *Теорія і практика управління соціальними системами*. 2002. № 2. С. 24-35.
4. Кацова Л. І. Формування професійного інтересу у майбутніх учителів у процесі педагогічної практики: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 теорія та методика професійної освіти. 2005. 20 с.

БУЦАНОВА К. Г.,

здобувач вищої освіти

Дніпропетровського державного

університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

КУБЕЦЬКА О. М.,

доцент кафедри

аналітичної економіки та менеджменту

Дніпропетровського державного

університету внутрішніх справ,

кандидат економічних наук

ГЕНДЕР У РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

Політика у державі грає роль у визначенні економічних перспектив багатьох країн світу. Національна політика і внутрішня культура значно впливають на поведінку економіки. Зростання ринкового капіталізму в усьому світі призвело до створення численних можливостей працевлаштування як чоловіків, так жінок. Таким чином, глобальний капіталізм став результатом цих технологічних стрибків та занепаду соціалізму.

Однак є деякі практики транснаціональних корпорацій, які призвели до занепаду капіталізму, сприяючи гендерній нерівності та расовій дискримінації. Попри те, що 21 століття пережило великі стрибки в глобалізації та гендерній рівності, все ще існують деякі встановлені образи та ідеології гендеру, які вплинули на глобальний капіталізм.

Є кілька поділів, створених людством навколо різниці між чоловіками та жінками. Переконавання та очікування, які суспільство створило між двома статями, чинили тиск на їх роль у глобалізації. Відповідальність традиційно покладалася на чоловіків [2].

Деякі заняття, такі як робота по дому та неформальна торгівля, зазвичай відсуваються на другий план як «жіноча робота», не зважаючи на те, що вони розвивають економіку. Ця глобальна концепція є вкрай помилковою, оскільки вона включає жінок в інших суспільствах, які не стикаються з такими проблемами.

Внесок жінок у політику та економіку, як і раніше, відсувається на другий план, всупереч на результати досліджень, що підтверджують їхню важливість. Влада та економічні питання створюють гендерні відмінності у суспільстві. У всьому світі йде тиха війна між двома статями, в якій жінки вважаються такими, що програли. Політичні та економічні зміни у світі найкраще можна здійснити, якщо мати осмислені гендерні ідеології.

Взаємодія статей у глобальній політиці та економіці по-різному сприймається у різних культурах. Культури в африканському та афганському суспільствах виявляють безліч відмінностей, що виникають залежно від гендерної орієнтації. Практика операцій, що калічать на жіночих статевих органах в Африці, призвела до покірності, знижуючи прагнення до участі в політичній діяльності. Жінок позбавляють доступу до школи, роботи та охорони здоров'я, ставлячи чоловіків на передній план політики та економіки [4].

Стереотипне уявлення про жінок посилюється, коли не з'являється витончена сторона культури. Отже, складається враження, що всі жінки в таких галузях стикаються з такими проблемами. Тому чоловіки в таких суспільствах сприймаються як гнобителі, страшенно дивні та звиклі до важкого життя.

Широко поширена думка, що чоловіки є єдиними годувальниками сім'ї, тому їм потрібно більше платити. Різні компанії використовували це як виправдання низької зарплати, яку отримують жінки. Вважається, що жінки утримуватимуться чоловіками і не вимагатимуть великої оплати. Навпаки, жінки із прозахідних держав зізнаються про такі проблеми у ЗМІ. Економічний результат таких жінок, як правило, високий, і вони мають добрі можливості для участі у політичній діяльності у своїй країні [3].

Ідеологія колонізатора про гноблення, з яким стикаються громадяни країн третього світу, хіба що виправдовує поведінка роботодавців стосовно жінок та міжнародних рас. Транснаціональні компанії поглинені вірою в те, що вони покращують життя бідняків, пропонуючи їм вищі стандарти життя. Втручання західної культури розглядається як сучасна зміна, а самотні культури країн третього світу розглядаються як традиційні та гнітючі [1].

Расові та гендерні забобони були камінням у прагненні випробувати панівний універсальний капіталізм. Якщо недоліки глобальної політичної економіки не будуть усунуті, глобальний капіталізм неминуче занепаде.

Пряма реакція феміністок на виклики, яким їх підкоряють транснаціональні корпорації, дає свої плоди, оскільки зникає виправдання жінок як працівників низькооплачуваної роботи у сфері послуг. Глобалізація та гендер нерозривно пов'язані, і розвиток одного впливає на інше. Ідеальний баланс між ними необхідний, щоб гарантувати, що глобалізація принесе із собою рівність статей та рас.

Список використаних джерел:

1. Климчук І. І. Феміністичні концепції у сучасній теорії міжнародних відносин. URL: http://shron1.chtyvo.org.ua/Klymchuk_Iryna/Feministychni_kontseptsii_v_suchasni_teorii_mizhnarodnykh_vidnosyn.pdf.
2. Марценюк Т. Гендер для всіх. Виклик стереотипам. Київ: Основи, 2017.
3. Марценюк Т. Гендерна рівність і недискримінація: посібник для експертів і експерток аналітичних центрів. Київ, 2014.
4. Уварова О. О. Права жінок та гендерна рівність: навч. посібник. Київ, 2018.

ВЕРХОГЛЯДОВА Н. І.,

професор кафедри

аналітичної економіки та менеджменту

Дніпропетровського державного

університету внутрішніх справ,

доктор економічних наук, професор

КОНОНОВА І. В.,

професор кафедри

аналітичної економіки та менеджменту

Дніпропетровського державного

університету внутрішніх справ,

доктор економічних наук, доцент

ІННОВАЦІЇ В ОСВІТІ

На сучасному етапі розвитку національної економіки України розвиток освіти належить до найважливіших напрямків державної політики України. Виходячи з того, що освіта – це стратегічний ресурс соціально-економічного розвитку суспільства, поліпшення добробуту людей, цьому питанню необхідно приділяти достатньо уваги. На основі термінологічного аналізу встановлено, що при визначенні інноваційної діяльності слід виходити з того, що це процес створення інновацій. Розкрито економічну сутність інноваційного процесу, інноваційної діяльності, інноваційного середовища та інноваційного потенціалу.

Важливим етапом дослідження інновацій є їх класифікація за певними ознаками, яка дозволить визначити роль інновацій у розвитку соціально-економічної системи та суспільства взагалі.

Основною ознакою інновацій є саме новизна інновації.

За ознакою новизни інновації виокремлюють на такі: абсолютно нові інновації, які не були ще відомі та не мають аналогів; інновації з частковою новизною одного або кількох елементів продукту або процесу.

Ю. Бажал пропонує здійснювати класифікацію інновацій за такими ознаками [1]:

– за типом: продуктиві, технологічні, сировинні, організаційні, збутові, інфраструктурні;

– за новизною місця впровадження: нова галузь (нове виробництво), існуюча галузь (існуюче виробництво);

– за інноваційною функцією: базові, поліпшуючі, псевдо інновації.

Найбільш узагальнююча класифікація виокремлює шість великих груп інновацій відповідно до змісту та сфери застосування:

1. Технологічні – нові технології виробництва старих чи нових продуктів, впровадження інформаційних систем нових джерел енергії. Технологічні інновації в першу чергу пов'язані зі змінами в засобах та методах організації виробництва.

2. Продуктові – створення нових товарів, які споживаються у сфері виробництва та споживання.

3. Організаційно-управлінські – мають на увазі нові методи і форми організації діяльності соціально-економічних систем, нові методи управління, стратегічне планування, прогнозування та інше.

4. Економічні – відносяться інновації у фінансовій та бухгалтерській сферах діяльності, мотивація та оплата праці.

5. Соціальні – слід розуміти зміну умов праці, культурних, екологічних аспектів та способу життя.

6. Юридичні – відносять нові нормативно-правові документи, що визначають та регулюють функціонування та розвиток соціально-економічних систем.

Класифікація інновацій в освіті – це дуже складний процес, оскільки це викликано використанням поняття «інновація», «освіта» та, безпосередньо «інновація в освіті».

Традиційно інновації в освіті поділяють на такі групи:

– відповідно до сфери застосування: інновації у змісті освіти; інновації в технології навчання; інновації в організації освітнього процесу; інновації в управлінні освітою;

– відповідно до масштабу перетворень: часткові (локальні, одиничні) інновації, які не пов'язані між собою; модульні інновації, які пов'язані між собою; системні інновації, які охоплюють весь освітній процес;

– відповідно до рівня очікування, прогнозування та планування: очікувані, планові; неочікувані, незаплановані інновації;

– відповідно до місця виникнення: інновації в науці; інновації в практиці.

Освіта є важливою складовою суспільства, тому що вона впливає на всі процеси, які відбуваються в суспільстві. Інновації в освіті дають змогу вирішити суперечності між традиційною системою та потребами в якісно новій освіті.

Щодо поняття освіта, то в тлумачному словнику української мови воно має декілька найбільш поширених трактувань. Зокрема освіта може бути розтлумачена як сукупність знань, здобутих у процесі навчання, або ж рівень та ступінь цих знань, освіченість. По-друге, під освітою можна розуміти

піднесення рівня знань, навчання або ж безпосередньо процес засвоєння знань [2]. Слід зазначити, що ці трактування відбивають зміст освіти для кожної окремої людини, тобто здебільшого застосовуються на особистісному рівні [3].

На державному рівні поняття освіта відбиває загальний рівень знань у суспільстві чи в державі, або ж застосовується по відношенню до системи навчально-виховних заходів чи системи закладів і установ, через які ці заходи здійснюються [2].

Термін «інновація» пов'язане з такими категоріями як інноваційний процес, інноваційна діяльність, інноваційний потенціал та інноваційне середовище.

Результати наукового пошуку свідчать про те, що на теперішній час відсутнє однозначне трактування «інноваційна процес», «інноваційна діяльність», «інноваційне середовище» та «інноваційний потенціал».

В Законі України «Про інвестиційну діяльність» інноваційна діяльність визначається як випуск і розповсюдження принципово нових видів техніки і технологій; прогресивні міжгалузеві структурні зрушення; реалізація довгострокових науково-технічних програм з великими строками окупності витрат; фінансування фундаментальних досліджень для здійснення якісних змін стану продуктивних сил; розробка та впровадження нової ресурсозберігаючої технології, призначеної для поліпшення соціального та екологічного становища [4].

Згідно з Законом України «Про інноваційну діяльність» інноваційна діяльність – це діяльність, яка спрямована на використання і комерціалізацію результатів наукових досліджень та розробок і зумовлює випуск на ринок нових конкурентоздатних товарів і послуг [5].

В Господарському кодексі України наведено таке визначення інноваційної діяльності: інноваційна діяльність у сфері господарювання – це діяльність учасників господарських відносин, що здійснюється на основі реалізації інвестицій з метою виконання довгострокових науково-технічних програм з тривалими строками окупності витрат і впровадження нових науково-технічних досягнень у виробництва та інші сфери суспільного життя [6].

Виходячи з вищенаведеного, розуміємо, що інноваційна діяльність пов'язана із трансформацією ідей у технологічно новій або вдосконаленій продукції чи послуги та технологічні процеси. Інноваційна діяльність передбачає виконання системи науково-технологічних, фінансових, організаційних заходах з метою отримання бажаного результату.

З поняттям інноваційної діяльності безпосередньо пов'язане поняття інноваційний процес. Існує також багато визначень цього поняття.

Думка однієї групи науковців, згідно з якою інноваційний процес визначається інноваційними чинниками [7].

Друга група авторів розглядає інноваційний процес дотримується думки, що інноваційний процес – це процес перетворення певних ідей, що базуються на наукових розробках в новій технології або окремій її частині [8].

Такої точки зору дотримується більшість науковців, які додають до цього визначення, що цей процес передбачає виконання наступних етапів: створення, освоєння, використання інновацій.

Вважаємо, що інноваційний процес потрібно розглядати як процес перетворення наукових знань в інновацію, її освоєння та впровадження.

В економічній науковій літературі на теперішній час, як і по відношенню до інших категорій таких, як інноваційна діяльність та інноваційний процес, відсутній єдиний підхід до розуміння сутності поняття «інноваційне середовище». Розглядаються декілька підходів до визначення поняття «інноваційне середовище».

1. Соціальний підхід, який під інноваційним середовищем трактує інноваційне середовище як соціальний простір, організований певним чином.

2. Діяльнісний підхід, який розглядає інноваційне середовище як таке, що стимулює або гальмує розвиток інноваційної діяльності.

3. Середовищний підхід, в якому інноваційне середовище розглядається як поєднання внутрішнього і зовнішнього середовища учасників інноваційного процесу.

Аналізуючи ці визначення, вважаємо, що інноваційне середовище передбачає середовище не тільки стану, але й середовище розвитку.

Інноваційне середовище включає в себе такі складові: внутрішня та зовнішня стимулююча складова, внутрішня та зовнішня стримуючі складові.

Розвиток національної економіки, підвищення її конкурентоспроможності можливо за умови впровадження інновацій, активізації інноваційної діяльності, яка безпосередньо залежить від використання інноваційного потенціалу.

Під інноваційним потенціалом науковці розуміють спроможність здійснювати інноваційну діяльність в різних галузях науки та освіти. Інноваційний потенціал забезпечує соціальне, економічне та науково-технічне зростання та розвиток соціально-економічних систем.

В науковій літературі також відсутнє єдине визначення сутності інноваційного потенціалу. Можна виокремити декілька підходів щодо розгляду цієї категорії.

Відповідно до ресурсного підходу, потенціал розглядається як сукупність необхідних та достатніх різних видів ресурсів для функціонування та розвитку.

В межах другого, факторного, підходу потенціал трактується як сукупність різних факторів (матеріальних, трудових), що забезпечують функціонування та розвиток соціально-економічної системи.

Третій підхід – це системний підхід, який розглядає потенціал як єдність структури і функції соціально-економічної системи.

Виконаний аналіз класифікацій в освіті дає нам можливість стверджувати, що інновація є основною формою розвитку освіти, а безпосередньо процес створення, розробки, впровадження та управління інноваціями являє собою основний механізм, що дозволяє здійснити розвиток освіти та покращити її якість.

Розглянуті вище визначення інноваційної діяльності в найбільш загальному вигляді розглядають її як вид діяльності, що спрямовані на отримання інновацій. Визначено, що інноваційний процес являє собою систему дій, спрямованих на підготовку, розробку та використання нових технологічних, економічних, соціальних, організаційних рішень. Слід зазначити, що інноваційне середовище розглядається нами як середовище, в якому відбувається розробка, створення, передача та використання інновацій. Таким чином, за відсутності єдиного підходу до визначення поняття «інноваційний потенціал» можна зазначити, що воно розглядається як комплексне визначення, що містить в собі дві взаємопов'язані складові: потенціал та інновації. Тобто такий підхід до визначення аналізує не лише статичну величину наявних ресурсів, але й фактори динамічного середовища.

Список використаних джерел:

1. Бажал Ю. М. Економічна теорія технологічних змін: навч. посіб. Київ: Заповіт, 1996. 240 с.
2. Васильців Т. Г. Економічна безпека підприємництва України: стратегія та механізми зміцнення: монографія. Львів: Арал, 2008. 384 с.
3. Kononova I. V. Intelligent information systems for decision support in project and program management. Collective monograph. Riga: ISMA, 2021. Pp. 103-113.
4. Закон України «Про інвестиційну діяльність» від 18.09.1991 р. № 1561-12 (з чинними зм. та доп.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1560-12#Text>.
5. Закон України «Про інноваційну діяльність» від 04.07.2002 р. № 40-IV (з чинними зм. та доп.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/40-15#Text>.
6. Господарський кодекс України від 16.01.2003 р. № 436-IV (з чинними зм. та доп.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text>.
7. Сербенівська А. Ю. Сутність та значення інноваційних процесів в діяльності підприємств. *Ефективна економіка*. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=1690>.
8. Олійник Ю. А. Теоретичні засади визначення сутності інноваційних процесів в Україні. *Бізнес Інформ*. 2014. № 12. С. 182-187.

ВИННИК Д. А.,

здобувач вищої освіти

*Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ*

Науковий керівник:

ВИСОЦЬКИЙ О. Ю.,

*професор кафедри міжнародних відносин
та соціально-гуманітарних дисциплін,*

*Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,*

доктор політичних наук

ГЛОБАЛІЗАЦІЯ В ЕКОНОМІЧНОМУ ПРОСТОРИ

Процес глобалізації є неминучим для кожної з сучасних країн. На сьогоднішній день, ми бачимо, що між економіками країн дедалі більше зростають взаємозв'язки. Глобалізація не лише відповідає за процеси

нарошування таких зв'язків, а й за їх нову якість, коли формується відносно новий рівень економічних систем. Глобалізація – процес розвитку економічної системи світу. Така система здатна посилити взаємодію елементів світової політики, розширити ринки, формування глобальних інституцій керування. Останнім часом процес глобалізації складно оминати, він дедалі більше привертає увагу дослідників. Вони визначили, що це наростаючий в історичному масштабі взаємозв'язок цивілізацій, який був укладений з дотриманням територіальних границь.

Економічний розвиток залежить від глобалізації, адже вона охоплює майже всі фактори та умови виробництва, галузі та територіальні утворення. Вчений М. Інтріллігейтор визначав глобалізацію, як розширення світової торгівлі, яке підвищить рівень міжнародної економіки, що стане більш відкритою для міжнародних суб'єктів. Міжнародний фінансовий ринок є одним з проявів глобалізації. За даними експертів щоденний обсяг трансакцій, на прикладі США, значно перевищує річний зовнішньоторговельний оборот. Фінансовий ринок розвивається за рахунок власних джерел. Він став автономним і держави втратили контроль над рухом фінансового капіталу. Так, на 20 % населення вискорозвинутих країн припадає 86 % світового ВВП, на 20 % населення бідних країн – 4 % ВВП [1].

На сьогоднішній день, світ відкрив для себе транснаціоналізацію економіки. ТНУ зайняли провідну роль в економічній діяльності у світовому економічному просторі. Саме ТНК стали головним чинником у формуванні економіки в певних країнах. Саме тому їхня кількість зросла майже у 10 разів. Раніше ТНК контролювали меншу частину ВВП, але сьогодні, вони перевищують свій потенціал не лише в окремих країнах, але і в цілих регіонах.

Одним з вагомих факторів і показників глобалізації виступає міграція. Робоча сила впливає на функціонування сільськогосподарського потенціалу країни. Більшість країн світ посилює імміграційне законодавство, тим самим, вони зумовили приплив дешевої робочої сили. Модернізуючи свою економіку країна досягає більшої ефективності й конкурентоспроможності на світовому ринку. Окремі держави борються за першість на світовому ринку.

Глобалізація сприяє посиленню та поширенню економічних криз, що не можуть побороти певні країни світу, вони не мають такого потенціалу. Деякі регіони світу взагалі відстали у своєму розвитку і не можуть покривати всі збитки та конкурувати в глобальній економіці, існувати в ній. Хотілось би відмітити, що це сприяє посиленню етнічних конфліктів, які, очевидно, що будуть виступати проти глобалізації, адже вони призводять до особистої ідентифікації з глобальним суспільством.

Для стабілізації глобалізаційних процесів держави намагаються переробити світову систему на ту, що дозволить існувати в умовах глобалізації, та допоможе вилучити з цього процесу якийсь позитивний ефект. Для поліпшення економіки в країні та світі необхідно слідкувати за тенденціями розвитку політичного курсу. Процес глобалізації, за своєю структурою,

досить динамічний. Посилюючи глобалізаційні процеси, світ зіткнувся з проблемою національної ідентичності, для цього потрібно встановити нову економічну систему світу, щоб стабілізувати ситуацію в торговельній, міграційній та інвестиційній сферах, що посилить геоекономічний та геополітичний баланс у світі

Список використаних джерел:

1. Soros G. Georg Soros on Globalisation. Oxford Public Affairs. 2002. P.314.
2. Вплив процесів глобалізації на розвиток національних економік. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5297>.
3. Офіційний сайт Світового банку. URL: <http://www.worldbank.org/>

ВИШНЕВСЬКИЙ О. С.,
*заступник директора з
науково-організаційної роботи
Інституту економіки промисловості
НАН України,
доктор економічних наук*

АСПРАНТУРА МІЖ СТВОРЕННЯМ НОВОГО ЗНАННЯ ТА ВІДТВОРЕННЯМ ІСНУЮЧОГО

Після переходу від підготовки кандидатів наук до підготовки здобувачів наукового ступеня доктора філософії, який був визначений у відповідних постановах Кабінету Міністрів України [1; 2], відбулось кардинальне зміщення акцентів у відтворенні наукових кадрів вищої кваліфікації в Україні. Якщо до 2021 р. захисти дисертацій на здобуття ступеня доктора філософії носили характер «експерименту», то зараз це вже стала практика, яка не має альтернатив.

Сучасне навчання в аспірантурі передбачає виконання вимог, передбачених в освітній програмі, замість складання класичного кандидатського мінімуму. Диплом доктора філософії видається безпосередньо установою (наприклад, вищим навчальним закладом або академічних інститутом), а ні Міністерством науки і освіти України, як це було раніше і відбувається зараз відносно дипломів доктора наук. Захисти проводяться переважно у разових спеціалізованих вчених радах, а ні у постійно діючих вчених радах як було раніше.

Враховуючи, що з моменту запровадження механізму підготовки здобувачів вищої освіти на третьому (освітньо-науковому) та науковому рівнях вже пройшло декілька років, що дозволяє визначити плюси та мінуси запровадження нового підходу до підготовки наукових кадрів вищої кваліфікації.

Освітня інновація має низку плюсів та мінусів.

До плюсів можна віднести: (1) уніфікація освітньої складової, за якою проходить навчання, (2) формування конкурентного середовища між закладами вищої освіти (науковим установами), а не постійно діючими спеціалізованими вченими радами; (3) спрощення вимог до підготовки дисертаційного дослідження (наприклад, зникла вимога щодо підготовки автореферату); (4) зменшення кількості обов'язково задіяних науковців у процесі оцінки дисертаційної роботи (для здобуття наукового ступеню «кандидат наук» це могло бути і 20 науковців, зараз достатньо й п'яти); (5) підвищення рівня прозорості (перехід від таємного до відкритого голосування); (6) поглиблення самоорганізації наукової спільноти; (7) обмеження можливостей для підготовки дисертацій поза навчання в аспірантурі (тобто зменшення можливостей для підготовки дисертацій особами, діяльність яких не пов'язана з науково-освітнім процесом, наприклад, бізнесменами, чиновниками, політичними діячами тощо).

До мінусів відносяться: (1) ухилення від постановки та вирішення питання щодо відставання теорії від практики; (2) «тіньова» сторона самоорганізації (проблема верифікації справжності дипломів доктора філософії); (3) ухилення від постановки та вирішення питання щодо ефективності навчання в аспірантурі; (4) нехтування традиціями академічної науки (традиції підготовки кандидатів наук в Національній академії наук України, галузевими академіями наук) щодо підготовки аспірантів.

Головне питання щодо ефективності підготовки аспірантів можна поставити так «Чи дозволяє система підготовки докторів філософії вирішити проблему, пов'язану з відставанням теоретичного знання від практичного?». Нажаль ця проблема оминається увагою. Запроваджена реформа не передбачає масове залучення ані науковців з провідних країн світу, ані «практиків» з дослідницьких підрозділів провідних компаній світу, які в багатьох галузях знаходяться на передньому краю наукових досліджень. Концентрація на виконанні освітньо-наукової програми, як необхідної умови, захисту дисертації фактично продовжує логіку опанування освітнього ступеня «магістр». Тобто залишається незрозумілим, чим якісно відрізняється магістерська освітня програма (на другому рівні вищої освіти) від аспірантської науково-освітньої програми (на третьому освітньо-науковому рівні). Виходячи з цього, ми має зафіксувати, що майже половина строку навчання в аспірантурі (2 роки) передбачено переважно опануванню «старих» (не обов'язково застарілих) знань, а не отриманню нових.

Елементи реформи, які вище розглядалися як позитивні мають й зворотню сторону. Так, видача дипломів установами, де відбувався захист дисертації на здобуття ступеня доктор філософії, обумовлює проблеми їх верифікації сторонніми користувачами. Хоча ця проблема вирішується досить просто через створення відповідного реєстру (як це зроблено для перевірки дипломів про вищу освіту за номером та серією), але на цей час вона залишається невирішеною. І відповідно самого реєстру виникає низка питань:

(1) «Хто буде вести цей реєстр дипломів доктора філософії?»; (2) «Хто буде нести видатки на утримання реєстру так як вони будуть компенсуватися?». Якщо цей реєстру буде вести державний орган влади, то це знову зниження рівня демократизації та самоорганізації науково-педагогічної спільноти. Якщо цей реєстр буде поза контролю держави, то які механізми не лише фінансування, но й аудиту його ведення.

Критерії оцінки ефективності інституту аспірантури як за часів підготовки кандидатів наук, так й зараз при підготовці докторів філософії, залишаються не визначеними і нормативно неврегульованими. Так дискусійним є питання, чи має кожна особа, яка потупила до аспірантури за державним замовленням успішно завершити навчання та захистити дисертації. Або, у разі неспроможності підготувати дисертації чи виконати освітню програму, вона має відшкодувати державні видатки на її навчання. Звичайно, можна визначити цільовий відсоток осіб, які мають успішно закінчувати аспірантури, але в цьому разі залишиться питання цільової необхідної кількості докторів філософії або їх відсотка до чисельності всього населення. В будь-якому разі це питання потребує подальшого обговорення.

Останній «мінус», який буде розглянутий в цій роботі, торкається відмінності контексту підготовки аспірантів у вищих навчальних закладах та академічних установах. Екзистенція вищих навчальних закладів спрямована на науково-педагогічну діяльність, а наукових установ – виключно на наукову діяльність. Тобто, можна припустити, що середньостатистичний науково-педагогічний працівник приділяє половину свого робочого часу викладацькій діяльності (відтворення існуючого знання), а іншу половину часу – на наукову діяльність (створення нового знання). В той самий час науковий співробітник академічного інституту витрачає весь робочий час на створення нового знання.

Хоча значна кількість науковців, що працюють в Національній академії наук України та галузевих академіях наук за основним місцем роботи, одночасно викладають в вищих навчальних закладах за сумісництвом, але також залишається чимало тих, хто займається лише науковою діяльністю. Тому розширення викладацьких компетенцій академічних науковців в певному сенсі можна розглядати як позитив. Бо в цьому випадку щойно створене нове знання має можливість бути одразу поширено серед аспірантів. У разі роботи аспіранту на кафедрі в ВНЗ, від в першу чергу переймає навички відтворювання наявного знання. У цих умовах становлення аспіранта поза виконання освітньої програми у середовищі ВНЗ відбувається в значному ступеню як викладача. Звичайно мають місце винятки, коли викладацьке навантаження не заважає професорсько-викладацькому складу проводити наукові дослідження. Але навіть у будь-якому випадку, навчання – це базовий процес вищого навчального закладу, отримання нових знань і захист дисертацій часто лише необхідна умова для побудови кар'єри у ВНЗ.

В наукових організаціях інша ситуація. Працюючі в академічному колективі аспірант переймає когнітивні навички колег з створення нового знання, проведення якісних наукових досліджень. Тобто навіть без виконання формальної освітньої програми, яка в минулі часи обмежувалась кандидатським мінімумом, відбувається отримання знань, необхідних для створення нових знань. Таким чином, фактично в академічній спільноті була реалізована стара європейська традиція використання інститут підмайстра, яка нараховує декілька століть. Але через певну пасивність академічної спільноти, ці реалії підготовки аспірантів в межах Національної академії наук України та галузевих академій наук, були не враховані. Тому зараз постає завдання не втратити цю корисну практику і опрацювати можливості удосконалення нормативно-правового поля у цьому контексті.

Підводячи підсумки, варто зазначити, що створена за останні роки в Україні система підготовки докторів філософії в цілому містить низку позитивних змін порівняно з підготовкою кандидатів наук. Міністерство науки і освіти України разом з науково-педагогічною спільнотою змогли досягти певного балансу між створенням нових та відтворенням існуючих знань у процесі підготовки докторів філософії. Разом з тим, чинна модель має низку напрямів для удосконалення, які стосуються як суто організаційних, так й методологічних аспектів, що має бути у фокусі уваги наукової та науково-педагогічної спільноти у подальшому розвитку системи підготовки наукових кадрів.

Список використаних джерел:

1. Про затвердження Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах): Постанова Кабінету Міністрів України від 23.03.2016 р. № 261. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/261-2016-%D0%BF#Text>.
2. Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії: Постанова Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 р. № 44. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/44-2022-%D0%BF#Text>.

ВОРОТІНЦЕВ Д. В.,

здобувач вищої освіти

*Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ*

Науковий керівник:

ВИСОЦЬКИЙ О. Ю.,

*професор кафедри міжнародних відносин
та соціально-гуманітарних дисциплін*

*Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,*

доктор політичних наук, професор

СТРАТЕГІЧНІ ПРІОРИТЕТИ ПІСЛЯВОЄННОЇ ВІДБУДОВИ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Війна продовжує руйнувати та дестабілізувати Україну. Сьогодні, в динамічному процесі глобалізації, наша країна втрачає громадян, людей, які живуть на нашій землі, ресурси, навички, інфраструктуру, матеріальні потреби, які наша країна вже потребує, а також конкурентоспроможність. Водночас цей тренд війни створив для України особливі можливості, насамперед, для повернення на нові ринки, пошуку більш надійних союзників і торгових партнерів у світовому економічному просторі, а також для зниження попиту. Країна, яка створила такі умови. Головний результат війни, який я не оцінював – чи це подія раптово призвела до краху економічної системи України, чи була втрачена можливість змінити вектор розвитку держави.

Відповідно, сьогодні перед урядом України стоїть важливе завдання – створити оптимальну стратегію відновлення економіки після війни, яка забезпечить поступовий вихід країни з кризи, а також враховуємо:

– Перш за все, всі обмеження, включаючи фінанси та участь, пошкоджену інфраструктуру та виробництво, нейтральні природні ресурси, призупинені інвестиційні проекти, поселення, відсталу транспортну інфраструктуру, закриті порти, валютні обмеження, транскодери, збори та валютна програма, іноземних товарів, енергетичний транспорт;

– По-друге, обмеженість ресурсів, які можуть бути використані для залучення фінансових ресурсів у рамках фінансової допомоги для будівництва економіки України, такі обмеження цілком прогнозовані в умовах жорстокої війни. Світова економіка стала нестабільною, і сьогодні велика кількість країн світу перебувають у ситуації, яка свідчить про швидке настання глобальної соціально-економічної кризи. При цьому слід звернути увагу не лише на втрату переваг бізнес-середовища, а й на скорочення банківської діяльності, заморожування інвестиційних проектів, часткове закриття – банкрутство комерційних компаній тощо;

– По-третє, зміни в структурі людського капіталу, особливо високий рівень безробіття, масова міграція людей до кордону та загроза повернення значної частини громадян, які прибули на кордон у пошуках тимчасового притулку. Як незвичайний рожевий колір і регіональна влада.

За попередніми оцінками Міністерства економіки України (Dali – Мінекономіки), 2022 рік став найскладнішим для приватної економічної системи. Динамічний, динамічний розмір шкоди шаблею. Отже, найбільший шок повномасштабної війни стався у березні 2022 року. Мінекономіки оцінює непрямий метод розширення і дату вітрогенераторів у березні 2022 року на рівні 47-50 % (у березні 2021 року), що знизиться в першому кварталі. Державна служба статистики України (нині – Держстат), 15,1 % [1]. Зміни в структурі економіки України відображаються в таких важливих показниках, як реальний ВВП, індекс споживчих цін (наразі ІСЦ), сальдо поточного рахунку, міжнародні резерви тощо.

За підсумками II кварталу реальний ВВП у 2022 році знизився до 36,8 млрд доларів і результат тотальної війни, яка тривала 4 місяці. Крім того, війна спричинила різке зростання інфляції, яка в червні перевищила цільовий показник у 16,5 % порівняно з тим же показником у 2021 році в 21,0. Зростання інфляції не тільки впливає на економіку, а й негативно впливає. Як за рівнем споживання, так і за купівельною спроможністю громадян. Загалом тенденція до зростання рівня інфляції лише вказує на те, що різке зниження індексу малоїмовірне на етапі післявоєнного відновлення, особливо через темпи переходу через високий глобальний рівень факторів пропозиції, пов'язаних із війною. Тимчасове погіршення цін на енергоносії та монетарної політики [2].

Проте війна не закінчилася, а це означає, що економічні та бізнесові втрати триватимуть, а наші громадяни й надалі відчуватимуть на собі негативні та навіть руйнівні наслідки воєнних подій. Якщо війна триватиме до кінця 2022 року (а це найреалістичніший прогноз з багатьох альтернативних сценаріїв), майже 30 відсотків українців опиняться за межею бідності. За прогнозами, падіння ВВП до кінця року може скласти 35 %. Дефіцит бюджету за підсумками року може перевищити 35,0 млрд дол. Загальні прямі та непрямі збитки економіки України сягнули 600,0 млрд. доларів США і будуть зростати й надалі [3, с. 6]. Такі тенденції лише свідчать про те, що післявоєнна відбудова буде комплексним процесом, який базуватиметься на чітко сформульованому стратегічному баченні та економічно доцільних, виправданих стратегічних заходах підтримки окремих галузей.

У рамках незалежної аналітичної діяльності експерти НБУ зробили деякі припущення щодо підвищення ефективності економіки України (протягом 2022-2024 років). Зокрема, на думку експертів, проект післявоєнної відбудови буде виправданим і матиме позитивний ефект лише за умови врегулювання базової ситуації, яка передбачає захист таких тенденцій:

– По-перше, повна реконструкція чорноморських портів України з початку 2023 року. У 2023-2024 роках передбачається суттєве зниження загроз безпеці;

– По-друге, продовження активної міжнародної фінансової допомоги для задоволення бюджетних потреб і закриття дефіциту платіжного балансу;

– По-третє, вибір стратегії проведення активної економічної політики, зокрема повернення до ринкового механізму зобов'язань, за рахунок покриття дефіциту бюджету, встановлення його належної прибутковості, забезпечення фінансової стабільності, а також за рахунок його скорочення вдвічі. Фіскальні дисбаланси, а також повернення до традиційної основи системи таргетування інфляції з плаваючим обмінним курсом, поступове виключення питання фінансування з бюджетних потреб;

– По-четверте, зниження інфляції (хоча за сьогоднішніми фактами її рівень до кінця 2022 року перевищить 30 %, а ймовірність доведення встановленого НБУ показника до 5 % є дуже низькою);

– По-п'яте, частковий рівень економічних втрат у 2023-2024 роках. Проте це припущення носить гіпотетичний характер, що пов'язано з неможливістю реальної оцінки втрати продуктивності та людського потенціалу в умовах збереження часткової окупації території України, а також із наявністю загроз безпеці. Відповідно НБУ оцінював приблизну швидкість післявоєнного відновлення економіки в 5-6 % на рік [4].

В ході проведеного дослідження було визначено, що економіка України перебуває у стані безпрецедентної кризи. Показниками цього є значний занепад реального ВВП, динамічний ріст інфляції, сповільнення бізнес-активності тощо. Пріоритетним завданням для української влади та бізнесу залишається скооперовано співпраця у напрямку формування оптимальної стратегії і тактики післявоєнного відновлення економічної системи. Так, НБУ, як головний регулятор фінансових, фіскальних, валютних, монетарних процесів, визначає що базою для поствоєнного «відродження» економіки має бути приведення базових макро- економічних показників до оптимального (в ідеалі – довоєнного) стану.

Список використаних джерел:

1. Статистична інформація. Державна служба статистики України. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/>
2. Інфляційний звіт (липень 2022). Київ: Національний банк України, 2022. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Inflation_Report_for_Experts_pr_2022-Q2.pdf?v=4.
3. Проект Плану відновлення України. Київ: Національна рада з відновлення України від наслідків війни, 2022. URL: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/recoveryrada/ua/economic-recovery-and-development.pdf>.
4. Гуменюк В. В. Зарубіжний досвід повоєнної трансформації державного управління уроки для України. *Економіка України*. 2022. № 8. С. 34-54.

ГЛУЩЕВСЬКИЙ В. В.,
*професор кафедри інформаційної
економіки, підприємництва та фінансів
Запорізького національного університету,
доктор економічних наук*

МЕТЕЛЕНКО Н. Г.,
*директор
Інженерного навчально-наукового інституту
імені Юрія Потебні
Запорізького національного університету,
доктор економічних наук*

ІЛЬЧЕНКО С. В.,
*аспірант кафедри інформаційної економіки,
підприємництва та фінансів
Запорізького національного університету*

КОВАЛЬ В. Я.,
*аспірант кафедри інформаційної економіки,
підприємництва та фінансів
Запорізького національного університету*

**ІННОВАЦІЇ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ УНІВЕРСИТЕТУ:
ДОСВІД ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПРОВАДЖЕННЯ ОСВІТИ
У ДУАЛЬНОМУ ФОРМАТІ В ІНЖЕНЕРНОМУ
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВОМУ ІНСТИТУТІ ІМЕНІ Ю. ПОТЕБНІ ЗНУ**

*«Остерігайтеся непотрібних нововведень,
особливо якщо вони логічно обґрунтовані»
(Вінстон Черчилль, британський політик)*

*«Той, хто бажає бачити результати
своєї праці негайно, повинен іти в шевці»
(Альберт Ейнштейн, німецький фізик)*

*«Я ніколи не кажу: «Мені потрібно, щоб ви це зробили».
Я говорю: «Мені цікаво, чи зумієте ви це зробити»
(Генрі Форд, американський промисловець)*

Процеси євроінтеграції та активне впровадження європейських цінностей у програми розвитку промислових регіонів України трансформують й актуалізують вимоги щодо якісного складу кадрового потенціалу регіональних ринків праці, що, своєю чергою, спонукає українські ЗВО до формування та запровадження сучасних підходів до організації освітньої діяльності. Опитування роботодавців України підтвердило їх високу зацікавленість в якісній практичній підготовці випускників ЗВО, одночасно відзначивши й недостатній реальний рівень готовності багатьох із них до самостійної

професійної діяльності на перших робочих місцях, що відповідають здобутій освіті. Це становище визначено тривалим негативним впливом з боку різних системотворчих факторів, зокрема, з причини неспрямованості формальної університетської освіти на розвиток у здобувачів затребуваних роботодавцями компетентностей та, як наслідок, неготовність випускників працювати за фахом і потреба в їх додатковому навчанні на робочих місцях.

Отже, прикладна складова підготовки здобувачів значно підсилюється та згідно з розробленою МОНУ Концепцією [1] перед ЗВО постають нові завдання щодо впровадження інноваційних підходів до організації освітнього процесу та створення відповідних ефективних механізмів, зокрема, важливим є створення умов для поєднання роботи з навчанням у форматі практичної підготовки здобувачів денної форми навчання на робочих місцях. Це так звана *дуальна форма* здобуття освіти – спосіб здобуття освіти, що передбачає поєднання навчання осіб у ЗВО з навчанням на робочих місцях на підприємствах, в установах та організаціях для набуття певної кваліфікації на основі договору про здійснення навчання за дуальною формою. Концепція [1] ґрунтується на німецькому досвіді дуальної форми здобуття освіти. На її основі МОНУ затверджено Положення про дуальну форму здобуття освіти [2] та запроваджено в українських ЗВО відповідний пілотний проєкт на 2019-2023 рр. [3]. Запорізький національний університет (далі – ЗНУ), як учасник цього проєкту, затвердивши відповідне Положення [4], ініціював переговорний процес із ПАТ «Запоріжсталь» про провадження дуального навчання за трьома спеціальностями Інженерного навчально-наукового інституту ім. Ю. М. Потебні ЗНУ (далі – ІННІ ЗНУ), а саме: 133 Галузеве машинобудування, 136 Металургія, 144 Теплоенергетика. Проєкт розпочався з 2020/2021 н.р. – дуальну форму здобуття освіти в ІННІ ЗНУ організовано на трьох спеціальностях інженерного спрямування відповідно до освітніх програм і робочих навчальних планів, які розроблено спільно із ПАТ «Запоріжсталь».

Негативний вплив на подальше провадження цього інноваційного формату навчання на цих освітніх програмах в освітній процес ІННІ ЗНУ внесла військова агресія з боку росії у лютому 2022 р., яка триває і до тепер. Виробничі потужності металургійного комбінату ПАТ «Запоріжсталь» зазнали ракетних бомбардувань і тому керівництво підприємства до мінімуму знизило завантаженість виробничих потужностей через порушення логістичних і маркетингових ланцюгів та, як наслідок, змушено було перевести значну частину працюючих у режим планового простою. Очевидно, що було призупинено й залучення у виробничі процеси підприємства здобувачів ІННІ ЗНУ, які навчалися у дуальному форматі. Експеримент з дуальним навчанням на інженерних спеціальностях ІННІ ЗНУ було тимчасово «заморожено».

Однак, не зважаючи на теперішній тяжкий стан української економіки, компанії з ІТ-сфери виявилися більш захищеними аніж металургійні, енергогенеруючі та інші промислові сектори економіки від руйнівних впливів війни. Український ІТ-бізнес інтегрований у глобальний ринок

ІТ-продуктів, який сьогодні стрімко розвивається, а тому об’єктивно, що в сучасному цифровому суспільстві зростає потреба у висококваліфікованих фахівцях економіко-управлінського спрямування з підсиленими інформаційно-аналітичними компетентностями. Саме таких фахівців здійснює підготовку ІННІ ЗНУ на освітній програмі «Інформаційна економіка».

Вироблення стратегічного бачення шляхів і способів імплементації принципів дуальної освіти, розробки та запровадження відповідних механізмів її провадження на освітніх програмах економіко-управлінського спрямування на основі ідентифікації реальних інтересів заінтересованих сторін та балансу інтересів ІННІ ЗНУ, стейкхолдерів-роботодавців (ІТ-компанія «Фрешкод»; аутсорсинг ІТ-функцій бізнесу на американському та європейському ринках з розробки програмного забезпечення) і здобувачів (експериментальна група магістрів ОП «Інформаційна економіка») втілюється у пілотний проєкт поетапного провадження дуальної освіти кафедрою інформаційної економіки, підприємництва та фінансів ІННІ ЗНУ з метою підвищення якості освітніх послуг та актуалізації їх професійної зорієнтованості завдяки контекстному навчанню та інтеграції різних видів діяльності здобувачів: навчальної, наукової, практичної, створення умов максимального наближення до реальних.

Результати SWOT-аналізу проєкту [5]:

Сильні сторони	Слабкі сторони
<ol style="list-style-type: none"> 1. Зацікавленість та мотивація учасників проєкту в його успішній реалізації. 2. Висококваліфіковані кадри (досвідчені НПП, професійність менторів). 3. Наявність потужної бази стейкхолдерів-роботодавців. 4. Високий попит на дуальну освіту у суспільстві. 5. Економія коштів для ЗВО. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Відсутність практичного досвіду реалізації подібних проєктів. 2. Фрагментарність законодавчої бази, що регулює освітній процес за дуальною формою. 3. Нестача фінансових ресурсів у ЗНУ. 4. Слабка комунікативність ЗНУ та роботодавців в питаннях дуальної освіти.
<ol style="list-style-type: none"> 1. Задоволення попиту здобувачів освіти на можливість працевлаштування за фахом. 2. Поєднання теорії та практики. 3. Збільшення впливу роботодавців на ОПІ та формування у здобувачів компетентностей, що відповідають глобальним викликам ринку праці. 4. Матеріальне заохочення здобувачів освіти під час навчання в ЗНУ. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Обмежений попит у роботодавців на подібні проєкти. 2. Незацікавленість працівників стейкхолдерів-роботодавців у підвищенні конкуренції за робочі місця. 3. Протистояння викладачів і залучених до проєкта менторів (втрата годин аудиторного навантаження). 4. Епідеміологічна ситуація та військові дії.

Проєкт передбачає: створення нормативно-правової, адміністративно-організаційної та змістовно-мотиваційної платформи щодо поетапного провадження дуальної освіти в ІННІ ЗНУ на освітніх програмах фінансово-економічного та управлінського напрямків підготовки здобувачів для удосконалення практичної складової освітнього процесу зі збереженням високого рівня теоретичної підготовки та варіативності індивідуальних

освітніх траєкторій здобувачів; орієнтацію освіти на кейси реального бізнесу та участь партнерів-роботодавців у реалізації програм підготовки висококваліфікованих професійних кадрів, які відповідають вимогам ринку праці. Проект розраховано на 4 роки (01.12.2022 – 31.12.2026) з можливістю пролонгації: підготовчий етап (до 6 місяців) – розроблення блочної моделі навчання в ІННІ ЗНУ та на робочому місці партнера-роботодавця згідно з індивідуальним навчальним планом здобувачів; апробаційний етап (до 10 місяців) – тестова реалізація проекту на магістерській ОП «Інформаційна економіка»; перспективний етап (2,5 роки) – імплементація здобутого досвіду в освітній процес на інших ОП кафедри.

Очікувані результати від реалізації проекту: підвищення мотивації здобувачів освіти до навчання, зокрема за рахунок зростання рівня конкурентоспроможності випускників; скорочення періоду їх адаптації до професійної діяльності; можливості фінансового стимулювання з боку потенційних роботодавців ще під час навчання в ЗНУ за дуальною формою; зміцнення позитивного іміджу ЗНУ серед майбутніх абітурієнтів і потенційних стейкхолдерів-роботодавців як лідера регіонального та національного ринків освітніх послуг тощо. Замість закінчення згадаємо вислів Анрі Пуанкаре, відомого французького математика, фізика й філософа: *«Існує два способи легко просуватися життям: або вірити у все, або у всьому сумніватися; те й інше звільняє від необхідності мислити»*.

Список використаних джерел:

1. Про схвалення Концепції підготовки фахівців за дуальною формою здобуття освіти: розпорядження Кабінету Міністрів України від 19.09.2018 р. № 660-р. *Верховна Рада України*. URL: <https://bit.ly/3XhIxoH>.
2. Про затвердження Положення про дуальну форму здобуття професійної (професійно-технічної) освіти: наказ МОН від 12.12.2019 р. № 1551. *Верховна Рада України*. URL: <https://bit.ly/3EQnYsn>.
3. Щодо запровадження пілотного проекту у закладах фахової передвищої та вищої освіти з підготовки фахівців за дуальною формою здобуття освіти: наказ МОН від 15.10.2019 р. № 1296. *Міністерство освіти і науки України: офіційний веб-сайт*. URL: <https://bit.ly/3EKNyyE>.
4. Положення про дуальну форму здобуття вищої та фахової передвищої освіти в Запорізькому національному університеті: протокол Вченої ради ЗНУ від 26.11.2019 р. № 4. *Запорізький національний університет: офіційний веб-сайт*. URL: <https://bit.ly/3VeT1Dv>.
5. Пілотний проект провадження дуальної освіти (дорожня карта): протокол Науково-методичної ради ЗНУ від 22.11.2022 р. № 3. *Кафедра ІЕПФ ІННІ ім. Ю. М. Потебні ЗНУ*. URL: <https://bit.ly/3tMyZo5>.

ГНАТИШИН Л. Б.,

*завідувач кафедри обліку та оподаткування
Львівського національного
університету природокористування,
доктор економічних наук., професор*

МАЛЕЦЬКА О. І.,

*доцент кафедри обліку та оподаткування
Львівського національного
університету природокористування,
кандидат економічних наук, доцент*

ПРОКОПИШИН О. С.,

*доцент кафедри обліку та оподаткування
Львівського національного
університету природокористування,
кандидат економічних наук, доцент*

ДИСТАНЦІЙНА ОСВІТА У ВИЩІЙ ШКОЛІ УКРАЇНИ

Чимало наших повсякденних дій з розвитком інтернет-технологій перемістилося в мережу Інтернет, що усуває географічні перепони та сприяє зростанню інформаційного суспільства. Ці зміни не оминули й освітнього процесу. Більше не потрібно перебувати безпосередньо поруч з викладачем. За допомогою Інтернету можливості вивчення матеріалу розширюються, що дає змогу повністю реалізувати навчання й завершити його.

Дистанційне навчання являє собою форму навчання, де використовуються комп'ютерні і телекомунікаційні технології, якими забезпечується інтерактивна взаємодія викладачів і студентів на певних етапах навчання, а також самостійна робота студентів із матеріалами інформаційної мережі [1].

Сукупність заходів з дистанційного навчання відображена на рисунку.

Сильна конкуренція на ринку праці підвищує значення знань, навичок і досвіду в наш час. Сучасному спеціалісту необхідно постійно вдосконалювати й підвищувати свій рівень знань, а також володіти сучасними інформаційними технологіями. В умовах інформаційного суспільства це значно збільшить можливості самореалізації та сприятиме професійному зростанню. Однак сьогодні великою проблемою для тих, хто бажає здобувати вищу освіту, є брак часу. Більшість студентів не має змоги щодня відвідувати заняття у виші. Додатковим бар'єром є відстань.

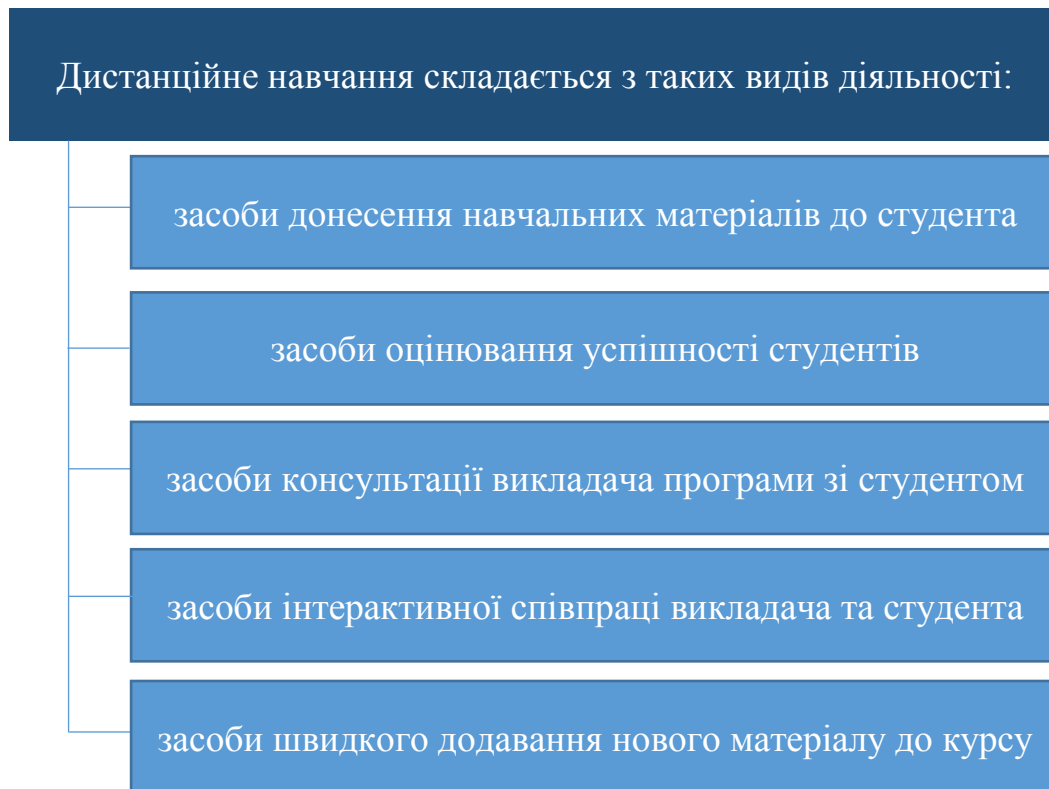

Рис. 1. Сукупність заходів із дистанційного навчання

Виходом із ситуації є форма дистанційної освіти і спосіб організації процесу навчання за взаємною згодою керівництва закладу вищої освіти і студента. Якщо нема змоги навчатися в бажаний спосіб, тоді студентові варто вибрати інший виш, який забезпечить бажаний метод навчання. У загальноосвітньому процесі є групові та індивідуальні форми дистанційного навчання [3].

Заклад, який здійснює дистанційне навчання, повинен забезпечити безпеку середовища дистанційного навчання, доступ до нього, облік навчального часу в дистанційному навчальному середовищі, а також дотримання процедур оцінювання студентів.

Сучасні інтернет-технології спроможні надавати доступ користувачам до широкого спектра навчальних матеріалів та передавати знання іноді успішніше від звичайних методів навчання. Часто дистанційне навчання забезпечує якісніше навчання, ніж звичайні способи, як стосовно змісту курсу, так і стосовно його організації [2].

Такі нові електронні технології, як інтерактивні диски, мультимедійний гіпертекст, електронні дошки оголошень, доступні через мережу Інтернет і забезпечують активну участь студентів у навчальному процесі. Інтерактивні функції дозволяють змінити програму й систему доставки інформації, яка працює у системі дистанційного навчання, може бути навіть стимульовано зворотний зв'язок, можна забезпечити бесіду й постійну допомогу, що не використовується в певних традиційних освітніх системах [2].

Концепція дистанційного навчання не є новою, адже містить компоненти, які застосовуються в заочному й інших видах навчання. У закладах вищої освіти, в яких є досвід заочного навчання, значно простіше зреалізувати ідею навчання дистанційного.

Однак заочна освіта не є тотожною дистанційній. Важливо зрозуміти принципи відмінності між традиційним заочним навчанням і сучасною концепцією дистанційного навчання.

Так, допускається заочна форма навчання за визначеним відповідним навчальним планом зі спеціальності вступної підготовки. Дистанційне навчання, як більш демократичне, не зобов'язує студентів володіти певними знаннями, а дозволяє їм вибрати на свій розсуд будь-який курс чи набір курсів. Коли ж студенти збираються для виконання лабораторних робіт, прослуховування оглядових лекцій, складання заліків та іспитів, тоді заочна форма навчання організовується дійсно як очна форма.

У дистанційному навчанні такі сесії не є заплановані. В його основі лежать комунікаційні та комп'ютерні технології, які забезпечують автономну роботу, використовуючи ресурси інформаційної мережі, а також інтерактивну взаємодію між студентами і викладачами на різних рівнях підготовки. Для забезпечення ефективного навчання студенти, що навчаються дистанційно, мають цілодобовий доступ до освітніх ресурсів, а також постійну допомогу та керівництво з боку викладачів [2].

Нині дистанційне навчання завдяки своїй високій інформативності, доступності й економічності перевершує традиційні види навчання. Окрім того, воно зручніше порівняно з іншими видами і вимагає менше зусиль та часу. Саме тому групове очне навчання в аудиторіях та читальних залах поступово втрачає свої позиції, натомість в усьому світі зростає частка дистанційного навчання, яке має такі переваги: гнучкість швидкості й темпу навчання, можливість налаштовувати навчання, використання для контролю якості знань модульних систем, ефективне оцінювання. Дистанційне навчання не є простим електронним еквівалентом заочного навчання, однак впроваджуючи його, доцільно починати із заочного відділення.

Список використаних джерел:

1. Дистанційна освіта. URL: <http://vnz.org.ua/dystantsijna-osvita/pro>.
2. Штихно Л. В. Дистанційне навчання як перспективний напрям розвитку сучасної освіти. *Молодий вчений*. 2016. № 6 (33). С. 490-493.
3. Liekis K., Aleksandraviciute B., Bochko O. Lithuanian distance education teacher's job satisfaction. *CROMA Journal*. 2020. Vol. 8 (1). P. 55-70.

ГРИЩЕНКО Д. О.,
*старший викладач кафедри
протидії кіберзлочинності
Харківського національного
університету внутрішніх справ,
підполковник поліції*

БОНДАРЕНКО Є. С.,
*курсант
Харківського національного
університету внутрішніх справ,
рядовий поліції*

ВОЛОНТЕРСЬКИЙ РУХ В УКРАЇНІ ЯК ПРИВІД ГЛОБАЛІЗАЦІЇ АКТИВНОЇ ГРОМАДСЬКОЇ ТА ГРОМАДЯНСЬКОЇ ПОЗИЦІЇ

Як часто в умовах сучасності ви чуєте «Життя вже не буде таким як раніше»? Й справді, нас змінили обставини. Ціла нація стала згуртованою та цілою, як ніколи раніше. Ви, вочевидь, зрозуміли про що йде мова, адже з 24.02.2022 року на територію України здійснено вторгнення військ російської федерації. Очевидно, що українці не стали б з таким запалом боронити кордони, аби в довоєнний час не були справжньою нацією. Не аби як цій боротьбі допомагає волонтерський рух держави, який активізувався з перших днів та перекваліфікував свою роботу, направляючи її на умови воєнного стану.

В сучасних умовах волонтери набувають особливої ваги і значення, ставши одним з найвпливовіших інститутів сучасної України. Вони входять у трійку інститутів, яким українці довіряють найбільше, поряд зі Збройними силами і церквою [2]. Волонтери в рамках реалізації проектів гуртують навколо себе молодь, закликають допомагати школи та вищі навчальні заклади, завдяки цьому навіть діти дошкільного віку передають вітання та найширші побажання захисникам.

Зважаючи на вищевикладені обставини, волонтерський рух в сучасних умовах – шлях до українізації та популяризації активної громадської та громадянської позиції серед усіх вікових груп населення України. За останньою статистикою, в Україні волонтери 25 % населення. Однак, у зв'язку з тим, що в країні немає загального та чіткого визначення, хто такий волонтер, статистика значно занижена. Можна зробити визначення, що волонтер – це фізична або юридична особа, яка не отримуючи матеріальної винагороди, в нашому випадку маючи активну громадянську та громадську позицію, займається діяльністю, що спрямована на розв'язання чи пом'якшення будь-якої існуючої проблеми. На даний час волонтерів незліченна кількість населення України, що робить очевидний висновок про чітко сформовану громадську позицію, яка призводить до розвитку соціуму в цілому.

Отже, українське суспільство нині популяризує та, навіть, стає прикладом для багатьох європейських країн як самосвідома та згуртована нація зі своєю унікальною культурою та самоідентичністю.

Список використаних джерел:

1. Підтримати небайдужих: як допомогти розвитку волонтерського руху. 2022 р. URL: <https://mind.ua/openmind/20241526-pidtrimati-nebajduzhih-yak-dopomogti-rozvitku-volonterskogo-ruhu>.
2. Липитчук О. Тенденції розвитку волонтерського руху в Україні. С.236.
3. Героєм може стати кожен. Журналістське опитування URL: https://tvoemisto.tv/exclusive/supergeroem_mozhe_staty_kozhen_yak_zaluchyty_ukraintsiv_do_volonterskoi_diyalnosti_92153.html.

ГУЛЕГА Д. І.,

здобувач вищої освіти

*Дніпровського національного
університету імені Олеся Гончара*

Науковий керівник:

ПЕРМІНОВ В. О.,

доцент кафедри міжнародних відносин

*Дніпровського національного
університету імені Олеся Гончара*

ОСНОВНІ ЗАГРОЗИ НАЦІОНАЛЬНІЙ БЕЗПЕЦІ УКРАЇНИ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

Фундаментальні зміни у внутрішньому та зовнішньому безпековому середовищі України зумовлюють необхідність створення якісно нової системи забезпечення національної безпеки, про що відзначає Стратегія національної безпеки України, затверджена Указом Президента України [1]. Ця Стратегія спрямована на реалізацію до 2020 року визначених нею пріоритетів державної політики національної безпеки, а також реформ, передбачених Угодою про асоціацію між Україною та ЄС, ратифікованою Законом України № 1678-VII від 16 вересня 2014 р. та Стратегії сталого розвитку «Україна 2020», затвердженої Указом Президента України від 12 січня 2015 р. № 5/2015 [2]. Стратегія національної безпеки України вказує на сучасні загрози цій безпеці, а саме:

- 1) неефективність системи національної безпеки України;
- 2) корупція та неефективне державне управління;
- 3) економічна криза, виснаження фінансових ресурсів держави, падіння рівня життя населення;
- 4) загрози енергетичній, інформаційній та екологічній безпеці;
- 5) загрози безпеці критичної інфраструктури тощо.

Враховуючи важливість нейтралізації дій цих загроз, визначено такі основні напрями державної політики національної безпеки України:

- 1) відновлення територіальної цілісності України;
- 2) створення ефективного сектору безпеки і оборони;

- 3) підвищення обороноздатності держави;
- 4) реформування та розвиток розвідки, контррозвідки та правоохоронних органів;
- 5) реформа державного управління та нова якість антикорупційної політики;
- 6) інтеграція в ЄС;
- 7) особливе партнерство з НАТО;
- 8) забезпечення національної безпеки у сфері зовнішньої політики;
- 9) забезпечення економічної безпеки;
- 10) забезпечення енергетичної безпеки;
- 11) забезпечення інформаційної безпеки;
- 12) забезпечення безпеки критичної інфраструктури;
- 13) забезпечення екологічної безпеки.

Водночас аналіз положень Стратегії національної безпеки України показав, що питання місця та ролі регіонів у забезпеченні систем безпеки держави, по-перше, недостатньо висвітлені, а по-друге, потребують вирішення. у соціально-економічному напрямку.

На сучасному етапі можна додати до існуючих загроз наступні:

Шпигунство – це питання стосується спонсорованої або координованої іноземною владою розвідувальної діяльності, спрямованої на уряд, установи чи осіб, яка включає ідентифікацію, визначення цілей і збір інформації про національну оборону України.

Управління сприйняттям – це питання стосується спонсорованої або координованої іноземною владою розвідувальної діяльності, яка передбачає маніпулювання інформацією, передачу неправдивої інформації або розповсюдження оманливої інформації та повідомлень, спрямованих на спотворення сприйняття громадськості (всередині країни чи за кордоном) або урядовців України щодо політики країни, починаючи від зовнішньої політики та закінчуючи економічною стратегією.

Діяльність зовнішньої розвідки – ця проблема стосується розвідувальної діяльності, спонсорованої або координованої іноземною владою, яка ведеться в Україні або спрямована проти її уряду, установ чи осіб, яка не описана або не включена до інших загроз. На сучасному етапі, дана діяльність має визначний характер загрози для національної безпеки України, так як в інтересах російських спецслужб працює невизначна кількість осіб, діяльність яких спрямована на збір інформації, дестабілізацію, підготовку масових зворушень в Україні тощо. На це звертає увагу Рада з міжнародних відносин США: «Східною Україною протягом тривалого часу керує зв'язок політичної влади, бізнес-інтересів і кримінальних груп. Важливою владною фігурою до війни був український бізнесмен Рінат Ахметов, який користувався більшим авторитетом, ніж багато місцевих губернаторів чи силовиків. Після того, як спалахнув конфлікт, корумповані місцеві інституції зазнали краху, оскільки довоєнні чиновники та бізнес-лідери втекли на захід або поєднали свою долю з сепаратистами, залишивши утримувані сепаратистами території перетворитися на беззаконня» [3].

Підсумовуючи, в цій роботі було розглянуто основні загрози національній безпеці України в сучасних умовах, а саме: неефективність системи національної безпеки України, корупція та неефективне державне управління, економічна криза, виснаження фінансових ресурсів держави, падіння рівня життя населення, загрози енергетичній, інформаційній та екологічній безпеці, загрози безпеці критичної інфраструктури, шпигунство, управління сприйняттям, дезінформація та пропаганда, діяльність зовнішньої розвідки.

Список використаних джерел:

1. Помаза-Пономаренко А. Л. Стратегія як захист стабільного розвитку України. 2015. URL: <http://www.inter-nauka.com/uploads/public/14483663697323.pdf>.
2. Указ Президента України «Про стратегію сталого розвитку «Україна-2020»: від 12.01.2015 р. № 5. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/18688.html>.
3. Country Information and Guidance Ukraine: Fear of organised criminal gangs. URL: <https://www.ecoi.net/en/document/1095634.html>.

ДАНИЛКО Є. К.,

здобувач вищої освіти

*Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ*

Науковий керівник:

ОСТАПЕНКО Т. М.,

доцент кафедри

аналітичної економіки та менеджменту

*Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,*

кандидат економічних наук, доцент

МАРКЕТИНГОВИЙ МЕНЕДЖМЕНТ

Нині успішні ділові операції можливі за умов належного маркетингового менеджменту. За його підтримки забезпечуються ринкова орієнтація компанії, реалізація підходу компанії до стратегічного маркетингу, інтеграція структурних підрозділів підприємства на реалізацію поставлених цілей і завдань.

Маркетинговий менеджмент – це економічний «компас», використовуючи який, підприємства рухаються в правильному напрямку.

Головне завдання маркетингового менеджменту полягає в досягненні відчуття задоволеності всіма сторонами обміну. До завдань маркетингового менеджменту можна віднести:

- визначення місії підприємства, розроблення цілей, стратегічних напрямів його діяльності, визначення місця на ринку загалом і на окремих сегментах;
- розроблення стратегії діяльності підприємства, виявлення ринків і позицій;

- планування виробництва продукції, включно з її розробленням, виробництвом і обслуговуванням;
- формування плану виробництва продукції;
- планування і здійснення комплексу заходів щодо маркетингових комунікацій;
- визначення і формування каналів розподілу продукції;
- формування і здійснення цінової політики;
- планування фінансового забезпечення випуску продукції та її продажу;
- підбір персоналу для виконання запланованих заходів;
- розроблення і реалізація комплексу заходів щодо покращання управління маркетинговою діяльністю;
- організація збору, оброблення і аналізу маркетингової інформації [1].

Щоб розкрити сутність маркетингового менеджменту, важливо визначити його цілі. Вони становлять результати, яких необхідно досягти у маркетинговій діяльності. Цілі управління маркетингом встановлюються відповідно до загальних цілей бізнесу. Їх поділяють на дві групи:

1) кількісні цілі (відображаються в показниках ефективності). Це, зокрема, такі як прибуток, рентабельність, обсяги продажу товарів, частки ринку, їх зростання;

2) якісні цілі (орієнтації діяльності підприємства на споживача та його задоволення). Вони формують так званий фірмовий ідеал.

В основі ефективної діяльності менеджерів з маркетингу лежить чітке визначення їх функцій. Функції менеджменту визначають його зміст. Оскільки маркетинговий менеджмент є складовою загальної системи менеджменту, то і його функції є спільними з функціями процесу управління, який включає в себе такі функції:

- організація;
- планування;
- мотивація;
- облік, контроль і аудит;
- аналіз результатів діяльності.

Перелічені функції притаманні і маркетинговому менеджменту. Із функціями маркетингового менеджменту тісно пов'язані його методи. Методи менеджменту – це засоби цілеспрямованого впливу на трудовий колектив або окремих працівників з метою досягнення цілей організації [2]. Усі методи маркетингового менеджменту можна поділити на такі групи:

а) економічні:

1) методи прямого економічного впливу: маркетингове планування, маркетингові програми, внутрішні економічні регулятори;

2) методи непрямого економічного регулювання: податки, пільги, умови кредитування, санкції, ціни, місцеві податки та збори тощо;

б) організаційно-адміністративні методи: накази, постанови, розпорядження, інструктування та ін.;

в) соціальні методи:

– соціальне прогнозування, яке дозволяє оцінити соціальні проблеми служби маркетингу та засоби їх розв'язання;

– соціальне планування. Полягає в розробленні конкретних заходів з підвищення якості життя працівників, кар'єрного просування, планування трудового потенціалу тощо;

– соціальне регулювання. Це колективні договори, правила внутрішнього розпорядку, контракти, правила етикету та ін.;

– соціальне нормування. Це норми, які визначають поведінку працівників (правові норми, норми, визначені громадськими організаціями, норми моралі).

Упровадження маркетингового менеджменту на підприємствах є об'єктивною необхідністю і зумовлює потребу в реалізації трьох груп заходів:

- 1) організаційних;
- 2) адміністративно-правових;
- 3) науково-методичних.

Організаційні заходи включають відповідні структурні та бізнес-зміни. За допомогою правових та нормативних заходів законодавчо встановлено створення відділів праці (служб) у корпоративному секторі – розробляються нормативні документи в кожному департаменті, встановлюються їх персонал, відповідальність за окремих працівників та вносяться відповідні зміни до статуту компанії. Упровадження наукових заходів та прийомів пов'язане з розробленням та впровадженням наукових рекомендацій та маркетингових стратегій.

Отже, маркетинговий менеджмент у цілому – це свідомо сформований регулятивний механізм, а тому він не є сталим і консервативним, а повинен постійно вдосконалюватися у міру зміни й ускладнення економічних процесів та явищ. При цьому ще раз підкреслимо, що ефективний маркетинговий менеджмент – обов'язкова умова забезпечення стійкості, ефективності та конкурентоспроможності організацій.

Список використаних джерел:

1. Робертс К. Lovemarks: Будущее вне брендов. Київ, 2014. 128 с.
2. Біловодська О. А. Маркетинговий менеджмент: навч. посібник. Київ: Знання, 2010. 54 с.

ДЖЕРЕЛЕЙКО С. Д.,
доцент кафедри
фінансів, обліку та аудиту
Хмельницького кооперативного
торговельно-економічного інституту,
кандидат економічних наук
АЛЕКСОВ С. В.,
магістрант
Хмельницького кооперативного
торговельно-економічного інституту

СТРАТЕГІЧНИЙ МЕНЕДЖМЕНТ ОРГАНІЗАЦІЇ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ

Процес цифровізації передбачає перехід організацій у цифрове середовище, із використанням сучасних інформаційних технологій. Перехід у цифрове середовище передбачає таке всеохоплююче та широкомасштабне явище, яке торкається усіх аспектів діяльності суб'єкта господарювання. Дане явище розглядається як процес переходу на новий рівень ведення бізнесу, зі зміною моделей функціонування, управління і бізнес-процесів, з використанням сучасних цифрових технологій, в усіх сферах діяльності організації.

З позиції, Чонг С. цифровізація підприємства розглядається як сучасний інноваційний етап його розвитку, в основі якого лежить інтеграція фізичних і цифрових ресурсів у сфері виробництва і споживання. Відповідно цифровізація в цьому значенні характеризується новими методами генерування, обробки, зберігання, передачі інформації в усіх сферах людської діяльності [1].

Вагнер розглядає «цифровізацію» як нову стадію розвитку управління виробництвом товарів і самого виробництва на основі «наскрізного» застосування нових інформаційно-комунікаційних технологій, починаючи від інтернету речей і закінчуючи технологіями електронного уряду [2].

В свою чергу, А. Айєта зазначає, що у XXI ст. головним викликом у сфері управління організацією є промислова (технологічна) революція, яка трансформує традиційне уявлення про управління самою організацією, її персоналом і ресурсами, з обов'язковим використанням цифровізації [3].

Різноманіття змін ринкового середовища спонукають підприємства та організації використовувати інноваційні методи управління бізнесом, розвивати форми і механізми взаємодії зі контрагентами. Домінування чинників глобалізації економіки змушують компанії протистояти тиску зовнішніх конкурентів, які за рахунок більш сприятливих факторів виробництва та ціноутворення, спроможні подолати інституційні та економічні бар'єри національних ринків заради зростання власних прибутків. Протистояти цьому можна лише визначившись з глобальними тенденціями та пріоритетами розвитку, запропонувавши більш досконалу стратегію, як здатна забезпечити високу прибутковість та конкурентоспроможність бізнесу.

З розвитком теоретичних та методологічних принципів менеджменту розвивались і засоби корпоративного управління організацією, які являють собою наразі закономірний процес поглиблених накопичених та сформованих знань з менеджменту. Всі методи та засоби менеджменту розвивались в залежності від обставин, потреб та середовища, тому і не дивно, що в епоху цифровізації менеджмент потерпів найкардинальніших змін від планування до реалізації та управління.

Значним поштовхом до переосмислення стратегічного менеджменту як якісного інструменту управління організацією стала пандемія Covid-19, а згодом повномасштабне вторгнення РФ, саме це спонукало підприємства та організації перейти на нові форми планування та управління.

Становлення ринкової економіки в Україні створили новий виток розробки теорії стратегічного менеджменту щодо процесів приватизації, реструктуризації, санації підприємств. Якщо провести аналіз формування та змін стратегічного менеджменту, то поштовхом для вдосконалення і розвитку методики та засобів стратегічного управління завжди були якісні кардинальні зміни, часто негативного характеру.

Після Другої світової війни погляди класичної школи менеджменту втрачали значущість для практики керування через зростання складності та невизначеності ринкового середовища, дифузії знань, розвиток засобів інформатизації, необхідність підвищення ефективності управління великими потоками людських, матеріальних ресурсів і капіталу.

Почали з'являтися нові концепції стратегічного управління, серед яких: системний підхід з прикладними модифікаційними моделями; функціональний підхід з визначенням вартості потреб споживчого ринку; теорія прийняття рішень; математичні методи в управлінні та інші. Основу цих досліджень складала концепція організації як відкритої динамічної системи, джерела розвитку якої слід знаходити за її межами.

Попри всі заходи осучаснення та розвитку, стратегії часто ставали в мить застарілими та невідповідними до середовища, що через часті виклики зовнішнього середовища, та чинників які воно несе змісило компанії шукати нові підходи, сформувані концепцію стратегічного управління із своїми методами, правилами та важелями.

Яскравим прикладом модифікації стратегічного менеджменту в умовах цифровізації є діяльність міжнародної фірми Hover.

Hover це американська фірма головний офіс знаходиться в Каліфорнії. В Україні є три філіали в Рівному, Житомирі і нове відділення в Хмельницькому.

Основна напрямлення компанії побудова 3D моделі будинків на основі фотографій та мінімальних відомостей та побажань. Середовище розробки є програма SketchUp [4]. Штат налічує декілька тисяч працівників, управління якими відбувається в онлайн режимі, для колективної роботи та завдань є відповідне онлайн середовище яке забезпечує якісну роботу навіть дистанційно.

Причиною відкриття філіалів в Україні, та змін системи управління та контролю робочого процесу стала економічна політика. Найбільшою витратою для компанії була оплата праці працівникам, середня ціна будинку у штаті складає 1,6 млн. доларів, при цьому ціна на утримання також має високі показники витрат, якщо брати іпотеку і утримання то це 320 тис. доларів. The San Francisco Chronicle зазначає, що середня зарплата середньостатистичного інженера програмного забезпечення у Сан-Франциско становить близько 140 тис. доларів на рік, але при цьому для купівлі навіть маленького будиночку шкала витрат становитиме мінімум 194 тис. доларів після сплати усіх податків [5]. Саме дана причина посприяла виходу фірми Hover на вітчизняний ринок. В свою чергу головний офіс, що займається стратегіями управління, планування, контролем та прогнозуванням залишився в Америці.

Філіал компанії Hover зареєстрований в Україні як «Ховер Україна» ще у 2013 році. Від початку своєї діяльності в Україні компанія зіткнулась із рядом проблем починаючи із майдану 2014 року, Covid-19 2019 року та повномасштабне вторгнення РФ на територію України 24 лютого 2022 року, та попри це формування правильної стратегії розвитку напрямку руху компанії та дієві стратегії з пошуку нових можливостей, удосконалення управлінської складової навіть у періоди дистанційної роботи працівників і відсутності енергоживлення, дають змогу забезпечити роботою більш ніж 1200 працівників лише на території України.

Наразі компанія Ховер Україна не тільки продовжує свою діяльність, але і регулярно з метою поліпшення робочого процесу проводить стажування, навчання та заохочення працівників. Також нещодавно було здійснено реалізацію підготовчих курсів із 3D моделювання, що забезпечити стабільне розширення штату працівників із відмінними навичками, себто компанія працює на розвиток та перспективу не зважаючи на жодні проблеми.

Керівництво компанії зазначає, що стратегічне управління полягає у визначенні унікальної пропозиції на ринку товарів і послуг, що здатна забезпечити конкурентоспроможність бізнесу у теперішній час та у майбутньому. Таке позиціонування підприємства на ринку може бути покладене в основу стратегічного напрямку розвитку компанії, формування якого має надати відповіді на виклики зовнішнього середовища.

Отже, стратегічний менеджмент завжди змінювався під впливом різного типу факторів, не стала виключенням і епоха цифровізації. Але є одна суттєва відмінність, стратегічний менеджмент наразі не тільки розвивається, а й еволюціонує у різних напрямках, одні організації перейшли на децентралізоване управління, щоб мінімізувати вплив зовнішніх факторів на них, інші на централізоване, щоб розширити межі впливу, також різні режими управління, саме цифровізація дає змогу розвинути галузь дистанційного управління, за допомогою технічної та програмної складової якої не було змоги реалізувати ще якійсь 15 років тому. Хочеться зауважити що саме дієвий механізм реалізації переваг стратегічного менеджменту може забезпечити якісний процес управління незалежно від умов, економічних чинників та середовища.

Список використаних джерел:

1. Chong, S. Success in Electronic Commerce Implementation: A Cross-Country Study of Small and Medium Sized Enterprises. *Journal of Enterprise Information Management*. 2008. Vol. 21, Issue 5, pp. 468-492.
2. Wagner G., Schramm-Klein H., Steinmann S., Mau G. Understanding the New Online Customer Journey: The Multichannel E-Commerce Framework. *Marketing at the Confluence Between Entertainment and Analytics*. 2007. Pp. 109-110.
3. Ayeta A. Impact of ICT on human resource management. ACADEMIA. 2019. URL: https://www.academia.edu/12682490/impact_of_ict_on_human_resource_management.
4. Офіційний сайт Ховер Україна. URL: <https://www.hoverua.com>.
5. Оганян Л. Американський аналітичний центр з питань публічної політики Hoover Institution опублікував матеріал «California Technology Business Exits: Why They Are Happening And What To Do». URL: <https://tyzhden.ua/World/252760>.

DUBOVKINA I.,

Senior Scientist

Institute of Engineering Thermophysics

National Academy of Sciences of Ukraine,

Doctor Of Technical Sciences

MYRONCHUK A.,

Graduate student

Institute of Engineering Thermophysics of

National Academy of Sciences of Ukraine

SOME ASPECTS OF ENERGY SAVING TECHNOLOGY OF HYDRODYNAMIC TREATMENT

Using of energy saving technologies gives the possibilities to reduce the energy and recourses consumption of different production. Innovative technologies have been improved by the application of modern scientific knowledge. Modern agriculture throughout the world is aimed at growing food products. Present production is based on intensive technologies of growing plants.

Growing vegetable products in the open has a number of difficulties associated with complex agricultural technology, the impossibility of growing in difficult climatic conditions, as well as the impossibility of growing tomatoes, cucumbers, salads and spicy herbs in winter and in the off-season. But the market needs this product. Therefore, countries with developed agricultural production use a protected soil environment as the main means of production to meet the population's needs for vegetable products, which opens up wide opportunities for the production of fastidious vegetable crops. Thus, greenhouses and greenhouse complexes are gaining a lot of development, especially with climate changes observed in recent years. The list of crops that should be grown in a protected soil

environment includes: tomatoes, cucumbers, peppers, radishes, salads, spicy greens, as well as various types of flower products [1]. It should be noted that each crop has its own characteristics of growth and vegetation, and therefore the cultivation technologies of these crops differ among themselves.

Growing plants on hydroponics is the most common technology, which involves the rejection (or partial rejection) of the soil as the main environment where the root mass of the plant develops [2]. Hydroponic technology involves the use of a nutrient solution as the main source of nutrient supply to plants, while the root system is formed either freely or in an artificially created environment (basalt mat, coco mat, peat mixture).

Methods and methods of cleaning nutrient solutions are relevant for hydroponics. One of the promising methods of cleaning hydroponics solutions is hydrodynamic treatment. Bubbles of weakly ionized gas are formed in high-speed liquid flows under the conditions of hydrodynamic processing. At the same time, chemically active radicals are formed, which contribute to the oxidation of impurities of organic and inorganic nature in nutrient solutions. During the hydrodynamic treatment of nutrient solutions, colloids and particles, inside which bacteria can be contained, are destroyed. Thus, disease-causing organisms are deprived of protection against other chemical and physical influences. The bactericidal effect of hydrodynamic treatment is directly proportional to its intensity, frequency or treatment time. The effect of hydrodynamic treatment on nutrient solutions of hydroponics is reduced to the splitting of water molecules in the bubbles that are formed as a result of the hydrodynamic effect of this method. The effect of hydrodynamic treatment leads to a change in the physical and chemical properties of nutrient media: an increase in pH, electrical conductivity, an increase in the number of free ions and active radicals, structuring and activation of molecules.

The influence of cumulative liquid jets, local pressure and temperature pulsations during the collapse of microbubbles can cause the death of bacteria, which leads to the disinfection of hydroponic solutions.

The control of potential of hydrogen is extremely important, not only in hydroponics but in soil as well. Plants lose the ability to absorb different nutrients and fertilizers when the potential of hydrogen varies. In hydroponics system, potential of hydrogen is constantly changing during the plant grows.

If potential of hydrogen changes less than 0,1 unit then this does not significantly affect. Therefore pH control is a requirement in hydroponic solutions, because the plant growth depends on this. The pH range from 5,5 to 7,5 is most favorable for the availability of nutrients from most water nutrient solutions [3].

Prepared examples of water and water solutions were used as the model mediums in hydroponic system for experiments. Determination of change of potential of hydrogen of liquid samples of the model systems is carried out with use analogue pH-meter-millivoltmeter pH-150 M with external electrodes.

Study was carried out at the pilot unit designed and created at the IET HASU, the main part of the unit is a rotary pulsed apparatus in which realized

alternating impulses of pressure. Through researches increases pH of the pure water on 15 % have been established, thus the hydrogen potential of the water prepared on technology for hydroponic system has raised on 14-17,5 %.

Investigational studies have shown that the method of the alternating impulses of pressure may be suitable for technology of water treatment in hydroponics system.

As a result of research, it was found that the energy saving technologies technology of hydrodynamic treatment by alternating impulses of pressure can greatly reduce energy, power and resource consumption, increase efficiency of the growing crops.

References:

1. Molin E., Martin M. Assessing the energy and environmental performance of vertical hydroponic farming. IVL Swedish Environmental Research Institute, 2018. P.36.
2. Blok C., Os E., Daoud R., Waked L., Hasan A. Hydroponic Green Farming Initiative: Increasing Water Use Efficiency by Use of Hydroponic Cultivation Methods in Jordan: Final Report. Wageningen University & Research, BU Greenhouse Horticulture. Report GTB-1447, 2018. P. 26.
3. Dubovkina I. Change of physical and chemical parameters of the liquid binary systems by alternating impulses of pressure. *Ukrainian Food Journal*. 2017. Vol. 6, Issue 1. P. 142-154.

ДУДА М. Ю.,
здобувач вищої освіти
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ПРАВОВІ ЗАСАДИ ВРЕГУЛЮВАННЯ ПРОЦЕДУРИ SMART-УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ МІСТ В УКРАЇНІ

Розвиток SMART-міста є одним із світових трендів у стратегіях розвитку сучасних міст та їх громад, а також засад їхнього управління. Головною тенденцією світового розвитку SMART-управління містами є формування комплексів економічних та культурних екосистем, яке неможливе без впровадження сучасних технологій SMART-міста.

Неможливим є застосування SMART-управління для створення сучасного SMART-міста без дотримання чинного законодавства країни. Управлінці мають враховувати положення чинного законодавства, оскільки дуже важливим для стратегії SMART-управління є фінансування місцевого бюджету, яке надається відповідно до вимог чинного законодавства, а також положень Про Державний бюджет на кожний рік. Також, потрібно враховувати положення корупційного та податкового законодавства. Тому існує потреба в аналізі чинного законодавства України стосовно положень, якими регулюється місцеве самоврядування та SMART-управління розвитком міст в Україні.

Спочатку розберемо поняття «SMART-місто», оскільки саме це поняття є ключовим в нашому дослідженні. Для цього нам потрібно звернутися до наукових праць відомих дослідників.

Так, в своїй праці Н. Замятіна визначає, що «термін «smart-city» почали активно використовувати з середини 1990-х рр. у контексті розширення сфер застосування інформаційних технологій, зокрема у публічному управлінні та міському самоврядуванні». Основна ж ідея SMART-міста на її думку має включати в себе багато компонентів, від інтелектуальних світлофорів до сучасних комунальних систем [1, с. 206].

На думку А. Андрієнко, «міста природно розвивалися, і в них створювалися системи управління, які здобували назви «розумні», «сма́рт» або «інтелектуальні». Це – системи інтелектуального управління транспортом, розумна вода, цифрова медицина, електронна торгівля, цифрові радіо і телебачення, розумна пожежна та поліцейська служба» [2, с. 102-103].

Як вважають С. Чукут та В. Дмитренко, на сьогодні необхідно вирішити ряд питань для ефективного розвитку електронного міста, серед яких: нормативно-правове забезпечення, розбудова необхідної інфраструктури, підтримка громадських ініціатив, налагодження засобів спільної роботи та електронного документообігу, відкритість бюджету міста, налагодження комунікації з громадянами та бізнесом тощо [3, с. 92-93].

На нашу думку, управлінці мають враховувати потреби сучасної людини: так у XXI сторіччі виникає необхідність в постійному з'єднанні до інтернет-мереж, наявності доступних точок Wi-Fi з'єднання, пунктів із зарядними пристроями для мобільних телефонів тощо. Все це неможливо без залучення сучасних технологій, які розроблені найвидатнішими розробниками сучасності. Але дана процедура не є швидкою, оскільки потребує великих обсягів фінансування, оскільки всі сучасні технології є набагато дорожчими від звичайних пристроїв, а також потребують більше електричної енергії.

Аналізуючи законодавства України слід почати з Основного Закону України – Конституції України, оскільки саме її положення є фундаментом усього українського законодавства. Насамперед, це ст. 7 Конституції України, окремий розділ XI та ін. [4]. Як ми знаємо політика SMART-управління розвитком міст в Україні неможлива без залучення спеціалістів з інших країн, тому в ст. 18 Конституції України вказано, що зовнішньополітична діяльність України спрямована на забезпечення її національних інтересів і безпеки шляхом підтримання мирного і взаємовигідного співробітництва з членами міжнародного співтовариства за загально визнаними принципами і нормами міжнародного права [4].

Важливу роль для розподілу бюджету на програми розвитку SMART-міст в Україні має ЗУ «Про Державний бюджет України на 2022 рік», від якого місцева влада орієнтується вже в затвердженні свого бюджету [5, 6].

Одне з найважливіших місць в системі нормативно-правових актів розвитку SMART-міст займає Державна стратегія регіонального розвитку на

2021-2027 роки, яка була затверджена Постановою КМУ від 05.08.2020 р. № 695. Основна мета цієї Стратегії полягає в реалізації секторальних стратегій розвитку, координації державної політики у різних сферах, досягнення ефективності використання державних ресурсів у територіальних громадах та регіонах в інтересах людини, єдності держави, сталого розвитку історичних населених місць тощо. Також Стратегія визначає генеральний вектор сталого розвитку регіонів та розроблена відповідно до Цілей сталого розвитку України до 2030 року [7, 8].

Для місцевого самоврядування важливими також є положення Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» де затвердження програм соціально-економічного та культурного розвитку відповідних адміністративно-територіальних одиниць, цільових програм з інших питань місцевого самоврядування напряму віднесено до компетенції сільських, селищних, міських рад (п. 22 ч. 1 ст. 26 Закону) [9].

Слід зазначити також, що на думку Н. Глущенко в Україні реалізують окремі проекти з ініціативи влади чи бізнесу: плата за проїзд картами в метро, трамваї, GPS-навігація в громадському транспорті, електронна черга в поліклініки, вуличне освітлення тощо. Влада впроваджує окремі «smart-city» проекти в такі міста, як Київ, Львів, Одеса, Дніпро, Суми, Вінниця та інші. Однак цього недостатньо, щоб вважати ці міста «розумними». Україні не вистачає технологізації» [10].

Повністю приєднуємося до думки, що Україні не вистачає сучасної технологізації. Але, слід зазначити що процеси розвитку SMART-міст в Україні йдуть за певним планом, хоч і не з такою швидкістю як потрібно.

В 2020 році процесу розвитку SMART-міст дуже сильно перешкодила ситуація з розповсюдженням вірусу COVID-19, оскільки багато коштів пішли на допомогу захворілим громадянам, на боротьбу із наслідками вірусу, на фінансування лікувальних закладів, закупки нового медичного обладнання та медичних препаратів. Також смертність від вірусу свідчить про велику втрати серед населення похилого віку, що свідчить про втрату професійних управлінців.

Також, величезних втрат познає наша країна у зв'язку з повномасштабним воєнним вторгненням ворожої держави – росії від 24 лютого 2022 року по сьогоднішній день. Багато державних програм розвитку SMART-міст призупинено, у зв'язку з відсутністю коштів на їхню реалізацію, більшим фінансуванням військового сектору нашої країни, тимчасовою окупацією деяких регіонів нашої країни. Проте, ворожа країна спонукає весь світ до рішучих дій стосовно післявоєнної реконструкції нашої країни. Вже розробляється План реконструкції пошкоджених територій України, до якого приєдналося багато країн, які допоможуть в його реалізації. Це, на нашу думку, навіть прискорить розвиток та появу нових SMART-міст в Україні.

Отже, проаналізувавши нормативно-правові положення стосовно управління розвитком SMART-міст в Україні бачимо, що вона більше орієнтована на повноваження органів місцевого самоврядування приймати

такі програми, затверджувати плани для їхньої реалізації, залучати міжнародні організації до співпраці, слідкувати за виконанням цих програм, вірно розподіляти виділені для реалізації цих програм бюджетні кошти та не допускати корупційних махінацій при реалізації програм розвитку SMART-міста.

Список використаних джерел:

1. Замятіна Н. В. Сучасні технології у системі SMART-CITY як механізм покращення рівня життя в умовах глобалізації. Матеріали Міжнародної науково-практичної Інтернет-конференції. КНЕУ, 2018. С. 206-208.
2. Андрієнко А. SMART-підходи до розвитку великих міст: перспективи впровадження в Україні. Державне управління та місцеве самоврядування. Дніпро, 2018. Вип. 3 (38). С. 100-106.
3. Чукут С. А. Смарт-сіті чи електронне місто: сучасні підходи до розуміння впровадження е-урядування на місцевому рівні. *Інвестиції: практика та досвід*. Київ, 2016. № 13. С. 89-93.
4. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>.
5. Про Державний бюджет України на 2022 рік: Закон України від 02.12.2021 р. № 1928-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1928-20#Text>.
6. Про затвердження Типової форми рішення про місцевий бюджет: Наказ Міністерства фінансів України від 03.08.2018 р. № 668. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0953-18#Text>.
7. Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на 2021-2027 роки: Постанова Кабінету Міністрів України від 05.08.2020 р. № 695. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/695-2020-%D0%BF#Text>.
8. Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року: Указ Президента України від 30.09.2019 р. № 722/2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/722/2019#Text>.
9. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21.05.1997 р. № 280/97-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80#Text>.
10. Глущенко Н. Smart City Lab. Як створюються та тестуються «розумні міста». Портал AIN. URL: <https://ain.ua/special/smart-city-lab/>

ДУЮН О. А.,

практичний психолог

Харківської спеціальної школи № 2

ВОЛОНТЕРСТВО ЯК ФОРМА НАДАННЯ ДОПОМОГИ ПОСТРАЖДАЛИМ

Унаслідок озброєної агресії в Україні гостро постала проблема допомоги постраждалим. Однією з форм надання допомоги є волонтерство. Відповідно до Закону України «Про волонтерську діяльність», волонтерство – це добровільна неприбуткова соціально спрямована діяльність, що здійснюється волонтерами шляхом надання волонтерської допомоги (безоплатних робіт та послуг) [1].

В Україні волонтерський рух визнано в низці законодавчих актів, а саме: Законах України «Про волонтерську діяльність», «Про соціальну роботу з сім'ями, дітьми та молоддю» та «Про соціальні послуги».

Волонтерська діяльність ґрунтується на принципах:

- законності;
- гуманності;
- рівності;
- добровільності;
- безоплатності;
- неприбутковості.

Але, варто зазначити, що волонтерська діяльність є формою благодійної добровільної діяльності і не передбачає отримання будь-якої винагороди.

Отже, підводячи підсумки, можна зробити висновок, що на сьогоднішній день волонтерство в Україні визнане на державному рівні та є суспільно корисною та важливою діяльністю для всіх верств населення.

Список використаних джерел:

1. Про волонтерську діяльність: Закон України № 3236-VI від 19.04.2011 р.

ЄСІМОВ С. С.,
*професор кафедри
адміністративно-правових дисциплін
Львівського державного університету
внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент*

ЕФЕКТИВНЕ ФІНАНСУВАННЯ ТА КОМПЛЕКТУВАННЯ КАДРІВ ДЕРЖАВНИХ СЛУЖБОВЦІВ ЯК ФАКТОРИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ УКРАЇНИ

Забезпечення національної безпеки є важливим способом збереження, самовідтворення та розвитку нації. Останнім часом все більше загострюється зовнішній тиск на Україну з боку інших країн, що проявляється у військовій агресії росії та її сателіту Білорусі. Одним із аспектів забезпечення територіальної цілісності та суверенітету України є ефективна робота державного механізму. Вирішення цієї проблеми держава бачить у ефективному забезпеченні фінансування та комплектування кадрів державної служби, що знайшло відображення у Стратегія реформування державного управління України на 2022-2025 роки [1].

Зокрема, у Стратегії національної безпеки України наголошується на наступному, що забезпечення національної безпеки досягається за рахунок удосконалення структури та діяльності органів виконавчої влади [2]. Суть забезпечення безпеки у кадровій діяльності полягає у запобіганні негативним впливам на державу за рахунок усунення небезпек та загроз, пов'язаних з персоналом, його професійним, інтелектуальним потенціалом та службовими відносинами.

В Україні створено чітку систему комплектування кадрів державних службовців, яка реалізує державну кадрову політику на державній службі, спрямовану на пошук, оцінку, відбір, професійний розвиток персоналу, мотивацію та стимулювання до ефективного виконання завдань, що ставляться перед державними органами влади.

Однією з проблем кадрового забезпечення державної служби на центральному рівні є не повна укомплектованість, яка відзначається вже понад декілька років. Показник укомплектованості в органах влади та відомствах досі зберігається на позначці 85-90 %. Для України характерна низька частка державних службовців, зайнятих у системі додаткової освіти, водночас державою планувалося досягти показника у 20 %. Крім дефіциту кадрів у системі державної служби залишається актуальною проблема низького рівня професіоналізму керівного складу.

Наступною проблемою є система оплати праці державній службі. Концепції реформування системи оплати праці державних службовців та затвердження плану заходів з її реалізації направлене на вирішенні проблеми [3]. Праця державних службовців, порівняно з особами, які працюють у недержавному секторі економіки, недооцінена. Невисока заробітна плата є причиною того, що більшість висококваліфікованих фахівців йде з державної служби в недержавний сектор економіки, внаслідок чого ефективність діяльності державних органів знижується та погіршується професійний склад державних службовців.

Вчені підтримує ідею підвищення заробітних плат чиновникам до ринкового рівня, щоб перетворити державу конкурентоспроможного роботодавця та підвищити шанси у боротьбі за талановиті кадри. Якщо цього не робити, то система державної служби деградуватиме.

Для вирішення вищезазначеної проблеми на порядок денний має бути висунуто питання про вдосконалення структури грошового утримання державних службовців, враховуючи особливості видів державної служби з метою збільшення частки грошового окладу в загальному розмірі грошового утримання, підвищення грошового утримання всіх категорій службовців та оптимізації пенсійного забезпечення.

Потрібно створити особливий порядок оплати праці особам, які обіймають окремі посади державної служби, залежно від результативності службової діяльності.

Підвищення престижу державної служби – одна з ключових проблем, які потребують вирішення. Останнім часом на державній службі дедалі частіше спостерігається байдужість, безініціативність, слабка зацікавленість певної кількості державних службовців у результатах службової діяльності. Все це відбувається через низьку заробітну плату, яка виплачується службовцям, внаслідок чого вони намагаються отримати користь із службового становища, в тому числі отримуючи неправомірну вигоду, через невизначеність у майбутньому, неміцність службового становища, особливо тих, хто використовується не за профілем наявної освіти.

Ключем до вирішення цієї проблеми є підвищення оплати праці державних службовців, надання соціальних гарантій та їх юридичне закріплення, впровадження у практику кадрової роботи правило, яке встановлює, що тривале, бездоганне та ефективне виконання посадових обов'язків державним службовцем має враховуватися при призначенні на вищу посаду, рангу державної служби, присвоєння військового чи спеціального звання, класного чину, дипломатичного рангу або заохочення, створення системи мотивації кар'єрного зростання державних службовців як важливої умови проходження державної служби.

Доцільно розробити ефективну систему матеріального та нематеріального стимулювання державних службовців з огляду на результати професійної службової діяльності. Все це допоможе підвищити престиж державної служби та залучить нові кадри.

Проблемою є некомпетентність та слабка професійна підготовленість частини державних службовців. Число державних службовців, професійна освіта яких не відповідає кваліфікаційним вимогам, які пред'являються для зайняття певної посади, з кожним роком збільшується. Для того, щоб підвищити професійний рівень службовців потрібно належним чином забезпечити взаємодію закладів вищої освіти та державних органів у вирішенні питань персональної підготовки державних службовців, затвердити єдині підходи та принципи до організації та додаткової професійної освіти державних службовців, забезпечити можливість державним службовцям здобувати безперервну професійну освіту, впровадити гнучкі терміни та форми навчання службовців.

Як удосконалення державної служби було запропоновано «принцип ротації», суть якого полягає в тому, щоб на одному місці чиновник не засиджувався понад три-шість років. Наприклад, це було відображено у першій редакції Закону України «Про Національну поліцію» [4].

Розвиток державної служби в Україні відбувається у непростих умовах. Для того, щоб вирішити труднощі, викликані об'єктивними обставинами та суб'єктивними факторами, потрібно повною мірою вивчити та осмислити процеси, що відбуваються в державній службі.

Державна служба має забезпечувати соціальну стабільність, безпеку, ефективне функціонування інфраструктури, яка потрібна на розвиток економіки. Державна служба має відігравати головну роль у досягненні цілей, передбачених Конституцією України, оскільки несе відповідальність за збереження демократичної стабільності та дотримання принципів правової держави, за забезпечення прав та свобод громадян.

Список використаних джерел:

1. Деякі питання реформування державного управління України: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 21.07.2021 р. № 831-р. URL. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/831-2021-%D1%80#Text>.

2. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 14.09.2020 р. «Про Стратегію національної безпеки України»: Указ Президента України від 14.09.2020 р. № 392/2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/392/2020#Text>.
3. Про схвалення Концепції реформування системи оплати праці державних службовців та затвердження плану заходів з її реалізації: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 27.05.2020 р. № 622-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/622-2020-%D1%80#Text>.
4. Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 р. № 580-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text>.

ЗОРЯ С. П.,
*доцент кафедри фінансів,
банківської справи та страхування
Полтавського державного
аграрного університету,
кандидат економічних наук, доцент*
ГОЛОБОРОДЬКО В. В.,
*магістрант
Полтавського державного
аграрного університету*

УПРАВЛІННЯ ПЛАТОСПРОМОЖНІСТЮ ТА ФІНАНСОВОЮ СТІЙКІСТЮ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ ТА НАПРЯМИ ЇХ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

В реаліях політичної та економічної нестабільності підприємства дедалі частіше стикаються з проблемами платоспроможності та фінансової стійкості, які впливають на їх здатність самостійно фінансувати свою діяльність та мати високий рівень конкурентоспроможності. Слід доповнити, що в сучасних умовах лєвова частка суб'єктів господарювання в Україні мають низький рівень платоспроможності, що пов'язано з: інфляційними процесами, неправильно складеним планом виробництва, неефективністю використання наявних матеріальних і трудових ресурсів, низькою забезпеченістю підприємств власними оборотними коштами, пандемією Covid-19 тощо [1]. Однією із головних умов забезпечення стабільного фінансового стану суб'єкта господарювання є реалізація процесів управління фінансовою стійкістю, платоспроможністю та ліквідністю.

На нашу думку, управління фінансовою стійкістю являє собою сукупність дій, пов'язаних з ідентифікацією факторів, які впливають на фінансову стійкість, а, також пошук, розробку і виконання ефективних управлінських рішень з метою забезпечення подальшого ефективного функціонування підприємства.

Під управлінням ліквідністю та платоспроможністю слід розуміти процес розробки та прийняття ефективних управлінських рішень щодо виконання суб'єктами господарювання їх зобов'язань в повному обсязі і у встановлені строки за рахунок наявних платіжних засобів з метою забезпечення стабільного розвитку суб'єкта господарювання як в поточному та перспективному періоді [2, с. 16].

Проведений аналіз наукової літератури дає змогу виділити наступні напрями та заходи забезпечення та підвищення рівня платоспроможності та фінансової стійкості:

1) оптимізація структури капіталу, що являє собою таке співвідношення між власним та позиковим капіталом, при якому забезпечується найбільш ефективна пропорційність між фінансовою стійкістю та прибутковістю суб'єкта господарювання [3, с. 47]. У вітчизняній практиці зустрічаються випадки, коли високий рівень ліквідності, платоспроможності та фінансової стійкості підприємств забезпечується відсутністю залученого капіталу, проте, на нашу думку, залучення фінансових ресурсів від зовнішніх кредиторів дасть змогу підвищити ефективність використання власного капіталу, збільшити ринкову вартість суб'єкта господарювання, створить передумови для його розширеного відтворення та прискорення формування різних цільових фондів;

2) розробка та впровадження фінансової стратегії, яка б дозволила легко залучати як короткострокові, так і довгострокові кошти, не порушуючи при цьому оптимальну структуру джерел формування капіталу;

3) зниження рівня запасів, а особливо запасів готової продукції та товарів. Для ефективного управління запасами необхідно знайти оптимальний обсяг фінансових ресурсів, інвестованих в них, і мінімізувати загальні витрати, що пов'язані зі зберіганням та експлуатацією [4, с. 801];

4) врегулювання дебіторської заборгованості в напрямку її зниження, що дозволить збільшити частку наявних грошових коштів та значно прискорити оборотність оборотних активів. Для цього підприємствам необхідно посилювати контроль за станом розрахунків з дебіторами та орієнтуватися на більшу кількість покупців, щоб зменшити ризик несплати одним або декількома покупцями. Основними напрямками політики прискорення та підвищення ефективності розрахунків є використання факторингових операцій та спонтанного фінансування [5, с. 32];

5) впровадження фінансового планування;

6) збільшення рентабельності продукції шляхом зниження її собівартості та інших видів витрат;

7) підвищення рівня маркетингу на підприємстві шляхом залучення відповідних фахівців;

8) здійснення короткострокових фінансових вкладень за рахунок нерозподіленого прибутку;

9) страхування ризиків та створення резерву сумнівних боргів;

10) максимізація грошових потоків. Для цього необхідно удосконалити систему відносин з контрагентами, яка б передбачала гнучкі форми та умови розрахунків, наприклад, можливість передплати, наявність банківської гарантії тощо [6];

11) перегляд політики залучення позикових коштів, а саме розглянути можливість переходу до довгострокових позик замість короткострокових, що може мати певні переваги та позитивні результати [4, с. 802]. В свою чергу, довгостроковий залучений капітал можна спрямувати в інноваційний розвиток та капітальне будівництво, а також використовувати як джерело фінансування дебіторської заборгованості;

12) підвищення професійної компетентності особи, яка займається фінансовою роботою на підприємстві або створення нової посади – фінансовий менеджер.

Таким чином, ефективний процес управління фінансовою стійкістю та платоспроможністю є головною умовою стабільного функціонування суб'єктів підприємництва. На наше переконання, запропоновані заходи та напрями мають стати орієнтиром для вітчизняних підприємств задля забезпечення та підтримання існуючого рівня фінансової стійкості, платоспроможності та ліквідності, а також, його підвищення у майбутньому, що в цілому сприятиме покращенню їх фінансового стану. Кожному підприємству необхідно займатися розробкою стратегії управління фінансовою стійкістю з урахуванням того факту, що дана стратегія не повинна суперечити загальній стратегії підприємства, при цьому мають враховуватися фактори внутрішнього та зовнішнього середовища.

Список використаних джерел:

1. Майборода О. Є., Косарева І. П., Каранда О. М. Концептуальні засади управління платоспроможністю підприємства. *Молодий вчений*. № 3. 2017. С. 793-797.
2. Люта О., Пігуль Н., Глядько К. Теоретичні засади управління ліквідністю та платоспроможністю підприємств. *Вісник Сумського державного університету. Серія «Економіка»*. 2019. № 4. С. 14-23. URL: <https://visnyk.fem.sumdu.edu.ua/media/attachments/2019/12/20/2-14-23.pdf>.
3. Макаренко Ю. П., Клименко Д. О. Формування оптимальної структури капіталу з метою забезпечення фінансової стійкості підприємства. *Економіка та держава*. 2022. № 1. С. 45-49. URL: http://www.economy.in.ua/pdf/1_2022/10.pdf.
4. Юргачова М. І., Коцюрубенко Г. М., Ковальова О. М. Платоспроможність суб'єкта господарювання: напрями її підвищення. *Економіка та суспільство*. 2018. № 14. С. 799-803. URL: https://economyandsociety.in.ua/journals/14_ukr/114.pdf.
5. Білик М. Д. Фінансовий аналіз: навч. посібник. Київ: КНЕУ, 2005. 592 с.
6. Коваленко М. А., Лобанова Н. В. Шляхи підвищення платоспроможності підприємства та фінансові джерела його проведення. *Фінанси України*. 2014. № 8. С. 69-75.

ІВАНОВА М. А.,

магістрант

*Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ*

Науковий керівник:

ВИСОЦЬКИЙ О. Ю.,

*професор кафедри міжнародних відносин
та соціально-гуманітарних дисциплін*

*Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,*

доктор політичних наук, професор

ПОЛІТИКО-ПРАВОВИЙ АНАЛІЗ СУЧАСНИХ ЗАГРОЗ НАЦІОНАЛЬНІЙ БЕЗПЕЦІ УКРАЇНИ

Актуальність теми дослідження зумовлюється, передусім, тим, що на сьогоднішній день Україна стикнулася з реальною загрозою для своєї національної безпеки – 24 лютого 2022 року відбулось повномасштабне вторгнення російської федерації на територію суверенної та незалежної України. Загалом, війна на сході України продовжується впродовж 8 років, а тому, Україна як ніхто інша з країн розуміється на потенційних загрозах національній безпеці.

Загрозою національній безпеці, як зазначає В. Ліпкан, є розмаїття внутрішніх та зовнішніх, об'єктивних та суб'єктивних суперечностей суспільного розвитку як в країні, так і на міжнародній арені, а також в різних сферах людської діяльності, які ускладнюють врегульовану адміністративним правом діяльність суб'єктів національної безпеки у зв'язку зі створенням сприятливих умов для збереження та зміцнення української цивілізації, насамперед, життя, національних та культурних традицій, а також народу України як творчо-конструктивного суб'єкта для реалізації національних інтересів і створюють небезпеку для системи національної безпеки [1].

Із цього визначення можна дійти висновку, що загрозами національній безпеці виступають, передусім, певні явища, які за своєю природою ускладнюють/унеможливають здійснення національних інтересів, а також збереження національних цінностей України.

У науково-політичній літературі усі загрози національній безпеці класифікують за різними критеріями, серед яких можна виокремити такі:

- за місцезнаходженням джерела небезпеки (внутрішні та зовнішні загрози);
- за масштабом можливих наслідків (загальнонаціональні, регіональні, локальні);
- за ступенем сформованості загрози (потенційні та реальні);
- за сферами життєдіяльності (загрози у політичній, економічній, оборонній, міжнародній, екологічній сферах тощо) [2].

Розглядаючи Україну, то до її внутрішніх національних загроз можна віднести, насамперед, повномасштабну війну, корумпованість державних інститутів, недосконалість правового регулювання суспільних відносин, недоліки у функціонуванні судової системи, погіршення стану економічної безпеки, критичне зростання рівня загроз у енергетичній безпеці тощо.

У даному випадку основним об'єктом посягання загроз виступає безпосередньо держава.

Основною загрозою, яка дійсно досить знано впливає на національну безпеку України є, беззаперечно, повномасштабне вторгнення.

Аналіз сучасного тероризму, а також його прояву затрудняється тим, що у сучасному світі значно змінились, у порівнянні з періодом ведення Холодної війни, ролі та статуси країн. Якщо ж до цього часу держави, а також народності, які визнаються домінуючими у світі представляли собою джерела проблем у міжнародній політиці, що проявлялось у тому, що вони розглядалися як безпосередні ініціатори насильства, а меншини – як ті, хто вимагали міжнародного захисту, то зараз ситуація змінилась і це добре можна простежити на прикладі війни України проти російської федерації.

Особливу небезпеку для сучасного світу представляють, так звані «війни четвертого покоління», тобто об'єднання практики локальних воєн з тероризмом. Даний тип війни характеризується, передусім, тим, що потенціал противників суттєво відрізняється. Окрім цього, такі війни мають особливий тип насильства.

Характеристика даного типу війн проявляється, перш за все, у декількох ознаках:

- По-перше, конфліктуючі сторони мають різні, проте взаємопов'язані підстави та причини військових дій;
- По-друге, такий тип війн припускає можливість застосування відмінних засобів і методів боротьби у конфліктуючих сторін (тобто з однієї сторони знищуються винуватці насильства, в іншому ж – в основному, мирне населення);
- По-третє, для цього типу війни є характерним якісна відмінність сили у супротивників при можливій здатності кожної з них здійснювати однаковий вплив на супротивника [3].

Висновки. Проаналізувавши ознаки, а також чинники воєнної загрози національній безпеці можна побачити, що російська федерація на території України веде саме війну четвертого покоління: не зважаючи на її воєнний потенціал і на статус «другої армії світу», вона вдається до насильства щодо мирного населення, погрожує ядерним ударом, веде агресивну війну, наносить ракетні удари по енергетичним об'єктам, блокує експорт зерна, чим породжує загрозу продовольчій безпеці. Враховуючи все вищевикладене, зауважимо, що в ході розвитку цивілізаційних процесів породжується все більше загроз, які становлять неабияку загрозу національній безпеці. Протидіяти цим загрозам потрібно, адже в іншому випадку нас чекає глобальна катастрофа з непередбачуваними наслідками.

Список використаних джерел:

1. Ліпкан В. А. Адміністративно-правові основи забезпечення національної безпеки України: дис. д-ра юрид. наук: 12.00.07. Київ, 2008. 643 с.
2. Ситник Г. П. Підходи щодо визначення рівня загроз національній безпеці в політичній сфері. Київ: НАДУ, 2014. 56 с.
3. Качинський А. Б. Індикатори національної безпеки: визначення та застосування їх граничних значень: монографія. Київ: НІСД, 2013. 101 с.

КАЛІНІНА Н. Р.,

здобувач вищої освіти

*Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ*

Науковий керівник:

ОСТАПЕНКО Т. М.,

доцент кафедри

*аналітичної економіки та менеджменту
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,*

кандидат економічних наук, доцент

МАРКЕТИНГОВИЙ МЕНЕДЖМЕНТ

У теперішніх умовах ринкових відносин найбільш ефективним елементом впливу на загальні економічні показники є управління діяльністю підприємства. У сучасному менеджменті все більше і більше стає актуальним термін «маркетинговий менеджмент». Саме через те, що відсутнє загальноприйняте поняття та різні трактування цього терміну в науковій літературі, з'являється потреба у подальшому вивченні цього питання для того, щоб мати змогу визначити сутність та категоральні характеристики змісту визначення.

Глумачення теоритичного змісту й суть керування маркетинговою діяльністю є важливою складовою, яка сприяє узагальненню та конкретизації маркетингових проблем як провідної та основної концепції еволюції та вдосконалення сьогоденних маркетингових структур. Використання сучасних методів менеджменту стає обов'язковою умовою для того, щоб гравці ринку мали змогу перейти на нові, більш результативні форми організацій праці. Спираючись на проведені дослідження науковців, на наукові роботи спеціалістів та фахівців з маркетингу, розглянемо окремі поняття:

1) маркетингова діяльність – це творча діяльність в механізмі маркетингу, яка на пряму зв'язана із реалізацією функцій координації діяльності структур відповідно до запитів ринку;

2) маркетингове управління – це розгляд, проектування, реалізація та моніторинг за здійсненням плану, що спрямований на утворення, удосконалення й розвитку взаємовигідних відносин із цільовим споживачем [3];

3) маркетинг-менеджмент – це управлінський процес попитом й маркетингом шляхом визначення функціональних властивостей маркетингу і окремо механізму керування для того, щоб виявити цільові ринки, дослідити бажання покупців, розробити товари, встановити ціни діяльності спираючись, та отримати маркетингову інформацію для того, щоб мати змогу здійснити обмін, який задовольнив би потреби заінтересованих покупців та гарантував би збільшення доходів [4];

4) управління маркетинговою діяльністю – це особливий комплекс взаємопов'язаних заходів зі стратегії і тактики щодо управління маркетингом [4].

Розглянуті визначення: маркетинг-менеджмент, маркетингове управління, управління маркетингом, – мають дуалістичну природу і це відноситься до терміну «керування маркетинговою діяльністю». З точки зору пріоритету, кожен термін має власні визначальні характеристики. У системі управління маркетингом і маркетинговому менеджменті провідною ланкою є менеджмент, а в маркетинговому менеджменті основоположною стає маркетингова діяльність.

Тлумачення управлінської діяльності в галузі маркетингу передбачає пояснення великої кількості різноманітних термінів, які в сукупності утворюють окрему таксономічну інфраструктуру, самодостатній механізм визначень – структуру управління маркетингом. У практичній діяльності суб'єктів господарювання в умовах ринкових конкуренції кожне визначення займає своє незалежне місце і безпосередньо утворює певний зв'язок з іншими визначеннями [2].

Список використаних джерел:

1. Килипенко В. В. Теоретичний зміст і сутність управління маркетинговою діяльністю підприємства. *Економіка АПК*. 2016. № 11. С. 86-93. URL: <http://www.eapk.org.ua/contents/2016/11/86>.
2. Гризовська Л. О., Сітарчук О. В. Ефективність управління маркетинговою діяльністю на підприємстві. *Економіка та суспільство*. 2018. № 16. С. 308-315. URL: <http://economyandsociety.in.ua/journal-16/23-stati-16/2002-grizovska-l-o-sitarchuk-o-v>.
3. Гвоздецька І. В. Теоретико-методологічні аспекти управління маркетинговою діяльністю підприємства. *Економіка: реалії часу*. 2016. № 6 (28). С. 100-106. URL: <https://economics.opu.ua/files/archive/2016/No6/100.pdf>.

КАЛІНІЧЕНКО З. Д.,
*доцент кафедри
аналітичної економіки та менеджменту
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
кандидат економічних наук, доцент*
ТОДОРЕНКО І. О.,
*здобувач вищої освіти
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ*

ПРИЙНЯТТЯ КРАЇНАМИ ЗАХІДНОЇ ЄВРОПИ СТРАТЕГІЇ ЕКОНОМІЧНОГО МЕТОДУ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ

Питання економічної безпеки є основоположним у аспекті національної стратегії, оскільки саме стабільна економіка є гарантом безпеки держави. Стабільний стан економіки гарантує стійкість внутрішнього ринку країни, збалансоване положення на зовнішньоекономічній арені в сучасних нестабільних реаліях зовнішньоекономічних відносин та можливість утримувати армію у боездатному стані, що не можливо в умовах слабкої економіки та нестачі коштів для фінансування.

Наразі світовий ринок та промислові зв'язки зазнали змін через росію, яка розпочала повномасштабну війну. Одним з головних важелів тиску на країну агресора є санкції та відмова від нафтових продуктів федерації. Такі дії викликані не тільки тим, що країни заходу намагаються покарати росію за її дії, а ще й тим, що це гарантує національну безпеку країн Європи, оскільки російські спікери відкрито заявляють про готовність нанесення удару на безпеку та цінності всього світу у разі не згоди цивілізованих країн з їх діями. Це означає, що прийшов час до змін на ринку корисних копалин, основною метою таких дій є позбавлення росії основного важелю тиску на Європу, тобто контролю поставок нафти та газу. У такому разі вага слів зі сторони росії значно зменшиться та з'явиться можливість переходу до більш рішучих дій по відношенню до федерації з метою завершення війни та стабілізування напруги у світі. Ці дії водночас не тільки посилять економічну та національну захищеність країн Європи, а й дестабілізують стан країни агресора, що призведе до неможливості продовження збройної агресії, через фінанси.

Для забезпечення національної безпеки країн Європи та Америки економічним методом 1957 року згідно з Договором про заснування Європейської економічної спільноти було створено ЄЕС, метою якого є «збереження миру і свободи та закладання основи більш тісного союзу між народами Європи», що зазначено у преамбулі, та відповідає цінностям цивілізованого світу [1]. Такий договір та спосіб взаємодії є гарантом безпеки країн-учасників союзу та надає всі необхідні механізми протидії внутрішнім та зовнішнім загрозам та уособлює цінності цивілізованої світової спільноти.

Головна цінність людства – мир та здорові відносини між країнами як в економічній, так і в соціальній сфері взаємодії, тому вважаємо за необхідне створення та забезпечення стабільного функціонування економічних союзів, що гарантуватиме національну безпеку кожної країни окремо та світу загалом.

Позитивним аспектом Плану відновлення України є те, що він представляє собою потенційну синергію на шляху до інтеграції в ЄС. У Плані належним чином висвітлені завдання щодо інтеграції в ЄС, синхронізації українського законодавства із Копенгагенськими критеріями та забезпечення взаємного доступу до ринків. Післявоєнна відбудова розглядається як інструмент досягнення відповідності України правилам та стандартам ЄС.

Український уряд оголосив, що зміцнення інституційної спроможності та «деолігархізація» є фундаментальними передумовами для реалізації Плану відновлення. Також уряд визначає правильні пріоритети та відповідні заходи для побудови цих фундаментальних принципів, серед яких: завершення перезапуску антикорупційної системи, реалізація реформи правоохоронних органів, централізація та цифровізація державних реєстрів, цифровізація всіх ключових державних послуг, синхронізація антимонопольного законодавства з кращими європейськими практиками тощо. В цілому, План відновлення містить цілком обґрунтовані заходи щодо модернізації функцій держави.

Національний план відновлення, який український уряд представив на конференції в Лугано 4-5 липня 2022 року, загалом можна охарактеризувати як всеохопний і детальний документ, який відображає основні напрями відновлення зруйнованої після війни економіки, чітко розділяє кожний напрямок та комплекс ініціатив по ньому і містить супроводжувальні заходи, включно із законодавчими змінами [3]. План відновлення України складається з 15 національних програм. Ці програми значною мірою відповідають основним потребам країни як у воєнний, так і післявоєнний період.

Експерти пропонують створити Міжнародну агенцію для відбудови України. Схожі функції виконувала Адміністрація економічної співпраці (Economic Cooperation Administration, ECA), яка адмініструвала План Маршалла для Європи. Ця агенція має бути афілійованою з ЄС, водночас бути автономною у прийнятті рішень та мати чіткі терміни існування. Така агенція може існувати паралельно з Національною радою, щоб допомагати їй.

Усе це дозволяє зробити загальний висновок про необхідність подальшої розробки управління збалансованим розвитком з огляду на те, що підходи, які існують не повною мірою задовольняють існуючим потребам вітчизняних підприємств. Удосконалення інституційного середовища має відбуватись на основі співпраці між державою та бізнесом, через підтримку існуючих та нових форм партнерства, спільне розроблення політики, стратегій розвитку.

Список використаних джерел:

1. Що буде з українською економікою у разі затяжної війни – прогноз НБУ. Економіка – 28.10.2022 р.
2. Васильчук І. П. Оцінка діяльності підприємств в контексті сталого розвитку *Вісник соціально-економічних досліджень*. 2020. Вип. 2. С. 39-44.
3. Богдан Т. План відновлення України: сильні та слабкі сторони. URL: https://lb.ua/blog/tetiana_bohdan/526637_plan_vidnovlennya_ukraini_silni.html.

КАЛОШИН Н. О.,
здобувач вищої освіти
Миколаївського національного
аграрного університету

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ВПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙ В УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

На сьогодні постає питання про ефективні підходи до впровадження інновацій в різні сфери діяльності підприємств, у тому числі й в управління персоналом. Методи та підходи до впровадження інновацій в будь-якій сфері діяльності також є специфічним видом діяльності, а отже потребує постійного перегляду та пошуку шляхів покращення.

Висвітлення питання теоретичних основ впровадження інновацій в управління персоналом доцільно почати з мети впровадження інновацій. Метою впровадження інновацій є отримання корисного ефекту від впровадженої інновації, що в свою чергу підвищує продуктивність чи ефективність цільової системи.

Оскільки ефект та ефективність є ключовими поняттями в розрізі цієї теми, доцільно розглянути види ефективності в управлінні персоналом, на які може бути направлена інноваційна діяльність. У теорії управління персоналом виділяють організаційну ефективність, економічну ефективність та соціальну ефективність [1].

Організаційна ефективність в управлінні персоналом ґрунтується на раціональній організації праці: раціональне планування трудового процесу, забезпеченість праці як засобами праці, так і ресурсами, відповідність між обов'язками та кваліфікацією персоналу тощо. Інновації, що направлені на підвищення організаційної ефективності, за звичаю являть собою впровадження використання нових технологій, нових підходів до організації праці або самого процесу праці, покращення умов праці.

Окремо серед організаційних інновацій можна виділити комунікаційні інновації. Комунікації відіграють важливу роль у всьому організаційному процесі, є інструментом то проявом для управління персоналом. Зазвичай комунікативні процеси в організаціях є регламентованими та досить обмеженими. Комунікативні інновації можуть являти собою впровадження нових каналів комунікації, заходів, які стимулюють обмін інформацією на підприємстві, покращення наявних каналів комунікації з метою усунення або послаблення комунікаційних бар'єрів тощо.

Економічна ефективність в управлінні персоналом являє собою відношення результату праці до витрат на трудові ресурси. Відповідно головним інструментом підвищення економічної ефективності праці є підвищення продуктивності праці. Важливо зазначити, що підвищення організаційної ефективності в свою чергу позитивно сприяє на економічну ефективність.

Соціальна ефективність досягається шляхом покращення умов праці, що в свою чергу збільшує її привабливість, заходами, що спрямовані на управління соціальними відносинами, покращення трудової атмосфери, розвитком соціальної відповідальності тощо.

Слід зауважити, що наразі не має єдиної думки щодо визначення ефективності системи управління персоналом, проте поширеною думкою є те, що доцільно ефективність управління доцільно розглядати як міру корисності управління людськими ресурсами на підприємстві.

О. Гарват та І. Кравець в своїй статі [1] також виділяють такі підсистеми управління персоналу як планування персоналу, управління процесами руху кадрів, управління соціально-трудовими відносинами, управління мотивацією персоналу, управління розвитком персоналу, оцінювання персоналу. На їх думку, якщо інновація досягла позитивного ефекту в рамках будь-якої із цих підсистем, то це забезпечуватиме ефективність управління персоналу у перспективі, оскільки позитивний ефект в одній підсистемі може викликати позитивні зміни в одній або декількох інших підсистемах, тому сумарний ефект може бути значно вищий, ніж його оцінка в рамках однієї підсистеми.

У статі Макаренко С. [2] зазначається, що правильним і обґрунтованим принципом управління персоналу є використання інноваційних диференційованих підходів для різних працівників або груп працівників. Це означає, що в управлінні персоналом доцільним є групування працівників і впровадження інновацій не суцільно, а адаптованих до кожної групи. Зрозуміло, що доцільно групувати працівників саме за тими критеріями, які в найбільшій мірі мінімізує проблеми, які можуть виникати через недостатню адаптованість інновації до конкретних працівників.

Резюмуючи, маємо, що впровадження інновацій в управління персоналу повинно підвищувати організаційну, економічну або соціальну ефективність. Навіть якщо ефект від інновації в управлінні персоналом буде направлений на одну або декілька підсистем управління персоналом, цього має бути достатньо для підвищення ефективності всієї системи, що, звісно, не виключає необхідності покращення роботи всіх підсистем. Найбільш оптимальним є використання диференційованих інновацій, які адаптовані для певних груп працівників.

Список використаних джерел:

1. Бандур С. І., Костишина Т. А., Нестуля О. О. Соціально-трудові відносини: проблеми науки та практики: монографія. Полтава, 2020. 695 с.
2. Макаренко С., Ліканова А., Плешівцева А. Впровадження інноваційних технологій управління персоналом. *Економіка та суспільство*. 2021. №. 33. С. 51-63.

КАРІМОВ Г. І.,

*доцент кафедри менеджменту
організацій і адміністрування
Дніпровського державного
технічного університету,
кандидат економічних наук*

ВАЩЕНКО В. І.,

*здобувач вищої освіти
Дніпровського державного
технічного університету*

ІНДИВІДУАЛІЗАЦІЯ НАВЧАЛЬНОЇ ТРАЄКТОРІЇ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Пандемія, бойові дії та загальна невизначеність ситуації в країні суттєво вплинула на всі сфери життєдіяльності суспільства, в т. ч. і на освіту, яка вимушено впровадила засоби та методи дистанційного навчання в межах традиційної форми здобуття вищої освіти. Такий підхід призвів до актуалізації питання отримання програмних компетентностей і відповідних програмних результатів навчання здобувачами вищої освіти на всіх її рівнях [1]. Тобто, відсутність орієнтури на ідеальну ситуацію коли «сукупність цілей і завдань буде повністю виконана за теоретичний час навчання» у сукупності з визнанням, що «теоретичний час навчання не є реальним часом, який повинен витратити кожен окремих студент, щоб досягти кінцевих результатів навчання.

Реальний час буде для різних студентів різним» призводить до необхідності постійного моніторингу та коректування навчальних програм. З іншого боку, усвідомлення здобувачами вищої освіти того, що «наявність університетського ступеню не забезпечує автоматично працевлаштування або працевлаштування на все життя» продукує у вишах «ідею максимального забезпечення студентам їх шансів отримати перше місце на ринку праці, підвищення їхньої «вартості» у працедавців, задоволення тим самим актуальних потреб останніх». Така ідея призводить до необхідності активної участі працедавців у створенні відповідних навчальних програм. А реалізація ланцюжка «конкретний здобувач – конкретні умови – конкретний працедавець» викликає необхідність індивідуалізації освітньої траєкторії в межах навчальної програми з метою максимально можливого урахування особливостей всіх трьох складових [2].

Для вивчення думки здобувачів вищої освіти, щодо індивідуальної траєкторії навчання, соціологічною лабораторією було проведено анонімне електронне анкетування за спеціально розробленим інструментарієм, здобувачів першого (бакалаврського) та другого (магістерського) рівнів вищої освіти, що навчаються за різними освітніми програмами за двома

напрямами: «Освітня траєкторія» та «Професійні пріоритети та очікування випускника». Більшість опитуваних є здобувачами першого (бакалаврського) рівня вищої освіти і лише 15,5 % – другого (магістерського) рівня, що відповідає загальному співвідношенню здобувачів за рівнями освіти.

Підсумкова вибіркова сукупність склала 245 осіб, що з 95 % ймовірністю забезпечує помилку репрезентації у межах 5 %. Використана випадкова вибірка за методом простого ймовірного відбору, репрезентативна за курсом навчання та освітньою програмою [3].

У закладі прийнята форма реалізації вибіркової «Повністю вільний вибір», що регламентовано Положенням про порядок реалізації здобувачами вищої освіти права на вільний вибір навчальних дисциплін. Згідно з даними опитування, переважна більшість (75,6 %) респондентів індивідуалізує власну освітню траєкторію саме за рахунок широкого спектру вибірових дисциплін. В той же час, не всі здобувачі задоволені якістю інформації про цілі, зміст та очікувані результати від викладання пропонованих вибірових дисциплін, хоча інформування здобувачів відбувається досить різноманітними методами. В свою чергу, можливість вибору наукового напрямку досліджень відбувається через вільне обрання керівника з відповідним колом наукових інтересів, що задовольняє вимоги більшості респондентів (78,5 %) при 13,6 % респондентів, які не визначились за даним питанням.

Таким чином, можливо зробити висновок про загалом задовільнені очікування здобувачів в індивідуалізації освітньої траєкторії. Але, в той же час, існує бажання здобувачів розширити / додати певні компетентності до існуючих результатів навчання. На підставі наведених даних, можливо сформулювати наступні основні напрямки бажання здобувачів, щодо індивідуалізації результатів навчання:

- Знання іноземних мов;
- Практичні професійні навички;
- Теоретичні знання за фахом;
- Навички роботи з комп'ютером (незважаючи на незначну кількість відповідей включено до переліку, оскільки є складовим елементом майже всіх інших напрямків).

Задовольнити наявні потреби здобувачів освіти у розширенні (індивідуалізації) власних результатів навчання можливо за рахунок активізації використання елементів інших форм здобуття вищої освіти на підґрунті інституційної.

Таким чином, повністю вільний вибір реалізований у досліджуваному закладі надає максимальної самостійності здобувачам, але за загальним переліком здобувачам важко орієнтуватися у послідовно-логічному взаємозв'язку дисциплін. Запропоновані заходи, також мають низку питань:

- по-перше, в нормативно-регулюючій сфері – наприклад, «досі залишається дискусійним питання щодо імплементації окремих ключових європейських документів, наприклад, що забезпечує можливість визнання й накопичення результатів навчання (та відповідних кредитів)» [4];

– по-друге, організаційні – при реалізації комбінованих форм навчання значно зростає відповідальність та навантаження координаторів індивідуальних навчальних планів здобувача за рахунок постійного індивідуального узгодження пререквізитів; пореквізитів; компетентностей, якими повинен оволодіти здобувач та програмних результатів навчання для кожного конкретного курсу з вимогами освітньо-професійної програми [2].

Альтернативою може стати формування умовно сталих профілів із застосуванням комбінацій елементів різних форм здобуття вищої освіти.

Список використаних джерел:

1. Karimov G., Karimov I., Romanaiukha M., Sorokina L. Programme competences for management students in the COVID-19 pandemic time. *E-Learning: Theoretical and Practical Aspects of Distance Learning*. 2021. Vol. 13. P. 100-113.
2. Karimov H., Romaniukha M., Karimov I. Aspects of Developing Students' Individual Educational Trajectory. *Theoretical and Practical Aspects of Distance Learning, E-learning in the Transformation of Education in Digital Society: program 14th Annual International Scientific Conference (DLCC2022) (17-18th October 2022, Katowice)*. URL: <https://www.dlcc.us.edu.pl/program>.
3. Освітня траєкторія. Результати опитування: аналітичний звіт та інфографіка. Соціологічна лабораторія кафедри соціології Дніпровського державного технічного університету. Кам'янське, 2021. 20 с.
4. Бахрушин В. Як відновлюватимуть освіту й науку після війни. *Зеркало недели*: веб-сайт. URL: <https://zn.ua/ukr/EDUCATION/jak-budut-vidnovljувати-osvitu-ta-nauku-pislja-vijni.html>.

КЛЄВАН І. В.,

здобувач вищої освіти

*Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ*

Науковий керівник:

ВИСОЦЬКИЙ О. Ю.,

*професор кафедри міжнародних відносин
та соціально-гуманітарних дисциплін*

*Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,*

доктор політичних наук

ІННОВАЦІЇ В ОСВІТНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ТА УПРАВЛІННІ

В теперішній час економічних та соціальних змін в світі, є потрібними значні зміни у всіх сферах суспільного та економічного життя, в тому числі й в сфері освіти. Стимулювання та розвиток інноваційних процесів освітньої діяльності – одне з головних завдань сучасних освітніх установ, та основна вимога до них. Інновації в сучасній освіті пов'язують з подальшими процесами у межах глобального суспільства та проблематики. Отже однією з головних

задач сучасних педагогів є інноваційність, тобто здатність до оновлення, відкриття нових знань та шляхів вивчення. Розвиток сучасних систем вищого та середнього рівнів освіти вимагає від педагогів освоєння та використання сучасних технологій та нових методів навчання. Інновації сфери педагогіки пов'язані із загальними процесами у світі, та світовій інтеграції.

В Україні інноваційна діяльність передбачається Законом України «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні», Державною програмою прогнозування науково-технологічного та інноваційного розвитку. В сучасній освіті інновації є доволі закономірним явищем, через частоту змін та розвитку як суспільства, так і технологій, їх запровадження дозволяє вирішити суперечності між потребами сучасної реальності та освіти. Однією з ознак інноваційності є здатність впливати на загальний рівень професійної діяльності педагога, можливість розширити інноваційне освітнє поле у конкретному навчальному закладі чи регіоні. Якостями сучасної інноваційної системи є: інноваційна діяльність, інноваційний процес, інноваційне середовище та інноваційний потенціал. Джерелом інновації є ідеї освоєння та розвитку в середовищі педагогіки. Розвиток інновацій залежить від потреби середовища в нових ідеях, а подальше існування пов'язане з переходом до стабільного функціонування впроваджених інновацій.

Освітні інновації розподіляються на психолого-педагогічні, науково виробничі та соціально-економічні. До психолого-педагогічних відносяться нововведення у навчальному, виховному й управлінському процесах; до науково-виробничих – комп'ютерні, мультимедійні технології, сучасне матеріально-технічне обладнання; до соціально-економічних – юридичні, правові, економічні та інші нововведення.

Прикладом психолого-педагогічних інновацій є використання нових професійних дій та прийомів праці педагога з учнем, в результаті чого поліпшується мотивація учня до навчального процесу.

Прикладом технологічної інновації є використання конкретним педагогом педагогом або освітньою системою в цілому нових високотехнологічних засобів задля підвищення ефективності та легкості засвоєння учнем поданої інформації [1].

Отже, інновації (в освітній сфері) – це процес розробки, запровадження та використання в сфері освіти нових ідей, засобів, технологій, прийомів котрі підвищують показники досягнень та успіхів системи освіти, являються переходом системи нового якісного стану.

Список використаних джерел:

1. Офіційний сайт Закарпатського інституту післядипломної педагогічної освіти URL: <https://www.zakinppo.org.ua/>

КОВАЛЬ Н. О.,

*доцент кафедри фінансів та
інноваційного менеджменту
Вінницького національного
технічного університету,
кандидат економічних наук*

СУЧАСНА ІНВЕСТИЦІЙНА ПОЛІТИКА В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

В сучасних економічних умовах інвестиції відіграють роль індикатора стабільного розвитку. Як правило, реалізація інвестиційних проєктів спрямована на довгострокову перспективу, що робить їх вразливими для впливу факторів зовнішнього та внутрішнього середовища. Реалізація інвестиційного проєкту, зумовлює виявлення обставин та причин відхилень, а тому від своєчасно досліджених негативних факторів впливу будуть залежати результати даного проєкту. Тому, для прийняття обґрунтованого рішення про найбільш вигідний інвестиційний проєкт для підприємства, особливо значення набуває діагностики інвестиційної діяльності об'єкта інвестування.

Поняття «фінансова діагностика» розглядається в сучасній фінансовій літературі багатьма науковцями, але, на сьогодні існує розбіжність у його трактуванні. Зокрема А. Вартанов, З. Соколовська, І. Сокиринська [1] трактують діагностику, як «частину фінансового аналізу, що акумулює знання про побудову висновку про фінансовий стан об'єкта діагностування, причини і перспективи його зміни, про можливі відхилення від нормального режиму роботи і дослідження перспектив розвитку цього об'єкта діагностування». На думку авторів, основна мета діагностики полягає в виявленні ймовірності настання кризових ситуацій в динаміці на основі використання аналітичних методів. Тоді, як Л. Лігоненко [2], під діагностикою розуміє «передбачення ймовірного розвитку ситуації у внутрішньому та зовнішньому оточенні, а її наслідком є обґрунтування заходів щодо удосконалення системи управління». Варто зазначити, що, в рамках даного підходу діагностика здійснюється за допомогою експрес діагностики та фундаментальної діагностики.

В свою чергу, Ю. Швець [3], трактує інвестиційний проєкт, як «взаємопов'язана система, яка складається із сукупності взаємозалежних заходів, які виконуються проєктною командою за умови обмеженості ресурсів, часу виконання проєкту, негативного впливу чинників інвестиційного ринку на реалізацію проєкту та спрямовані на досягнення поставлених цілей в короткостроковій перспективі».

Т. Грицай [4] під інвестиційним проєктом розуміє «системно обмежений і закінчений комплекс взаємопов'язаних організаційно-правових, розрахункових та конструктивно-технічних заходів, що забезпечує окремий напрям стратегічного розвитку суб'єкта господарювання, обґрунтовує

необхідність інвестиційних ресурсів та включає систему відповідних управлінських рішень з ціллю досягнення конкретних результатів за умов обмеженості ресурсів та чітко визначених строків.

Інвестиційний проект проходить певні фази розвитку. Передінвестиційна фаза, або стадія науково-проектної підготовки проекту (від попередніх досліджень до прийняття остаточного управлінського рішення про доцільність інвестування) складається з: визначення інвестиційних можливостей, аналізу альтернативних варіантів і попереднього вибору проекту – попереднього техніко-економічного обґрунтування, висновку за проектом і рішення про інвестування. Інвестиційна фаза, або стадія реалізації і впровадження об'єкта реального інвестування (проектування, укладення договорів, підряд, будівництво). Інвестиційна фаза складається з: встановлення правової, фінансової та організаційної основ для здійснення проекту, придбання і передача технологій, детальне проектне опрацювання і укладання контрактів, придбання у разі необхідності землі, будівельні роботи і монтаж обладнання, передвиробничий маркетинг, набір і навчання персоналу, здача об'єкта інвестування в експлуатацію і запуск. Експлуатаційна фаза проекту (виробнича стадія освоєння інвестицій та господарської діяльності підприємства). Експлуатаційну фазу необхідно розглядати в довготерміновій і короткотерміновій перспективі. У короткотерміновому плані досліджується можливість виникнення проблем, пов'язаних із застосуванням обраної технології, функціонуванням обладнання або з кваліфікацією персоналу. У довготерміновому плані розглядаються обрана стратегія і сукупні виробничі й маркетингові витрати, а також очікувані грошові надходження від реалізації продукції.

В процесі порівняння різних проектів, можлива недостовірна оцінка, яка здійснюється за результатами розрахунків окремих показників. У такому разі потенційний інвестор просто ризикує пропустити ряд альтернатив, що в кінцевому підсумку може призвести до помилкової політики фінансування, а відповідно, і значних втрат, як фактичних, так і у вигляді втрачених можливостей. У зв'язку з цим для всебічної оцінки ефективності інвестиційного проекту, а саме для достовірного опису вимог до нього однією величиною, рекомендуються застосовувати комплексну діагностику, яка включає оцінку вартості капіталу інвестиційного проекту, показників ефективності проекту, оцінку вартості цінних паперів підприємства і інших питань, що стосуються інвестиційної діяльності.

Діагностика інвестиційних проектів – це складова управлінської діяльності щодо дослідження та аналізу планування й реалізації інвестиційних проектів з метою виявлення відхилень (часових, фінансових, комерційних, матеріальних, трудових тощо), мінімізації негативного впливу зовнішнього та внутрішнього середовища, а також формування рекомендацій для прийняття ефективних управлінських рішень у сфері інвестування [5]. Основною метою діагностики інвестиційного проекту є ідентифікація впливу негативних факторів впливу при здійсненні інвестування в процесі прийняття управлінських рішень при реалізації інвестиційного проекту. Тобто основним завданням діагностики інвестиційного проекту, є кількісна оцінка та ідентифікація виникненні різноманітних відхилень в процесі реалізації інвестиційних проектів.

Здійснивши аналіз трактування поняття «діагностика», доцільно виокремити ряд ключових ознак які притаманні діагностиці інвестиційних проєктів.

Процес здійснення діагностики інвестиційних проєктів базується на виконанні певних етапів, які мають чітку послідовність [5]:

- формування основних цілей і завдань діагностики – на даному етапі оцінюється економічний потенціал інвестиційного проєкту; здійснюється моніторинг фінансових показників; здійснюється аналіз показників ефективності інвестиційного проєкту; оцінюються конкурентоспроможність та управлінські рішення інвестиційного проєкту, в порівнянні з аналогічними;

- вибір видів діагностики, відповідних показників і критеріїв оцінювання. Основними видами діагностики інвестиційних проєктів є експрес-діагностика, діагностика окремих елементів проєкту, комплексна діагностика проєкту на перспективу;

- діагностування причин проєктних відхилень, тенденцій та можливостей – на даному етапі здійснюється структурування причин проєктних відхилень, виявлення найбільш вагомих причин відхилень; встановлення факторів походження проєктних відхилень;

- визначення фактичного стану інвестиційного проєкту – оцінка кількісних та якісних параметрів інвестиційного проєкту; аналізування внутрішніх та зовнішніх ризиків проєкту;

- прийняття та реалізація управлінських рішень щодо реалізації інвестиційного проєкту – усунення проєктних відхилень та виконання поставлених завдань діагностики інвестиційного проєкту.

Для оцінки ефективності проєктів доцільніше використовувати показники, які дають змогу розрахувати значення критеріїв ефективності проєктів, беручи до уваги комплексну оцінку вигід і витрат, зміну вартості грошей у часі та інші чинники. Правильне визначення обсягу початкових витрат на проєкт є запорукою якості розрахунків окупності проєкту. З точки зору наявності позитивного фінансового результату від реалізації інвестиційного проєкту, найчастіше використовують інтегральні експертно-аналітичні методи. Перевагою цього методу є використання експертної системи, спрямованої на вирішення конкретної проблеми в певний час.

В процесі діагностики інвестиційних проєктів доходи і витрати приводять до теперішньої або майбутньої вартості, а також визначають: різницю між показниками приведених доходів і витрат (чисту приведену вартість), обсяги реалізації продукції, за яких доходи підприємства дорівнюють його витратам (точку беззбитковості), ставку дисконту, за якої сума продисконтованих вигід дорівнює сумі продисконтованих витрат (внутрішню норму рентабельності); норму прибутку, строк окупності проєкту та інші показники [6].

На основі аналізу фахової літератури, доцільно виділити групи показники ефективності проєкту: показники комерційної ефективності (враховують фінансові наслідки реалізації проєкту для його безпосередніх

учасників); показники економічної ефективності (враховують вигоди й витрати проєкту); показники бюджетної ефективності (відображають фінансові наслідки здійснення проєкту для державного та місцевого бюджетів).

Таким чином, основним етапом процесу інвестування є проведення своєчасної та якісної діагностики в системі реалізації інвестиційних проєктів, що слугує підґрунтям для їх ефективного впровадження, відповідно знижує ступінь ризикованості і підвищує прибутковість проєктів. Здійснення діагностики інвестиційних проєктів дозволяє своєчасно виявити вплив внутрішніх і зовнішніх факторів, прийняти ефективні управлінські рішення для реалізації проєкту загалом. Проведення діагностики в системі реалізації інвестиційних проєктів дозволяє не лише дослідити й проаналізувати фактичні проєктні результати, а й здійснити певне прогнозування перспективного стану майбутнього розвитку подій, внаслідок чого можливе формування обґрунтованих рекомендацій щодо підвищення прибутковості, фінансової стійкості та конкурентоздатності проєкту.

Список використаних джерел:

1. Вартанов А. Діагностика фінансового забезпечення діяльності підприємства. *Фінанси України*. 2021. № 1. С. 88-95.
2. Лігоненко Л. О. Антикризове управління підприємством в умовах економіки знань та інтелектуалізації менеджменту. *Економічний форум*. 2019. № 1. С. 161-170.
3. Швець Ю. О., Капшук А. С. Особливості реалізації інвестиційних проєктів на промислових підприємства за умов змінності факторів оточуючого середовища. *Інвестиції: практика та досвід*. 2021. № 1. С. 63-67.
4. Грицай Т. Л. Інвестиційний проєкт як економічна категорія. *Фінанси, облік і аудит*. 2020. Вип. 18. С. 272-278.
5. Дарміць Р. З., Лещук Г. В. Діагностика в системі реалізації інвестиційних проєктів. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2020. № 4. С. 133-140.
6. Кісіль М. І. Теоретико-методологічні засади оцінок ефективності агробізнесу. Київ: ННЦ «ІАЕ». 2019. 235 с.

КОВАЛЬЧУК О. В.,

доцент кафедри маркетингу

Луцького національного

технічного університету,

кандидат економічних наук

ФОРМУВАННЯ СТРАТЕГІЇ ІНТЕРНЕТ-МАРКЕТИНГУ ТА ВИЗНАЧЕННЯ ІНСТРУМЕНТІВ ЇЇ РЕАЛІЗАЦІЇ

Інтернет-маркетинг – це інструмент конкурентної боротьби, що активно використовується переважною більшістю суб'єктів бізнесу. Як свідчить практика для багатьох компаній та підприємців він став провідним способом реалізації своїх комерційних інтересів на ринку. Сформувалася окрема модель бізнесу, яка фактично замкнута на використання виключно інструментів Інтернет-маркетингу.

Дедалі частіше в колах науковців та практиків озвучується думка, що існує нагальна потреба реалізації Інтернет-маркетингу на стратегічних засадах. Така необхідність продиктована тим, що за умови, коли Інтернет-маркетинг реалізує і компанія, і усі її конкуренти, для того щоб здобути стійкі конкурентні переваги слід підходити до реалізації маркетингових завдань виважено та з орієнтацією на перспективу, що є, по-суті, головним принципом стратегічного підходу.

Стратегія Інтернет-маркетингу застосовується для підвищення ефективності реалізації плану онлайн-просування та в поєднанні зі стратегією маркетингу у фізичному середовищі забезпечує досягнення маркетингових цілей компанії. Вона поєднує загальну стратегію і тактики, які суб'єкт бізнесу використовуватиме для онлайн-просування, і за рахунок цього підвищення прибутку і продажів. Варто відмітити, що ідея застосування стратегічного підходу в Інтернет-маркетингу вже реалізується як на практиці, так і має певні теоретичні напрацювання в працях науковців [1-3].

Практики Інтернет-маркетингу прийшли до розуміння, що застосування стратегії в Інтернет-маркетингу забезпечує ряд вагомих переваг:

- стратегія Інтернет-маркетингу забезпечує досягнення визначених цілей;
- застосовуючи можливості Інтернет-аналітики компанія матиме змогу відстежувати власний розвиток та чітко визначатиме пріоритети у розподілі ресурсів між різними актуальними завданнями;
- визначена стратегія Інтернет-маркетингу полегшить розробку унікальної товарної пропозиції, яка чітко виділить компанію від її конкурентів;
- сформується чітку розуміння цільової аудиторії та клієнтів компанії завдяки зворотному зв'язку;
- стратегія Інтернет-маркетингу дозволить презентувати бренд широким колам людей, які користуються Інтернетом;
- компанія зможе знизити ризики, пов'язані із ізольованим маркетингом. Для цього Інтернет-маркетинг має бути інтегрований із традиційними інструментами просування для кращого результату, в тому числі ефекту синергії;
- ефективна стратегія Інтернет-маркетингу ймовірно дозволить виявити можливе дублювання завдань;
- компанія усвідомить своє місце на ринку Інтернет-маркетингу, а також оцінить попит на свої послуги чи продукти. Без стратегії існує ризик або переоцінки своїх сили, або недооцінки потреби клієнтів.

В методологічному плані процес розробки та забезпечення реалізації стратегії Інтернет-маркетингу в цілому аналогічний з формуванням базової маркетингової стратегії і передбачає обов'язково певну аналітично-підготовчу роботу.

Зрозуміло, що стратегія Інтернет-маркетингу – індивідуальний набір рішень, які мають тривалий горизонт втілення саме в онлайн просторі. Тому

логічно що в кожній компанії ця стратегія має бути виключно індивідуальною. Разом з тим цілком логічно, що існують певні базові, відносно універсальні стратегії, які та чи інша компанія може взяти за основу формуючи свою власну стратегію.

Наприклад, О. Романенко виділяє такі стратегії Інтернет-маркетингу [3]: стратегія збору інформації, стратегія мінімізації витрат, стратегія особистих продажів, стратегія повторних продажів.

Практики Інтернет – маркетингу при розгляді питання маркетингових стратегій в онлайн як правило схильні розглядати їх у розрізі інструментів.

Також виділяють такі стратегії маркетингу в Інтернет-просуванні: комплексний інтернет-маркетинг, PR в Інтернеті, вірусний маркетинг.

Маючи намір оптимізувати елементи Інтернет маркетингу, слід розуміти на що можна опиратися визначаючи шляхи удосконалення. Варто відмітити, що значну частину цих складових можна оптимізувати шляхом впровадження найновіших технічних рішень та застосування рекомендацій досвідчених інтернет-маркетологів.

Разом з тим Інтернет маркетинг залишається маркетингом за своєю природою, тому певні рішення у ньому мають прийматися опираючись на запити споживачів, зважаючи на їх думку і реальну купівельну поведінку.

Для з'ясування цих споживчих настроїв та пріоритетів можуть (і застосовуються) різноманітні (в тому числі технічні, які базуються на інформаційних та інтернет-технологіях) інструменти (наприклад, Google Analytics). Але на практиці не завжди існує можливість використання цих інструментів. Тому може бути застосований класичний інструментарій отримання маркетингової інформації – маркетингові дослідження. Зокрема, хороші результати можуть дати особисті опитування споживачів.

Список використаних джерел:

1. Лорві І. Ф., Войтович С. Я. Інструменти інтернет-маркетингу. *Інтернаука. Серія: Економічні науки*. 2021. № 8 (52). Т. 2. С. 13-18. URL: <https://www.inter-auka.com/uploads/public/16301815492117.pdf>.
2. Лебеденко М. С. Стратегічне планування маркетингової діяльності в мережі Інтернет. *Економічний вісник НТУУ «КПІ»*. 2009. № 6. С. 285-289.
3. Романенко О. О. Види маркетингових інтернет-стратегій. *Економіка: реалії часу. Науковий журнал*. 2014. № 6 (16). С. 70-76.

КОЗУБАЙ І. В.,

*старший викладач кафедри
міжнародних відносин та
соціально-гуманітарних дисциплін*

*Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ*

НАУМИК А. С.,

здобувач вищої освіти

*Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ*

ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ В ОСВІТНЬО-ПЕДАГОГІЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Освіта – одна з найважливіших складових сучасного сталого розвитку суспільства, пов'язана з навчальною та пізнавальною діяльністю. Сучасні освітні технології дозволяють прискорити процес становлення людини як особистості та фахівця, сформуванню духовну і моральну складову, підвищити рівень та якість життя шляхом імплементації компоненту знань на практиці. Освіта є одним з всесвітньо визнаних способів входження людини у світ, так як саме під час пізнання формуються базові компетенції та компетентності, необхідні для сталого розвитку та життя.

Світові сучасні тренди інноваційного розвитку, зокрема, стрімкий розвиток мережевої економіки, швидка експансія сучасних технологій поширення та обміну інформацією, домінування людиноцентричного підходу, а також науково-технічний прогрес, інформаційний бум, наслідки пандемії COVID-19 у світі мають безпрецедентний вплив на розвиток сучасної освіти, яка вже довгий час знаходиться у стані постійного реформування та переосмислення традиційних педагогічних цінностей [1, с. 136].

Наразі, у час активного впровадження інформаційно-комунікаційних технологій, сучасність розвивається надто швидко, тому одним з викликів сьогодення є якісне надання освітніх послуг за допомогою технологій дистанційного навчання, трансформація їх до потреб ринку праці та здійснення контролю за дотриманням академічної доброчесності здобувачів освіти. Інформаційні технології дозволяють педагогам застосовувати новітні інструменти та методики викладання, пристосовуючись до умов сьогодення. До цих інструментів та методик, традиційно, відносять наступні:

- 1) застосування систем дистанційного навчання та комунікації;
- 2) навчання цифровим компетентностям;
- 3) створення персоналізованих навчальних освітньо-професійних програм (в тому числі індивідуальних);
- 4) застосування автоматизованих методів оцінки якості надання освітніх послуг;

- 5) залучення до навчальних занять викладачів-практиків;
- 6) комбінування освітнього й практичного компонентів;
- 7) розвиток громадянських компетентностей;
- 8) застосування діалогових компонентів для покращення результатів науково-пізнавальної діяльності;
- 9) застосування практичних (кейсових) методів навчання (вікторини, консультації, прес-конференції, тощо);
- 10) запровадження проєктних методів навчання.

В Україні процес формування інноваційної особистості повинен забезпечуватися через прискорений, випереджальний інноваційний розвиток освіти шляхом оновлення змісту освіти та організації навчально-виховного процесу відповідно до демократичних цінностей, ринкових засад економіки, сучасних науково-технічних досягнень [2, с. 10].

Не можна не зазначити й пріоритетні напрямки розвитку надання освітніх послуг в Україні. До них відносять наступні:

- 1) впровадження модульного навчання;
- 2) розвиток автоматичної рейтингової системи порівняння та контролю знань здобувачів освіти;
- 3) систематизація науково-методичних і навчальних матеріалів;
- 4) збільшення ефективності дистанційного управління та керування системою освіти;
- 5) впровадження технології ситуаційного та колективно-групового навчання;
- 6) використання зарубіжного досвіду в управлінні та впровадженні системи моніторингу якості надання освітніх послуг;
- 7) оновлення методів і засобів навчально-організаційного процесу;
- 8) розвиток інтернет-бібліотек та інших джерел знань.

Варто згадати й про інноваційні стратегії навчання, адже саме вони допомагають педагогам краще впроваджувати зміни до вже існуючих систем розвитку навчання, підвищуючи знаннєві показники здобувачів освіти. До таких технологій відносять:

- 1) Навчання через аргументацію (здобувачі освіти розвивають свої знання та навички публічних виступів через суперечки);
- 2) Перехресне навчання (здобувачі освіти навчаються у неформальних умовах, відвідуючи музеї, театри, кіно);
- 3) Випадкове або ненавмисне навчання (відбувається під час будь-якої дії чи ситуації);
- 4) Контекстне навчання (дозволяє вчитися у практиків, використовуючи їх досвід).

Таким чином, використовуючи зазначені інноваційні підходи, методи, засоби та технології здійснення навчально-викладацької діяльності, українські педагоги зможуть забезпечити якісне та належне надання освітніх послуг, інтенсифікувати здобуття освіти та покращити знання, навички та компетенції здобувачів освіти.

Список використаних джерел:

1. Bilous I., Demianiuk A., Krychkivska O. Innovative Learning Technologies in the Context of Modern Education. *Bulletin of Luhansk Taras Shevchenko National University*. 2022. Vol. 1 (349). P. 136–146.
2. Петрина М. Ю., Вербовська Л. С. Формування інноваційної особистості через інноваційні методи навчання. *Інноваційні методи викладання у вищій школі: обмін досвідом та кращі практики*: матер. регіон. круглого столу (м. Івано-Франківськ, 2020 р.). С. 10.
3. Бистрова Ю. В. Інноваційні методи навчання у вищій школі України. *Право та інноваційне суспільство*. 2015. № 1 (4). С. 27-33.

КОКОРИНА В. І.,

*старший викладач кафедри
аналітичної економіки та менеджменту
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ*

ОСОБЛИВОСТІ ТА ПРОТИРІЧЧЯ РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНИХ ІННОВАЦІЙНИХ СИСТЕМ

Основна мотивація інноваційної діяльності є максимізація соціально-економічного ефекту у країні за рахунок підвищення ефективності використання результатів застосування знань (інтелектуальної праці й інтелектуального капіталу). Універсальним інструментом для перетворення результатів інтелектуальної праці в інновації, нововведення, а на ринку в інноваційну продукцію чи інноваційні послуги, є національна інноваційна система (НІС). Тому формування НІС, її моделі і стратегії є актуальним завданням для кожної країни.

В основу формування концепції НІС лежать три наукові теорії: загальна теорія систем, інноваційна теорія Й. Шумпетера, теорія інституційних змін Д. Норта [1]. Відповідно, сформувалися різні підходи до тлумачення змісту НІС. Так, шведський економіст Б. Лундвалл, базуючись на концепції «національних виробничих систем», визначає НІС як «організації та установи, що беруть участь у пошуку і дослідженні, наприклад, відділи досліджень і розробок, технологічні інститути та університети» [2]. Водночас, англійський учений К. Фрімен, зосереджуючи увагу на інституціональній складовій інноваційної діяльності, тлумачить НІС як «мережу установ у державному і приватному секторах, чия діяльність і взаємодія спрямовані на ініціювання, імпортування, модифікацію і поширення нових технологій» [3]. Американський учений Р. Нельсон, визначаючи провідну роль конкуренції у стимулюванні інноваційної діяльності, визначає національну інноваційну систему країни як «низку інституцій, взаємодія яких визначає інноваційну діяльність вітчизняних фірм» [4].

Офіційне визначення НІС України наведено в Концепції розвитку національної інноваційної системи [5]: «національна інноваційна система – це сукупність законодавчих, структурних і функціональних компонентів (інституцій), які задіяні у процесі створення та застосування наукових знань та технологій і визначають правові, економічні, організаційні та соціальні умови для забезпечення інноваційного процесу». Також концепція визначає національну інноваційну систему як таку, яка включає підсистеми: державного регулювання, освіти, генерації знань, інноваційної інфраструктури, виробництва.

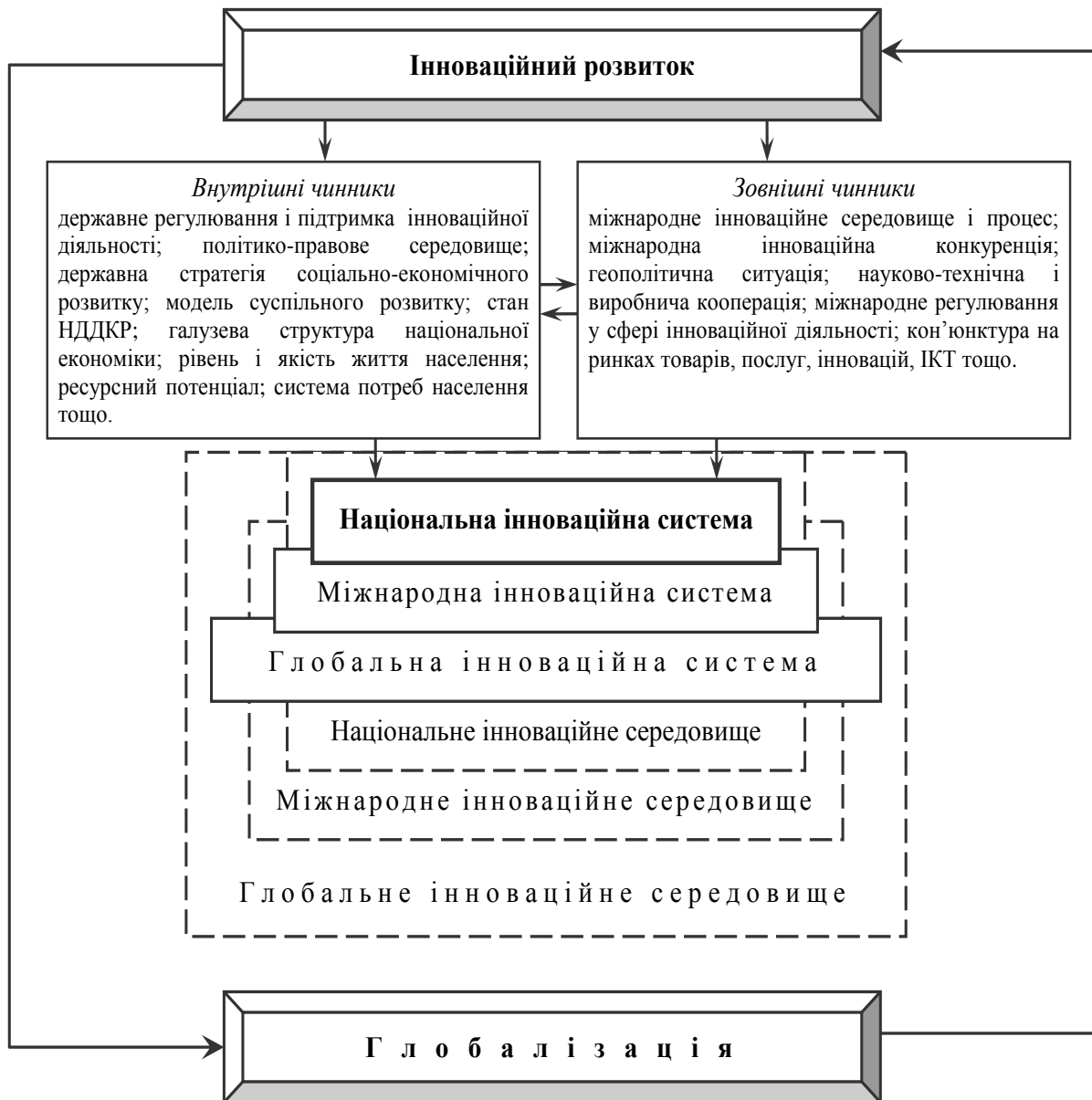

Рис. 1. Чинники становлення національної інноваційної системи у глобальному інноваційному середовищі

Джерело: удосконалено автором на основі [6]

Світовий досвід формування національних інноваційних систем і впливу на це чинників інноваційного середовища різних рівнів, національного, міжнародного чи глобального, сформував дві парадигми розвитку національного інноваційного середовища і формування НІС: американська і японська. Основними рисами, за якими вони різняться, насамперед: характер еволюції інноваційного середовища, ступінь державного втручання у створення НІС.

На підставі цього підкреслимо, що головне значення для успішного здійснення економічних трансформацій має пришвидшений розвиток державної інноваційної системи. Авторка З. Адаманова [6] на основі результатів вивчення змісту національних інноваційних систем та інноваційних чинників їхнього формування виявила такі об'єктивні і суб'єктивні особливості розвитку НІС:

- пропорції галузевої структури національної економіки;
- співвідношення і роль малого, середнього і великого бізнесу;
- рівні інноваційної активності суб'єктів і сприйнятливості національної економіки до інновацій;
- взаємодія державного і приватного секторів у сфері інновацій;
- ефективність державної інноваційної політики;
- взаємозв'язок і співвідношення фундаментальних і прикладних досліджень;
- форми взаємодії науки і реального сектора, які превалюють;
- особливості захисту інтелектуальної власності тощо.

Додамо також, що особливостями варто вважати рівень інноваційної інфраструктури та частку у ній приватного і державного секторів, глибину взаємодії між країнами в інноваційній сфері, інноваційний потенціал регіональних економічних систем країни.

Становлення національної інноваційної системи у багатьох країнах стало закономірним результатом науково-технологічного розвитку, реакції держави і бізнесу на зміни в економічній системі. Проте, формування нових економічних зв'язків в національній економічній системі внаслідок упровадження у неї нової інноваційної системи заснованої на інноваціях викликає суперечності, об'єктивно властиві інноваційному типу розвитку суспільства.

Протиріччя полягають у тому, що інновація має суперечливий характер, адже вона здатна сприяти зростанню продуктивності праці, задоволенню попиту і бути причиною технологічного безробіття, банкрутства окремих підприємств, зрушень соціальної структури суспільства [8, с. 36]. Особливістю цих суперечностей є те, що в економіці країни відбувається докорінна перебудова всієї системи економічних відносин через впровадження інновацій: відносин власності, цілей і засобів економічного зростання, структури економіки, відносин розподілу, типу відтворення.

Основними напрямками суперечностей упровадження національної інноваційної системи можуть бути:

- 1) наявність високого інноваційного потенціалу, але відсутність інститутів і механізмів для реалізації цього потенціалу;
- 2) екстенсивний розвиток кадрового потенціалу з відсутністю підвищення якості освіти цього потенціалу;
- 3) «тінізація» інноваційного процесу й оплати праці наукових співробітників й інноваторів;
- 4) відсутність або неузгодженість нормативно-правової бази з регулювання і підтримки інноваційної діяльності з іншими сферами національної економіки;
- 5) відсутність інфраструктури підтримки горизонтальних зв'язків між підприємствами, науковими і фінансовими організаціями;
- 6) дешева робоча сила, яка витісняє дорогу техніку;
- 7) звуження ринку висококваліфікованої робочої сили, спроможної масово втілювати інновації.

Вивчення протиріч, які можуть виникнути при формуванні НІС, й оцінювання ступеня ефекту дії на національну економічну систему, стимулює розробки концепцій і моделей НІС у країні. Відповідно до розвитку інноваційного сектору країни, рис, особливостей і характеру дії інноваційних чинників на розвиток НІС існують специфічні стратегії і моделі розвитку НІС національних економік, які формують НІС: «перенесення», «запозичення» і «нарощування».

Наявність у країні розвиненої національної інноваційної системи дає можливість оперативно реагувати на зміни глобального інноваційного середовища та підтримувати власну інноваційну спроможність в умовах інноваційної конкуренції на світових ринках.

Список використаних джерел:

1. Норт Д. Інституції, інституційна зміна та функціонування економіки (пер. з англ.). Київ, 2000.
2. Lundvall B-A. National Innovation Systems: Towards a Theory of Innovation and Interactive Learning. London: Printer, 1992.
3. Freeman C. Technology Policy and Economic Performance: Lessons from Japan. London: Pinter, 1987. 155 p.
4. Nelson R. National Innovation Systems. A Comparative Analysis. New York, Oxford: Oxford University Press, 1993.
5. Концепція розвитку національної інноваційної системи. *Розпорядження Кабінету Міністрів України* від 17.06.2009 р. № 680-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/680-2009-%D1%80#Text>.
6. Адаманова З. О. Інноваційні фактори економічного розвитку в умовах глобалізації: дис... д-ра наук: 08.05.01. Київ: КНЕУ, 2006. 436 с.
7. Сербина Г. М. Протиріччя становлення НІС в транзитивній економіці. *Агросвіт. Серія: Економіка АПК*. 2010. № 4. С. 36-42. URL: http://www.agrosvit.info/pdf/4_2010/9.pdf.

КОЛІСНІЧЕНКО Н. М.,
завідувач кафедри
соціально-гуманітарних наук
Національного університету
«Одеська політехніка»,
доктор наук з державного управління,
професор

СУЧАСНІ ВИКЛИКИ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ ТА МЕХАНІЗМИ РЕАГУВАННЯ НА НИХ

Нове розуміння ролі державного управління та державного сектора пов'язане із його усвідомленням як механізму з вироблення та реалізації політик, правил, процедур, оптимізації організаційних структур, розвитку персоналу тощо. Діяльність центральних, регіональних та місцевих владних органів передбачає функціональне управління та здійснення всього комплексу державних заходів щодо виконання законів, постанов і рішень уряду з надання суспільних благ і послуг [1, 3].

Процеси, що відбуваються у світі, є переосмисленням ролі як урядів, так і державного управління - від безпосереднього виробництва та надання послуг, до все більшого сприяння та регулювання в наданні державних послуг і суспільних благ.

Багато з поточних проблем державного управління впливають з потреб уряду розвиватися та впроваджувати інновації. Ці «виклики» охоплюють багато сфер суспільного життя. Вони включають пошук механізмів гармонізації з новими технологіями; вирішення зростаючого попиту на державні ресурси; удосконалення способів, за допомогою яких програми, які реалізуються владними органами, доводяться до громадськості; удосконалення методів комунікації та впливу, який вони мають на населення. Серед сучасних викликів в системі управління варто назвати такі.

1. *Нові інституційні механізми врядування – «governance»,* які актуалізують координацію та узгодженість між широким колом суб'єктів з різними цілями та завданнями, включаючи політичних акторів та інституції, групи інтересів, громадянське суспільство, неурядові та транснаціональні організації. Врядування – це набагато ширше поняття, ніж управління, публічне управління, як структурно, так і функціонально, а отже відображає адаптацію до нових механізмів управління суспільством [2, с. 18].

2. *Захист і розвиток демократії,* що передбачає забезпечення чесності виборів і підвищення участі виборців у виборчому процесі. Голосування на місцевому та загальнодержавному рівнях є основою демократії. Громадяни повинні відчувати впевненість у системах, процесах і результатах виборчого процесу, щоб довіряти владі. Наразі відсутність стандартизації в національному масштабі та інші проблеми у здійсненні державного управління, такі як несправність обладнання та різноманітні збої, створюють проблеми при голосуванні та культивують брак довіри до влади.

3. *Модернізація та активізація державної служби.* Усе частіше урядам доводиться розв'язувати складні та міжвідомчі проблеми. Багато проблем, у тому числі працівники пенсійного віку, відсутність гнучкості зарплати, громіздкий процес найму та бар'єри у просуванні по службі, коли віддається перевага терміну служби над талантом, не сприяють якісному персональному складу органів влади.

4. *Розробка нових підходів до державного управління.* У наш час жодна суттєва проблема не є компетенцією лише одного державного органу. Вирішення проблем у державному управлінні зазвичай вимагає успішної співпраці всіх рівнів влади – центрального, регіонального та місцевого. Крім того, уряд часто повинен співпрацювати з приватним і некомерційним секторами. Уміння співпрацювати з усіма цими суб'єктами необхідно плекати та розвивати для підвищення ефективності уряду.

5. *Просування національних інтересів у мінливому глобальному контексті.* У все більш глобалізованому світі уряди на всіх рівнях усвідомлюють, що локальні дії мають міжнародні наслідки. Державні службовці повинні знайти спосіб бути громадянами світу, одночасно підтримуючи національний та світові інтереси. Країни стикаються як з поточними, так і довгостроковими фінансовими проблемами на кожному рівні управління.

6. *Забезпечення екологічної стійкості.* Викликами постають: управління природними ресурсами та вирішення проблеми зміни клімату. Усі сектори економіки, від державного до приватного сектору, несуть спільну відповідальність за управління природними ресурсами. Уряд повинен брати участь у всіх питаннях державного управління, пов'язаних із покращенням управління природними ресурсами, контролем забруднення та розвитком і використанням чистої енергії. Завдяки проактивному підходу до природних ресурсів і програм зміни клімату суб'єкти державного управління можуть здійснити перехід до більш стійких програм і технологій.

7. *Створення сучасних систем водопостачання* для безпечного та сталого використання. Системи водопостачання та інфраструктура старіють, а правила управління не завжди чіткі, що призводить до періодичних проблем у цій сфері. Основні виклики в майбутньому державному управлінні включають вирішення як інфраструктурних, так і політичних питань, пов'язаних з наданням відповідних ресурсів громадськості; усунення бар'єрів для ресурсів, необхідних для здоров'я та добробуту громадян.

8. *Управління технологічними змінами.* Зазначене передбачає: забезпечення безпеки даних і прав осіб на конфіденційність. Оскільки технології продовжують розвиватися, забезпечення безпеки та конфіденційності даних ставатиме дедалі складним і важливим завданням. Уряд має стежити за цією ситуацією та робити свій внесок у збереження даних учасників. Актуалізуються роль та значення штучного інтелекту як потенціалу для автоматизації завдань. Уряд має використати можливості штучного інтелекту та машинного навчання для підвищення ефективності та результативності, дозволяючи державним службовцям виконувати бюджети, досягати довгострокових цілей і розробляти трансформаційні рішення для суспільного блага.

9. *Цифровізація управління.* Ускладнення пандемії COVID-19 започаткувало оцифровування уряду. Для багатьох державних установ цифрова трансформація перетворилася в необхідність. Уряди пришвидшили свою цифровізацію за трьома важливими вимірами: розвиток персоналу з цифровими навичками; вдосконалення цифрової інфраструктури; інвестиції в зв'язок з громадянами.

10. *Вдосконалення управління даними.* В уряді та за його межами дані стають дедалі важливішими. Владні органи розробляють нові способи максимізації цінності наявних у них даних, зокрема правильного та етичного обміну ними. Ця тенденція змінює уряди та їхніх партнерів в наукових колах, благодійних організаціях і комерційному секторі у напрямку використання та обміну даними по всьому світу. Попередні результати разом із даними в реальному часі допомагають державним адміністраціям приймати ефективніші рішення на майбутнє.

11. *Якісні державні послуги.* Щоб трансформувати свої послуги та реалізувати ідею їхнього безперебійного надання, уряди використовують кілька стратегій, таких як: надання переваг цифровим послугам; створення відповідної інфраструктури для надання безперебійних послуг.

12. *Комплексні заходи кібербезпеки.* У зв'язку з тим, що державні установи більше інвестують у оцифровування, вкладають більше зусиль у використання даних і послуг з упередження, у кіберзлочинців з'явилося більше потенційних цілей у державному секторі. Підвищення загальної кібербезпеки країни є національним пріоритетом, оскільки одна кібератака на одну урядову ціль може становити небезпеку для цілої галузі чи сектора. Урядовці працюють над тим, щоб убезпечити внутрішні системи, виявити вразливі місця та найняти кваліфікованих спеціалістів із кібербезпеки на всіх рівнях.

13. *Різноманітність, справедливість та інклюзивність.* Ось деякі з підходів, які використовуються: доступний дизайн державних послуг; залучення громадян; рівний доступ до суспільних благ.

14. *Гнучкі та віддалені робочі місця.* Організації переосмислюють те, як реалізувати свої місії. Пандемія внесла свої корективи в систему державної зайнятості сьогодення, активізувавши дистанційну працю, телемедицину та онлайн-навчання. Цей напрямок збігається з розвитком гнучких і віддалених робочих місць, включаючи методи управління розподіленою робочою силою та надання високоякісних послуг громадянам віддалено.

15. *Гнучке адміністрування.* Державні органи повинні швидко приймати рішення та впевнено рухатися вперед, особливо під час надзвичайних ситуацій. Розробка політики, законодавство, закупівлі та робоча сила – все це приклади того, де це найбільш необхідно.

16. *Відновлення довіри до уряду.* Одним із механізмів відновлення довіри є розуміння того, що «уряд» складається з багатьох різних структурних одиниць, які виконують різні ролі та пропонують різні послуги. Оскільки світ швидко рухається від індустріальної епохи до епохи інформації, виникли нові виклики та зросли вимоги до системи державного управління.

Державний сектор як правило функціонував у режимі реагування, намагаючись адаптуватися до швидкого розвитку міжнародного, економічного, соціального, технологічного та культурного середовища. Відтепер всі сектори суспільства повинні працювати разом, щоб вирішити важливі питання захисту та розвитку демократії, зміцнення соціального та економічного розвитку, забезпечення екологічної стійкості та управління технологічними змінами. І уряди на всіх рівнях повинні покращити свою діяльність, щоб вирішувати проблеми по-новому та заслужити довіру громадськості.

Зазначені виклики надто складні, щоб їх розв'язала якась одна особа чи організація. Вони вимагають спільної обізнаності та зусиль. Поточні проблеми державного управління та способи їх вирішення можуть мати великий і тривалий вплив на населення, а також на майбутнє державних програм і ресурсів. Вирішуючи ці проблеми та ставлячи на перше місце потреби широкої громадськості, система державного управління спроможна впроваджувати інновації та працювати над досягненням позитивних результатів у майбутньому.

Список використаних джерел:

1. Definition of Basic Concepts and Terminologies in Governance and Public Administration. Note by the Secretariat. CEPA E/C.16/2006/4. URL: <https://digitallibrary.un.org/record/566603>.
2. Bertucci G., Rosenbaum A. Implementing the Millennium Development Goals: Challenges and Responses for Public Administration Contribution of the United Nations Committee of Experts on Public Administration. ST/ESA/PAD/SER.E/116. United Nations New York, 2007. 129 p. URL: https://publicadministration.un.org/publications/content/PDFs/E-Library%20Archives/2007%20Implementing%20MDGs_Challenges%20and%20Responses%20for%20Public%20Admin.pdf.
3. United Nations Development Programme, Democratic Governance Group, Public Administration Practice Note, Bureau for Development Policy. 2003. URL: <https://www.undp.org>.

КОНОНОВА І. В.,

*професор кафедри
аналітичної економіки та менеджменту
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
доктор економічних наук, доцент*

ВЕРХОГЛЯДОВА Н. І.,

*професор кафедри
аналітичної економіки та менеджменту
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
доктор економічних наук, професор*

ІНСТИТУЦІОНАЛЬНІ РИЗИКИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕКИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

На сьогодні одним із найважливіших завдань українського суспільства є забезпечення економічної безпеки. Функціонування та розвиток соціально-економічних систем в ринкових умовах завжди супроводжується ризиком, що виникає з невизначених умов їх зовнішнього та внутрішнього середовища. Тому оцінка реагування та управління ризиками в економіці можуть забезпечити економічну безпеку країни.

В системі національних ризиків можна виокремити основні групи ризиків: економічні ризики, фінансово-кредитні ризики, інституціональні ризики

Сучасна наука постійну увагу приділяє дослідженню методів оцінки та аналізу стану економічної безпеки країни. Така ціль може бути досягнута шляхом аналізу багатьох параметрів економічної діяльності. Отримані результати дозволяють зробити висновок про рівень національної безпеки країни. Функціонування і розвиток національної економіки забезпечує економічна безпека. Нами було встановлено, що серед науковців відсутній єдиний підхід до визначення поняття «економічна безпека» та її складових [1].

Сучасний стан світового господарства визначається двома тенденціями: посилення з одного боку інтеграційних процесів, а з іншого – збереження національних особливостей.

З інституціональної точки хору глобалізація є історичним процесом перетворення економік окремих країн із відносно закритих систем в елементи системи світового господарства.

Глобальні процеси, які відбуваються в світовому господарстві, впливають на усі сфери світового господарства, змінюють співвідношення між зовнішніми та внутрішніми факторами розвитку національних господарств та потребують, в першу чергу, обов'язкове врахування зовнішніх факторів.

Для забезпечення стабільного соціально-економічного розвитку національної економіки потрібно сформувані відповідні інституціональні механізми, яким відводиться значна роль в забезпеченні національної безпеки.

Вивчення сукупності правових і економічних методів управління дозволяє визначити склад інституціональних змін, які дозволять своєчасно виявити загрозу національній безпеці.

Для реалізації інституалізації суспільство визначає відповідні формальні та неформальні норми поведінки та правила формує певні інститути.

Інститути – це правила взаємодії в суспільстві, обмеження та передумови розвитку соціальної сфери та економіки. Інститути є закони і правила, що формують стимулюючи мотиви та механізми. Інститути формують систему позитивних та негативних стимулів.

Інституціональна структура включає в себе дві складові:

1. Формальні інститути: юридичні, економічні, фінансові, освітні;
2. Неформальні інститути: правила та норми, що визначаються соціальними та культурними особливостями населення.

Оскільки існує велика кількість інститутів, необхідним є виокремлення тих, які є більш значимими, існування яких безпосередньо визначає економічні процеси та економічний розвиток в сфері забезпечення національної безпеки.

У зв'язку з цим визначимо основні інститути, які дозволять забезпечити стабільні темпи економічного розвитку. Головною метою діяльності цих інститутів є врахування національних інтересів конкретної держави в системі показників і факторів, які загрожують цим інтересам.

Така ціль може розглядатись як довгострокова (конкурентоспроможність, підвищення якості життя населення). В якості поточних цілей можна розглядати стійкість економіки, яка визначається з урахуванням інтегрального показника забезпечення стійкості соціально-економічної системи в умовах зовнішніх та внутрішніх впливів.

Інституціональна система організована як багаторівнева система.

Такі інститути впливають на інвестиції, накопичення, фінанси, споживання та інші явища та процеси економічного розвитку країни та її безпеку.

Д. Норт виокремлює три головних складові інституціональної системи [2]:

1. Неформальні обмеження: традиції, звичаї, умовності;
2. Формальні правила: закони, адміністративні акти;
3. Механізми примусу: суди, поліція, прокуратура.

Формування інститутів повинно відбуватись з урахуванням принципів економічної безпеки, тобто виявлення загроз, нейтралізація ризиків, подолання загроз для соціально-економічної системи будь-якого рівня.

Досить точно визначити та оцінити різноманіття інституціональних факторів економічної безпеки не завжди є можливим, але, якщо зменшити їх кількість до найбільш значимих, тоді це є можливим. Для відбору цих факторів потрібно зробити статистичну та експертну оцінку за певними методиками, ранжування, визначення питомої ваги відповідно їх значущості.

Існуючі недоліки інституціонального забезпечення економічної безпеки можуть у найближчому майбутньому не лише стати основним негативним чинником на шляху економічного зростання, а й перерости у широкомасштабну загрозу національним інтересам України.

Існуючі інституційні теорії базуються на двох основних підходах [3]:

1. Інститути як правила;
2. Інститути як рівновага.

В першому випадку інститути формують правила, які визначають поведінку людей в соціально-економічній взаємодії.

З іншого боку, інститути формують модель поведінки, що може призвести до порушення рівноваги в соціально-економічній системі. Тому інституційний ризик можна визначити як ймовірність настання небажаної події, котра викликана нерациональністю інститутів, недосконалістю інституційного середовища [2].

На наш погляд, слід використовувати ці обидва підходи.

Проблемами інституціональних ризиків в економіці займалися такі вітчизняні та зарубіжні науковці як Д. Норт, Н. Луман, Ф. Найт, Б. Райзберг, А. Мозгова, Г. Княгиніна, В. Геєць, З. Варналій, М. Долішній та інші.

В залежності від різних критеріїв інституціональні ризики класифікують [4]:

- за характером ризиків: суб'єктивні та об'єктивні;
- залежно від змісту та специфіки інститутів, що породжують інституціональні ризики: ризики, що викликані політикою держави, незрілістю інститутів; ризики, породжені ринковими інститутами;
- в залежності від масштабу охоплення: міжнародні, національні, регіональні, галузеві, місцеві;
- за соціальною природою інститутів: ризики, викликані формальними інститутами; ризики, що обумовлені соціально-культурними властивостями країни, регіону та місцевості.

До факторів, які породжують інституціональні ризики, відносяться: важкі умови ведення бізнесу, неналежне регулювання та корпоративне управління, непередбачуваність у сфері законодавства, недосконалість контрактних відносин, корупція, неузгодженість інтересів зацікавлених сторін.

Отже, підсумовуючи вищесказане, можна стверджувати, що одним із головних факторів забезпечення економічної безпеки, а з нею і національної безпеки, є своєчасне виявлення, оцінка та зниження інституціональних ризиків, які мають можуть мати значний вплив на економіку та сповільняти розвиток економіки та ринкових інститутів.

Список використаних джерел:

1. Норт Д. Інституції, інституційна зміна та функціонування економіки (пер. з англ.). Київ: Основи, 2000. 198 с.
2. Verkhoglyadova N., Kononova I. Information security as a component of economic security. International Partnership and Cooperation of Ukraine in Wartime: Collective monograph. Chernihiv: REICST, 2022. P. 382-396.
3. Поліщук Л. С. Інституційні ризики в сучасних міжнародних економічних відносинах. *Ризики в системі сучасних міжнародних економічних відносин: виклики та можливості*: матер. наук.-практ. конф. (26-27 листопада 2020 р.). URL: http://journals.iir.kiev.ua/index.php/ес_n/article/view/4171/3809.
4. Княгиніна Г. В. Інституціональні ризик в агрогосподарській сфері, їх класифікація та напрями зниження. *Наукові праці Донецького національного технічного університету*. Вип. 103. Донецьк, 2006. С 160. URL: <http://www.donntu.edu.ua/handle/123456789/1363>.

КОВАЛЕНКО-МАРЧЕНКОВА Є. В.,
*доцент кафедри
аналітичної економіки та менеджменту
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
кандидат економічних наук, доцент*
БУТ К. А.,
*здобувач вищої освіти
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ*

АКТУАЛЬНІ АСПЕКТИ МОТИВУВАННЯ ПЕРСОНАЛУ В ОРГАНІЗАЦІЇ

У сучасних умовах одним з актуальних питань в управлінні персоналом є мотивація, яка відіграє важливу роль. Саме персонал є ключовим елементом в економічній структурі будь-якої організації. Для ефективної роботи організації потрібні не тільки досвідчені, але ще й мотивовані та зацікавлені співробітники. Для досягнення найкращих результатів діяльності керівництво організації повинне знайти відповідні мотиваційні фактори, що спонукають співробітників до підвищення продуктивності та ефективності праці, а також створити умови роботи, що дозволяють працівникам використовувати всі можливості для виконання покладених на них завдань.

Виділяють два основні види мотивації – матеріальна та нематеріальна. Як приклад матеріального стимулювання виступають:

- грошова винагорода;
- негрошова мотивація (заохочення у вигляді знижок, можливості користуватися послугами компанії, знижка на товари, участь у прибутку організації, купівля акцій за пільговими цінами та безоплатне їх отримання, дивіденди, подарунки, субсидування ділових витрат, покриття особистих витрат, опосередковано пов'язаних з роботою, ощадні фонди, стипендіальні програми, оплата навчання співробітників, програми медичного обслуговування та страхування, програми житлового будівництва, гнучкі соціальні виплати, пільги та компенсації тощо) [1].

Матеріальна винагорода, яка не завжди має вирішальне значення, пояснюється наступним:

1. Підвищення заробітної плати, пов'язане з показниками ефективності в короткостроковому періоді, яке може призвести до того, що працівник звикне до вже досягнутого рівня доходу за той же обсяг роботи, що сприятиме зниженню мотивації.

2. Матеріальне стимулювання вимагає серйозних витрат з боку організації: компанія виділяє більше коштів на оплату праці працівників зі свого бюджету, і водночас збільшується податкове навантаження. Нині дедалі більше

топ-менеджерів шукають нові форми управління мотивацією персоналу, які зможуть поєднувати у собі як матеріальні, так і нематеріальні стимули.

Для підвищення ефективності роботи персоналу важливе значення мають і нематеріальні стимули, серед яких можна виділити:

- створення комфортних умов праці, у тому числі підтримка сприятливого психологічного клімату в колективі;
- стимулювання вільним часом;
- трудове чи організаційне стимулювання (з урахуванням задоволеності працівника працею, можливостей участі в управлінні, кар'єрного зростання чи відряджень);
- вираз громадського визнання (громадські заохочення, нагороди, грамоти, дипломи, фото на дошці пошани, почесні звання тощо) [2].

Корпоративна культура також відіграє значну роль, оскільки співробітники повинні відчувати свою цінність для компанії та бути причетними до загальноорганізаційних успіхів. Важливою є і можливість самореалізації, особистісного зростання, гордість і відповідальність за приналежність до організації, визнання керівництва та колег. У частини працівників відзначається природна внутрішня мотивація, тоді як іншим потрібні зовнішні чинники.

Варто, однак, врахувати, що будь-якому персоналу притаманне періодичне зниження мотивації та, як наслідок, зниження ефективності діяльності працівників. Вправні керівники здатні вчасно помітити згасання інтересу підлеглих до роботи і негайно відреагувати на факт прийняттям відповідних заходів. Для підвищення мотивації персоналу в організації можна дати співробітнику можливість самовираження - наприклад, самостійно ставити цілі, висувати раціональні пропозиції та цікаві ідеї, контролювати роботу.

Основним мотиватором чи демотиватором є сам співробітник. Висока продуктивність його праці можлива лише у випадку особистої зацікавленості в кінцевому результаті. Тому при підборі персоналу керівнику варто оцінювати потенційних працівників з погляду бажання працювати, розвиватися та прагнути кар'єрного зростання.

Мотивацію співробітників досить складно виміряти, проте варто виділити три найпоширеніші способи, що найчастіше використовуються різними організаціями:

1. огляд результативності;
2. опитування мотивації та залученості персоналу;
3. опитування задоволеності клієнтів.

Вимірювання задоволеності клієнтів також допоможе визначити рівень мотивації персоналу організації.

Пріоритетом у галузі управління мотивацією є подолання відчуженості, байдужості, превалювання щохвилинних інтересів співробітника стосовно його роботи шляхом створення ефективних стимулів для високопродуктивної праці та спеціальних систем управління трудовою мотивацією. Варто звернути увагу на демотивацію. При правильній реалізації вона справляє позитивний

ефект, а саме: змінює ставлення працівників до роботи, змушує задуматися про їхню користь та роль в організації та впливає на амбіції співробітника, як заохочувальна дія [3].

Система мотивації персоналу не може бути єдиною для всіх компаній і співробітників. Тут дуже важливим є індивідуальний підхід. Необхідно вміти визначати, що для кожної людини найважливіше, тоді система мотивації стане ефективним інструментом, що дозволяє досягти бажаного результату.

Список використаних джерел:

1. Шарова Є. Б. Мотивація персоналу як фактор підвищення ефективності функціонування організації. *Територія науки*. 2015. С. 90-94.
2. Мамедова Ю. А. Мотивація персоналу як функція управління сучасною організацією. *Міжнародний журнал гуманітарних наук*. 2018. С. 81-83.
3. Колот А. М. Мотивація персоналу: наук. посібник. 2012. С. 4-8.

КОРНІЄВСЬКИЙ С. В.,

*доцент кафедри міжнародної економіки
та публічного управління і адміністрування
ДВНЗ «Придніпровська державна
академія будівництва та архітектури»,
кандидат наук з державного управління*

РОЗУМНА СПЕЦІАЛІЗАЦІЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ РЕАЛІЗАЦІЇ ПОЛІТИКИ РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ

Підхід стратегії смарт спеціалізації (S3) є актуальним для досягнення таких європейських пріоритетів як розумне, стале та інклюзивне зростання. Перш за все, розумна спеціалізація має значення для майбутнього Європи, оскільки розвиток економіки, заснованої на знаннях та інноваціях, залишається фундаментальним викликом для ЄС в цілому. По-друге, розумна спеціалізація актуальна для досягнення цілей сталого розвитку. Нарешті, розумна спеціалізація сприяє інклюзивному зростанню як всередині регіонів так і в міжрегіональному просторі шляхом зміцнення територіальної єдності та управління структурними змінами [1, с. 8].

З 2015 року Європейська Комісія наполегливо працює над міжрегіональними тематичними партнерствами S3 підтримуючи їх у з'ясуванні того, як об'єднуватися регіонам та розвивати їх спільні зусилля у якнайкращий спосіб.

Сьогодні органами влади, відповідальними за регіональний розвиток та інновації, реалізується разом із відповідними зацікавленими сторонами понад 120 стратегій розумної спеціалізації для досліджень та інновацій з метою розвитку та поєднання сильних сторін інновацій із можливостями та потребами бізнесу.

Для досягнення цих цілей принцип розумної спеціалізації передбачає розвиток міжрегіональної співпраці, яка сприятиме регіональній конкурентоспроможності, мінімізуючи дублювання та фрагментацію діяльності, що фінансується з державного бюджету в ЄС. Насправді розширення співпраці між регіонами підтримується так званим зовнішнім виміром, який, як правило, повинен бути присутнім у хорошій стратегії розумної спеціалізації. Цей вимір вимагає вивчення можливих взаємодоповнень з іншими регіонами ЄС, щоб оцінити власні регіональні активи та конкурентну перевагу, беручи до уваги власну позицію щодо позицій інших регіонів [2, с. 11].

В ході впровадження підходів смарт спеціалізації у реалізацію політики регіонального розвитку відбувається концептуальне вдосконалення методології S3. Останнім часом все більшої значущості набуває інтеграційна складова S3, метою якої є активізація регіональних можливостей щодо створення інновацій та підвищення ефективності використання ресурсів. Тому аспекти впливу стратегій розумної спеціалізації на міжрегіональні інтеграційні процеси зараз активно досліджуються європейськими вченими.

Так, Маккан П. та Ортега-Аргілес Р. під час дослідження першого досвіду впровадження S3 у політику згуртування ЄС Союзу зробили висновки, що розумна спеціалізація дозволяє:

- визначити унікальні функції та потенціал кожного регіону;
- відійти від практики вибору пріоритетних галузей виключно на промисловій основі;
- активізувати процеси державно-приватного партнерства, що дозволить органам влади створити комфортні умови для підприємців та найманих працівників належних умов працевлаштування, впливаючи тим самим на економічне середовище регіону та його конкурентоспроможність [3].

Ванхамакі С., Рінкінен С., Манскінен К. у своєму дослідженні зазначають, що у стратегії «Європа 2020» необхідність збільшення інвестицій у дослідження та інновації була визнана важливою частиною стимулювання європейської економіки. Таким чином, концепція S3 була невід'ємною частиною політики згуртованості ЄС протягом останнього бюджетного періоду 2014-2020 рр., і структура S3 широко застосовувалася в країнах-членах ЄС. Визначення національного або регіонального S3 було встановлено як вимога для виділення фінансування досліджень і розробок ЄС. Мета такого підходу полягає в тому, щоб спрямувати дослідницькі та інноваційні ресурси у вибрані пріоритетні сфери, які мають найбільший потенціал для успіху регіону в майбутньому. Під час аналізу та вибору пріоритетних сфер регіони заохочуються виходити за межі традиційного галузевого підходу та використовувати відповідний різноманітний тип диверсифікації в межах пріоритетної сфери, тобто диверсифікацію на суміжні сфери на основі нових технологій або процесів. Ідея впровадження S3 полягає в тому, щоб вдосконалити існуючі регіональні структури та трансформувати ці структури за допомогою нових відповідних дослідницьких заходів. Політика згуртованості сьогодні підтримує та заохочує регіони вдосконалювати існуючу S3 та міжрегіональне співробітництво [4].

Європейська комісія спрямовує розумну спеціалізацію регіонів на вирішення наступних проблем:

- підвищення інноваційного та конкурентоспроможного потенціалу європейських регіонів як основи моделі сталого зростання;
- посилення міжрегіонального співробітництва, яке є ключовим елементом глобалізованої економіки;
- посилення уваги до менш розвинених регіонів;
- покращення співпраці в інноваційній політиці та програмах ЄС [5].

Дземіянович В. розглядаючи концепцію розумної спеціалізації, стверджує, що вона є детермінантою політики регіонального розвитку. Той факт, що ця концепція служить всім регіонам ЄС основою для витрачання коштів на цілі, пов'язані з інноваціями, показує наскільки вона важлива та практична.

На думку автора суть концепції розумної спеціалізації полягає в тому, щоб спиратися на регіональні сильні сторони, одночасно створюючи конкурентну перевагу в глобальному масштабі на основі передових інновацій. Тісний зв'язок між науково-дослідною діяльністю та розробками, а також між людським капіталом та специфікою економічних умов кожного регіону має призвести до спеціалізації окремих регіонів. Спеціалізація (диференціація) повинна допомогти ефективному витрачання коштів (уникнення внутрішньої конкуренції в ЄС). Концепція розумних спеціалізацій адресована всім регіонам, як високорозвинутим, так і периферійним.

Дземіянович В. стверджує, що важливе місце в концепції посідає не лише співпраця бізнесу та науки, а й міжрегіональне співробітництво на основі взаємодоповнення потенціалів регіонів [6].

Грета М. та Отто Я. наголошують на тому, що адаптація розумної спеціалізації в ЄС є результатом поглиблення інтеграційних процесів, з одного боку, і прийнятих рішень, програм розвитку та реалізації політики регіонів, з іншого. Це пояснюється тим, що поглиблення інтеграції все більше підкреслює відмінності в розвитку, але в той же час діюча регіональна політика має у певному сенсі контролювати ці відмінності, щоб запобігти їх поглибленню. Проте фактом є те, що ЄС робить – шляхом розумної спеціалізації – ще одну спробу вирівняти економічні та соціальні диспропорції між регіонами.

Дослідники доводять, що позиція регіонів та їхня відкритість до інновацій залежать від трьох факторів:

- доступ до знань;
- здатність регіону засвоювати ці знання;
- поширення знань і технологій.

Концепція поділу регіонів ЄС відповідно до доступності знань, поглинання та поширення інновацій «не виключає з гри» слабкі та периферійні регіони, даючи їм надію на можливості розвитку за допомогою розумної спеціалізації. Такий підхід іде в розріз з класичним поділом на центр розвитку та периферію, що створює ширші можливості для міжрегіонального співробітництва у розкритті можливостей внутрішнього розвитку регіонів [7].

Впровадження концепції стратегії розумної спеціалізації у формування політики регіонального розвитку сприяє активізації використання регіонами внутрішнього потенціалу для визначення інноваційних напрямів економічного зростання через співпрацю місцевих бізнесу, науки, влади і громадськості. Результативність цього процесу залежить від продуктивних комунікацій між провідними стейкхолдерами, що передбачає обмін знаннями, технологіями і досвідом, розробку спільного бачення можливостей розвитку вже існуючих або нових виробництв та концентрацію ресурсів на узгоджених пріоритетах.

Список використаних джерел:

1. Handbook A., Gianelle C., Kyriakou D., Cohen C., Przeor M. Implementing Smart Specialisation. Brussels: European Commission, 2016. 122 p.
2. Rakhmatullin R., Hegyi F., Ciampi S., Gomez J., Mieszkowski K. Methodological Manual. Developing Thematic Interregional Partnerships for Smart Specialisation. A Practical Guide to Building and Managing Interregional Smart Specialisation Partnerships. Luxembourg: Office of the European Union, 2020. 118 p.
3. McCann P., Ortega-Argiles R. The early experience of smart specialization implementation in EU cohesion policy. *European Planning Studies*. 2016. Vol. 24 (8). P. 1407-1427.
4. Vanhamaki S., Rinkinen S., Manskinen K. Adapting a Circular Economy in Regional Strategies of the European Union. *Sustainability*, 2021. Vol. 13, pp. 15-18.
5. European Commission – Communication from the commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions, inclusive and sustainable growth. 2017. URL: https://ec.europa.eu/regionalpolicy/sources/docoffic/2014/com_2017_376_2_en.pdf.
6. Dziemianowicz W. The value chain of a commune as an attempt to integrate various theoretical concepts. *Miscellanea geographica – regional studies on development*. Vol. 20 (2). 2016. Pp. 32-38.
7. Greta M., Otto J. Integration conditions and «new» development and management possibilities of regional structures – the importance of smart specialization. Silesian university of technology publishing house. Scientific papers of Silesian university of technology. *Organization and management series*. No. 146. 2020. P. 132-142.

КРАМАРЧУК А. В.,
здобувач вищої освіти
Миколаївського національного
аграрного університету

Науковий керівник:

ХИЛЬКО І. І.,
старший викладач кафедри економічної
кібернетики і математичного моделювання
Миколаївського національного
аграрного університету

КОМПЛЕКСНА ОЦІНКА РЕЗУЛЬТАТІВ ПРОГНОЗУВАННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ ПРОЦЕСІВ

Передбачення майбутнього та прогнозування можливих перспектив розвитку має невід’ємне значення в нашому житті, лише з прогнозуванням ми можемо досягти успіху, бо для прийняття будь-якого рішення нам необхідно проаналізувати найпривабливіші шляхи розвитку, спланувати найефективніші дії, та передбачити усі наслідки таких рішень. Дослідженням прогнозування соціально-економічних процесів в своїх працях займалися В. Вітлінський [1], С. Наконечний, О. Шарапов, С. Прийма, Н. Попрозман.

Метою роботи є дослідження сутності соціально-економічних процесів, їх прогнозування та комплексна оцінка.

Під соціально-економічними процесами розуміють зміни в суспільстві та економіці, що мають вплив на рівень життя учасників цих процесів, стабільності економічної та політичної ситуації в країні, умови захищеності та безпеки її населення. Ці процеси обумовлюють соціальні зміни, у яких відображаються соціально-економічні властивості політичних процесів [2].

Властивості соціально-економічних систем, які необхідно враховувати в ході їх дослідження та прогнозування:

- наявність особливих властивостей як вищий прояв цілісності системи;
- вплив зовнішніх та внутрішніх факторів на зміну структури соціально-економічних процесів та їх параметрів.
- випадковість економічних явищ зумовлює використання для їх опису статистичних методів дослідження;
- лише за наявності достатньої кількості спостережень проявляється закономірність соціально-економічних процесів;
- абстрагувати соціально-економічні процеси від зовнішнього середовища і спостерігати їх у чистому вигляді неможливо [3].

Прогнозування соціально-економічних процесів складається з таких етапів: першим кроком є залучення проміжних механізмів, тобто створення оптимальної структури виробництва чи надання послуг. Другим кроком є вирішення комплексної оптимізаційної задачі прогнозування, що враховує умови маневреності, взаємозамінності резервування, імовірність недоотримання сировини чи продукції тощо [4].

На нашу думку основними завданнями прогнозу можна вважати визначення доцільності нарощування виробничих потужностей, оцінка темпу розвитку процесів, планування найкращих рішень для розвитку та дослідження змін, що впливають на цей процес.

Методами прогнозування є комплекс прийомів за допомогою яких, базуючись на аналізі внутрішніх та зовнішніх факторів, можна зробити висновок про майбутній розвиток об'єкта прогнозування. Існують два види методів прогнозування інтуїтивні та формалізовані. Інтуїтивні методи базуються на експертних оцінках, географічних та історичних аналогіях, використання цих методів відбувається за неможливості врахування впливу багатьох факторів. Формалізовані методи виконуються на основі математичних розрахунків, що збільшує достовірність та точність прогнозів.

Найчастіше використовувані методи прогнозування соціально-економічних процесів продемонстровані на рис. 1. Метод економічного аналізу полягає в розкладанні цілого на частини та дослідження впливу їх одна на одну та на розвиток процесу. Завданням програмно-цільового методу є створення взаємопов'язаних дій для досягнення основних цілей. Нормативний метод це обґрунтування результатів соціально-економічних процесів за допомогою законодавчих норм та нормативів. Балансовий метод полягає у зрівнянні попиту покупців на продукцію з виробничими можливостями створення цього продукту [5].

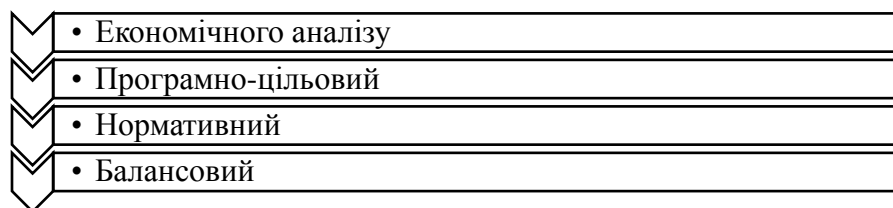

Рис. 1. Методи прогнозування соціально-економічних процесів [5]

Отже, основним завданням прогнозування є аналіз та виявлення головних тенденцій розвитку, передбачення зміни факторів та умов цього розвитку та прийняття рішень щодо покращення процесу. Соціально-економічне прогнозування є необхідним і важливим в процесі загального планування. Його завданням є створення необхідних управлінських рішень для розробки найкращого плану розвитку соціально-економічних процесів.

Список використаних джерел:

1. Вітлінський В. В., Терещенко Т. О., Савіна С. С. Економіко-математичні методи та моделі: оптимізація: навч. посібник. Київ: КНЕУ, 2016. 303 с.
2. Прийма С. С., Приймак В. І. Теоретичні основи трактування поняття «соціально-економічні процеси в ринковій економіці». *Економіка та управління національним господарством*. 2020. № 57. С. 51-56.
3. Пілько А. Д. Прогнозування соціально-економічних процесів: конспект лекцій. Івано-Франківськ: Супрун В. П., 2011. 83 с.
4. Попрозман Н. В. Комплексна оцінка результатів прогнозування соціально-економічних процесів. *Вісник Житомирського державного технологічного університету*. 2007. № 3 (41). С. 98-102.
5. Кравченко Т. В. Методи прогнозування регіонального економічного розвитку. *Економічний аналіз*. Тернопіль. 2013. Т. 13. С. 88-94.

КРУШЕЛЬНИЦЬКА Т. А.,
*професор кафедри менеджменту,
публічного управління та адміністрування
Дніпровського державного
аграрно-економічного університету,
доктор наук з державного управління,
професор*
БОНДАРЕНКО К. В.,
*здобувач вищої освіти
Дніпровського державного
аграрно-економічного університету*

ЗАПОЧАТКУВАННЯ І РОЗВИТОК НОРМАТИВНО-ПРАВОВОГО МЕХАНІЗМУ ПІДТРИМКИ БІЖЕНЦІВ І ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ В УКРАЇНІ

З початку російсько-української війни у 2014 р., а надто, з початком її гарячої стадії 24 лютого 2022 р., в Україні виникла велика кількість громадян, які залишали місця свого постійного проживання з метою пошуку безпеки, які стали біженцями або особами що потребують тимчасового захисту (якщо вони виїхали за кордон) або внутрішньо переміщеними особами (якщо залишились в Україні). На цьому тлі в системі перед системою публічного управління постала ціль зберегти найцінніший ресурс – людей, громадян України, сприяючи створенню належної якості життя для внутрішньо переміщених осіб (далі – ВПО) і для повернення біженців з-за кордону. Тому завданням стало не лише надання захисту, підтримки чи певної допомоги, завданням є інтеграція переміщених осіб до приймаючої громади, створення (загальними зусиллями) належних умов життя, які передбачають доступ до суспільних благ на загальних для всіх громадян умовах. Відповідно, досягнення мети потребує формування дієвих механізмів публічного управління підтримки біженців і внутрішньо переміщених осіб в умовах воєнного стану.

Міграція є поширеним суспільним процесом, який з набуває сили паралельно з глобалізацією й подальшим «відкриттям» країн для інтеграції. Міграція в розвинені країни світу з регіонів економічно слабозрозвинених, які потерпають від збройних конфліктів, політичних утисків є поширеним явищем. З природних причин – пошуку притулку і захисту люди полишають свої домівки і прямують в багаті країни. Термін «мігрант» походить від латини, від слова «migrans/migrantis, що означає переміщений, переселенець, а процес переміщення через міжнародні кордони або в межах однієї країни, що включає будь-які пересування людей, незалежно від причин, є міграцією» [1, с. 9].

Україна й раніше стикалась з проблемою біженців, але в ролі країни-реципієнта: вона приймала біженців з Грузії, Вірменії, Молдови, Сербії, країн

Азії тощо. У 2014 р. в Україні виникли біженці і внутрішньо переміщені особи (далі – ВПО), тому ми вважаємо систему підтримки ВПО доволі новою для нашої практики системи соціально-економічного захисту, а механізми публічного управління у цій сфері такими, що лише формуються.

Анексія Автономної Республіки Крим та військова агресія росії на Сході України стали об'єктивними передумовами виникнення в Україні навесні 2014 р. нової соціальної категорії – ВПО щодо громадян України. У 2022 році велика кількість українців стали біженцями або особами, що потребують тимчасового захисту.

Серед цих категорій громадян України значну кількість займають соціально вразливі категорії населення, такі як: діти, люди з інвалідністю та особи похилого віку. Масштаб негативної гуманітарної ситуації, що виник перед державою Україна вимагав тоді і вимагає сьогодні активізації зусиль для вирішення їх проблемі підтримки.

Основна мета соціального захисту, підтримки і допомоги вимушених переселенців це є створення та забезпечення сприятливих соціально-економічних, матеріальних, санітарно-гігієнічних, психологічних та інших умов для всебічного розвитку людини, як соціального, культурного та економічного індивіду. Але, як зазначають Н. Тищенко і Б. Піроцький (з чим ми цілком погоджуємось), у 2014 р. органи публічної влади виявилися зовсім не готовими навіть до вирішення базових питань, таких як тимчасовий притулок для внутрішньо переміщених осіб, а значна частина виділеного житла не пристосована до проживання в зимовий період [2, с. 125]. Додамо також, що після 22 лютого 2022 р., з початком гарячої стадії російсько-української війни інститути публічного управління виявилися неготовими до нової хвилі вимушеного переміщення громадян насамперед це стосувалось нормативно-правового забезпечення.

Попри те, що частина ВПО змогла вирішити свої проблеми та налагодити життя на новому місці, великій кількості ВПО поки що не вдалося розв'язати найбільш важливі проблеми свого життєзабезпечення, вони змушені повернутися до своїх домівок на території, що зазнають обстрілів, значна частина продовжує фактично виживати на нових місцях, вирішуючи низку складних проблем (оренда житла, працевлаштування, питання соціального забезпечення, освіта дітей, охорона здоров'я, у тому числі психологічного тощо).

Враховуючи це, перед національними інститутами публічного управління постало гостре питання формування механізмів публічного управління для забезпечення соціального захисту, підтримки і допомоги вимушеним переселенцям. Цей складний процес, який треба здійснити в короткі терміни розпочинався з розвитку уже існуючого (станом на 24.02.2022 р) нормативно-правового механізму у контексті застосування до громадян України. Станом на жовтень ми можемо відзначити певну стабілізацію ситуації з ВПО, що є результатом оперативного, хоча і не завжди злагодженого, реагування

на виклик з боку державних і місцевих органів влади а також інститутів громадянського суспільства. Проте, й подальше розроблення фінансово-матеріальні інструментів допомоги ВПО і дієвих заходів щодо вирішення різноманітних проблем ВПО потребує правильного визначення контексту, якій найбільшою мірою відповідав би сприйняттю ситуації не тільки з боку державних та місцевих органів влади та приймаючих громад, а і з боку самих ВПО та й суспільства в цілому.

Це природньо, адже масове внутрішнє переселення громадян і їх еміграція суттєво вплинули не лише на життя самих ВПО, але й на життєдіяльність територіальних громад, які їх приймають. Спочатку це створило значне навантаження на приймаючі громади (особливо на територіях, наближених до зони бойових дій, де концентрація ВПО є найбільшою), але поступово, переміщені особи поступово інтегруються в життєдіяльність громад, це навантаження частково знижується.

Тут треба зазначити, що початку війни у 2014 році ні в державних органів влади, ні у ОМС не було функцій гуманітарної, економічної, психологічної тощо допомоги переселеним особам за відсутністю таких осіб. З початком війни такі функції виникли й поступово вибудовувались різноманітні інструменти підтримки внутрішньо переміщених осіб та їх інтеграції до приймаючої територіальної громади. Та робота налагоджувалась доволі швидко. Так, уже з жовтня 2014 року Кабінет Міністрів України прийняв низку нормативно-правових актів щодо захисту прав і свобод внутрішньо переміщених осіб, їх обліку та надання матеріальної допомоги. Національна нормативна база щодо захисту прав і свобод ВПО постійно доповнювалась; також напрацьовано чималий досвід інших країн світу, що перебувають у стані конфлікту або кризи і мають переміщених осіб.

Сьогодні, в 2022 р. ситуація змінюється на очах, бо війна, воєнний стан, велика чисельність переміщених осіб потребують від інститутів публічного управління швидкого реагування на проблеми. Так, у 2022 р. одним з ключових документів у сфері соціального захисту та соціального забезпечення стає Концепція реалізації державної політики щодо соціального захисту населення та захисту прав дітей, яка була схвалена Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 26 серпня 2020 р. № 1057-р. В ній передбачалося «впровадження та застосування нового механізму взаємодії між державними органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування, а також створення і максимальне наближення до безпосереднього споживача мережі публічних послуг у різних сферах»[3]. Готуючи нормативну базу для захисту українців в країнах ЄС, що постраждали в цій війні, 4 березня 2022 року Рада ЄС проголосувала за застосування Директиви від 20 липня 2001 року № 2001/55/ЄС про мінімальні стандарти надання тимчасового захисту у разі масового напливу переміщених осіб та про заходи, що сприяють збалансованості зусиль між державами-членами щодо прийому таких осіб та несення їх наслідків [4]. Директива дозволила полегшити традиційно перевантажену бюрократичну процедуру надання притулку (отримання

статусу біженця чи додаткового захисту) і пропонує швидкий і спрощений шлях для громадян України до доступу до захисту в усьому ЄС.

Таким чином, на сьогодні для осіб, що отримали захист від війни в межах України, встановлено статус ВПО, а для тих, хто отримав захист в країнах ЄС, міг набути міжнародного захисту біженця або набутити статусу тимчасового захисту.

Список використаних джерел:

1. Дяченко А. Напрями підвищення рівня інтеграційної спроможності внутрішньо переміщених осіб в Україні. *Державне управління та місцеве самоврядування*. 2018. Вип. 3 (38). URL: file:///C:/Users/User/AppData/Local/Temp/dums_2018_3_10.pdf.
2. Тищенко Н. І., Піроцький Б. Ю. Внутрішньо переміщені особи в Україні як проблема сьогодення. *Соціологічні науки: науковий журнал*. Чернівці: ЧНТУ. 2014. № 10 (13). С. 124-126.
3. Про схвалення Концепції реалізації державної політики щодо соціального захисту населення та захисту прав дітей. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 26.08.2020 р. № 1057-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1057-2020-%D1%80#Text>.
4. Council Directive 2001/55/EC of 20 July 2001 on minimum standards for giving temporary protection in the event of a mass influx of displaced persons and on measures promoting a balance of efforts between Member States in receiving such persons and bearing the consequences thereof. 2001. URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2001/55/oj>.

КУБЕЦЬКА О. М.,

доцент кафедри

аналітичної економіки та менеджменту

Дніпропетровського державного

університету внутрішніх справ,

кандидат економічних наук, доцент

ЗВІТНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВА: ЇЇ ВИДИ ТА КОРИСТУВАЧІ

Основне призначення фінансової звітності – надати внутрішнім та зовнішнім користувачам правдиву і достовірну інформацію про майновий та фінансовий стан підприємства, про фінансові результати та ефективність господарювання за звітний період.

Користувачами фінансової звітності є фізичні та юридичні особи, які потребують інформації про діяльність підприємства для прийняття рішень (рис. 1).

Внутрішні користувачі – це засновники, учасники, яких цікавить результат діяльності підприємства, і відповідно, які дивіденди будуть виплачені за результатами року.

Зовнішні користувачі – це ті підприємства чи фізичні особи, які мають певні фінансові інтереси й зацікавлені в інформації про підприємство.

Засновники, учасники зацікавлені в інформації про фінансовий стан та результати діяльності підприємства, його прибутковість для прийняття рішень про розширення сфери діяльності тощо [2].

Органи, до сфери управління яких належить підприємство, потребують достатньо широкого спектру інформації і, як правило, крім державної, впроваджують відомчу звітність, з якої отримують інформацію з окремих галузей діяльності, стану збереження власності, фінансових результатів, витрат тощо.

Органи державного контролю та регулювання (Міністерство фінансів, Державна податкова адміністрація, Державний комітет статистики) на підставі даних звітності здійснюють контроль за своєчасністю і повнотою розрахунків з державною податковою системою та іншими позабюджетними фондами, узагальнюють дані за галузями діяльності народного господарства, а також приймають рішення про приватизацію та акціонування підприємств.

Органи виконавчої влади (фінансові органи) здійснюють контроль за бюджетним фінансуванням та використанням цих коштів.

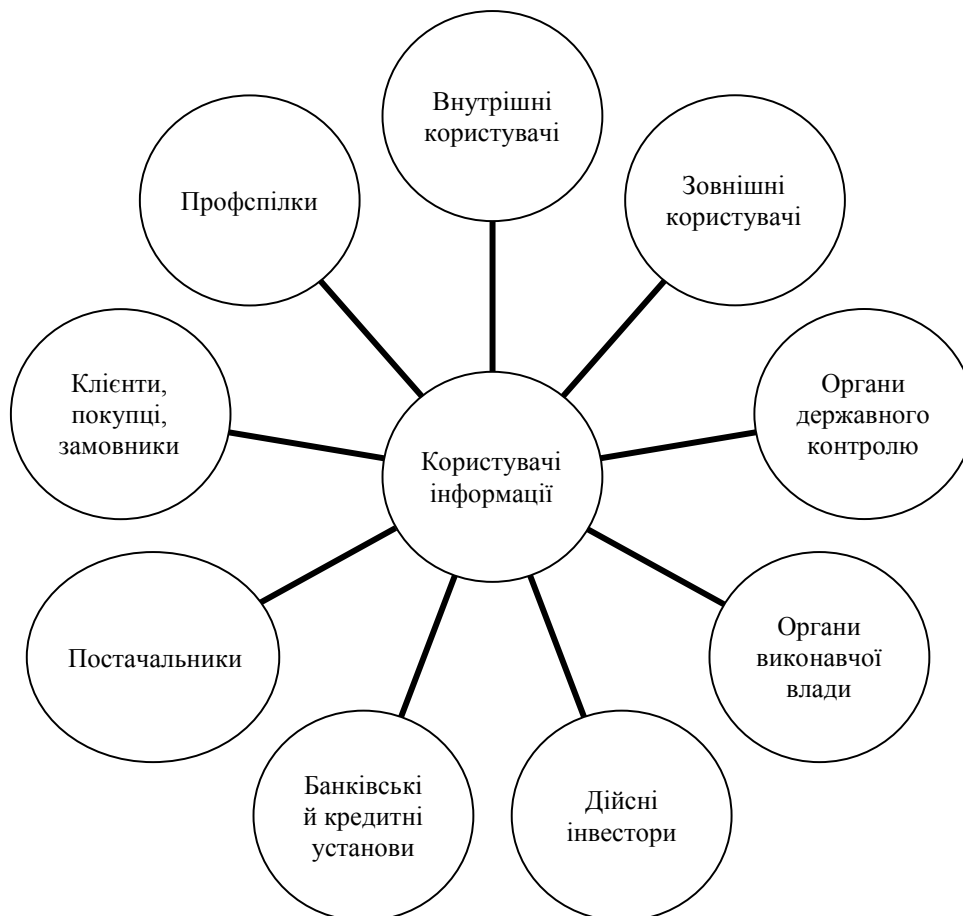

Рис. 1. Користувачі звітності підприємства

Дійсні інвестори – це ті, що надають підприємству кошти у вигляді довгострокових позик і кредитів, цікавляться сумою прибутку та доходів, які вони отримують на вкладені кошти. Потенційні інвестори вивчають інформацію бухгалтерської звітності, приймають рішення про доцільність вкладення коштів.

Банківські й кредитні установи, вивчаючи й аналізуючи звітність підприємства, приймають рішення про ефективність надання кредитів і позик та ймовірність їх своєчасного повернення з відсотками.

Постачальники та інші кредитори впевнюються в платоспроможності клієнтів і можливості погашення заборгованості або необхідності створення резерву сумнівних боргів [3].

Клієнти, покупці, замовники визначають місце підприємства на ринку товарів і послуг та приймають рішення про подальші ділові стосунки на предмет отримання необхідних товарів і послуг.

Профспілки, вивчаючи звітність, відстежують дотримання підприємствами своїх зобов'язань з оплати праці, соціального захисту, а також готують пропозиції щодо ведення переговорів з роботодавцями з питань оплати праці робітників.

Конкуренти, оцінюючи фінансовий стан підприємства та його місце на ринку товарів і послуг, шукають слабкі сторони в його діяльності з метою підризу ділової репутації. Метою такої звітності є забезпечення загальних інформаційних потреб широкого кола користувачів, які покладаються на неї як на основне джерело фінансової інформації під час прийняття економічних рішень (табл. 1).

Таблиця 1

Інформаційні потреби основних користувачів фінансової звітності

Користувачі звітності	Інформаційні потреби
Інвестори, власники	<ul style="list-style-type: none"> – придбання, продаж та володіння цінними паперами; – участь у капіталі підприємства; – оцінка якості управління; – визначення суми дивідендів.
Керівництво підприємства	– регулювання діяльності підприємства.
Банки, постачальники та інші кредитори	<ul style="list-style-type: none"> – забезпечення зобов'язань підприємства; – оцінка здатності підприємства своєчасно виконувати свої зобов'язання.
Замовники	– оцінка здатності підприємства своєчасно виконувати свої зобов'язання.
Працівники підприємств	<ul style="list-style-type: none"> – оцінка здатності підприємства своєчасно виконувати свої зобов'язання; – забезпечення зобов'язань підприємства перед працівниками.
Органи державного управління	– формування макроекономічних показників.

За підсумками роботи на підприємствах складаються різні види та форми звітності, які можна згрупувати за певними ознаками. За економічним змістом та джерелами інформації розрізняють: бухгалтерську; статистичну; оперативно-технічну; податкову звітність.

Бухгалтерська звітність містить показники виробничо-фінансової діяльності підприємства. Вона складається на підставі даних синтетичного і аналітичного обліку, підтверджується первинними документами, використовує також дані оперативної та статичної звітності [1].

Статистична звітність представляє собою систему кількісних та якісних показників, вимірювання та узагальнення яких не характерне для бухгалтерського обліку, призначена для статистичного вивчення господарської діяльності підприємств і галузей економічної діяльності.

Оперативно-технічна звітність призначена для внутрішнього поточного контролю та управління підприємством на момент здійснення господарських операцій або одразу ж після їх завершення. Вона характеризує окремі фрагменти діяльності підприємства і містить дані про виконання плану поставок матеріалів, виробництва важливих видів продукції, а також про дотримання укладених договорів та фінансовий стан підприємства.

Податкова звітність подається до органів податкової служби і позабюджетних фондів. Характеризує стан зобов'язань підприємства, пов'язаних з нарахуванням і сплатою податків та інших обов'язкових платежів.

Отже, зміст звітності повинен бути таким, щоб наведені дані за своєю структурою і поданням були зрозумілі не тільки для бухгалтерів, економістів, а й для зовнішніх і внутрішніх користувачів. Фінансова звітність задовольняє інформаційні потреби користувачів щодо:

- придбання, продажу та володіння цінними паперами;
- часті в капіталі підприємства;
- оцінки якості управління;
- оцінки здатності підприємства своєчасно виконувати свої зобов'язання;
- забезпеченості зобов'язань підприємства;
- визначення суми дивідендів, що підлягають розподілу;
- регулювання діяльності підприємства;
- інших рішень.

Список використаних джерел:

1. Зоріна В. Н., Осадча Т. С., Зорін Г. Г. Фінансова звітність підприємств: навч. посібник (2-ге вид., доп. і перероб.). Київ: Центр навчальної літератури, 2010. 200 с.
2. Максимова А. В., Гнидюк М. Г. Фінансовий аналіз звітності, складеної за МСФЗ. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Економічні науки.* 2018. Вип. 32. С. 185-189.
3. Тютюнник П. С., Малярівський Ю. Д. Фінансова звітність: навч. посібник. Харків: Вид-во ХДЄУ, 2006. 256 с.

КУБЕЦЬКА О. М.,
доцент кафедри
аналітичної економіки та менеджменту
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
кандидат економічних наук, доцент
ПОЛЯНОВСЬКА Б. С.,
здобувач вищої освіти
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

МЕХАНІЗМИ АНТИКРИЗОВОГО ФІНАНСОВОГО УПРАВЛІННЯ

Сучасний етап розвитку української економіки є дуже складним. Це пов'язано з тим, що перехід до ринкових відносин був і за часом і за формою нетрадиційним через відсутність, насамперед, відповідної системи управління і фактично слабкої підготовки менеджерів. У результаті відбувся різкий спад виробництва, криза сучасних відносин, що в свою чергу, не могло не позначитись на життєздатності підприємств, більшість з яких до теперішнього часу знаходяться в затяжному кризовому стані.

Як показує практика, подальший розвиток української економіки багато в чому залежить від здатності управлінських структур усіх рівнів і сфер розробляти механізми антикризового управління. Тому вивчення проблем, пов'язаних із розробкою механізмів фінансової стабілізації підприємств, які знаходяться на стадії банкрутства, є актуальною проблемою.

Система антикризового фінансового управління повинна бути направлена на забезпечення росту чистого грошового потоку підприємства, зниження загальної суми фінансових зобов'язань, зниження рівня поточних витрат та зниження рівня фінансових ризиків. Вибір конкретних механізмів фінансової стабілізації підприємства повинен бути направленим на поетапне вирішення наступних задач: усунення неплатоспроможності підприємства, відновлення фінансової стійкості, фінансове забезпечення стійкого росту підприємства в довгостроковому періоді.

Основним етапом антикризового фінансового управління підприємством є оцінка його потенційних фінансових можливостей що полягає в оцінці стану чистого грошового потоку підприємства в кризовому періоді, оцінці стану страхових резервів фінансових ресурсів підприємства, визначенні можливостей економії фінансових ресурсів та можливість їх альтернативного залучення із зовнішніх джерел та якісному стані організаційної структури фінансового управління.

В першу чергу, при антикризовому управлінні підприємство для зміцнення своєї платоспроможності повинне використовувати внутрішні

резерви, що поділяються на групи в залежності від діяльності підприємства, зокрема, від його операційної, інвестиційної та фінансової діяльності. Основним при цьому є: раціональне використання ресурсів, вдосконалення організації виробництва та праці, оптимізація розмірів виробничо-збутової діяльності, оптимізація інвестиційного портфеля, підвищення ефективності реалізації інвестування, ефективне розміщення капіталу, залучення довгострокових позик, раціональна дивідендна політика.

Найпоширенішими, на даний час, антикризовими заходами на підприємствах є жорсткість контролю та скорочення всіх видів витрат, оптимізація обсягів та політики продажу продукції чи надання послуг, збільшення надходжень грошових коштів на підприємство, жорсткість кадрової політики, удосконалення системи управління підприємством, оптимізація технологічних процесів. Але система прийняття антикризових заходів для кожного підприємства є різною та носить індивідуальний характер, що залежить від специфіки діяльності підприємства. Скорочення витрат при фінансовій кризі підприємства є важливим етапом, що передбачає, в першу чергу, прийняття рішень котрі впливають на рух матеріальних активів підприємства, скорочення витрат на необоротні активи. При цьому підприємствами здійснюється контроль витрат, аналіз джерел їх утворення та здійснення заходів щодо їх скорочення.

Ефективність антикризового управління на підприємстві можна підвищити шляхом розробки комплексної антикризової програми. При розробленні та реалізації антикризової програми керівництво підприємств повинно спиратися на власні сили та можливості або залучати стороннього інвестора (санатора), здійснювати контроль над процесом її реалізації; розробляти та впроваджувати систему запобігання кризовим явищам у майбутньому.

Основною метою фінансового управління є швидке поновлення платоспроможності й відновлення достатнього рівня фінансової стабільності підприємства. Діагностика фінансового стану та оцінка перспектив розвитку бізнесу – одна з найважливіших процедур фінансового оздоровлення підприємства. Фінансовий аналіз, який проводиться економістами підприємства, повинен оцінити внутрішню структуру підприємства, чисті грошові потоки, передбачити «слабкі місця», виявити ступінь залежності діяльності підприємства від зовнішніх та внутрішніх чинників. На українських підприємствах необхідним є детальне вивчення доцільності зміни стратегії підприємства, можливості переходу на випуск нової продукції, виходу на нові ринки збуту та використання нових каналів збуту продукції (чи створення власної мережі дистрибуції). Є потреба в аналізі і подальшому удосконаленні внутрішніх і зовнішніх зв'язків підприємства та дослідженні системи товарних, фінансових, організаційних та інших зв'язків підприємства.

Таким чином, запровадження антикризового управління на підприємстві повинно мати на меті здійснення таких заходів:

- діагностика процесів і тенденцій, які призводять до кризових ситуацій;

- прогнозування виникнення, розвитку і ймовірних наслідків кризових ситуацій;
- здійснення антикризового супроводу (виявлення процесів, які призводять чи можуть призвести до кризових ситуацій);
- проведення завчасної підготовки на випадок виникнення надзвичайних ситуацій (антикризова профілактика);
- організація і координація ефективних дій подолання надзвичайних кризових ситуацій та їх наслідків.

Особливу роль в антикризовому управлінні відіграє фінансовий менеджмент, який повинен вирішувати такі задачі:

- антикризове фінансове планування;
- аналіз фінансової діяльності і фінансовий контроль;
- джерела фінансування;
- управління обіговим капіталом та його структурою;
- управління кредиторською заборгованістю підприємства.

Антикризове управління підприємством може здійснюватися в умовах потенційно можливої кризи. У такому випадку доцільним є створення системи превентивного управління, яка дозволить своєчасно виявляти сигнали про формування негативних процесів, здатних спричинити кризу.

Фінансову стабілізацію на українських підприємствах під час загострення кризових ситуацій необхідно здійснювати за такими етапами:

- усунення неплатоспроможності підприємства;
- відновлення фінансової стабільності підприємства;
- зміна фінансової стратегії з метою прискорення економічного зростання підприємства.

Фінансова стабілізація на підприємстві здійснюється за допомогою наступних механізмів:

- оперативний механізм фінансової стабільності, заснований на принципі «відсікання зайвого», являє собою захисну реакцію підприємства на несприятливий фінансовий розвиток і позбавлений наступальних управлінських рішень. Оперативний механізм фінансової стабілізації – система заходів, направлених, з одного боку, на зменшення поточних зовнішніх і внутрішніх фінансових зобов'язань підприємства, а з іншого – на збільшення грошових активів, що забезпечують ці зобов'язання. Принцип «відсікання зайвого», що лежить в основі цього механізму, визначає необхідність скорочення розмірів як поточних потреб, що викликають відповідні фінансові зобов'язання, так і окремих ліквідних активів з метою їх термінової конвертації в грошову форму;
- тактичний механізм фінансової стабільності з використанням окремих захисних заходів, у цілому являє собою наступальну тактику, спрямовану на перелом несприятливих тенденцій фінансового розвитку, ґрунтується на використанні моделей фінансової рівноваги в довгостроковому періоді. Тактичний механізм фінансової стабілізації є системою заходів, що

засновані на використанні моделей фінансової рівноваги в довгостроковому періоді. Фінансова рівновага підприємства забезпечується за умов, що обсяг позитивного грошового потоку з усіх видів господарської діяльності (виробничої, інвестиційної, фінансової) в певному періоді, що дорівнює запланованому обсягу негативного грошового потоку;

- стратегічний механізм фінансової стабілізації являє собою винятково наступальну стратегію фінансового розвитку, що ставить за мету прискорення загального економічного розвитку підприємства, використовує моделі прискореного економічного росту підприємства.

Стратегічний механізм фінансової стабілізації є системою заходів, що заснована на використанні моделей фінансової підтримки прискореного економічного зростання підприємства. Ця система заходів визначає необхідність перегляду окремих напрямів фінансової стратегії підприємства.

Мета ефективного формування механізму антикризового управління фінансовими результатами підприємства вважається досягнутою, якщо за допомогою зовнішніх та внутрішніх фінансових джерел, проведення організаційних та виробничо-технічних удосконалень підприємство долає кризу і забезпечує свою прибутковість та конкурентоспроможність у довгостроковому періоді.

Для того, щоб створити ефективний механізм управління фінансовими результатами необхідно провести діагностику неплатоспроможності за такими показниками:

- оцінка динаміки показників прибутку і неплатоспроможності за період що аналізується;

- аналіз структури джерел прибутку;

- виявлення резервів підвищення прибутку і рентабельності.

Якщо за вище розглянутими показниками підприємство буде неплатоспроможним, доцільно впровадити механізм антикризового управління фінансовими результатами, а саме:

- здійснення постійної діагностики фінансового стану підприємства з метою раннього виявлення симптомів фінансової кризи;

- розроблення системи профілактичних заходів щодо запобігання фінансовій кризі в ході здійснення діагностики фінансового стану підприємства;

- ідентифікація параметрів фінансової кризи в разі діагностування її настання;

- вибір механізмів фінансової стабілізації підприємства, адекватних масштабам його кризового фінансового стану;

- розроблення і реалізація комплексної програми виведення підприємства з фінансової кризи;

- контроль за реалізацією програми виведення підприємства з фінансової кризи;

- розроблення і реалізація заходів щодо усунення підприємством негативних наслідків фінансової кризи.

Основна роль в системі антикризового управління відводиться широкому використанню механізмів фінансової стабілізації. Це пов'язано з тим, що успішне застосування цих механізмів дозволяє не тільки зняти фінансовий стрес загрози банкрутства, але й значною мірою позбавити підприємство від залежності використання позикового капіталу, прискорити темпи його економічного розвитку.

Фінансова стабілізація – це такі економічні відносини, які відображають процес створення на підприємстві ефективної структури капіталу, використання якого забезпечує мінімальні витрати по обслуговуванню та максимальний прибуток при цьому.

Кожному етапу фінансової стабілізації підприємства відповідають певні механізми, які в практиці фінансового менеджменту поділяють на оперативний, тактичний і стратегічний.

Критеріями фінансової стабілізації слід вважати досягнення випереджаючих темпів стійкого економічного розвитку підприємства, а також адекватне зростання його ринкової вартості у довгостроковій перспективі.

Отже, розглянуті механізми фінансової стабілізації підприємства ще раз свідчать про те, що коли підприємство прагне позбутися загрози банкрутства, воно знайде кошти й активізує свій внутрішній та зовнішній потенціал для виходу із кризового стану.

Узагальнення отриманої інформації є теоретичним підґрунтям для подальшого розвитку проблематики механізмів антикризового управління підприємств, працюючих в сучасних умовах.

Особливості управління підприємством в умовах сьогодення характеризуються досить високою змінністю внутрішнього та зовнішнього середовища підприємства та край обмеженими фінансовими ресурсами на запобігання кризи.

Така ситуація потребує досить зважених форм моніторингу й аналізу процесів, технології розробки та прийняття управлінських рішень, які базуються на методології системного аналізу. Заходи антикризового фінансового управління залежать від фінансового стану підприємства.

Список використаних джерел:

1. Шершньова З. Є., Багацький В. М., Гетьманцева Н. Д. Антикризове управління підприємством: навч. посібник. Київ: КНЕУ, 2007. 680 с.
2. Чернишов В. В. Сучасне розуміння поняття антикризового управління. *Економіка розвитку*. 2011. № 1. С. 21-24.
3. Коюда В. О. Антикризова програма – основа системи антикризового управління підприємством. *Бізнес Інформ*. 2009. № 12. С. 47-49.
4. Остапенко О. М. Служби контролінгу та антикризового управління в сільськогосподарських виробничих кооперативах. *Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво*. 2007. № 4. С. 175-178.

КУБЕЦЬКА О. М.,
*доцент кафедри
аналітичної економіки та менеджменту
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
кандидат економічних наук, доцент*

ОСНОВНІ ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ ПРОЦЕНТНИХ СТАВОК ФІНАНСОВОГО РИНКУ

Одним із найважливіших напрямків досліджень сучасної фінансової науки є визначення процентної. Методологічною основою даного напрямку стала праця американського неокласика Ірвінга Фішера під назвою «Теорія процента, обумовленого бажанням витратити дохід та можливістю інвестувати його», що була опублікована в 1930 році. Теорія структури та розрахунку процентної ставки приваблювала як науковців так і практиків фінансистів широким спектром можливих кількісних досліджень, та можливістю використання при оцінці ефективності інвестицій та при управлінні портфелем цінних паперів.

Виходячи з цих умов, як практикуючим менеджерам, так і банківським працівникам важливо знати практичні підходи до визначення складових процентної ставки, оскільки саме процентна ставка виступає мірилом доцільності вкладення в процесі прийняття фінансових рішень інвесторами, фінансовими посередниками чи інвестиційними менеджерами. Ознайомимося з основними підходами до визначення сутності, величини та структури процентної ставки.

При оцінці доцільності інвестування у фінансові інструменти необхідно враховувати концепцію зміни вартості грошей в часі, використавши один з методів приведення всіх грошових потоків до базового року. Якщо використовується метод дисконтування, то всі грошові потоки приводять у відповідність з першим (або нульовим) роком. При застосуванні методу компаундування всі грошові потоки приводять до останнього n-го року. При оцінці величини грошових потоків з урахуванням фактора часу найбільш поширеними проблемами є:

- 1) складність вибору відповідної процентної ставки;
- 2) непослідовність у користуванні показниками процентних ставок [1].

Своїм економічним змістом процентна ставка є доходом інвестора від вкладення коштів на визначені цілі і визначений період часу в майбутньому, процентна ставка – це ціна, яку сплачують інвестору за залучені грошові кошти. Отже, для інвестора вона відображає дохідність його інвестицій, а для позичальника – витрати, які він має понести у зв'язку із залученням коштів. оскільки цінність грошей у реальному виразі може знижуватися протягом часу через інфляцію розрізняють номінальну та реальну процентні ставки.

Реальна процентна ставка відображає очікувані темпи зростання економіки за визначений період часу і реальний дохід інвестора на вкладені кошти, вона відображає зміни купівельної спроможності грошей у зв'язку з інфляційними процесами [2].

Номинальна процентна ставка відображає в грошовому вираженні дохід, отриманий з однієї грошової одиниці капіталовкладень. Вона перебуває під впливом попиту та пропозиції і виражає абсолютну плату за використання коштів. Вона не відображає зміни купівельної спроможності грошей у зв'язку з інфляцією [4].

Часто різні методи встановлення достатньої норми доходу інвестора не лише не взаємодоповнюють один одного, але і прямо суперечать. Розглянемо основні підходи до структури процентної ставки.

Традиційний підхід виділяє три складові процентної ставки, котрі в сумі дають загальну норму доходу інвестора.

Другий підхід, ґрунтується на ставці доходу у безризикові цінні папери, третій – на базі номінальної та реальної ставки дохідності.

Третій підхід – Модель Фішера, запропонував американський неокласик, відповідно до нього між номінальною та реальною процентною ставкою використовується таке співвідношення:

$$i_n = (1 + i_r + \sigma) \times (1 + z) - 1 \quad [1]$$

Четвертий – модифікований підхід І. Фішера, відповідно до якого складові номінальної процентної ставки потрібно перемножувати з метою врахування ефекту синергії, який виникає від взаємного впливу не лише інфляції, а всіх складових:

$$i_n = (1 + i_r) \times (1 + \sigma) \times (1 + i) - 1.$$

П'ятий підхід передбачає розподіл ризику на систематичну (недиверсифіковану) та несистематичну (диверсифіковану) компоненти. Сьомий підхід враховує вплив ліквідності проекту, восьмий – вплив фактора неучасті у виробництві, підхід дев'ятий – банківський ґрунтується на базовій ставці та надбавці – маржі.

Можна виділити ще ряд підходів до аналізу складових процентної ставки та практичного визначення відповідної її величини [3].

Так, заслуговують на увагу методи визначення необхідної процентної ставки при даному рівні загального чи систематичного ризику, відомі під назвами метод лінії ринку капіталу та метод лінії ринку цінних паперів. Для оцінки реальних проектів, динамічними методами найчастіше використовується процентна ставка, визначена за методом середньозваженої вартості капіталу [1].

Сучасна практика управління фінансовими інвестиціями має цілу низку фінансових продуктів, економічна результативність яких ґрунтується на точності розрахунку та прогнозування величини процентної ставки. Необхідність досліджень в сфері визначення правильних складових процентної ставки все більше поглиблюється з розвитком національного українського фінансового ринку та його подальшою інтеграцією у світовий.

Список використаних джерел:

1. Коваленко Ю. М., Онишко С. В., Кужелев М. О. Фінансовий ринок: підручник. Ірпінь: Університет ДФС України, 2018. 442 с.
2. Колісник М. К. Дев'ять підходів до визначення процентної ставки. URL: <http://www.investadviser.cjm.ua>.
3. Лаврик О. Л., Джафарбагі К. Б. Управління інвестиційними процесами на фінансових ринках. *Економічний аналіз*. Тернопіль, 2018. Т. 28 (4). С. 76-81.
4. Шелудько В. М. Фінансовий ринок: навч. посібник. Київ: Знання-Прес, 2002. 535 с.

КУБЕЦЬКА О. М.,
доцент кафедри
аналітичної економіки та менеджменту
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
кандидат економічних наук, доцент
ТАРВЕРДІЄВА Е. І.,
здобувач вищої освіти
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

СУТНІСТЬ КРИЗИ ПІДПРИЄМСТВА

Світовий досвід свідчить, що криза – це циклічний природний стан економічної організації будь-якого рівня. Вона настає через різні проміжки часу, має різні масштаби, глибину й форми перебігу [1].

Для дослідження поняття «криза» проаналізуємо визначення терміна деякими авторами, акцентуючи увагу на певних відмінностях, що наведені в табл. 1.

Таблиця 1

Визначення поняття «криза» деякими авторами

Автор	Визначення
Р. Акофф	Криза – це зміна тенденцій життєдіяльності системи, тобто порушення її стійкості, що радикальним чином її оновлює.
І. Ансофф	Криза – різкий крутий перелом, тяжкий перехідний стан; гострі проблеми з будь-чим, тяжке становище.
П. Грін	Криза – втрата контролю над ситуацією.
О. Жарковська	Криза – це крайнє загострення внутрішньовиробничих та соціально-економічних відносин, а також відносин організації з зовнішньоекономічним середовищем.
Ф. Поддєрьогін	Криза фінансова – фаза розбалансованості діяльності підприємства та обмежених можливостей впливу його керівництва на фінансові відносини.

Фінансова криза господарюючого суб'єкта характеризується такими параметрами: видом кризи, джерелами виникнення та стадією розвитку.

Ідентифікація цих ознак дає можливість правильно діагностувати фінансову неплатоспроможність господарюючого суб'єкта й вибрати найбільш ефективний шлях подолання кризи.

Основними видами кризи, що потребують санаційних заходів, визначають їх напрямки, масштаби, форму реалізації, тривалість нестабільного стану підприємства та методологічні підходи до складання бюджету санації є наступні види кризи:

1. Стратегічна криза. Виникає коли на підприємстві зруйновано виробничий потенціал та відсутні довгострокові фактори успіху.

До першопричин цього виду кризи відносять: неправильно визначене місце розташування підприємства; недосконале прогнозування та планування на підприємстві; погану асортиментну та сортову політику; дефіцит організаційної структури; неправильну політику диверсифікації; форс-мажорні обставини та інше.

2. Криза прибутковості. Виникає, коли перманентні збитки вихолощують власний капітал і це призводить до незадовільної структури балансу.

До першопричин цього виду кризи відносять:

- несприятливе співвідношення ціни та собівартості;
- ризик великих проектів;
- зростання собівартості при стабільних цінах;
- зменшення оборту від реалізації продукції;
- неефективна маркетингова політика тощо.

3. Криза ліквідності. Виникає, коли підприємство неплатоспроможне або існує реальна загроза втрати його платоспроможності.

До першопричин цього виду кризи відносять:

- незадовільну структуру капіталу;
- незадовільну роботу з кредиторами;
- надання незабезпечених товарних кредитів, тощо.

Зумовлене внутрішніми та зовнішніми факторами зменшення обсягів реалізації продукції призводить, з одного боку до зниження прибутковості та до збитковості, а з іншого – до зниження рівня ліквідності та платоспроможності. Взаємозалежність видів криз можна подати наступним чином (рис. 1) [2].

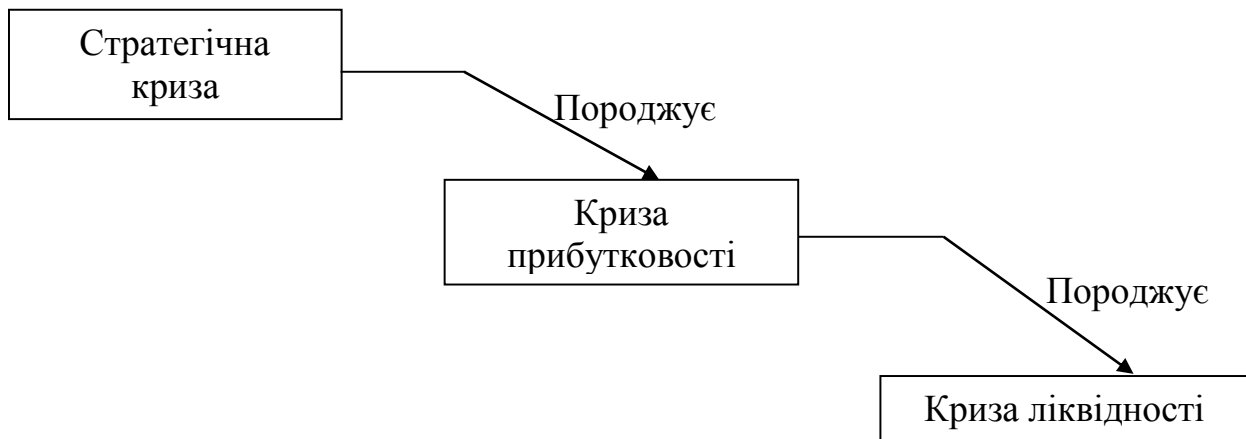

Рис. 1. Взаємозв'язок видів кризи

Керування кризовими процесами з метою відновлення стабілізації, фінансового оздоровлення та набуття фінансової безпеки функціонування підприємства реалізується за допомогою санаційних заходів.

Список використаних джерел:

1. Славіна Н. А. Антикризове управління сільськогосподарськими підприємствами. *Інноваційна економіка*. 2013. № 6. С. 86-89.
2. Остапенко О. М. Сутність та особливості управління підприємствами в умовах кризи. *Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво*. 2006. № 6. С. 226-229.

КУБЕЦЬКА О. М.,

доцент кафедри

аналітичної економіки та менеджменту

Дніпропетровського державного

університету внутрішніх справ,

кандидат економічних наук, доцент

ХОМИЧ Д. В.,

здобувач вищої освіти

Дніпропетровського державного

університету внутрішніх справ

ДОМІНАНТИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ СТАБІЛІЗАЦІЇ ПІДПРИЄМСТВ

Фінансова стабілізація – це комплекс заходів фінансового менеджменту підприємства, спрямований на забезпечення стабільних показників розвитку підприємства в умовах мінливого зовнішнього середовища у коротко- та довгостроковій перспективах. Суттєвий вплив на ефективність фінансової стабілізації спричиняють її зовнішні та внутрішні чинники [1].

Зовнішній аспект фінансової стабілізації підприємства пов'язаний зі стабільністю макроекономічного середовища та регулюється системою оподаткування, нормативно-правовими актами.

До внутрішніх факторів фінансової стабілізації підприємства відносяться його ресурсний потенціал, матеріально-речова та вартісна структура капіталу.

Особливе значення має також стабільна динаміка, при якій забезпечуються високі результати функціонування підприємства.

Основна роль у системі управління підприємством відводиться широкому використанню механізму фінансової стабілізації. Це пов'язано з тим, що успішне застосування цього механізму дозволить зняти фінансовий стрес загрози банкрутства, або виходу із кризової ситуації.

Складовими елементами фінансової стабільності є: фінансова рівновага підприємства, ресурсна, потенційна та фінансова стійкість. Основними із цих складових фінансової стабільності є фінансова рівновага та фінансова стійкість.

Фінансова рівновага підприємства – це відповідність обсягів формування та використання (споживання) власних фінансових ресурсів.

Така фінансова рівновага досягається оптимізацією співвідношення між часткою коштів, що капіталізуються, і тією їх часткою, що спрямовується на споживання, а також узгодження джерел, формування та напрямів використання власних фінансових ресурсів, встановлення оптимального співвідношення між внутрішніми та зовнішніми джерелами формування власних фінансових ресурсів.

Фінансова рівновага залежить від ефективності облікової політики підприємства, політики формування та розподілу прибутку підприємства, амортизаційної, дивідендної, емісійної політики тощо [2].

Досягнення фінансової рівноваги – одна із найважливіших умов забезпечення фінансової стабільності, оскільки зростання можливостей щодо забезпечення приросту власних фінансових ресурсів означає підвищення фінансової стійкості та приводить до зростання ринкової вартості підприємства.

Рис. 1. Домінанти забезпечення фінансової стабілізації підприємств

Ресурсна стійкість – це оптимальна структура трудових і матеріальних, ресурсів підприємства. Вона сприяє економії витрат скорочення потреб у фінансових ресурсах на їх фінансування, а отже, приводить до зростання прибутковості підприємства.

Постійне збільшення прибутку дає змогу підприємству забезпечити в необхідній мірі формування власних фінансових ресурсів за рахунок внутрішніх джерел, що, у свою чергу, сприяє досягненню фінансової рівноваги та фінансовій стабілізації стану підприємства. Потенційна стійкість – це можливість підприємства щодо нарощування обсягів діяльності та його спроможність вийти на новий рівень фінансової рівноваги.

Підприємство може досягати як повної так і часткової фінансової стабілізації. Повна фінансова стабілізація досягається підприємством тільки при створенні передумов для стабільного зменшення вартості капіталу, що використовується, та постійного зростання ринкової вартості підприємства.

Фінансова стійкість – це такий стан фінансових ресурсів підприємства, за якого раціональне розпорядження ними є гарантією наявності власних коштів, стабільної прибутковості та забезпечення процесу розширеного відтворення. Фінансова стійкість – один із головних чинників, що впливає на досягнення підприємством фінансової рівноваги та фінансової стабільності.

Використовуючи елементи фінансового механізму, суб'єкти стабілізаційного управління спрямовують свою діяльність на досягнення цільових значень окремих параметрів керованої підсистеми.

Список використаних джерел:

1. Краус К. М. Стратегія фінансової стабілізації підприємств (на прикладі Центральної спілки споживчих товариств України): монографія. Полтава: Дивосвіт, 2010. 142 с.
2. Остапенко О. М. Сутність та особливості управління підприємствами в умовах кризи. *Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво*. 2006. № 6. С. 226-229.

КУЗЬМІНА І. Ю.,
професор кафедри
загальної та клінічної патофізіології
Харківського національного
медичного університету,
доктор медичних наук, професор

**ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ СУЧАСНОГО
НАУКОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ МАЙБУТНІХ ЛІКАРІВ**

Розвиток системи підготовки майбутніх лікарів передбачає використання новітніх освітніх інформаційних технологій навчального процесу, підвищення його ефективності та якості. Досвід, накопичений у сфері медичної освіти як на міжнародному рівні, так і в Україні, дуже великий і характеризується різноманітними особливостями [1].

Проблеми вищої медичної освіти полягають в тому, щоб долучити студентів до норм життя, прийнятих в суспільстві, моралі, етиці, деонтології, які формують переконання лікаря, його життєву позицію, залежать від знань і уявлень про них [2].

Вища медична освіта є найважливішим інструментом підготовки висококваліфікованих лікарів, які в свою чергу забезпечують розвиток медичної науки та практики у майбутньому. Педагогічні технології в медичних ВУЗах України дозволяють вирішувати весь широкий спектр завдань соціальної педагогіки – профілактики, діагностики, адаптації та соціальної реабілітації студентів, що сприяє підвищенню їх професійної майстерності та якості надання медичної допомоги людям.

Останнім часом в Україні надається особливе значення проблемам медичної етики при підготовці нового покоління фахівців медичного профілю та особливо з питань біоетики у зв'язку з новими досягненнями у галузі новітніх технологій. Саме прорив у галузі сучасних наукових досліджень сприяють універсалізації навчальних програм, що дозволяють успішно здійснювати підготовку медичних фахівців відповідно до сучасних вимог охорони здоров'я та медичної науки.

Поліпшенню засобів і методів викладання сприятиме внесення змін до системи підготовки майбутніх лікарів шляхом впровадження стимулюючих методів навчання, створення програм для дистанційного навчання студентів, поліпшення матеріально-технічного забезпечення, комп'ютеризація та інформатизація навчального процесу [3].

Практичні заняття та лекції використовуються для того, щоб студенти краще засвоювали навчальний матеріал. У лекції, як правило, розкриваються більш складні аспекти теоретичних, клінічних та практичних питань для кращого їх засвоєння.

Велике значення у навчанні студентів-медиків є самостійна робота, яка належить до сучасних активних методів навчання, розвиває індивідуальні здібності та сприяє кращому засвоєнню необхідних знань. Це впливає на стимуляцію пізнавальної діяльності студентів. Окрім того, виконання самостійної роботи стимулює студента до опрацювання науково-методичної літератури, джерел інтернет-ресурсів, що є важливим етапом на шляху оволодіння професійними знаннями та формування особистості лікаря [1].

Сучасна вузівська медична освітня система є гнучким, динамічним механізмом, який вимагає постійного оновлення, як змісту освіти, так і його методичної системи в області способів і засобів навчання [4].

Аналіз розвитку медичної освіти в Україні свідчить про значне зростання частки міжнародного співробітництва у цій галузі. Спостерігається активізація стандартів безперервного процесу освіти, тобто відбувається своєрідна глобалізація медичної освіти, що сприяє просуванню якісних показників підготовки фахівців в галузі охорони здоров'я.

Підготувати базу з теоретичних дисциплін для майбутнього лікаря означає забезпечити йому доступ до світової наукової та будь-якої інформації. Тому, одним із перспективних завдань розвитку освітнього процесу у вищих медичних закладах є створення сучасних електронних бібліотек з єдиною галузевою інформаційною системою, яка об'єднає всі інформаційні ресурси медичних університетів країни, щоб нею могли користуватися не лише студенти, а всі лікарі та фахівці цієї галузі.

Сучасні мультимедійні технології дозволяють вирішити цю проблему. Поняття мультимедіа охоплює широкий спектр питань: це і технологія створення, і сам продукт, і технологічне забезпечення, і якісно новий вид інформації, що включає в себе всі відомі у минулому.

Педагогічна діяльність викладачів медичних дисциплін має деякі особливості, які залежать від їх освітнього рівня. Компетентне вирішення професійних завдань вимагає від них постійного підвищення професійно-педагогічної компетентності, яка проявляється у готовності опанувати сучасні інформаційні технології та використовувати їх у своїй роботі з метою формування у студентів аналітичних, інформаційних, пізнавальних і проєктивних знань та умінь.

Система вищої медичної освіти залежить від потреби економіки, науки, культури суспільства. Для подальшого удосконалення вищої медичної освіти потрібні програми розвитку, фундаментальна матеріальна база, належне фінансування та впровадження інноваційних педагогічних технології в освітній процес. Слід зазначити, що загальні закономірності і тенденції медичної освіти в Україні і у світі, створюють передумови формування медичного професіоналізму ХХІ століття, такого необхідного для соціально-економічного розвитку сучасного суспільства.

Список використаних джерел:

1. Рожко М. М. Компетентний підхід у підготовці студентів-медиків. *Медична освіта*. 2016. № 2. С. 102-107.
2. Морозова О. М. Пошук стандартів вищої медичної освіти для вдосконалення системи охорони здоров'я. *Актуальні питання якості медичної освіти*: матер. XIII Всеукр. наук.-практ. конф. з міжнар. участю (Тернопіль, 12-13 травня 2016 р.). Тернопіль, 2016. Т. 1. С. 109-110.
3. П'ятницький Ю. С., Мельник І. В., Поліщук М. О., Фисун Ю. І. Організація навчального процесу у вищих навчальних закладах Міністерства охорони здоров'я України в умовах впровадження Закону України «Про вищу освіту» (за підсумками моніторингу в 2016 р.). *Актуальні питання якості медичної освіти*: матер. XIII Всеукр. наук.-практ. конф. з міжнар. участю. Тернопіль: Укрмедкнига, 2016. С. 22-26.
4. Zhdan V. M., Bobyriov V. M., Bilash S. M. Monitoring of the Higher Education Quality as an Objective Necessity of the Educational System Innovative Development. *Bieliaieva Science of Europe*. 2016. № 1 (10). С. 75-79.
5. Ясенцький В. С. Передумови державного втручання в роботу ринкової інфраструктури. *Держава та регіони. Серія «Економіка та підприємництво»*. 2010. № 5. С. 77-78.

КУШНІРУК В. С.,

*доцент кафедри готельно-ресторанної
справи та організації бізнесу
Миколаївського національного
аграрного університету,
кандидат економічних наук*

КАЛАШНИКОВ І. С.,

*здобувач вищої освіти
Миколаївського національного
аграрного університету*

ВІРТУАЛЬНА (ІНТЕРНЕТ) ТОРГІВЛЯ, ЇЇ ОСОБЛИВОСТІ, ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ

В даному матеріалі наведені основні особливості здійснення електронної торгівлі на теренах України, а саме проаналізовано вплив як позитивних, так і негативних факторів на розвиток електронного бізнесу. Здійснено аналіз перспектив розвитку електронної комерції, наведені та розроблені шляхи вдосконалення інформаційного простору, як головного майданчика ведення інтернет бізнесу в Україні.

В умовах світової діджиталізації та мереживної інтеграції відбувається швидкий розвиток перенесення суспільних відносин із реального до віртуального світу. Завдяки широкому використанні мережі Інтернет громадяни різних держав можуть вільно спілкуватись, передавати потрібну інформацію та працювати. На сьогодні дуже популярним явищем є використання Інтернет ресурсів для ведення електронної комерції в Україні та закордоном. Розвинена мережа соціальних мереж є додатковим засобом реалізації найрізноманітніших товарів та послуг. Адже електронний варіант ведення бізнесу з кожним роком зростає. Це пояснюється, по перше швидким розвитком Інтернет-індустрії та мереж, а по друге наявністю додаткових можливостей у користувачів [2, с. 10].

З моменту появи Інтернету суспільні комерційні відносини зазнали чимало змін, як позитивних (у плані розвитку), так і негативних (появи шахрайських схем). З часом свого існування онлайн-торгівля удосконалювалась: збільшувалось коло користувачів інтернет-ресурсів, з'являлись нові покупці та продавці, розширювалась мережа інтернет-магазинів, удосконалювались механізми взаємодії та комунікації. Відтак кожна сторона електронного бізнесу мала чималу перевагу в процесі комерційних відносин. На основі розвинених сучасних технологій та використанні єдиного інформаційного простору вдалось розвинути електронну роздрібну торгівлю практично у всіх нішах продаж. Відтепер, приміром, продавець із Харкова може реалізувати свою продукцію не лише в інший район міста чи області, але й по всій території України, а то й за кордон [1]. Головне подбати про розвиток клієнтської бази на відповідному інтернет ресурсі, де розміщена офіційна сторінка чи сайт магазину.

Електронна комерція має ряд переваг перед реальними продажами, приміром:

- широке коло потенційних клієнтів;
- аналіз конкурентів;
- додаткові можливості спілкування з покупцями;
- спрощена система обміну інформацією;
- можливість електронних розрахунків;
- економія часу;
- доступність;
- та інше [5].

Варто зауважити, що процес виконання комерційних угод також перейшов на новий електронний рівень. Наразі існує безліч можливостей укладення електронних угод, здійснення електронних платежів та електронного контролю свого контрагента.

Споживачі та активні користувачі електронної комерції також мають ряд переваг:

- можливість здійснення пошуку та купівлі товару у будь-який зручний час та спосіб;
- можливість швидкого порівняння цін;
- велика база інтернет-магазинів;
- можливість здійснення онлайн-платежів;
- доступність онлайн-консультування.

Переведення бізнесу на простори інтернету досить позитивно впливає і на роботу продавців, адже перед ними відкриваються нові можливості успішного ведення бізнесу, такі як:

- дешева рекламна кампанія;
- велика база потенційних покупців;
- можливість виходу на глобальний ринок;
- аналіз вподобань клієнтів;
- удосконалення цінової політики;
- створення ефективної здорової конкуренції [4].

Закордонна практика ведення інтернет-бізнесу давно показала свою ефективність. Позитивний досвід здобули представники великого, середнього та малого бізнесу. Особливо вдалою виявилась діяльність саме малого бізнесу. Основними чинниками, які сприяли цьому процесу є:

- ефективна співпраця продавця і клієнта;
- спроможність швидко адаптуватись у своїй сфері із конкурентами;
- можливість зацікавити потенційного клієнта за допомогою цікавого інтерфейсу;
- швидке подолання транскордонних перешкод;
- економія матеріальних ресурсів у пошуку нових клієнтів та постачальників;
- спрощена система ведення бізнесу (зокрема розрахунків і комунікації) [3].

Як бачимо онлайн-торгівля має ряд переваг, які слугують основними чинниками розвитку для ведення бізнесу. Перехід на єдиний інформаційний майданчик сприяє роботі продавців та відкриває нові можливості для покупців. Адже плюралізм та багатоманітність завжди сприяють розвитку економічних процесів, зокрема і розвитку комерційних відносин в Інтернеті.

В Україні уже активно діє ефективна законодавча база регулювання електронної комерції. Досконалий профільний закон сприяє розвитку інтернет-відносин у цій сфері. Адже чітке законодавче регулювання передбачає усі можливі ризики сторін. Поряд із перевагами варто враховувати і недоліки використання інтернет-продаж. Негативний вплив на розвиток і функціонування онлайн-ринку в Україні справляють такі фактори:

- відсутність якісного інтернет покриття в деяких населених пунктах України;
- високі ціни на інтернет-рекламу та пошук аудиторії;
- наявність великої кількості конкурентів;

- перебірливий споживач;
- наявність прогалин у законодавстві [4].

Враховуючи наявні перепони у веденні електронного бізнесу, просто необхідно дбати про високу якість надання послуг, щоб зацікавити та зберегти клієнтів. До того ж весь час потрібно підтримувати ділову репутацію, створювати комфортні умови співпраці та займатись розвитком потенціалу продажів. Адже незважаючи на всі недоліки електронної комерції, переваг є значно більше. А це говорить про широкі перспективи цієї галузі. Детально розроблений бізнес-план, побудова якісної логістики, налагодження якісного контакту зі споживачем неодмінно буде приносити прибуток в інтернет-бізнесі [6].

Список використаних джерел:

1. Філіпс Ф. Онлайн торгівля в Україні. Нові можливості для традиційних роздрібних мереж. URL: <http://inrisedevelopment.com>.
2. Ринок електронної торгівлі. URL: <https://blog.liga.net/user/astorozhuk/article/rinok-elektronnoi-komertsii-2022-trendi-instrumenti-ta-potrebi-onlayn-pokuptsiv>.
3. Інтернет магазини України: число покупок подвоїться. URL: <http://www.sinsay.com/pl/uk/help-how-to-shop-online>.
4. В Україні стрімко зростає ринок online-торгівлі. URL: <https://agronews.ua/news/v-ukraini-strimko>.
5. В Україні збільшилася online-торгівля. URL: <https://rau.ua/novyni/vpliv-vijni-na-internet/>
6. Інтернет торгівля, електронна комерція в Інтернеті URL: <https://gallex.com.ua/statti/elektronna-komertsiiia-diialnist-internet-magaziniv>.

КУШНІРУК В. С.,

*доцент кафедри готельно-ресторанної
справи та організації бізнесу*

*Миколаївського національного
аграрного університету,
кандидат економічних наук*

ЯКИМОВСЬКА В. В.,

здобувач вищої освіти

*Миколаївського національного
аграрного університету*

РОЗВИТОК ОСВІТНІХ ІННОВАЦІЙ В УКРАЇНІ: ПРОБЛЕМИ ТА МОЖЛИВОСТІ ВПРОВАДЖЕННЯ

Поняття «інновація» з'явилося в етнокультурології в ХІХ ст. Його суть полягала у запозиченні елементів однієї культури в іншій. У сучасному суспільстві інновації є основою нової економіки, заснованої на знаннях, і ключовим фактором підвищення конкурентоспроможності країни. Наприкінці 20 століття нові інновації та інформаційні технології стали головною рушійною силою розвитку, засобом комунікації між країнами, компаніями та університетами, новою формою торгівлі, а також потужним інструментом навчання [1].

В освіті поняття «інновація» використовується у таких аспектах:

- форма організації навчальної діяльності;
- зміни в освітніх практиках;
- комплекс нових професійних напрямів діяльності педагогів, спрямованих на вирішення актуальних проблем виховання і навчання з позиції особистісно-орієнтованої освіти; комплексний процес.

Створення, розповсюдження та використання нових практичних інструментів у галузі техніки, технології, навчання та наукових досліджень; результат інноваційного процесу.

Інноваційна діяльність – це процес впровадження нових елементів у традиційні системи, створення та використання інтелектуальних продуктів, реалізація нових оригінальних ідей у вигляді готових для ринку товарів (послуг) тощо. Структура інноваційної діяльності включає, по-перше, розробку інновацій від появи ідеї до впровадження випробувань і експериментів, по-друге, розповсюдження інновацій, тобто зберігання та поширення інформації про нові розробки. готувати працівників до його використання та подальшого застосування [2].

В основі інноваційної діяльності має бути системний підхід та компетентнісний підхід; наукові принципи; важливою ознакою освітньої інновації є її структура; освітня інновація має бути спрямована на досягнення гарантованих цілей освітнього процесу, створення злагоженості навчального процесу, забезпечення прогнозованих результатів. Реалізація інноваційних освітніх цілей має бути комплексною та узгодженою роботою як суб'єктів освіти (вчителя та учнів), так і всіх навчальних закладів [3].

У результаті діяльності працівників освітньої галузі реалізується державна політика щодо створення творчого, інтелектуального та духовного потенціалу нації, розвитку національної науки, техніки і культури, збереження і примноження культурної спадщини. формування майбутнього людини. Система освіти спрямована на виховання особистості, здатної вирішувати державні справи за покликанням, високоморальної, духовно розвиненої, творчої та активної особистості.

Період від появи нової ідеї, створення та поширення нововведення і до її використання часто називають життєвим циклом інновації. Розглядаючи послідовність роботи, життєвий цикл інновації розглядається як інноваційний процес. Використання персональних комп'ютерів у навчальному процесі є новою освітньою технологією та інновацією у навчальному процесі.

Залучення до освітньої практики креативних технологій навчання сприяє її суттєвому вдосконаленню [4].

На реалізацію такої мети спрямовані:

- технології ситуаційного моделювання;
- ігрові технології;
- технології розвитку критичного мислення;
- кейс-технології;

- технології сугестивного навчання;
- вітагенні технології, які засновані на актуалізації життєвого досвіду особистості, її інтелектуально-психологічного потенціалу в освітніх цілях.

Серед них:

- Вітагенна проекція – це вітагенна інформація, необхідна вчителю в процесі навчання для підготовки до викладу нового матеріалу;

- Голографічна проекція – інформація з будь-яких додаткових джерел (життєвий досвід інших людей, книги, ЗМІ, наукова інформація, твори мистецтва, зустрічі з фахівцями різних галузей тощо).

Умовою успішної реалізації цих технологій є використання креативних методів навчання, які сприяють інтерактивній участі більшості учнів у виконанні завдань через евристичні ресурси мислення. Інтенсивний процес реформування освіти в Україні, формування власної освітньої системи, активні дослідження та експерименти, пов'язані з приєднанням до Болонського процесу, виявили значні відмінності між традиційною та інноваційною системами освіти.

Традиційне навчання – спрямоване на збереження та відтворення культури, забезпечує стабільність у суспільстві шляхом розвитку репродуктивної діяльності учня, формування виконавчих здібностей, розвиток уваги та пам'яті.

Інноваційне навчання – стимулює інноваційні зміни в культурному та соціальному середовищі; спрямоване на формування індивідуальної готовності до динамічних змін у суспільстві через розвиток креативності, різноманітних форм логіки та уяви, а також уміння співпрацювати з іншими людьми [5].

Інноваційний процес, по суті, є складною динамічною системою, яка відбувається в часі. Інновація є результатом інноваційного процесу. Фактором, що впливає на впровадження інновацій у навчальний процес, є підготовленість педагогів. Запровадження справді інноваційних методів навчання потребує від педагогів широкого спектру психолого-педагогічних навичок, що забезпечує їх готовність використовувати такі підходи у своїй викладацькій роботі [1].

М. Кларін, аналізуючи існуючі на сьогодні освітні інноваційні підходи до навчання, ділить їх на дві категорії [5]:

- 1) інновації-модернізації, що модернізують навчальний процес, спрямований на реформування та досягнення гарантованих результатів у межах його традиційної репродуктивної орієнтації;

- 2) інновації-трансформації, які змінюють традиційний навчальний процес, забезпечують його дослідницький характер, організують дослідницьку освітньо-пізнавальну діяльність [5].

Основна відмінність цих двох підходів полягає в ролі тих, хто навчається, у здійсненні навчальної діяльності. У контексті традиційного підходу, учень залишається пасивним реципієнтом наданої навчальної інформації, натомість нові інноваційні технології спрямовані на вдосконалення активного процесу набуття знань і вмінь учня.

Ідея запровадження інноваційних технологій в освіту спрямована на досягнення цілей якісної освіти, тобто конкурентоспроможної освіти, здатної забезпечити умови для самостійного досягнення кожним визначених цілей, творчого самоствердження в різних сферах життя суспільства.

Під освітньою інновацією ми розуміємо щось нове, яке докорінно змінює результати навчального процесу і водночас створюють:

- удосконалені або абсолютно нові освітні, дидактичні, виховні системи; освітні та педагогічні технології;
- методи, форми, розвиваючі засоби особистості;
- нові технології управління закладами освіти та всією системою освіти.

У цілому всі інноваційні технології навчання можна вважати креативними, оскільки інновація є результатом творчої діяльності. Сучасний етап розвитку української освітньої системи спрямований на наукове управління всім освітнім процесом, розуміння всіх його складнощів, знанням механізмів і закономірностей навчального спілкування, що сприяють розвитку особистості, яке є головним освітянським завданням.

Список використаних джерел:

1. Петрова І. Л., Сивка О. В. Розвиток інноваційної діяльності в організаціях освітньої сфери. *Вчені записки Університету «КРОК»*. 2018. № 3. С. 51.
2. Інноваційна діяльність – крок до поліпшення якості освіти: веб-сайт. URL: <http://www.ippro.com.ua/library/attachments/article/49/pdf>.
3. Пантюк М., Пантюк І. Гамерська Ю. Інновації в освіті: необхідність, сутність, зміст. *Молодь і ринок*. 2020. № 6-7. С. 185-186.
4. Впровадження в освітній процес інноваційних технологій: веб-сайт. URL: http://school7.in.ua/class_computer/
5. Бахтіяров Х. Ш., Арістов А. В., Волобуєва С. В. Інноваційні технології навчання: навч. посібник для студ. вищих технічних навчальних закладів. Київ: НТУ, 2017. 172 с.

ЛЕВКІНА Р. В.,

*професор кафедри
підприємництва і торгівлі
Національного університету
«Одеська політехніка»,
доктор економічних наук*

КОТКО Я. М.,

*старший викладач
кафедри економіки та бізнесу
Державного біотехнологічного університету,
кандидат економічних наук*

STEM-ОСВІТА ЯК СУЧАСНИЙ ПІДХІД ДО РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙНОЇ ОСВІТИ У ЗВО

Процес реформування системи освіти в Україні вимагає пошуку інноваційних підходів до діяльності ЗВО та розробці методології інноваційного розвитку освіти в цілому. Особливого значення в сучасних умовах діяльності ЗВО набувають теоретико-методичні, науково-практичні і дослідницько-експериментальні завдання, реалізація яких спрямована на отримання знань й умінь, професійних навичок здобувачів освіти, розвитку їх цінностей.

Фундаментальні положення щодо організації вищої освіти, теоретично-методичні і науково-практичні питання розкриті у публікаціях таких науковців, які проводили наукові дослідження за даною тематикою, як: А. Аглаков, Ф. Андрушкевич, О. Антонова, О. Власенко, В. Єремєєва, Ю. Грищук, Л. Калініна, О. Левченко, В. Литньов, С. Покропивний, Н. Рудницька, С. Сапожников, Ю. Саух, О. Чемерис, Б. Чумаченко, Н. Щерба, Н. Якса, Г. Ямчинська та ін. Їх публікації були детально досліджені і проаналізовані у публікаціях Л. Грищенко та Н. Веселої [1-2]. Результати дослідження даної проблематики та аналіз наукових праць дозволили виявити певні неузгодження між організацією навчання студентів у ЗВО та загальними принципами STEM-освіти. Отже, актуальність проведеного нами дослідження висока і необхідність розв'язання вказаних протиріч зумовили вибір теми публікації.

Наразі важливість STEM-освіти у ЗВО України обумовлена викликами необхідності економічного розвитку країни й місця у ньому STEM-фахівців. Такі виклики вимагають від фахівців нового рівня не лише засвоєння теоретичних, а й науково-практичних знань, що формуються на системному використанні технічно-природничих, соціально-економічних й екологічних наук. Останні роки у розвитку освіти здебільшого знаменувалися зміною форм подання інформації, без глибинних змін у методології навчання. Проте перехід світового господарства на новий технологічний уклад та широке використання інноваційних технологій в усіх сферах життя і діяльності людини, вимагають підготовки висококваліфікованих STEM-фахівців. Аналіз досліджень виявив відсутність у світовому освітньо-інтеграційному просторі чіткого підходу до поняття системи STEM-освіти у ЗВО, тож на державному рівні варто звернути увагу на різноманітних ініціативах, призначених для вирішення освітньо-управлінських та соціально-економічних проблем за допомогою стимулювання інтересу студентів до вивчення STEM-дисциплін. Незважаючи на державні грантові програми STEM-освіти у провідних країнах, в Україні вони знаходяться на стадії започаткування і тривалого обговорення. Прикладом таких програм є програми формування мотивації до навчання за спеціальностями у галузях високих технологій і становлення конкурентоспроможними фахівцями. Такі програми активно розробляються і впроваджуються у Королівському Мельбурнському технологічному університеті (Австралія), який є найбільшим центром розвитку інноваційних технологій в країні – стартапи екологічних систем, інженерії); Університеті Манчестера та Імператорському Лондонському коледжі (Великобританії) – ІТ-технології, STEM-технології; Наньянському технологічному університеті (Сінгапур), де інноваційна інженерна освіта орієнтована на міжнародне наукове середовище, в університетах: MIT, Georgia Tech, UCLA, Caltech (США), де запроваджено спеціальну програму OPT, що дає можливість пройти практику зі STEM-спеціалізації; Університеті Вагенінгена, Університеті Твенте, Університеті прикладних наук Фонтіс (Нідерланди), де пріоритетом є прикладний характер нових технологій у екології, зеленій енергетиці, захисті водних ресурсів, програмуванні та інші [3-4].

У США відзначається великий попит на фахівців в сфері інфраструктурних технологій (системи проектування і будівництва доріг, системи зв'язку, електричні мережі, енергетичне забезпечення, виробництво біопалива). Попит на ринку таких фахівців настільки високий, що заклади освіти не встигають їх готувати. Дефіцит працівників в сфері комп'ютерних наук, інженерної справи, фахівців для наукових установ, лабораторій, випробувальних центрів (особливо затребуваними є професії хіміків, біологів, генетиків). У зв'язку з цим останніми роками активно розвивається і підтримується Урядом США такий напрямок в освіті, як STEM – вища освіта (science, technology, engineering, mathematics), що дозволяє випускати фахівців з поєднаними спеціальностями. Так фахівці в сфері комп'ютерних наук й інженерії отримують найвищі зарплати в США: у технологіях газонафтовидобутку (petroleum engineering) – 136500 дол.; у фармацевтичній галузі (pharmacy, pharmaceutical sciences/administration) – 113000 дол.; видобутку корисних копалин (mining and mineral engineering) – 97000 дол.; авіакосмічній промисловості (aerospace engineering) – 90000 дол.; машинобудуванні (mechanical engineering) – 87000 дол.; комп'ютерній інженерії (computer engineering) – 87000 дол. Та ін. Найбільш популярними закладами вищої освіти із підготовкою за STEM-спеціальностями є Oregon State University (169 STEM-спеціальностей); George Mason University (82 STEM-спеціальностей); Washington State University (41 STEM-спеціальностей) та ін. [5-6].

Отже, STEM-освіта наразі є актуальним напрямком інноваційного розвитку закладів вищої освіти. Запровадження нових моделей освіти вимагає відповідності комплексу вимог щодо вивчення математично-прикладних, соціально-економічних та природничих дисциплін, освоєння інноваційних програм ІТ-інженерії та свідомого запровадження отриманих знань у практичній діяльності. Останнє є обов'язковим при вирішенні складних питань, що належать до декількох сфер діяльності на мета- і макрорівнях і потребує об'єднання зусиль фахівців суміжних, а іноді і різногалузевих спеціальностей.

Список використаних джерел:

1. Грищенко Л. STEM-освіта обов'язкова складова професіограми майбутнього фахівця. *STEM-освіта: стан впровадження та перспективи розвитку*: матер. III Міжнар. наук.-практ. конференції. Київ: ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти», 2017. 160 с.
2. Весела Н. О. STEM-освіта як перспективна форма інноваційної освіти в Україні. Тернопіль, 2017. С. 25-28.
3. Лисенко Н. Впровадження steam-технології в освітній процес. *Збірник наукових праць ЛОГОС*, 2020. С. 77-78.
4. Биковський Я. Т. До питання теоретичних положень STEM в освіті. *Наукові записки Національного педагогічного університету ім. М. П. Драгоманова. Серія: Педагогічні науки*. 2019. Вип. 143. С. 29-35.
5. Сакунова Г. В., Мороз І. О. STEM-освіта: зарубіжний досвід та перспективи розвитку в Україні. *Наукові записки Національного педагогічного університету ім. М. П. Драгоманова. Серія: Педагогічні науки*. 2018. Вип. 168. С. 204-208.
6. Борданова Л. С. STEM: перспективи працевлаштування в США. *STEM-освіта: науково-практичні аспекти та перспективи розвитку сучасної системи освіти*: матер. Всеукр. наук.-пед. підвищення кваліфікації (18.10-26.11.2021 р.). Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2021. 316 с.
7. Левкіна Р. В., Левкін А. В. Системний підхід до вирішення проблем в АПК. *Ринкова трансформація економіки: стан, проблеми, перспективи*: матер. VII Міжнар. наук.-практ. Інтернет-конф. (7-8 квітня 2016 р.). Харків: ХНТУСГ, 2016. С. 123-126.

ЛИСЕНКО Є. О.,

здобувач вищої освіти

Дніпропетровського державного

університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

ОСТАПЕНКО Т. М.,

доцент кафедри

аналітичної економіки та менеджменту

Дніпропетровського державного

університету внутрішніх справ,

кандидат економічних наук, доцент

МАРКЕТИНГОВА ЦІНОВА ПОЛІТИКА

Важливим чинником забезпечення конкурентоспроможності продукції є цінова політика підприємства. Цілеспрямована цінова політика в маркетингу полягає в тому, щоб встановлювати на товари фірми такі ціни і так змінювати їх залежно від становища на ринку, щоб опанувати його певною часткою, отримати намічений обсяг прибутку та вирішити інші поточні чи перспективні завдання, у тому числі досягти оптимальної реалізації товару на кожному етапі його життєвого циклу, відповісти на дії конкурентів, врахувати державний вплив ціни і т.д. Маркетингова політика цін включає рішення трьох базових завдань: визначити стратегію ціноутворення, вибрати метод розрахунку ціни та передбачити ініціативну зміну ціни з урахуванням конкретної ринкової ситуації.

Маркетингова цінова політика – комплекс заходів фірми, до якого належать формування ціни, знижок, умов оплати за товар, реалізація якого покликана забезпечити задоволення потреб споживачів і отримання підприємством прибутку, а також виконання стратегічних завдань підприємства [1, с. 61].

Основна кінцева мета маркетингової цінової політики – одержання максимального прибутку. Проміжними цілями можуть бути: захист на ринку своїх позицій, вихід на ринок із новим товаром, швидке відшкодування виробничих витрат.

Актуальним є питання щодо особливостей формування цінової політики. Це пояснюється тим, що окрім економічних, соціально-політичних та технологічних умов, значний вплив на формування ціни на продукцію спричиняють погодні умови. Не менш важливою особливістю формування ціни на продукцію є низька еластичність попиту на неї.

З певною часткою умовності можна говорити про три варіанти стратегії у цінній політиці. По-перше, стратегія збуту чи виживання пов'язані з необхідністю зниження цін в умовах жорсткої конкуренції, падіння збуту, виникнення надлишків продукції та надлишкових виробничих потужностей. По-друге, стратегія прибутковості орієнтується на високі ціни та відповідає

сприятливій для фірми ринкової ситуації, яку вона хоче закріпити. По-третє, стратегія попиту, спрямована на забезпечення лідерського становища фірми на ринком (встановлення високих цін), або за часткою ринку (можливі цінові варіанти) [2, с. 21-26].

Серед безлічі факторів, що впливають на рівень ціни, визначальними є витрати фірми зі створення продукції, ринковий попит та гострота конкурентна боротьба.

Мінімально можлива вартість визначається витратами, максимальна – наявністю в товару унікальних переваг і потенційним попитом з боку споживачів. Ціни товарів конкурентів і товарів-замінників відображають діапазон між мінімумом і максимумом.

Так, встановлення ціни на новий товар за методом «зняття вершків» означає максимально високу ціну, що сприймається лише окремими сегментами, та її вибіркоче зниження для залучення нових споживчих груп.

Метод «споживчої оцінки» ґрунтується на навіянні покупцям ідеї якісної переваги даного товару над іншими як обґрунтування його найвищої ціни.

Метод зміни ціни в залежно від етапів життєвого циклу товару відображає ступінь насичення ринку даним товаром зниження споживчого інтересу щодо нього.

Метод гнучкої або ковзної ціни означає її залежність від місця та часу купівлі товару. Винятково психологічними міркуваннями продиктовано метод встановлення не округлених цін на товари.

В цілому можна сказати, що ціни та цінова політика – одне з основних складових маркетингової діяльності. Від правильно обраної стратегії та рівня цін на товари багато в чому залежать комерційні результати фірми, її позиції на ринку та конкурентоспроможність її продукції.

Саме комплекс маркетингу як сукупність маркетингових ринкових інструментів, за активного використання товаровиробником, здатний забезпечити високу та стійку конкурентоспроможність і продукції, і підприємства.

Список використаних джерел:

1. Ларіна Я. С., Барілович О. М. Маркетингова цінова політика: навч. посібник (2-ге вид., перероб. і доп.). Харків: Діса-плюс, 2016. 280 с.
2. Бочко О. Ю. Визначення рівня ефективності маркетингової діяльності на короткостроковий період. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Логістика.* 2018. № 846. С. 21-24.

ЛИТВИНЕНКО Т. М.,

*доцент кафедри економіки підприємства
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка,
кандидат економічних наук*

ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ВИЩОЇ ОСВІТИ ЯК ВІДПОВІДЬ НА ПОТРЕБИ СУЧАСНОГО РИНКУ ПРАЦІ

Пандемія, віроломна військова агресія негативно впливає на соціально-економічне життя країни в цілому, і на ринок праці зокрема. Зростання безробіття, скорочення вакансій боляче відчувають люди. Водночас потрібно зазначити, що проблеми заповнення вакансій під час пандемії, під час воєнного стану стали більш чіткими й зрозумілими як проблеми, що вже наростали й до зазначених катаклізмів. Дослідження проблем заповнення вакансій вченими та практиками відбувалось і раніше, у відносно спокійніші часи і кваліфікувались як невідповідність компетенцій претендентів на роботу вимогам робочих місць. Причому ця проблема невідповідності стосується не лише ринку праці України, а й країн з розвинутою ринковою економікою, які не відчували на собі деформацій освітньої політики директивної економіки. Опитування, проведене в країнах Європейського Союзу показало, що кожен четвертий роботодавець відчуває складнощі при заповненні вакансій, тому що не вистачає претендентів із потрібними навичками, знаннями та вміннями.[1, с. 156]. Найкращим способом вирішення цих вимог ринку праці є підвищення якості освіти в цілому.

Проблему якості освіти в Україні загострює війна. День 24 лютого 2022 року називають «чорним лебедем» ринку праці. Про це свідчить наприклад, таке: середня кількість вакансій на roboota.ua до 24 лютого складала 100 000 на день, а кількість резюме – 200 000-300 000, що вважається здоровою ситуацією для співвідношення попиту та пропозиції. У травні 2022 року на одну вакансію вже було у 5 разів більше резюме, ніж до лютого цього ж року [2]. Такий дисбаланс не задовольняє ні бізнес (потрібно більше часу витратити на пошук якісної робочої сили) ні шукачів роботи, які далеко не завжди відповідають потребам бізнесу.

Вирішення проблеми підвищення якості освіти може бути на основі тісної співпраці та інтеграції зусиль роботодавців, системи вищої та професійної освіти і самих здобувачів освіти – майбутніх фахівців.

Звичайно, важливе місце в забезпеченні якості освіти відводиться закладам вищої освіти, які здійснюють узгоджену систему дій з цією метою, яка складається з внутрішніх процедур забезпечення якості освіти та процедур зовнішнього забезпечення якості освіти та освітньої діяльності. Наприклад, в КНУ імені Тараса Шевченка внутрішня система забезпечення якості освіти складається з кількох рівнів, між якими розподіляються повноваження і

обов'язки із виконання окремих функцій: перший рівень – здобувачі освіти та їх ініціативні групи (моніторинг питань інформаційного супроводу здобувачів освіти). Другий рівень – кафедри, гаранті освітніх програм, проєктні групи, викладачі, роботодавці (формування, реалізація, моніторинг освітніх програм, рівень на якому безпосередньо забезпечується якість освіти). Третій рівень – структурні підрозділи, які здійснюють освітню діяльність, їх керівні і дорадчі органи та ін. (впровадження, адміністрування, щорічний моніторинг ОП, виявлення потреб галузевого ринку праці. Рівень, на якому здобувачі освіти, випускники і роботодавці залучаються до вдосконалення і ресурсного забезпечення ОП). Четвертий рівень – загальноуніверситетські структурні підрозділи, що відповідають або залучені до реалізації заходів із забезпечення якості, дорадчі органи (розроблення й апробація загальноуніверситетських рішень, документів, процедур, проєктів). П'ятий рівень – Наглядова Рада, Ректор, Вчена рада (прийняття загальноуніверситетських рішень щодо стратегії, політики і конкретних заходів забезпечення якості освіти, затвердження і закриття ОП) [3].

Подолання дисбалансу між здобутими компетентностями здобувачами освіти та кваліфікаційними вимогами роботодавців не єдиний шлях підвищення якості освіти в сучасних умовах. Але досить важливий і тому заслуговує уваги. Окрім скарг на заклади вищої освіти про те, що випускники не готові для самостійної професійної діяльності, роботодавці у різних форматах організують навчання претендентів на робочі місця, потім на основі певного механізму відбирають з числа претендентів найбільш успішних і заповнюють свої вакансії. Проте є кращий шлях усунення суперечностей на ринку праці, як показує світовий досвід. Йдеться про створення галузевих та міжгалузевих кваліфікаційних рад як органів, створених на партнерських засадах з метою організації безперервної взаємодії між ринком праці та системою професійної освіти і освітньої діяльності для забезпечення відповідності системи освіти потребам відповідної галузі економіки, а також з метою стимулювання розвитку кваліфікацій у певній галузі економіки. Ця практика вивчається і поширюється Європейським фондом освіти, який є органом ЄС, створеним для допомоги країнам з перехідною економікою та країнам, що розвиваються використувувати потенціал людського капіталу через реформування систем освіти, навчання та ринку праці [4]. Створення таких кваліфікаційних рад та організація їх діяльності може стати суттєвим кроком до результативної співпраці освіти та роботодавців. Для вітчизняного ринку праці проблема невідповідності компетенцій фахівців вимогам сучасного бізнесу також актуальна. Таке партнерство дозволить роботодавцям та освіті злагоджено формувати бачення розвитку галузі, своєчасно узгоджувати вимоги до змісту і якості праці працівників різних кваліфікаційних рівнів.

Здобувачі освіти, починаючи з шкільного часу, а далі впродовж навчання у закладах вищої освіти повинні усвідомити, що досягнення успіхів у житті, кар'єрне зростання лежить через самовдосконалення, що неможливо

без постійного свідомого навчання. Ідея «навчання впродовж всього життя» повинна лежати в основі виховання молоді, починаючи з дошкільного віку. Молоді люди мають розуміти, що в епоху бурхливого динамічного розвитку інформації йти в ногу з часом можна лише постійно опановуючи нові знання й навички. Тому марно розраховувати на те, що навчаючись в університеті можна отримати всі необхідні компетентності, адже знання в сучасному світі мають властивість старіти, втрачати актуальність. Головне, чому потрібно навчитись в студентські роки – самостійно здобувати нові знання. Студентські роки – це короткий період часу, коли, безперечно, закладаються фундаментальні основи для професійних знань, але конкретний власний «дім, наповнений компетентостями» потрібно створювати кожному самостійно.

Важливою складовою частиною забезпечення якості освіти з точки зору відповідальності з боку студентів – дотримання принципу академічної доброчесності. Саме на це явище особливу увагу звертає авторський колектив науковців Університету менеджменту освіти НАПН України у своїй праці з якості освіти. Поняття академічної доброчесності є новим для вітчизняного правового поля, але в сучасних умовах перетворюється в один з найважливіших принципів функціонування закладів вищої освіти. Для цього створена необхідна інституційна база через Закони України «Про освіту», «Про вищу освіту» та «Про наукову і науково-технічну діяльність». Академічна доброчесність є комплексним поняттям, яке описує своєрідний договір між академічною громадою та її членами (студентами, викладачами та менеджментом) [5, с. 26]. Без сумнівів, всі учасники освітнього процесу повинні прийняти доброчесність як цінність, але потрібна ще значна робота серед студентів для того, щоб дотримання ними принципів академічної доброчесності створило довіру до результатів навчання і підвищило успішність випускників у подальшому їх працевлаштуванні.

Список використаних джерел:

1. Кримова М. О. Модернізація державної соціальної політики у сфері забезпечення збалансованого розвитку ринку праці. *Управління економікою: теорія та практика*: зб. наук. праць. Київ: ІЕП НАНУ, 2016. С. 156-165. URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua/handle/123456789/127401>.
2. Огляд ринку праці. Що відбувається з роботою в Україні під час війни? *Forbes Ukraine*. URL: <https://forbes.ua/company/oglyad-rinku-pratsi-shcho-vidbuvaetsya-z-robotoyu-v-ukraini-pid-chas-viyuni-19072022-7243>.
3. Положення про систему забезпечення якості освіти та освітнього процесу у КНУТШ. URL: <http://www.univ.kiev.ua/pdfs/official/Quality-assurance-system-of-educationand-educational-process.pdf>.
4. Public-private partnerships for skills: development a governance perspective. Summary note. European Training Foundation, 2021. URL: https://www.etf.europa.eu/sites/default/files/202104/ppps_for_skills_development_summary_note_1.pdf.
5. Василюк А., Дей М., Базелюк В. Якість вищої освіти: теорія і практика: навч.-метод. посібник. Київ, Ніжин: Видавець Лисенко М. М., 2019. 176 с.

ЛУК'ЯНЕНКО О. А.,

курсант

*Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ*

Науковий керівник:

СИНИЦІНА Ю. П.,

*доцент кафедри економічної
та інформаційної безпеки*

*Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
кандидат технічних наук*

SEO-АНАЛІЗ ІНТЕРНЕТ КОМУНІКАЦІЇ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ МІНІСТЕРСТВА ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ

В умовах постійної підвищеної конкуренції між навчальними закладами неможливо обійтися без таких елементів як комунікаційна політика та інтернет комунікація освітніх послуг. Розвиток та функціонування ринку освітніх послуг супроводжується деякими проблемами: зниження конкурентоспроможності системи освіти, недостатня увага держави щодо розвитку ринку освітніх послуг і т. інш. Одним із інструментів вирішення зазначених проблем та підвищення конкурентоспроможності закладів вищої освіти є розвиток комунікаційної політики з використання ефективної інтернет комунікації.

Основою дослідження проблем розвитку та функціонування ринку освітніх послуг стали роботи науковців, як-от: Т. Каленюк, Т. Боголіб, Є. Белій, Ш. Валієв, Є. Попова, Д. Клячко, Т. Оболенська, Л. Шаховська та інші. Аналіз останніх публікацій з цієї проблематики показав, що питання розвитку та застосуванню інтернет комунікацій досліджували такі вчені, як В. Беннетт та О. Сегерберг, К. Вертайм та Я. Фенвік, О. Зозульов та К. Полторак, С. Ілляшенко, С. Нікіфорова та С. Совершаєва, М. Окландер та О. Романенко, М. Мерісаєва, О. Станіна [1] та інші [2].

За результатами дослідження наукових праць видатних вчених визначено, що саме формування веб-сайту ЗВО є актуальним питанням щодо просування освітніх послуг на даному етапі розвитку країни.

Метою дослідження є вдосконалення теоретико-методологічних досліджень інтернет комунікації ЗВО, а саме SEO аналіз, головного інструменту, веб-сайту закладів вищої освіти.

Методологічну основу наукового дослідження становлять система, загальнонаукових та спеціальних методів аналізу: систематизації та узагальнення (визначення основних категорій, їх взаємозв'язку, формування висновків та пропозицій); графічний (візуалізація теоретичних результатів дослідження, тенденцій розвитку комунікаційних процесів); факторного аналізу (дослідження

впливу факторів на результати популяризації веб-сайту ЗВО); експертного аналізу та SEO аналіз (пошукове просування) веб-сайтів ЗВО системи МВС.

Об'єктом дослідження стали веб-сайти закладів освіти системи міністерства внутрішніх справ України [3-9].

Вищі навчальні заклади Міністерства внутрішніх справ України (далі – МВС) є державними навчальними закладами, які підпорядковані МВС, засновані і діють згідно із законодавством України, реалізують відповідно до наданої ліцензії (ліцензій) освітньо-професійні програми підготовки фахівців за певними освітньо-кваліфікаційними рівнями, забезпечують навчання, виховання та професійну підготовку осіб з урахуванням нормативних вимог у галузі вищої освіти з метою задоволення освітніх потреб особи, суспільства і держави, а також здійснюють наукову і науково-технічну діяльність.

Сайти виконують безліч функцій, таких як інформаційна, збір думок і оцінок, розважальна, гносеологічна, культурологічна, соціальна та інші. Безперечно, що завдяки виходу в інтернет громадськість має можливість своєчасно і легко отримати необхідну інформацію, але варто відзначити, що не завжди досягається мета, яка ставилася при розробці сайту, – створення цілісного візуального образу, що дає змогу сформувати позитивне ставлення до ЗВО. Веб-сайт ЗВО – канал комунікації, який повинен виправдовувати своє існування. Веб-сайт з позиції PR-діяльності розглядається як набір інформаційних блоків та інструментів для взаємодії з цільовими сегментами, а саме: абітурієнти та їх батьки; студенти та курсанти; випускники ЗВО; керівництво ЗВО, адміністрація; міжнародна академічна і вузівська громадськість; роботодавці; держава в особі МОН та МВС; професорсько-викладацький склад (ПВС) і співробітники ЗВО; ЗМІ та наукові, академічні інтернет-спільноти.

Сьогодні все більше зростає роль інформаційно-соціальних технологій в освіті, які забезпечують загальну комп'ютеризацію студентів і викладачів на рівні, що дозволяє вирішувати, як мінімум, три основних завдання [1]:

- забезпечення виходу в мережу Інтернет кожного учасника освітнього процесу, причому в будь-який час і з різних місць перебування;
- розвиток єдиного інформаційного простору освітніх індустрій і присутність у ньому в різний час і незалежно один від одного всіх учасників освітнього і творчого процесу;
- створення, розвиток та ефективне використання керованих інформаційних освітніх ресурсів, у тому числі особистих користувальницьких баз і банків даних та знань студентів і педагогів з можливістю повсюдного доступу для роботи з ними.

Поряд з традиційними поглядами на склад комунікацій, система Інтернет-комунікацій з користувальницької аудиторією має власні, унікальні інструменти: пошукове просування або SEO (Search Engine Optimization).

Найбільш популярними пошуковими системами в Україні є: Google. Пошукове просування створює постійний і стабільний потік клієнтів.

SEO аналіз веб-сайту – це детальний розбір онлайн-ресурсу, який проводиться з метою його розкручування і загального поліпшення (зручний функціонал, простота використання і так далі). Аудит дозволяє не тільки просунути ресурс в топові позиції, а й удосконалити його юзабіліті і контент в цілому.

Основні факторів, за якими пошукові системи аналізують сайти:

- зовнішні чинники ранжирування – ранжирування документів (посилальна маса – кількість і якість посилань (сторінки-донори цих посилань);
- поведінкові чинники;
- внутрішні чинники ранжирування параметри сайту, що впливають (тематика і кількість унікального контенту, відповідність правилам HTML-верстка, відсутність будь-яких заборонених технологій і вірусів, правильність налаштування серверу і система управління контентом, логічність і відповідність цілям пошукового просування внутрішньої структури [1].

Співвідношення факторів у процесі просування – приблизно 30 % від внутрішніх, 30 % від зовнішніх і 30 % від поведінкових (в різних тематиках співвідношення може змінюватися) [1].

SEO аудит сайту – це досить складний процес, що включає в себе [1]:

1. Аналіз структури веб-ресурсу. На даному етапі проводиться оцінка повноти охоплення і логіки подання матеріалу, визначаються неіснуючі посилання і посилання на непрацюючі веб-сторінки.

2. Аналіз юзабіліті. Проводиться оцінка зручності користування з точки зору звичайного відвідувача.

3. Аналіз контенту. Контент – це найважливіша складова будь-якого ресурсу. Оцінка контенту проводиться з урахуванням цілого ряду параметрів. Перш за все – це унікальність тексту і графічного матеріалу. Пошукові роботи завжди враховують дані аспекти. Велике значення має те, наскільки корисними для відвідувачів є тексти.

Пошукова оптимізація (також просування сайту, «розкрутка» сайту, оптимізація сайту, пошукова оптимізація) – набір дій по зміні сайту і елементів зовнішнього середовища з метою отримання якісних результатів пошуку в пошукових системах по заданих запитах [1].

До в дослідженні були використані наступні: індексованість URL; критичність помилок; код відповіді серверу; глибина URL; тип контенту; hreflang.

Індексованість URL (індексованість посилання веб-сайту) це процес обходу сайту краулерами та додавання його до бази пошукових систем в особливому вигляді. Показник індексованості є дуже важливим для роботи та просування сайту.

Критичність помилок це проблеми внутрішньої оптимізації сайту. Низька критичність помилок вказує на мінімальний відсоток їх наявності. Причини неіндексованих URL це помилки, через які сайт не відображається у пошуковій системі. Причина «Disallowed в robot.txt» є найменш проблемною, так як виправити її можна за допомогою видалення правила «disallow».

Час відповіді серверу це час до отримання першого байта (мережевого пакету) сторінки сайту після відправлення запиту з боку клієнта (наприклад, з браузера). Показник «швидко» є найбільш високим рівнем. Код відповіді сервера це частина першого рядка відповіді сервера при запитах за протоколом HTTP. Статус кодів 2 xxx свідчить про успішні операції. Глибина URL – це кількість папок, що знаходиться в домені. Глибина 2 рівня відображає правильну структуру сайту. Тип контенту це зміст сайту. JSON застосовується для зворотнього зв'язку між клієнтом та сервером, тому є найбільш універсальним. Hreflang, це атрибут, який використовують для сайту з контентом на різних мовах. Його присутність є дуже корисною.

За результатами аналізу визначено, що найліпші показники індексованості сайту має НАВС (49,4 %). ДДУВС займає 4 позицію в рейтингу індексованості веб-сайту. Найменшу кількість критичних помилок має веб-сайт ЛДУВС. ДДУВС знаходиться на 3 місці у рейтингу ЗВО за результатами аналізу. Можливість підвищення рейтингу можливе при зменшенні кількості низьких критичних помилок. За результатами аналізу часу відповіді серверу лідируючі позиції займає веб-сайт НАВС. ДДУВС – займає 4 позицію в даному рейтингу. В той же час за результатами аналізу коду відповіді сервера ДДУВС займає 5 позицію в рейтингу ЗВО МВС, за результатами аналізу. Перше місце займає ЛьвДУВС.

Пошукові системи звертають увагу на час завантаження сторінки сайту по одній досить простої причині: чим більше повільних сайтів потрапляє на перші позиції пошукової видачі конкретної пошукової системи, тим рідше користувачі будуть її використовувати. Виходить, щоб не поступитися позиціями конкурентній пошуковій системі, потрібно на першій сторінці видачі відображати тільки ті результати, які мають оптимальний час завантаження сайту і не засмучують відвідувачів необхідністю довго чекати. До того ж час завантаження сторінки сайту значно впливає на поведінкові фактори, які є одними з найважливіших для просування веб-ресурсів [1].

Перша й найпоширеніша причина низької швидкості сайту – це перевантаження сервера. Друга причина цієї проблеми – велика кількість непотрібних зображень. Зображення з високою роздільною здатністю приносять мало користі. Навпаки, вони можуть впливати на швидкість завантаження сайту [1]. При збільшенні швидкості завантаження з 4-5 до 10-13 секунд конверсія знижується з 2-3 % до 0,5-1 %, тобто довге завантаження сторінок сайту в кілька разів знижує конвертацію трафіку в цільове звернення. Використовуючи класичне рівняння прямої (в даному випадку: $y = -0,09x + 1,79$), можна зробити висновок, що зростання швидкості завантаження на одну секунду призводить до падіння конверсії трафіку на 0,09 %. Стиснення зображень зменшує обсяг зображень на 70-98 % без візуальної втрати якості зображень:

За результатами аналізу глибини другого рівня веб-сайту лідирує ДонДУВС, в той же час ДДУВС займає 7 позицію. Hreflang ДДУВС використовує з помилками, або взагалі відсутній. Переглянути У якості рекондації

запропоновано коректність покладу сторінок веб-сайту на інші мови. Для того, щоб сторінка завантажувалася швидко, до розміру ресурсів потрібно використати стиснення тексту, скоротити HTML, JS і CSS, використати WebP замість JPEG, включити кешування даних. За результатами аналізу веб-сайтів ЗВО системи МВС було створено матрицю відповідності за основними показниками (табл. 1, рис. 1).

Таблиця 1

**Матриця відповідності веб-сайтів ЗВО системи МВС
за основними показниками**

ЗВО	Основних показники SEO аналізу						Серед зваж оцінка
	Індексова ність URL	Критич ність помилок	Код відповіді серверу	Глибина URL	Тип контенту	Hreflang	
ДДУВС	4	3	5	7	5	2	4
НАВС	1	7	6	5	1	-	5
ХНУВС	2	4	2	6	2	-	4
ДонДУВС	6	5	4	1	4	-	5
ЛьвДУВС	3	6	1	3	3	2	3
ОДУВС	5	2	7	4	6	-	5
ЛДУВС	7	1	3	2	7	-	5

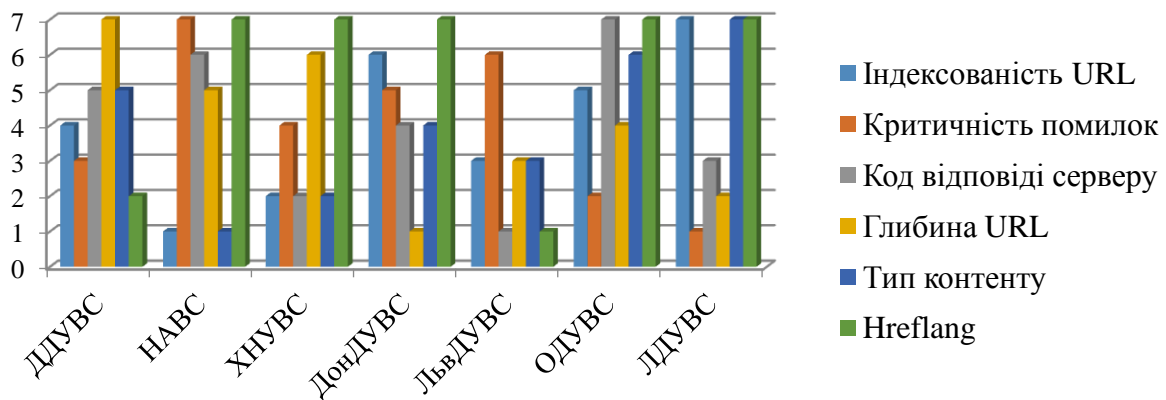

Рис. 1. Графічне відображення результатів SEO аналізу веб-сайтів ЗВО системи МВС за основними показниками

Згідно результатів SEO дослідження було розраховано середню зважену оцінку ефективності веб-сайту ЗВО системи МВС (чим нижча зважена оцінка, тим веб-сайт ефективніше).

За результатами проведеного дослідження визначено що, найкращі показники згідно основних показників SEO аналізу має веб-сайт ЛьвДУВС (зведена оцінка 3), друге місце серед веб-сайтів ЗВО системи МВС посіли веб-сайти ДДУВС та ХНУВС. Веб-сайти інших ЗВО системи МВС займають третє місце в рейтингу відповідностей.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що вони є внеском у розвиток загальних положень щодо забезпечення комунікаційної політики закладів вищої освіти а саме інтернет комунікації, яка буде ефективною, лише за умов постійного удосконалення.

Список використаних джерел:

1. Синиціна Ю., Бекішев А. Методологічні аспекти цифрової комунікації закладів вищої освіти *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ.*, Дніпро: ДДУВС, 2021. № 3. С. 340-348. URL: https://visnik.dduvs.in.ua/wpcontent/uploads/2021/12/21_3_ua/PDF/NV-3-2021-340-348.pdf.
2. Синиціна Ю. П., Станіна О. Д. Обґрунтування актуальності цифрової комунікації закладів вищої освіти: міжнар. колективна монографія. *Digital Economy and Digital Society: III Міжнар. конф. (28-29 травня 2021 р.)* Katowice: UniversityofTechnology, 2021. 10 с. URL: <http://www.wydawnictwo.wst.pl/uploads/files/fd7b8107149ebd5a161d53e43d7ddb2d.pdf>.
3. Сайт НАВС. URL: <https://www.naiiu.kiev.ua/pro-akademiyu/zagalni-vidomosti/zagalna-informaciya-pro-akademiyu.html>
4. Сайт ХНУВС. URL: <https://univd.edu.ua/>
5. Сайт ДДУВС. URL: <https://dduvs.in.ua/>
6. Сайт ЛДУВС. URL: <https://lduvs.edu.ua/>
7. Сайт ДонДУВС. URL: <https://dnuvs.ukr.education/>
8. Сайт ЛьвовДУВС. URL: <https://oduvs.edu.ua/>
9. Сайт ОДУВС. URL: <https://www.lvduvs.edu.ua/uk/>

ЛУК'ЯНОВА Д. С.,

здобувач вищої освіти

*Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ*

Науковий керівник:

ОСТАПЕНКО Т. М.,

доцент кафедри

*аналітичної економіки та менеджменту
Дніпропетровського державного*

університету внутрішніх справ,

кандидат економічних наук, доцент

ОСНОВНІ КОНЦЕПЦІЇ МАРКЕТИНГОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Компанія створює уявлення про бажаний рівень попиту на власну продукцію. У будь-якій точці рівня фактичний попит може бути меншим, відповідати або перевищувати бажаний попит. Існує п'ять основних підходів, на основі яких компанії здійснюють свою маркетингову діяльність: концепція вдосконалення виробництва, концепція вдосконалення продукції, концепція інтенсифікації комерційних зусиль, концепція маркетингу та концепція соціально-етичного маркетингу.

Концепція вдосконалення виробництва стверджує, що споживачі віддадуть перевагу продуктам, які широко поширені та легкодоступні, і тому керівництво має зосередити свої зусилля на покращенні та сприяттій ефективності виробництва системи розподілу.

Застосування концепції вдосконалення виробництва може бути в двох ситуаціях. Перший – це коли попит на продукт перевищує пропозицію. У цьому випадку керівництво має зосередитися на пошуку способу збільшення виробництва. Інший – коли собівартість продукту занадто висока і її потрібно знизити, що вимагає збільшення продуктивності.

Концепція вдосконалення продукту стверджує, що споживачі будуть віддавати перевагу продуктам найвищої якості, найкращим експлуатаційним властивостям і специфікаціям, і тому організація повинна зосередити свою енергію на постійному вдосконаленні продукту.

Концепція інтенсифікації маркетингових зусиль стверджує, що споживачі не будуть купувати продукцію компанії в достатній кількості, якщо вона не вкладає значних зусиль у продаж і просування.

Концепція маркетингу говорить, що він є ключем до досягнення цілей. Підприємства визначають цільові та ринкові потреби та забезпечують бажане задоволення ефективніше й ефективніше, ніж конкуренти. Поняття комерціалізації та маркетингу часто плутають одне з одним. Комерційні продажі зосереджені на потребах продавця, тоді як маркетинг зосереджений на потребах клієнта. Зусилля мерчандайзингу спрямовані на потреби продавця конвертувати свої продукти в готівку, а маркетинг пов'язаний із задоволенням потреб клієнта, який використовує продукт і створює, постачає та, нарешті, увесь набір факторів. Маркетингова концепція відображає прихильність компанії теорії суверенітету споживача. Підприємство виробляє те, що потрібно споживачеві, і отримує прибуток, щоб максимально задовольнити його потреби.

Концепція соціально-етичного маркетингу стверджує, що цілі підприємства визначає потреби, бажання, інтереси цільових ринків і пропонує більш ефективні та результативні методи задоволення бажаного (ніж у конкурентів), збереження або зміцнення добробуту споживачів, і суспільства, в цілому.

Концепція маркетингу може бути застосована в будь-якій господарській організації, незалежно від обсягу і характеру товарів і послуг, що продаються. Відмінності у типах продуктів, розмірах і характеристиках споживчих або промислових ринків, цілях, для яких продукти купуються, і способах їх розподілу не виключають універсальної застосовності маркетингу до підприємницької діяльності.

Маркетингова концепція дозволяє проаналізувати, максимізувати та задовольнити споживчий попит, це лише орієнтир для планування. Організація також повинна враховувати свої сильні та слабкі сторони в таких сферах, як виробництво, технології, фінанси та продажі. Маркетингові плани повинні бути узгоджені з цілями, вимогами клієнтів і ресурсними можливостями. Крім того, необхідно оцінити вплив конкуренції, регулювання та інших сил [1-2].

Тому маркетинг на сьогоднішній день стає дуже перспективним напрямком [1-2]. Керівники повинні розуміти, що немає сенсу створювати те, що ніхто ніколи не купить, а значить, важливо, щоб у штаті були люди, які знають і розуміють потреби населення. Тільки так можна забезпечити стабільне зростання прибутку та зайнятості підприємства, гідне місце в міжнародній сфері економічних відносин.

Маркетинг є невід'ємною частиною життя суспільства. Це процес, у якому діяльність аналізується, планується, реалізується та контролюється, призначена для встановлення, посилення та підтримки вигідних обмінів із цільовими клієнтами для досягнення певних цілей організацій. Маркетолог повинен мати можливість впливати на рівень, терміни, характер попиту, тому що існуючий попит може не збігатися з тим, що хоче ваша власна компанія. Тому інтерес до цієї діяльності максимально зростає серед організацій у сфері підприємництва.

Список використаних джерел:

1. Разінькова М. Ю. Основні концепції маркетингової діяльності. URL: <http://www.repository.hneu.edu.ua>.
2. Концепції маркетингу. URL: https://studopedia.su/8_54482_kontseptsiy-chistogo-marketingu.html.

ЛЮБАВІНА В. П.,

*доцент кафедри кримінальної юстиції
Державного податкового університету,
кандидат юридичних наук*

МІЖНАРОДНО-ПРАВОВА ХАРАКТЕРИСТИКА ПРЕЗУМПЦІЇ НЕВИНУВАТОСТІ ТА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДОВЕДЕНОСТІ ВИНИ ЩОДО КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ

Однією із основних умов побудови правової держави в Україні є реформування кримінального процесуального законодавства з урахуванням положень, що закріплюють зміст презумпції невинуватості та забезпечення доведеності вини з метою посилення захисту основоположних прав і свобод усіх учасників кримінального провадження.

Україна, враховуючи стан євроінтеграційних процесів та військовий стан нашої країни, має враховувати та дотримуватися всіх вимог, що висуваються їй європейською спільнотою, особливо пов'язаних із правами та основоположними свободами людини і громадянина. У першу чергу, ці вимоги стосуються удосконалення взаємовідносин між правоохоронними органами і громадянами з тим, щоб уникнути порушень прав та свобод, гарантованих і забезпечених державою.

Практика показала, що досить велика кількість проблем і неузгодженостей з нормами міжнародного права міститься саме у сфері дотримання принципу презумпції невинуватості та забезпечення доведеності вини. Тому, її реформа є нагальною для України як країни, яка має намір стати членом Європейського Союзу. Адже, однією із умов вступу України є приведення внутрішнього законодавства у відповідність із міжнародним. Існуюча система кримінальної юстиції не повною мірою відповідає новим суспільним відносинам, що склалися в Україні, і не забезпечує належного стану правопорядку, ефективного захисту осіб, суспільства та держави від небезпечних посягань на соціальні цінності, права і законні інтереси». Враховуючи постійно зростаючий рівень злочинності в Україні, має бути створена така система кримінальної юстиції, яка б відповідала всім міжнародним стандартам і гарантувала кожній особі дотримання її прав, в тому числі і однієї із фундаментальних засад кримінального провадження – презумпції невинуватості та забезпечення доведеності вини.

Теоретичні та прикладні аспекти щодо гарантування презумпції невинуватості та забезпечення доведеності вини у кримінальному провадженні вивчали українські вчені: М. Бажанов, Ю. Баулін, А. Бойко, Т. Варфоломеева, В. Галаган, В. Гончаренко, І. Грицюк, Ю. Грошевий, А. Кислий, Г. Кожевников, В. Крижанівський, В. Лисенко, В. Маляренко, І. Марочкін, Т. Мірошниченко.

Презумпція невинуватості та забезпечення доведеності вини є однією з найважливіших демократичних засад, яка характеризує правову, соціальну державу та її гуманне кримінальне судочинство. Її важливість обумовлена керівним значенням для здійснення неупередженого, об'єктивного розслідування і судового розгляду, виступаючи гарантією справедливого правосуддя. При цьому, презумпція невинуватості діє щодо будь-якої особи до моменту винесення остаточного судового рішення про визнання винуватості такої особи.

Крім закріплення презумпції невинуватості та забезпечення доведеності вини в нормах внутрішнього законодавства більшості з країн світу (для прикладу, в ст. 62 Конституції України: «Особа вважається невинуватою у вчиненні злочину і не може бути піддана кримінальному покаранню, доки її вину не буде доведено в законному порядку і встановлено обвинувальним вироком суду» [1], Кримінальному та Кримінальному процесуальному кодексах України), нормативне положення цієї засади знайшло своє відображення і у найважливіших міжнародно-правових актах, які закріпили універсальні стандарти основних прав і свобод людини.

Слід відмітити, що сучасні зарубіжні країни світу мають свою власну систему розслідування кримінальних правопорушень, особливу систему правосуддя та, звісно, внутрішнє законодавство. Незважаючи на те, що питання презумпцій є актуальним у кримінальному процесі, досить мало уваги серед дослідників приділялось саме аналізу презумпції невинуватості у законодавстві провідних країн світу. Тому, доцільним було б здійснити порівняльну характеристику закріплення презумпції невинуватості у законодавстві деяких

з країн. Для аналізу було відібрано такі країни як Сполучені Штати Америки (далі США), Німеччина, Іспанія та Франція, хоча вони і відносяться до різних правових систем (правових сімей). Вивчення досвіду цих країн може стати позитивним прикладом для удосконалення законодавства нашої країни у сфері здійснення кримінального судочинства та дотримання при цьому презумпції невинуватості та забезпечення доведеності вини.

У Кримінально-процесуальному кодексі Французької Республіки було включено статтю-преамбулу, де було сформульовано кримінально-процесуальний варіант презумпції невинуватості: «Будь-яка підозрювана або переслідувана в кримінальному порядку особа вважається невинною, поки її вина не буде встановлена законом» [2, с. 612].

На жаль, жодний міжнародно-правовий документ не дає характеристики оптимальної інституційної моделі правоохоронних органів. У будь-якій країні це питання вирішується індивідуально відповідно до традицій, особливостей організації органів державної влади і конкретних завдань системи кримінальної юстиції [3, с. 166].

Як справедливо відзначає М. Сірій, спільними для органів кримінальної юстиції країн Європи є такі риси. У поліцейському відомстві не може бути органу, наділеного повноваженнями на самостійне проведення попереднього розслідування, самостійне виконання слідчих дій, спрямованих на процесуальне закріплення доказів. Основним суб'єктом на попередньому розслідуванні виступає прокуратура, процесуальне закріплення доказів на досудових стадіях шляхом проведення слідчих дій здійснює судовий орган [4, с. 26].

Важливе значення для правильного тлумачення і застосування правових положень, що впливають із засади презумпції невинуватості та забезпечення доведеності вини має правозастосовна практика Європейського суду з прав людини (далі Європейський суд), рішення якого в Україні є одним із джерел права та має вищу, порівняно з національними нормами, юридичну силу. За статистичною інформацією, оприлюдненою на офіційному сайті Європейського суду з прав людини, станом на 31 грудня 2014 року у Європейському суді перебувало на розгляді 13 650 заяв проти України, що становить 19,5 % усіх заяв, як перебувають на розгляді. Це найбільша частка однієї країни.

У рішеннях, винесених за результатами розгляду заяв, що були нам розглянуті чітко зазначалося, у яких випадках має місце порушення засади презумпції невинуватості та забезпечення доведеності вини. Європейський суд виробив критерії, за якими поведінка державних органів буде вважатися порушенням презумпції невинуватості, а, отже, і порушенням державою Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод.

Досить яскравою проблемою, про яку дискутують і яку вважають як одну із головних порушень презумпції невинуватості та забезпечення доведеності вини є використання металевих кліток у судовому засіданні під час судового розгляду. За опитуваннями прокурорів, проведених у 2015 році, 60 % підтримують ідею, що в залі суду обвинуваченого (підсудного) не слід тримати у металевих чи скляних «клітках», за винятком випадків, зумовлених суспільною небезпекою обвинуваченого [5, с. 45].

Крім того, презумпція невинуватості безпосередньо впливає на процес доказування, перекладаючи тягар доведення вини на сторону обвинувачення. Цей принцип не надає безпосередніх гарантій вимагати відшкодування шкоди, заподіяної незаконним кримінальним переслідуванням, проте значним чином зменшує випадки заподіяння такої шкоди, адже органи розслідування не можуть дозволити собі обвинувачувати особу, про вину якої свідчить недостатній обсяг доказів. Виходячи з вище зазначеного, порушень презумпції невинуватості та забезпечення доведеності вини є, на превеликий жаль, досить багато. Тому, потрібно проводити заходи щодо реформування кримінальної юстиції в Україні на основі позитивного міжнародного досвіду.

Тобто, ми можемо побачити, що в кожній з Європейських країн є своя індивідуальна система кримінальної юстиції, яка має свою структуру, повноваження та порядок діяльності. І це цілком нормально. Адже в історичному аспекті, кожна країна має свою історію розвитку, позитивний та негативний досвід. На основі цього, Україні не потрібно копіювати систему кримінальної юстиції якоїсь країни, потрібно використовувати певні позитивні моменти в діяльності уповноважених осіб і органів кримінальної юстиції. Адже побудова кримінальної юстиції – це суверенна справа кожної країни. І її дієвість багато в чому залежить, насамперед, від вдалого розподілу функцій і повноважень органів і посадових осіб, що формують її елементи. Світ намагається творити кримінальне правосуддя у відповідності з викликами часу. Так має бути і в Україні, яка прагне стати повноправним членом Європейського Союзу.

Хоча, система кримінальної юстиції в Україні до кінця ще не співвідноситься з новими суспільними відносинами, що склалися в Україні, не забезпечує належного стану правопорядку, ефективного захисту громадян, суспільства та держави від небезпечних посягань, проте, будь-яку проблему можна вирішити шляхом комплексного реформування органів, що входять до неї, а також – підвищення довіри до всієї системи кримінальної юстиції в Україні. Тому, лише таким способом можливо добитися покращення життя громадян у відповідності до загальновизнаних норм міжнародного права і підвищення при цьому важливості засади презумпції невинуватості та забезпечення доведеності вини.

Список використаних джерел:

1. Конституція України: закон України від 28.06.1996 р. № 254к/96-вр. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141
2. Ляшенко Р. Д. Досвід США, Іспанії та Франції щодо закріплення презумпцій у законодавстві та застосування у практичній діяльності. *Право і держава*. 2012. Вип. 23. С. 610-616.
3. Півненко В. П., Півненко Л. В. Кримінальна юстиція України: визначення і порядок функціонування. *Вісник Харківського національного університету ім. В. Н. Каразіна*. 2011. № 9. С. 21-24.
4. Судова влада України: судова статистика щодо здійснення правосуддя. URL: http://court.gov.ua/inshe/sudova_statystyka/.
5. Реформування кримінальної юстиції в Україні. *Погляди учасників кримінального провадження: результати всеукраїнського опитування адвокатів, суддів, слідчих та прокурорів*. Київ, 2015. 107 с.

МАКСИМОВА А. Я.,

*викладач кафедри міжнародних відносин
та соціально-гуманітарних дисциплін
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
кандидат наук з державного управління*

СУЧАСНІ ІННОВАЦІЙНІ ТЕНДЕНЦІ В ОСВІТНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Передумовою для успішного розвитку країни та суспільства є якісна освіта. Якість освіти сукупність навичок та знань отримані студентами, що задовольняють потреби роботодавців та самих студентів.

Студенти оцінюють процес отримання знань, наскільки доступно пояснюється матеріал, наявність практичних прикладів, наявність базових теретичних знань. Проте світ динамічно змінюється, що обумовлює потребу удосконалення методів і способів навчання. Процес навчання можна зробити найбільш доступним застосовуючи сучасні методи навчання.

Гейміфікація – використання елементів дизайну гри та принципів гри в неігрових контекстах. Залучення ігрових елементів, які роблять ці платформи популярними, та їх інтеграція в інші заходи в (домашньому) класі. Сукупність видів діяльності та процесів для вирішення проблем за допомогою характеристик елементів гри.

– студенти найкраще вчаться, коли їм також весело. Приклади гейміфікації:

- надання балів для досягнення академічних цілей;
- надання балів для досягнення процедурних/неакадемічних цілей;
- створення ігрових бар'єр;
- створення конкурсу всередині класу;
- рефлексія з приводу персоналізованого виконання;
- використання рівнів контрольних та інших видів прогресу;
- надання навчальних бонусів замість балів або класів;
- допомога студенту приймати специфічні перспективи навчання;
- надання навчальних бонусів замість балів або класів;
- допомога студенту приймати специфічні перспективи навчання.

Гейміфікація працює, оскільки ігри:

- 1) відтворюють основні потреби;
- 2) можуть бути соціальними;
- 3) заохочують постійну заученість;
- 4) сприяють локальному навчанню.

Сторітейлінг – маркетинговий прийом, який використовує медіа-потенціал з метою ефективного донесення інформації через історії та приклади.

Хороший матеріал повинен бути цікавий і корисний читачеві. Коли сюжет спроектований, подумайте про те, що може його доповнити і допомогти розкрити тему. Наявність декількох точок зору і різних контекстів завжди йде на користь:

1) знайдіть красиві картинки

Саме візуальна частина допомагає передати атмосферу, розкрити тему і занурити користувача в контекст. Подумайте, що могло б допомогти вашій історії розкритися.

2) будьте дослідником

Саме глибока проробка теми відрізняє хорошу історію від поверхневої. Існують поняття первинного і вторинного дослідження, яким повинен займатися кожен, хто розповідає історію в інтернеті.

3) пропрацюйте заголовки

Заголовок повинен бути мовцем. Хороший заголовок викликає інтерес і позначає тему статті, без провокації і спотворення її суті. Для конверсії добре працюють заголовки з цифрою, заголовки-питання, і заклики. Для жанру інтерв'ю дуже добре працює винесена в заголовок яскрава цитата.

4) проєктуйте кілька шарів читання

Існує два типи читання: перше – лінійне. Спочатку йде оцінка матеріалу, потім – читання тексту по порядку. Традиційний варіант. Друге – крос-читання (скімінг): читання йде тільки по заголовкам, врізаючись і так далі. Подбайте про те, щоб структура матеріалу зчитувалася без проблем навіть побіжний погляд.

5) думайте патернами

Поняття «дизайн-патерн» має на увазі певний елемент, або групу елементів, що повторюються на різних сайтах для однієї і тієї ж мети.

6) уникайте монотонності

Продумайте, що і в якій послідовності побачить читач. Подача матеріалу повинна бути різноманітною. Хороший патерн, застосований 10 раз поспіль, може муляти очі.

7) єдність і контраст

Використовуйте великі відступи між блоками. Не бійтеся повітря, дайте інформації дихати. Коли тексту відведено великий простір, він розкривається і стає читати. Не переборщити з дизайном і кольором – велика кількість стилів перетягує увагу і заважає засвоєнню інформації. Розвивайте в собі аскета.

8) знайдіть відповідну «тональність»

Необхідно враховувати культурний контекст шрифтів. Наприклад, в матеріалі про Нью-Йорк буде логічно виглядати Helvetica (використовується в міській навігації, відображає ідеологію модернізму), а про Венецію – Bodoni (один з найстаріших італійських шрифтів, до сих пір широко застосовуваний дизайнерами). Для добре оформленої статті цілком достатньо одного шрифту. Припустимо також використання двох шрифтів – це створює ефектний контраст.

9) потурбуйтеся про поширення

Не забувайте поставити соціальні кнопки. Краще використовувати так звані «Липкі» кнопки, які залишаються в полі зору при скролінгу сторінки. Можливо ви захочете використовувати мотивуючий текст (call to action) в комбінації з посиланнями.

Скрайбінг (з англійської scribe – робити екскіз, нарис) – це метод розповіді чи пояснення, який супроводжується графічною ілюстрацією головного змісту сказаного. Виходить свого роду ефект паралельного наслідування, тобто ми слухаємо розповідь про щось і одночасно бачимо графічну відповідність почутому.

Процес візуалізації інформації в реальному часі за допомогою базових графічних символів, шрифтів та простих рисунків, які відображають те, що ми чуємо від спікера:

- 90 % всієї інформації з'явилось за останні 2 роки;
- 90 % даних, розміщених онлайн, візуальні.

Намальований матеріал, який супроводжується візуальними образами і рисунками, засвоюється на 30 % краще. Переваги скрайбінгу:

- контент стає легшим для сприйняття;
- прискорює комунікацію та створює стійкий процес навчання;
- перетворює абстрактне в матеріальне;
- підвищує продуктивність засвоєння інформації.

В ідеалі, дивлячись на скрайб-візуалізацію, слухач повинен відтворити в пам'яті почуту розповідь хоча б у загальних рисах.

Скрайбінг – це не лише короткі мальовані відео. Практично кожен вчитель практикує унаочнення на уроках, підкріплюючи пояснення відповідними схемами чи малюнками на дошці. Тому в залежності від часу відтворення виділяють такі види скрайбінгу:

1. Скрайбінг-фасілітація – супроподження розповіді схематичними малюнками, графіками, діаграмами тощо у реальному часі. Такий формат практикується вчителями на уроках найчастіше.

2. Відеоскрайбінг – короткі яскраві відеопояснення з певних питань, які супроводжуються схематичними малюнками, класичним прикладом такої візуалізації є принцип викладання youtube-каналів «Научпок», «Цікава наука» тощо.

Існують такі інструменти для створення відеоскрайбінгу:

– Power Point – програма підготовки та перегляду презентацій, що є частиною базового пакету Microsoft Office, а також онлайн. За допомогою цього інструменту можна зробити найпростішу відеоанімацію: анімації на слайді будуть яскраво доповнювати усну розповідь, що допоможе слідувати головному принципу скрайбінгу – «ефекту паралельного наслідування».

– PowToon – англomовний онлайн-сервіс з набором готових шаблонів і можливістю створення відеопрезентацій. Безкоштовні можливості сервісу дещо обмежені: за готовим шаблоном можна створити відео до 45 секунд, а

без шаблону – до 5 хвилин. Готові проекти можна безпосередньо завантажувати на YouTube, але безкоштовною версією можна користуватися лише 3 дні після реєстрації.

– GoAnimate – англomовний онлайн-сервіс, що дозволяє перетворити презентацію на мультиплікаційний фільм. Кожен елемент має стандартні налаштування (колір, розмір) та індивідуальні (настрій персонажа, декомпозиція фону тощо). Сервер пропонує велику колекцію дій з персонажами, у разі виникнення проблем можна користуватися підказками. Термін дії безкоштовної версії 14 днів з моменту реєстрації.

– Sparkol VideoScribe – безкоштовна програма, яка дозволяє створювати якісні відеоскрайби. За допомогою цього інтернет-інструменту можна створити власну відеоанімацію всього за кілька хвилин. В процесі монтажу можна додавати власний текст, графічні, готові аудіо-файли чи записані з використанням мікрофону, змінювати фон та шрифти. Також можна вибирати зовнішній вид руки, яка робить малюнки. До кожного елемента добираються індивідуальні налаштування (час відтворення, розмір, положення на екрані тощо).

– Animaker – англomовний інструмент для створення 2D та 3D анімацій, інфографіки та відеоінфографіки. Програма має широкий ряд можливостей для роботи з текстовим оформленням. Перевагою цього інтернет-ресурсу є те, що він є сервісом-хмарою, тобто працювати над своїм проектом можна з будь-якого комп'ютера з власного акаунту, а створювати анімації до 2 хвилин можна безкоштовно.

Підумовуючи все вищенаведене сторітелінг, скрайбінг є інноваційними методами навчання, які викладачі мають застосовувати в інноваційній діяльності.

Список використаних джерел:

1. Кабакова Л. Організаційні форми роботи у вищому навчальному закладі *Модернізація вищої освіти в Україні та за кордоном*: зб. наук. праць. Житомир, 2014. С. 150-154. URL: <http://eprints.zu.edu.ua/13847>.
2. Кайдалова Л. Г. Сучасні освітні технології як засіб підготовки майбутніх фахівців. *Актуальні питання освіти і науки*: зб. наук. статей за матер. III міжнар. наук.-практ. конф. (10-11 листопада 2015 р.). Харків: НАНГУ, 2015. С. 84-89. URL: https://culturehealth.org/hogokz_knigi/Kn_produkc/Zbirnik/5_NANGU_2015.pdf#page=226.

МАРГУЛОВ А. Х.,
*професор кафедри міжнародних відносин
та соціально-гуманітарних дисциплін
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
доктор історичних наук, доцент*

ДИСТАНЦІНА ФОРМА НАВЧАННЯ: АНАЛІЗ СТАНУ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Традиційні практики освітнього процесу в умовах сьогодення зазнали кардинальних змін. Пандемія та війна вивели його в дистанційний формат. Цей виклик став випробуванням для світової та вітчизняної освітньої систем. Відсутність методологічних розробок, низький рівень інформаційної освіченості педагогічних працівників та низька мотиваційна складова учнівсько-студентської аудиторіє на фоні низьких технологічних можливостей мереж Інтернету, призвело до суттєвих кризових явищ в освітньому просторі. З часом, перший негативний досвід трансформувалася у напрацювання нової технологічно-методологічної моделі освітнього процесу. Позитивним явищем цих новацій є саморегуляція безпосередніми учасниками освітнього процесу (викладач/вчитель – здобувач/учень). Негативними тенденціями – є збереження звітної та методологічної складової освітнього процесу, відсутність розрахунку заробітної платні та техніки безпеки.

За три роки вимушеного впровадження дистанційної форми можна зробити певні діагностики та визначити перспективи подальшого функціонування. Для реалізації визначених стратегій нами було соціологічна методологія. Ми провели опитування шляхом анкетування використовуючи дистанційний формат (Гугл форма). Метою даного дослідження було діагностування результативності дистанційної форми освіти з визначенням проблемно-перспективного та структурно-позитивно діапазону. Отже, учасниками проекту стали понад сто осіб, вікової категорії від 14-18 років – 65 %, 19-25 років – 35 %. Всі респонденти безпосередньо є учасниками освітнього процесу. Характерно те, що 23,6 % опитаних позитивно ставляться до дистанційного формату освітнього процесу, 38,6 % – негативно, нейтрально – 37,8 %. Такий саме відсоток спостерігається серед відповідей й їх батьків. Майже половина респондентів визначила, що постійно виконує завдання, отримані від викладачів, а 15 % – стверджують про ігнорування цих вимог. Вагомим викликом для освітнього процесу є матеріально-технічне забезпечення, яке повністю покладається на відповідальність учасників. Претензії до такого забезпечення мали майже половина респондентів. Учнівська/студентська аудиторія серед основних проблем визначила: збільшення обсягів завдань до самостійного опрацювання, відсутність візуально-контактного середовища та живого спілкування, часу проведення за комп'ютерами, низький рівень засвоєння

матеріалу на фоні відсутності додаткової мотивації. На пропозицію навчатись дистанційно на постійній основі майже 60 % – відповіли «ні».

Треба зазначати, світові освітні платформи для дистанційного навчання відповідають усім вимогам освітнього процесу, інформаційно-технологічні компетентності педагогічних викладачів сягнув достатнього рівня та майже половина слухацької аудиторії адаптувалось до визначених умов. Ці обставини дозволяють нам зробити припущення, що дистанційний формат може використовуватись в освітньому процесі, за умов вільного вибору його учасників. Але, спектр компетентностей, набутих в форматі такого процесу є обмеженими для застосування у сучасній сфері суспільно-виробничих відносин. Тому, на наш погляд, доцільним було скористатись позитивними досягненнями напрацьованими під час дистанційного формату. Впроваджуючи в альтернативній перспективі його на ринок освітніх послуг потрібно докорінно змінювати нормативно-правове регулювання цієї діяльності на державному рівні, та лише, як було зазначено, на добровільно-альтернативних засадах.

Список використаних джерел:

1. Скиба Е. Ідентичність як базове поняття концепту сучасне суспільство. *Українознавчий альманах*. 2013. Вип. 11. С. 125-128.
2. Наказ МОН України про затвердження Положення про дистанційне навчання. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0703-13#Text>.
3. Наказ МОН України про деякі питання організації дистанційного навчання. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0941-20#Text>.

МАТВЕЄВА О. Ю.,

дослідник

Рурського Університету Бохуму (Німеччина),

доцент кафедри державного управління

і місцевого самоврядування

НТУ «Дніпровська політехніка»,

кандидат наук з державного управління,

доцент

РОЛЬ ГЕНДЕРНОГО МЕЙНСТРІМІНГУ В ПІДТРИМЦІ CIVIC TECH ДЛЯ РОЗБУДОВИ СИСТЕМИ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ СУСПІЛЬНИМ РОЗВИТКОМ

Цифрова демократія формує політичну основу будь-якого мирного співіснування, спільного розвитку та реалізації власного потенціалу кожною людиною. Застосування цифрових технологій зміцнює індивідуальний та суспільний потенціал, розширює можливості вирішення колективних проблем і, зрештою, робить процеси публічного управління спільним розвитком ефективнішими [1].

Розбудова ринку цифрових інструментів сприяє підвищенню загального рівня політичної активності населення. Проте розгляд його крізь призму гендерних окулярів відсвітлює проблему невідповідності в рівнях використання таких інструментів і, тим більше, їх створення, серед чоловіків та жінок. Мережа громадських технологій або «civic tech» є найвищим проявом розвинутої цифрової демократії в державі та ринку політично орієнтованих цифрових інструментів впливу на процеси місцевого розвитку.

Громадським технологіями нині вважаються дві категорії продуктів цього ринку – відкрите урядування та діяльність спільнот, яка стосується розвитку громадських мереж, залучення до дії місцевих громад, краудфандингу та обміну даними громадян [2]. У загальному розумінні, громадська технологія – це технологія, яка забезпечує взаємодію, участь або зміцнює відносини між громадянами та урядом (шляхом покращення комунікацій громадян і спільного прийняття рішень, оптимізації надання публічних послуг та розвитку відповідної інфраструктури). Рішення civic tech, як правило, розробляються політично активними та професійними в галузі ІТ спеціалістами, які використовують свій досвід, фахові знання та здатність системного бачення проблеми для покращення певної сфери суспільного сектору. Відповідно, такими сферами можуть бути:

- організація спільноти для проведення заходів (наприклад, платформа для проведення кампаній change.org [3]);
- онлайн-збір коштів або краудфандинг, який спрямовується на вирішення конкретної суспільної задачі (наприклад, платформа для пожертвувань betterplace.org [4]);
- система петицій для впливу на владу (наприклад, e-Дем.Місцеві петиції [5]);
- місцеві мережі та форуми спільнот (наприклад, захищені соціальні мережі на кшталт Diaspora [6], або Спільнота практиків Despro [7]);
- спільне споживання (наприклад, однорангові платформи обміну, такі як Fairbnb [8]);
- урядові дані (ініціативи відкритих даних, такі як український Opendatabot) [9];
- публічні майданчики кооперації влади з приватними підприємствами, громадськими організаціями та активістами (майданчик публічних закупівель Prozorro [10] та Громадський проект або Прозорий бюджет [11]).

Щодо гендерного зрізу, за даними всесвітньої коопераційної мережі Women Tech Network, лише 17 % фахівців європейського інформаційно-технологічного сектору – жінки. При цьому, гендерний розрив в оплаті праці жінок та чоловіків складає 20 % на користь останніх [12]. Також, серед засновників технологічних стартапів ЄС жінки складають не більше 20 % (включно з тими, хто працював в команді зі співзасновниками-чоловіками) [13].

Goethe Institute та Є. Клепа порахували величину гендерного розриву в галузі громадських технологій, дослідивши добірку civic tech компаній з

усього світу і за відкритими джерелами (офіційні сайти, інтерв'ю, LinkedIn) шляхом виявлення кількості жінок та чоловіків у командах [14]. За підсумками їх аналізу, виявилось, що, на відміну від інших технологічних галузей, civic tech демонструє вищі показники гендерного паритету. 41 % співробітників цих компаній виявились жінками, а серед засновників представниці жіночої статі складають 29 % [14].

Автор наводить порівняння галузі civic tech з політикою: ніша громадянських технологій більш відкрита для жінок у порівнянні з політикою. Це пов'язано з вільним доступом до нової галузі, залежністю доступу переважно від навичок та компетенцій особи. Політика ж, на відміну від civic tech є широко представленою, високо конкурентною, закритою та зарегульованою нішею для самореалізації. Відповідно, станом на 19 вересня 2022 року, лише 30 жінкам з усього світу сьогодні вдається обійняти посаду голови країни або уряду [15]. Лише 13 країн мають жінку-главу держави, 15 країн мають жінку-главу уряду.

Українська civic-tech спільнота має цікаву особливість. Ця ніша є доволі молодою, мало відомою широкому загалу, тому вхід в неї є вільним, і не залежить від гендерної приналежності. До цієї спільноти активно долучаються фахівці з інших галузей, об'єднані прагненням виявити свою громадянську позицію, підтримати розвиток суспільства і долучитися до процесів реформування країни через розвиток ринку цифрових рішень для всіх.

Відповідно, українська ніша civic tech вже налічує декілька помітних на світовому рівні проектів, за розробкою яких стоять жінки. Прикладом розробника таких проектів з жіночої участі і керівництва є громадська організація «SocialBoost» – розробник IT-рішення для автоматизації бюджету участі «Громадський проект» під керівництвом молодої жінки. За кілька років існування «Громадського проекту» платформою скористались близько 5 млн людей з сотні міст України [14]. Іншим прикладом є платформа Dosvit від того ж розробника, яка дозволяє об'єднаній територіальній громаді без програмування, за готовим шаблоном, швидко створити зручний офіційний сайт з усіма необхідними за стосунками. Крім базових функцій, він дозволяє підключати готові додатки відповідно до потреб органу місцевого самоврядування: бюджет участі, мапу підприємств, відкритий бюджет, опитування, петиції. До нього можна доєднати зовнішні додатки від міста, громади або незалежних IT-спеціалістів [14, 16].

Також відомим на теренах України став проект TAPAS («Прозорість та підзвітність у державному управлінні та послугах») USAID/UK aid, який під керівництвом жінки працює над питаннями усунення корупції, відкриття державних даних та створення корисних продуктів для громади на їх основі [17].

Враховуючи ці здобутки жінок в сфері громадських технологій, слід визнати що потенціал технологій в основному використовується переважно чоловіками, адже саме чоловіки найчастіше виступають їх розробниками [18]. «Технології від чоловіків» рідко враховують гендерні підходи до користування

послугами різними гендерно-віковими групами, що робить їх скоріше універсалізованими, ніж орієнтованими на гендерно-вікові потреби. Це, в свою чергу, обмежує можливості користування послугами серед вразливих верств, що не мають відповідних навичок та можливостей оволодіти ними, або не мають доступу до них.

Цінність жіночої участі в розвитку цього ринку не можна недооцінювати. Значною гендерною особливістю використання та розвитку громадських ініціатив є схильність жінок формувати мережі. Там, де жінки мають доступ і здатність використовувати технології, розширюються можливості для пошуку інформації та отримання даних [19], створюються канали комунікації між різними групами людей, що дозволяє організовувати групи та мережі навколо вирішення проблемних питань.

Відповідно, вагомою роллю жінок у розвитку цього сектору є розбудова груп, формування мереж та поглиблення міжнародного співробітництва, що об'єднує зусилля та відкриває нові перспективи для проєктів громадських технологій, а також цієї галузі загалом.

Таким чином, гендерно-політичний мейнстрімінг у підтримці жіночої партисипації у використанні та створенні продуктів civic tech передбачає формування умов для забезпечення гендерної рівності в доступі та використанні таких продуктів через розробку політик, що підтримуватимуть жінок у такій діяльності, пріоритезують їх проєктні ініціативи, зокрема, відповідно до квотної політики. У розвитку публічних послуг, орієнтованих на технології, гендерна інтеграція потребує врахування гендерно-вікових потреб, цінностей та інтересів жінок, щоб досягти гендерно-збалансованої бази користувачів та розробників civic-tech.

Список використаних джерел:

1. Digital society: *Stiftung Mercator*. 2022. URL: <https://www.stiftung-mercator.de/en/what-we-work-on/digital-society>.
2. Knight Foundation on Civic Tech. 2013. URL: <https://www.slideshare.net/knightfoundation/knight-civitech>.
3. Die weltweit größte Petitionsplattform für gesellschaftliche Veränderung. 2022. URL: change.org.
4. Betterplace. 2022. URL: <https://betterplace.org>.
5. e-Дем. Місцеві петиції. 2022. URL: <https://petition.e-dem.ua/>
6. Diaspora. 2022. URL: <https://diasporafoundation.org/>
7. Спільнота практиків Despro. 2022. URL: <http://udl.despro.org.ua>
8. Fairbnb. 2022. URL: <https://fairbnb.coop>.
9. Opendatabot. 2022. URL: <https://opendatabot.ua>.
10. Prozorro. 2022. URL: <https://prozorro.gov.ua>.
11. Громадський проєкт. 2022. URL: <https://pb.org.ua>.
12. Women in Technology Statistics: Where are We? Womentech. 2022. URL: <https://www.womentech.net/en-us/women-technology-statistics>.
13. State Of D&I In European Tech. 2019. URL: <https://2019.stateofeuropeantech.com/chapter/diversity-inclusion/article/state-di-european-tech>.
14. Клепа Є. Технології державного значення: як жінки розвивають civic tech. *Goethe Institute*. 2022. URL: <https://www.goethe.de/ins/ua/uk/kul/sup/pdn/cts/21928745.html>.

15. Лише 13 країн мають жінку-главу держави, а 15 країн мають жінку-главу уряду. *UN Women*. 2022. URL: <https://www.unwomen.org/en/what-we-do/leadership-and-political-participation/facts-and-figures>.
16. Dosvit – платформа. 2022. URL: <https://dosvit.org.ua/>
17. TAPAS: Transparency and Accountability in Public Administration and Services. 2022. URL: <https://tapas.org.ua/en/about-project/>
18. Яреп К. Civic Tech Sisters: a program for young female leaders from Ukraine and Germany. 2020. URL: <https://www.betterplace-lab.org/en/civic-tech-sisters-a-program-for-young-female>
19. Women, technology and democracy survey. *National Democratic Institute for International Affairs (NDI)*. 2014. URL: <https://www.ndi.org/sites/default/files/WomenandTechnology%20-%20online%20version.pdf>.
20. Hupfer S., Mazumder S., Bucaille A., Crossan G. Women in the tech industry: Gaining ground, but facing new headwinds. Deloitte. 2021. URL: <https://www2.deloitte.com/us/en/insights/industry/technology/technology-media-and-telecom-predictions/2022/statistics-show-women-in-technology-are-facing-new-headwinds.html>.

МИКИТЕНКО В. В.,

голова наукової спільноти

*«Інститут економіки промисловості
НАН України» (м. Київ),*

доктор економічних наук, професор

СТАЛЕ ГОСПОДАРЮВАННЯ ЕНЕРГОСИСТЕМ ІЗ ЕЛЕМЕНТАМИ РОЗПОДІЛЕНОЇ ГЕНЕРАЦІЇ

За дев'ять місяців військової агресії РФ, паливно-енергетичний комплекс України, загалом, та Об'єднана енергетична система України, зокрема, понесли значних втрат і руйнувань, які обчислюються в масштабі на рівні 60,0 %. Серйозним викликом для держави стала проблема енергетичного забезпечення стійкого функціонування національного господарства та життєзабезпечення населення. Наразі, розв'язання критичних проблем у сфері відновлення та відбудови енергетичних й генеруючих систем – не забезпечено, відсутніх результатів у площині захисту життєзабезпечуючої системоутворюючої енергетичної критичної інфраструктури – не досягнуто. З цього, безперечно, суб'єктам управління різного рівня і господарювання необхідно зробити пріоритетним акцент у своїй діяльності на активізацію розвитку потужностей енергосистем із розподіленої генерації, серед яких, найбільш популярними є технології генерації на базі *відновлювальних джерел енергії* (ВДЕ) та системи когенерації (одночасно виробляється електроенергія та тепло) – тобто, водню, нарощення вітру та сонця, відповідно, потужностей офшорної енергетики.

Похідною направленістю наслідків нарощення масштабів *розподіленої генерації* (РГ) – є вдосконалення й регенерація існуючих і створення нових систем генерації, передачі та розподілення електроенергії. Основною

проблемою у цій площині, з точки зору екології та енергетики, наразі, є втрати електроенергії (чим вони більші, тим більше природних ресурсів витрачається дарма). До того ж, обсяги енерговтрат щільно пов'язані з тарифами на електроенергію. Тож, вказане передбачає подальше масштабне впровадження нових адаптивних технічних рішень в систему передачі та розподілу електроенергії, що працюють через систему інтелектуальних лічильників, встановлених в точках споживання – задля інформування про обсяги енергоспоживання, коригуючи використання електрообладнання в часі і розподіляючи електроенергію в залежності від потреб. В Україні достатньо розвинуті технології, впроваджуються інформаційні та діагностичні системи, сучасні засоби вимірювань й управління. Проте, під час військової агресії перед споживачами постав вибір, за умов руйнації енергосистем і систем генерації: орієнтуватися на централізовані джерела або використовувати автономну енергетику. Тож, пріоритет належить РГ на основі активного використання альтернативних джерел енергії. Для сталого господарювання як ОЕСУ, так і певної енергосистеми РГ, а також забезпечення максимальних показників ефективності підключення конкретного локального джерела живлення до ОЕСУ – слід було б в межах певної Підсистеми (для прикладу, *Підсистеми простору реалізації дії системи сталого господарювання (ССГ)*), яку розбудувати за форматом Національної системи сталого господарювання [1-2], інкорпорованої до системи сталого господарювання енергосистеми із елементами РГ, розробити чотири специфічних механізми:

1) У першу чергу слід розв'язати та реалізувати комплексну оптимізаційну задачу, яка б враховувала як параметри налаштування конкретного енергоблоку (вихідні дані), так і цілі та межі самої системи електропостачання. При цьому, суб'єктам управління мати на увазі та необхідно враховувати взаємозалежність і взаємовплив РГ та ЕТК. Тобто, сформування та реалізація дії *механізму взаємозалежності та взаємовпливу (the mechanism of interdependence and mutual influence – M_I-MI)*. Зазначений системоутворюючий регулятор має передбачати:

а) попередню розробку та реалізацію (адаптацію) низки заходів щодо запобігання можливому негативному впливу:

– зовнішніх та внутрішніх факторів різної природи (суспільно-політичних, військово-економічних, а також фінансово-економічних, виробничих, соціетальних) на стійкість функціонування як ОЕСУ, так і енергосистеми РГ;

– діяльності конкретної енергосистеми РГ на режими функціонування вже існуючих електромереж;

б) визначення об'єктів локалізації зусиль за певними центрами розміщення, внаслідок інкорпорації до ОЕСУ певного типу РГ із урахуванням також можливості використання додаткових акумуляторних батарей;

в) обрахування витрат для досягнення достатнього рівня ефективності використання як теплової, так і електричної енергії, одночасно, в якості ключових джерел розподіленої генерації.

2) Суб'єктам управління ОЕСУ та господарювання РГ слід, виконуючи цільові функції зі стратегування (необхідною є розробка та реалізація дії *механізму стратегування – M_S*):

а) узгодити між собою етапи реалізації перспективного плану з розвитку електромереж для забезпечення їх стійкості та сталого господарювання енергосистем, як в межах окремої енергосистеми із розподіленої генерації (в умовах нарощення масштабів загроз і ризиків різної природи), так і в межах ОЕСУ;

б) розробити та реалізувати на практиці управління відповідний комплекс заходів (диспетчеризації й проведення алармового моніторингу; визначення обсягів і кількості потужностей енергосистем РГ задля забезпечення ОЕСУ достатніми резервними, маневровими потужностями та системами акумулювання енергії).

3) Для забезпечення паралельної роботи РГ із об'єднаною енергосистемою (у штатному режимі), слід врахувати переваги використання певної енергосистеми РГ саме для компенсації пікових навантажень із точки зору економічної ефективності та підвищення коефіцієнта готовності РГ установки. Техніко-економічні порівняння варіантів автономного живлення та паралельної роботи РГ із об'єднаною мережею свідчать про перевагу саме другого варіанту з точки зору окупності. Подальше застосування при впровадженні енергосистем із елементами РГ положень такої концепції приєднання дозволить підвищити надійність загальних систем енергетики із меншими інвестиціями та з суттєвими термінами скорочення окупності установок розподіленої генерації. Слід мати на увазі, що такий підхід позитивно впливатиме і на експлуатаційні витрати, включаючи забезпечення меншої зношеності обладнання як РГ, так і ОЕСУ.

Визнаючи найбільш адекватними положення концепції «внутрішнього» підходу до впровадження РГ в енергогосподарстві, визнаємо наступне: процеси та параметри, які спостерігаються в системі внутрішнього електропостачання – є відправною точкою для побудови принципів прийняття управлінського й технологічного рішення при запровадженні енергосистем із елементами РГ. Тож, третім механізмом має стати – *механізм параметричної оптимізації засобів розподіленої генерації в структурі локальних електротехнічних комплексів (the mechanism of parametric optimization of means of distributed generation in the structure of local electrical engineering complexes – M_PO_{DG})*. Слід мати на увазі, що основне завдання розробки алгоритмів оптимізації параметрів РГ на етапі проектування енергосистеми полягає в можливості його практичної реалізації для різномірних задач різного ступеня складності та множинності поставлених цілей. Тож, структурну диференціацію процедур параметричної оптимізації засобів розподіленої генерації в структурі локальних електротехнічних комплексів – маємо провадити за етапами, кожен із яких може бути адаптований до певних умов функціонування РГ та конкретного завдання, яке буде передбачено за

результатами її реалізації на практиці. При цьому, при реалізації дії механізму $M_{PO_{DG}}$ в межах системи сталого господарювання (ССГ) РГ слід мати на увазі, що отримати (передбачити) «незмінну у часі» діаграму навантаження споживачів електроенергії, практично, неможливо. Однак, якщо забезпечити злагоджене використання зовнішніх джерел живлення та засобів РГ при активному застосуванню інструментарію алармових комунікацій, то, відповідно, можна підвищити рівень рівномірності схем навантажень в електричних мережах.

4) Четвертим механізмом в межах підсистеми простору реалізації дії ССГ РГ – має стати механізм нормативно-правового й фінансового забезпечення – себто, *regulatory and financial support mechanism – M_R-FS*. Його застосування передбачає виконання низки важливих неоднорідних завдань різного ступеню складності й комплексності у контексті досягнення чітко визначених цілей. Зокрема, це:

а) фінансове заохочення для розвитку малих виробників електроенергії з ВДЕ («зелений тариф» або інші інструментарій);

б) удосконалення законодавчої бази та забезпечення сприятливих умов для розвитку енерго-кооперативів;

в) гарантування спрощеного підключення до мережі для різних неприбуткових форм об'єднань громадян (кооперативів, ОСББ) і отримання ними «зеленого тарифу» за спрощеною процедурою;

г) вільний доступ до пільгового фінансування проектів зі встановлення систем РГ для приватних домогосподарств, малого та середнього бізнесу;

д) реалізація стимулюючих програм для фізичних і юридичних осіб, які купують дахові СЕС та інші розподілені потужності відновлюваної енергетики;

ж) реалізація державних програм, які забезпечують: системне ефективне інтегрування об'єктів РГ до ОЕСУ; підтримку для встановлення дахових СЕС та ін. розподілених потужностей відновлюваної енергетики на державних установах;

з) виконання процедур із під'єднання та забезпечення низької вартості підключення для домогосподарств, малого та середнього бізнесу.

Список використаних джерел:

1. Микитенко В. В. Формалізація базових типів систем сталого господарювання. *Менеджмент XXI століття: глобалізаційні виклики*: матер. VI Міжнар. наук.-практ. конф. Полтава: Полтавський державний аграрний університет, 2022. С. 580-584.
2. Микитенко В. В. Типізація систем сталого господарювання та формалізація їхніх базових моделей. *Наука та наукознавство*. Київ: ДУ ІДНТПІН ім. Г. М. Доброва НАН України, 2022. № 9 (115). С. 21-35.

МИРОНЕНКО М. А.,
учений секретар
Науково-дослідного та
конструкторсько-технологічного
інституту трубної промисловості
імені Я. Ю. Осади,
кандидат технічних наук, доцент
КОРОЛЬ Р. М.,
Науково-дослідного та
конструкторсько-технологічного
інституту трубної промисловості
імені Я. Ю. Осади,
кандидат технічних наук
РЯБЕЦЬ М. А.,
здобувач вищої освіти
Міжрегіональної Академії
управління персоналом

РОЗВИТОК НАУКОВО-ДОСЛІДНОЇ УСТАНОВИ ДЕРЖАВНОЇ ФОРМИ ВЛАСНОСТІ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ ЗА ПІДСУМКАМИ ДРУГОГО КВАРТАЛУ 2022 РОКУ

Державне підприємство «Науково-дослідний та конструкторсько-технологічний інститут трубної промисловості ім. Я. Ю. Осади (скор. ДП «НДТІ»)), засноване на державній власності 29 грудня 1937 року і нині підпорядковане Міністерству економіки України.

Станом на 01 липня 2022 року до складу інституту входять:

- адміністративно-управлінські підрозділи;
- 3 науково-дослідних підрозділи;
- міжрегіональний науково-інженерний центр обґрунтування вимог до якості труб, балонів, іншої металопродукції та забезпечення їх нормативною документацією;
- науково-інженерний центр з випробування труб, балонів, іншої продукції і матеріалів;
- центр технічного забезпечення євроінтеграції в металургійній та енергетичній галузях України ENtoUA-VNITI;
- сектор технології і виробництва виробів спеціального призначення.

Кадровий потенціал ДП «НДТІ» наведено у таблиці 1.

Згідно з нею, середня кількість працівників складає понад 50 осіб. Такої чисельності достатньо для виконання співробітниками науково-дослідних робіт, запланованих на 2022 рік. Середній вік працівників складає 55 років.

Таблиця 1

Показник кадрового складу	Кіл-ть осіб
Середня кількість всіх працівників	53
<i>Із них:</i>	
жінок	32
чоловіків	21
кандидатів наук	3
Кількість молодих працівників (віком до 35 років)	1
Приймають участь у виконанні НДР	31
Із них винахідників та раціоналізаторів	23
Загальна кількість пенсіонерів	31
Мають повну вищу освіту	40
Кількість керівників наукових підрозділів	9

Автори неодноразово висвітлювали питання господарсько-економічної та наукової діяльності науково-дослідної установи. Зокрема, у роботі [1] головну увагу зосереджено на питаннях стратегічного розвитку підприємства, а у роботі [2] приділено увагу питанням поточної ситуації на підприємстві, зокрема за 1 квартал 2022 року.

Далі зупинимось на висвітленні питань, пов'язаних з особливостями господарської діяльності ДП «НДТ» в умовах початку активної фази неприхованої воєнної агресії щодо України з боку північно-східних сусідів (Російської Федерації та її сателіта Білорусі).

За результатами діяльності інституту за 2 квартал 2022 року чистий дохід від реалізації продукції склав 208 тис. грн., що менше планового показника на 2077 тис. грн.

Чистий фінансовий результат – збиток в сумі 467,0 тис. грн., а планувався прибуток 14,0 тис. грн.

Витрати на оплату праці в порівнянні з планом менші на 915,0 тис. грн. через запровадження на підприємстві скороченого графіку роботи з метою економії.

Капітальні інвестиції в 2 кв. 2022 р. дорівнюють нулю через брак коштів (план – 45 тис. грн.).

За результатами діяльності інституту в 2 кв. 2022 року дохідна частина складає в сумі 678,0 тис. грн., що менше запланованої на 2185 тис. грн.

Чистий дохід від реалізації продукції в 2 кв. 2022 р. отримано в сумі 208,0 тис. грн., що на 2077,0 тис. грн. менше запланованого показника на 2 кв. 2022 року через зменшення замовлень з боку трубних підприємств України і тимчасового призупинення роботи цих підприємств через військову агресію РФ.

Споживачами наукової продукції підприємства є вітчизняні виробники металопродукції.

Відповідно до діючого законодавства України – ст. 97 Кодексу Законів про працю, ст. 15 Закону «Про оплату праці», ст. 7 Закону «Про колективні договори і угоди» та колективного договору п. 3.1 Розділу III адміністрація інституту самостійно, через колективний договір визначає форми і системи оплати праці, норми праці, розцінки, тарифні сітки, ставки, схеми посадових окладів, розмір доплат, премій, винагород та інших заохочувальних, компенсаційних і гарантованих видів виплат згідно затверджених положень з обов'язковим збереженням норм і гарантій, передбачених законодавством, галузевою угодою і колдоговором.

Всі системи оплати праці та преміювання, положення з виплати заохочувальних та компенсаційних виплат, штатні розклади затверджуються директором інституту, узгоджуються профспілкою і є невід'ємною частиною колективного договору.

Середня кількість працівників в інституті у 2 кварталі 2022 року становила 53 особи, середньооблікова кількість штатних працівників – 49 осіб.

За підсумками роботи за 2 квартал 2022 року витрати на оплату праці усіх працівників склали 490,0 тис. грн. За такий же період 2021 року ФОП всіх працівників склав 2141,0 тис. грн. Зменшення витрат на з/плату в порівнянні з планом на 915,0 тис. грн. виникло через запровадження скороченого графіку роботи на підприємстві.

Основна заробітна плата відповідає окладній (тарифній) частині оплати праці і формується на основі діючої в ДП «НДТІ» єдиної тарифної сітки.

За 2 квартал 2022 року розмір мінімальної зарплати в інституті завжди відповідав законодавчо встановленому мінімуму, а при розрахунку окладної частини заробітної плати були застосовані коефіцієнти росту прожиткового мінімуму, встановленого законодавчо.

Середньомісячна заробітна плата працівників становила в звітному періоді 3082,0 грн., в 2 кв. 2021 року – 6372 грн. (зменшилась на 52 %). Менша в порівнянні з запланованою (8216,0 грн.) на 62 % через скорочений графік роботи підприємства.

Відрахування на соціальні заходи сплановані згідно розміру витрат на оплату праці та Закону України від 08.07.2010 року № 2464-VI «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне страхування» та відповідного класу професійного ризику виробництва і складають 122,0 тис. грн. в звітному періоді.

Сума податків до державного бюджету (ПДВ) в 2 кварталі 2022 р. становить 175,0 тис. грн., що на 379,0 тис. грн. менше ніж заплановано, в порівнянні з планом за рахунок зменшення податку на додану вартість на 329,0 тис. грн. по причині зменшення загального об'єму реалізації науково-технічної продукції, а також податку на доходи фізичних осіб і військового збору через зменшення витрат на оплату праці.

Місцеві податки сплачено в сумі 72,0 тис. грн., що на 695,0 тис. грн. менше ніж заплановано.

Єдиного внеску на загальнообов'язкове соціальне страхування сплачено 75,0 тис. грн.

Загальна сума виплат на користь держави в звітному періоді складає 322,0 тис. грн.

Капітальні інвестиції у 2 кварталі 2022р. не здійснювались через брак коштів.

Заходи, спрямовані на покращення діяльності підприємства полягають у збільшенні обсягів виробництва науково-технічної продукції (скор. НТП).

По-перше, збільшення обсягів НТП планується за рахунок:

- розширення випуску та освоєння виробництва нових видів наукоємної металопродукції в підрозділах інституту (труб, балонів та ін.);

- активізації роботи та налагодження більш тісних контактів з іноземними виробниками труб;

- активізації роботи з найбільшими державними компаніями й підприємствами: ДП НАЕК Енергоатом, Нафтогаз, Укрзалізниця та ін., в частині контролю якості продукції, що купується, участі в програмі імпортозаміщення й стандартизації в перехідний період.

По-друге, здійснення низки заходів щодо зменшення собівартості за рахунок скорочення споживання електроенергії при модернізації існуючих ТП в частині заміни трансформаторів на менш потужні з меншими втратами.

Список використаних джерел:

1. Король Р. М., Мироненко М. А. Основні аспекти стратегічного планування в умовах державного науково-дослідного підприємства. Інноваційна діяльність та економічна безпека підприємств: колективна монографія. Дніпро: Пороги, 2017. С. 173-182.
2. Мироненко М. А., Король Р. М., Рябець М. А. Розвиток науково-дослідної установи державної форми власності в Україні за підсумками першого кварталу 2022 року. Science, development and the latest development trends. Proceedings of the XXXV International Scientific and Practical Conference. Paris, France. 2022. Pp. 164-170 URL: <https://isg-konf.com/science-development-and-the-latest-development-trends/>

МІРОШНИЧЕНКО А. С.,

здобувач вищої освіти

Дніпропетровського державного

університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

ВИСОЦЬКИЙ О. Ю.,

професор кафедри міжнародних відносин

та соціально-гуманітарних дисциплін

Дніпропетровського державного

університету внутрішніх справ,

доктор політичних наук, професор

СОЦІАЛЬНИЙ ДІАЛОГ В УКРАЇНІ: РЕАЛІЇ СЬОГОДЕННЯ

Країни, що мають на меті вступити до Європейського союзу повинні акцентувати увагу на розвитку політики та соціалізації. Україна отримала статус кандидата на вступ до ЄС, а отже наша основна ціль – це вивчення досвіду країн ЄС щодо здійснення соціального діалогу.

Процес європейської інтеграції України і розбудова відносин з новими державами – колишніми радянськими республіками – на основі свідомого підходу до національних інтересів, тобто досягнення стандартів добробуту рівня країн ЄС, висувають перед дослідниками проблему прискіпливого аналізу чинників та можливих наслідків розширення складу активних учасників соціального діалогу. Отже, на часі – політологічний аналіз взаємовпливу і взаємообумовлення рівня економічного розвитку суспільства, його соціальних стандартів і загального рівня добробуту громадян, консолідації неурядових акторів – учасників соціального діалогу, а також внутрішньодержавних процесів, демократична перспектива яких прямо залежить від ступеня інтегрованості суб'єктів, що впливають на досягнення соціальної злагоди [1, с. 75].

На жаль, в Україні відбувається підміна понять, причина плутається з наслідками. Результат – сталою залишається доктрина основ політики державного соціального забезпечення, незважаючи на досвід країн ЄС, де в державній політиці на першому плані саме принципи заохочення населення активного трудового віку, посилення його мотивації до праці. Звідси – забезпечення заможної старості і наповнення бюджету державного пенсійного фонду, державного фонду соціального захисту інвалідів, інших фондів державного соціального страхування. Звідси ж і початок нових відносин у сфері праці, які, стаючи обов'язковим предметом соціального діалогу, виходять з-під жорсткого державного регулювання, перетворюються на запоруку соціальної злагоди і стабільності [1, с. 76].

Одна з умов функціонування соціального діалогу – це наявність інститутів, які за своєю суттю є цілісністю правових форм здійснення соціального діалогу між уповноваженими суб'єктами, що представляють роботодавців, працівників та державні органи [2, с. 38].

Система соціального діалогу в Україні має чітко підпорядковану ієрархічну структуру: вихідними для соціальних партнерів нижчого рівня є рішення, прийняті на вищих рівнях соціального діалогу [2, с. 41].

Новий вимір соціального діалогу, включаючи принципи інклюзивності, підзвітності та демократичного управління збагачується новими принципами:

1. Безперервності (передбачає постійне здійснення соціального діалогу в усіх його формах (консультації, моніторинг, аналіз, вироблення пропозицій, обговорення, прийняття спільних рішень).

2. Відповідальності (взяті зобов'язання потребують повного їх виконання).

3. Відкритості (усі правила мають бути чіткими, зрозумілими, однозначними; кожен учасник відкрито демонструє власну позицію й надає інформацію про результати діяльності).

4. Автономії (учасники договірному процесу є незалежними, вільними від будь-якого незаконного примусу, мають власні інтереси й зобов'язання; права та інтереси кожного партнера визнаються іншою стороною діалогу).

5. Верховенства цінності права людини на якісне і здорове життя (будь-які рішення, соціальні проекти, що можуть зашкодити життю людини прямо чи опосередковано не можуть бути прийнятими до виконання соціальними партнерами).

6. Соціальної безпеки та розвитку (усі проекти, рішення мають бути спрямовані на розвиток, неможна звужувати права будь-якого соціального партнера; прагнення усіх учасників мають бути гармонізовані; дії учасників сприяють консолідації суспільства) [3, с. 46-47].

Окремо зосередимо увагу на рівнях соціального діалогу за цифрової економіки. Автори виокремили шість рівнів: наднаціональний (міжнародний), національний (державний), регіональний, галузевий, виробничий. Нажаль відповідно до законодавства України, лише чотири з названих рівнів віднесено до сфери дії договірного регулювання: національний (державний), регіональний, галузевий та виробничий. Таким чином, нівелюються можливості використання потенціалу соціального діалогу на міжнародному рівні, що дозволило б гармонізувати трудове законодавство, наблизити практики у сфері договірних відносин, тощо між Україною та європейськими країнами. Крім того, застарілі норми Закону України «Про колективні договори і угоди» стримують запровадження цифрової моделі соціального діалогу [3, с. 47].

Отже, у період сьогодення в Україні проблема соціального діалогу постає однією із перших та базових. З вище написаного можемо зробити такий висновок, що без модернізації соціального діалогу з урахуванням сучасних економічних та суспільних викликів покращення (реформування) соціальних відносин вбачається ускладненим.

Список використаних джерел:

1. Давиденко В. Соціальний діалог: проблема досягнення стандартів Євросоюзу. *Політичний менеджмент*. № 2. 2006. С. 67-77.
2. Петрос О. М. Соціальний діалог як інститут державного управління: навч.-метод. матеріали. Київ: НАДУ, 2013. 84 с.
3. Поплавська О. Соціальний діалог в Україні: стан, ефективність, перспективи розвитку в цифровій економіці. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Вип. 26. 2019. С. 44-49.

МОСКВИЧОВА Д. А.,
здобувач вищої освіти
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

СУЧАСНИЙ СТАН ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ НАДАННЯ АДМІНІСТРАТИВНИХ ПОСЛУГ В УКРАЇНІ

Однією із вихідних засад сучасного реформування територіальної організації влади в Україні є забезпечення надання ефективних адміністративних послуг. Адже, Україна, йдучи обраним шляхом інтеграції до європейської спільноти, має відповідати світовим вимогам не лише в галузі економіки, але й у соціальній сфері, зокрема розвивати інститут демократії, надавати соціальні гарантії та послуги для громадян тощо. Наша держава проголошує про «сервісний» характер своєї діяльності, за якою права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави, а держава відповідає перед людиною за свою діяльність.

Хотілося б підкреслити, що у ст. 1 Конституції України [1] наша держава також проголошена соціальною державою, отже пріоритетом сучасної політики та державного регулювання в першу чергу є соціальна направленість, що відіграє в наш час досить важливу роль. В сучасних умовах реформування територіальної організації влади в Україні органи публічної адміністрації мають спрямувати свою діяльність на забезпечення комфортних і доступних умов для отримання приватними особами адміністративних послуг. Адже за якістю цих послуг можна прослідкувати про ступінь турботи держави за кожним громадянином, про рівень задоволення його прав і свобод, про забезпечення поваги та гідності до кожного. Реалізація цього завдання є особливо актуальною для України на сучасному етапі її розвитку, де система надання адміністративних послуг не завжди є прозорою, раціональною та оперативною.

Правове регулювання надання адміністративних послуг в Україні регламентується спеціальним Законом «Про адміністративні послуги» [2]. Інституційною системою надання цих послуг є центри надання адміністративних послуг (ЦНАП) в Україні. Слід підкреслити, що саме за допомогою держави має бути створена ефективна та різнопланова система діяльності Центрів надання адміністративних послуг. Крім того, побудова в сучасній Україні правової демократичної соціальної держави з ефективною ринковою економікою, розвиток громадянського суспільства потребують вирішення багатьох актуальних правових питань щодо визначення статусу Центру надання адміністративних послуг.

Щодо функціонування ЦНАП в Україні в сучасних умовах, то слід зазначити, що у переважній більшості ЦНАП ще неможливо отримати популярні адміністративні послуги: паспорти, реєстрацію місця проживання, реєстрацію бізнесу, реєстрацію нерухомості, реєстрацію земельних ділянок,

послуги щодо будівництва, соціальні адміністративні послуги. Такий стан речей пояснюється достатньо просто – надання всіх найпоширеніших послуг залишають за собою місцеві ради та районні державні адміністрації, які утворюють ЦНАП та передають їх виконання відповідним територіальним підрозділам органів виконавчої влади [3, с. 16].

Ще одним із найважливіших питань діяльності ЦНАП є проблема створення та розбудова «відомчих центрів надання послуг» замість єдиних центрів. Наприклад, Міністерство внутрішніх справ України замість передачі своїх послуг до центрів надання адміністративних послуг створює власні центри для надання послуг, зокрема з реєстрації та перереєстрації транспортних засобів. Подібну тактику, шляхом утворення посередника у вигляді державного підприємства, використовує й Державна міграційна служба України, зокрема, під час надання адміністративної послуги з видачі громадянам документів для виїзду за кордон. Зараз цю адміністративну послугу надає Державне підприємство «Документ» [4]. Існування таких посередників, як ДП «Документ», призводить до суттєвих ризиків зростання системної корупції та стягнення нових необґрунтованих платежів зі суб'єктів звернення. У зв'язку з цим створені в містах і районах ЦНАПи позбавлені можливості надавати зазначені адміністративні послуги, що користуються великим попитом у громадян.

Потребує вирішення й проблема щодо доступу суб'єктів звернення до адміністративних послуг із використанням ІТ-технологій. Відсутність необхідної нормативно-правової та нормативно-технічної бази, зокрема щодо надання адміністративних послуг в електронній формі, а також єдиних стандартів, протоколів і регламентів взаємодії суб'єктів електронного урядування, невідповідність їх міжнародним стандартам, відсутність або неналежне функціонування єдиної загальнодержавної системи електронного документообігу унеможливають створення єдиного реєстру адміністративних послуг, які надаються органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування [5, с. 59]. Існуючий Єдиний веб-портал адміністративних послуг залишиться незатребуваним, оскільки в ньому будуть відсутні найбільш популярні та затребувані адміністративні послуги.

До інших проблем, які впливають на функціонування ЦНАП, слід віднести такі: 1) чимало ЦНАП не мають затверджених документів, що регулюють їхню діяльність; 2) частина центрів не дотримуються вимог Закону України «Про адміністративні послуги» в частині режиму роботи ЦНАП; 3) низка міських рад допускає паралельний прийом документів поза ЦНАП; 4) наявність черг та недостатність консультувань з питань надання адміністративних послуг; 5) іноді в центрах від суб'єктів звернення вимагають додаткові, не передбачені законодавством документи для надання адміністративної послуги та пропонують самостійно погоджувати документи в інших органах державної влади, органах місцевого самоврядування; 6) низький рівень поінформованості населення з питань надання адміністративних послуг; 7) не налагоджено процес підвищення компетентності адміністраторів ЦНАП,

методичного та методологічного забезпечення діяльності ЦНАП [6, с. 16]. Проте такі випадки всі мають бути підтвердженими доказами, фактичними даними, реальними прикладами, судовими позовами тощо.

Отже, сьогодні вкрай необхідно внести відповідні зміни до нормативно-правових актів, що регулюють питання надання адміністративних послуг у відповідних сферах, з метою організації надання адміністративних послуг через центри їх надання, а також прийняти ті нормативно-правові акти, які дають змогу удосконалити та уніфікувати процедуру надання адміністративних послуг. Разом із тим, серед позитивних моментів слід зауважити щодо розширення переліку адміністративних послуг до майже 300, що свідчить про покращення роботи ЦНАП, наближення їх до європейських стандартів.

Список використаних джерел:

1. Конституція України від 28.06.1996 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>.
2. Про адміністративні послуги: Закон України від 06.09.2012 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5203-17#Text>.
3. Ільчанинова Н. І. Адміністративні послуги як важлива складова діяльності органів публічного управління: понятійно-категоріальний апарат. *Право та державне управління*. 2018. № 1 (30). Т. 2. С. 16-21.
4. Державне підприємство «Документ». Офіційний сайт Дежавної міграційної служби. URL: <https://dmsu.gov.ua/news/dms/12770.html>.
5. Жук Ю. М. Надання адміністративних послуг населенню: зарубіжний аспект. *Ефективність державного управління*. 2016. Вип. 1-2 (1). С. 59-68.
6. Ільчанинова Н. І. Адміністративні послуги як важлива складова діяльності органів публічного управління: понятійно-категоріальний апарат. *Право та державне управління*. 2018. № 1 (30). Т. 2. С. 16-21.

МУДРАК Р. П.,
завідувач кафедри економіки
Уманського національного
університету садівництва,
доктор економічних наук, професор

ГЛОБАЛІЗАЦІЯ: ВІДКРИТІСТЬ ЕКОНОМІКИ ТА ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА

Глобалізація є цивілізаційним феноменом виникнення якого є цілком природним результатом еволюції суспільного виробництва. Кумулятивне накопичення кількісних перетворень у міжнародних відносинах, що демонстрували зростаючу динаміку в другій половині ХХ ст. та особливе прискорення наприкінці 90-х рр. ХХ ст., сформували нову якість – такий рівень взаємозв'язку та взаємопроникнення національних економік, який означав небачену до цього взаємозалежність.

Матеріальною основою таких змін є поглиблення міжнародного поділу праці, як безальтернативної умови раціонального використання відносно обмежених ресурсів та підвищення продуктивності праці. Без чого неможливо забезпечити збільшення обсягів суспільного виробництва у відповідь на зростаючі потреби населення планети.

Зовнішніми ознаками таких змін є безпрецедентне посилення транскордонного руху товарів, послуг, капіталу, небачене розширення господарської діяльності резидентів за межі економічної території їх держав, усезростаюча необхідність розрахунку не лише валового внутрішнього, але й валового національного продукту, введення в економічний обіход термінів «мала відкрита економіка», «велика відкрита економіка» і т.д.

Інституційна підтримка глобалізаційних перетворень здійснюється авторитетними міжнародними організаціями. Насамперед, такими як Світова організація торгівлі, Міжнародний валютний фонд, Світовий банк та ін. Їх головні функції:

- просування ідеї фритредерства;
- нормативне забезпечення міжнародного співробітництва;
- виконання ролі арбітра при вирішенні суперечок тощо.

Членство в даних організаціях, окрім бонусів у вигляді полегшення доступу до закордонних ринків товарів, послуг і капіталу, вимагає визнання примату міжнародного права над національним законодавством. Що можна трактувати, як ризик звуження економічного суверенітету національного уряду та, за певних обставин, загрозу економічній безпеці держави. Наприклад, в 2008р. Україна, набувши членства у СОТ, в числі іншого зобов'язалася скоротити експортне мито на насіння соняшнику із 17 до 10 % [1]. Проте, слід нагадати, що саме введення 23 %-го мита на експорт насіння соняшнику в 1999р. дозволило зупинити кризу у вітчизняній олійно-жировій галузі та вивести Україну у світові лідери по виробництву соняшникової олії.

Відкритою вважається економіка в переліку інституційних секторів якої присутній «закордонний сектор». Відтак, ступінь залученості національної економіки до глобальної можна оцінити за допомогою показника «відкритість економіки»:

$$VI = \frac{(E + I) \cdot K_{\frac{r}{d}}}{ВВП} \cdot 100\% , \quad (1)$$

де: VI – відкритість економіки, %;

E – експорт товарів і послуг, млн. дол. США;

I – імпорт товарів і послуг, млн. дол. США;

$K_{\frac{r}{d}}$ – середній курс гривні до долара США, грн. за 1 дол.;

$ВВП$ – валовий внутрішній продукт, млн. грн. [2].

Наказом Міністерства економічного розвитку і торгівлі України «Про затвердження Методичних рекомендацій щодо розрахунку рівня економічної безпеки України» № 1277 від 29 жовтня 2013 р. унормовано шкалу значень індикатора зовнішньоекономічної безпеки «відкритість економіки»:

- оптимальний – 75 %;
- задовільний – 85 %;
- незадовільний – 90 %;
- небезпечний – 95 %;
- критичний – 100 % [2].

Порівняємо фактичні значення рівня відкритості економіки України та окремих розвинутих країн світу (табл. 1).

Таблиця 1

Рівень відкритості економіки України та окремих розвинутих країн світу, %*

Країна	Рік										
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
США	28,2	30,8	30,7	30,0	30,0	27,8	26,6	27,2	27,6	26,4	23,4
Велика Британія	58,3	62,4	61,1	60,9	58,0	55,9	58,1	61,4	62,3	62,9	56,4
Німеччина	79,9	85,2	86,5	85,1	84,6	86,2	84,8	87,2	88,4	87,6	81,1
Франція	54,9	58,8	59,7	59,8	60,5	61,8	61,1	63,0	64,4	64,1	54,9
Японія	28,5	30,2	30,5	34,0	37,4	35,4	31,3	34,4	36,6	35,2	31,4
Канада	60,2	62,5	62,6	62,2	64,4	66,2	65,4	65,1	66,4	65,4	60,8
Китай	50,7	50,7	48,3	46,7	44,9	39,5	36,9	37,6	37,6	35,9	34,6
Україна	95,7	104,8	102,6	94,0	100,7	107,8	105,5	104,0	99,2	90,5	79,2

*розраховано автором за даними [3], [4], [5]

Як бачимо, лише Україна має найбільший рівень відкритості економіки. І це вказує на наявність структурних диспропорцій в системі її суспільного виробництва. Адже за рівнем економічного розвитку Україна сильно відстає від решти представлених країн. Із представленою в табл. 1 ряду розвинутих країн, лише Німеччина виділяється самими високими значеннями аналізованого показника. Проте більш детальний аналіз дав змогу з'ясувати, що, наприклад, в 2021р. 58,9 % усього німецького експорту припадало на країни ЄС. Те ж саме стосується і німецького імпорту – в 2021 р. 57,1 % в його структурі теж припадало на країни ЄС [6]. Тобто, по суті, було рухом продукції в рамках внутрішнього ринку.

Порівняння фактичних значень аналізованого показника для України та ряду найбільш розвинутих країн світу вказує на наявність серйозних проблем в економіці нашої країни. Суть цих проблем полягає у надмірній залежності української економіки від кон'юнктури зовнішнього ринку та слабкому розвитку внутрішнього ринку. Справедливість такого висновку підтверджується наслідками глобальної фінансової кризи 2008-2009 років: падіння української економіки було найбільшим серед усіх країн, які охопила криза – мінус 15 % ВВП. Натомість країни з добре розвинутими внутрішніми ринками постраждали значно менше.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про ратифікацію Протоколу про вступ України до Світової організації торгівлі» № 250-VI від 10.04.2008 р. *Урядовий кур'єр*. 2008. № 73.
2. Наказ Міністерства економічного розвитку і торгівлі України «Про затвердження Методичних рекомендацій щодо розрахунку рівня економічної безпеки України» № 1277 від 29.10.2013 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1277731-13#n136>.
3. Exports of goods and services (current US\$). URL: <https://api.worldbank.org/v2/en/indicator/NE.EXP.GNFS.CD?downloadformat=excel>.
4. Imports of goods and services (current US\$). URL: <https://api.worldbank.org/v2/en/indicator/NE.IMP.GNFS.CD?downloadformat=excel>.
5. GDP (current US\$). URL: <https://api.worldbank.org/v2/en/indicator/NY.GDP.MKTP.CD?downloadformat=excel>.
6. Order of rank of Germany's trading partners URL: https://www.destatis.de/EN/Themes/Economy/Foreign-Trade/Tables/order-rank-germany-trading-partners-xls.xlsx?__blob=publicationFile.

МУНЬКО А. Ю.,

доцент кафедри управління

та адміністрування

Дніпропетровського державного

університету внутрішніх справ,

кандидат наук з державного управління

ФІНАНСОВІ ІНСТРУМЕНТИ РОЗВИТКУ ГРОМАД: ПЕРЕВАГИ ТА ЗАПОБІЖНИКИ ЗАСТОСУВАННЯ

Незважаючи на досвід застосування фінансових інструментів для підтримки розвитку громад та територій, який уже накопичився, органи державної виконавчої влади та місцевого самоврядування все ще стикаються з труднощами щодо розумінням того, як створити або як правильно та ефективно користуватися фінансовими інструментами.

Хоча фінансові інструменти можуть відігравати значну роль у створенні проєктів розвитку громади, а реалізація деяких, взагалі, неможлива без них, природа фінансових інструментів радикально відрізняється від грантів, оскільки це борговий інструмент. Це значно обмежує сферу застосування фінансових інструментів. Їх можна використовувати лише для кращого розрізнення інтервенцій, які є «банківськими», тобто де капітал можна відновити після реалізації проєкту або за рахунок доходів, отриманих від реалізованого проєкту, або опосередковано за рахунок заощаджень. Деякі типи інфраструктури можуть використовувати тіньове ціноутворення через непрямі платежі від державного сектору для монетизації вигоди від проєкту. Однак, це складно і можливо лише в рідкісних і дуже жорстких умовах та залежно від чинного національного законодавства – взагалі, неможливим.

Фінансові інституції (організації) є передусім інструментом зменшення ризиків для фінансових установ та інвесторів, оскільки вони впливають на баланс витрат і прибутків проєктів для інвесторів. Фінансові інституції беруть на себе частину ризиків, пов'язаних з проєктами, заохочуючи інвесторів до участі у розвитку громади. Вони також корисні, коли доходи надто низькі, щоб залучити інвесторів, або щоб урівноважити «розриви» на місцевому ринку, які зменшують приватні інвестиції.

Таким чином, проєкти, підтримувані фінансовими організаціями, в ідеалі повинні генерувати високу соціальну віддачу завдяки великій компоненті суспільного блага, а також генерувати достатній фінансовий прибуток для погашення боргового складника проєкту, але не бути достатньо прибутковим, щоб конкурувати з існуючими джерелами фінансування.

Це складно, оскільки не завжди можна чітко визначити «розриви» на місцевому ринку, відсутність достатньої приватної прибутковості або передбачуваний ризик приватного сектора для проєкту. Важко уникнути використання фінансових інструментів для проєктів, які б у будь-якому випадку фінансувалися приватним сектором. Через асиметричну інформацію постачальник коштів може не оцінити, чи існують можливості зовнішнього фінансування. Таким чином, розробники з приватного сектора матимуть стимул подавати заявки на підтримувані органами місцевого самоврядування проєкти, оскільки вони отримають вигоду від нижчих ставок, ніж ті, які пропонують приватні інвестори. Важливо взяти до уваги, що через дуже низькі відсоткові ставки за такими зобов'язаннями, як облігації, навіть проєкти з низьким прибутком можуть бути привабливими для інвесторів, якщо прибутки є достатньо безпечними, тим самим зменшуючи потребу у фінансових інвестиціях навіть у сферах із низькою економічною віддачею.

Фінансова діяльність виступає:

- необхідною складовою механізму управління розвитком громад;
- забезпечує напрями формування централізованих і спеціальних фондів грошових ресурсів;
- забезпечує використання фінансових ресурсів у відповідні галузі економіки, управління, соціальну сферу.

Ключові характеристики ефективності застосування фінансових інструментів для розвитку громад такі:

- приріст ефективності та результативності завдяки револьверному характеру коштів, які залишаються на території для майбутнього використання для аналогічних цілей;
- підвищення якості проєктів, оскільки інвестиції повинні окупатися;
- покращення доступу до ширшого спектру фінансових інструментів для реалізації політики та залучення приватного сектору та досвіду;
- відхід від культури «грантової залежності» і залучення підтримки (і фінансування) приватного сектору до цілей розвитку громади;
- кредитне плече кожного фінансового інструменту залежить від його типу, сектору та контекстуальних умов.

Фінансові інструменти – це інструменти, які мають потенціал для підвищення ефективності бюджетних програм органів місцевого самоврядування. У конкретних сферах вони ефективніші, ніж гранти чи субвенції з державного бюджету. Якщо можливі до використання фінансові інструменти, але використовуються субвенції з державного бюджету, це свідчить про те, що сектор може бути надмірно субсидований. Тим не менш, це питання дискусійне, оскільки метод фінансування послуг та інфраструктури з високим характером суспільного блага може мати значний політичний підтекст. У випадку деяких інфраструктур, наприклад громадського транспорту, стягнення з користувачів фактичних витрат на інвестиції та обслуговування мережі суперечить політичній позиції багатьох політичних партій, громадському сприйняттю та навіть деяким політичним цілям. Використання фінансових інструментів, а не державного субсидіювання, якщо вони потім погашаються безпосередньо користувачами, може зменшити використання громадського транспорту, може збільшити викиди від приватного транспорту, вплинути на малозабезпечених громадяни тощо. Це означає, що механізм відшкодування витрат необхідно розробляти з урахуванням цих факторів. Можливість полягає у використанні форм непрямого ціноутворення, таких як тіньове ціноутворення, що покривається державним бюджетом, який, у свою чергу, підвищується у зв'язку з інвестиціями. Подібні міркування можна застосувати до інших сфер, таких як охорона здоров'я, водопостачання, енергетика або сектори культури чи навколишнього середовища з високою суспільною цінністю.

Тим не менш, є докази того, що інфраструктури, що фінансуються виключно державою, часто страждають від вищих інвестиційних витрат і неефективності. Відсутність прямого стягнення плати з користувачів демонстративно призводить до неефективності мережі та зловживань у ряді громадських інфраструктур, наприклад інфраструктур водопостачання.

Система державно-приватного партнерства за підтримки фінансових організацій може підвищити ефективність системи та сприяти кращому управлінню ресурсами.

Відновлювальний характер фінансових інструментів є ефективним для органів місцевого самоврядування, яким вдається їх успішно впроваджувати. Зрештою, ризиковий капітал, що підтримується органами місцевого самоврядування і відсоткові ставки повинні дозволяти багаторазове реінвестування коштів, генеруючи більшу кількість інвестицій, ніж виділення коштів з місцевого бюджету чи субвенції з державного бюджету.

Незважаючи на те, що фінансові організації дійсно мають можливість розширити свої потенційні програми, у багатьох сферах державного втручання використання бюджетного фінансування завжди буде необхідним, і таким чином фінансові інструменти є лише додатковими інструментами в розвитку громад.

Належне використання фінансових інструментів для розвитку громад вимагає суттєвого перегляду ролі державного і місцевого бюджетів. Існує ризик того, що можливості будуть втрачені через неякісне проектування фінансових інструментів, що призведе до низького корисного ефекту та позитивного впливу.

Фінансові інструменти можна поєднувати між собою та з іншими формами підтримки розвитку громади. Це полегшує розробку інтегрованих планів, що складаються з частин, які можуть фінансуватися по-різному. Можуть приймати різні форми такі, як: кредитні гарантії; венчурний або ризиковий капітал (базовий капітал, власний капітал, квазіакція або мезонінні позики); програми технічної допомоги, оскільки вони безпосередньо пов'язані із залученням фінансування та зменшенням проєктних ризиків.

Частину фінансової підтримки можна сплачувати безпосередньо бенефіціарам, як-от програми технічної допомог. Для повноти картини також включено дотації з державного бюджету, оскільки вони можуть поєднуватися з фінансовими інструментами та сприяти зниженню витрат на проєкт розвитку, а також фінансових ризиків для інвестора.

У державах-членах ЄС створено значну кількість фінансових фондів підтримки розвитку громад, хоча багато з них мали труднощі з діяльністю через відсутність належної місцевої правової бази, обмеження людського капіталу та правил ЄС щодо співфінансування [1-2]. Ці бар'єри усуваються завдяки реформам нормативних актів та покращенню спроможності місцевих установ. У випадку фондів місцевого розвитку кошти можна інвестувати в державно-приватне партнерство або інші проєкти, які є частиною інтегрованого плану розвитку громади. Можна створювати фонди, які потім, у свою чергу, можуть інвестувати в різні проєкти. Інвестиції можуть мати форму позик, гарантій або акціонерного капіталу залежно від типу та фази розвитку проєкту, який фінансується.

Список використаних джерел:

1. Мунько А. Ю. Регіональні фонди розвитку як складова системи управління місцевими фінансами. *Державне управління та місцеве самоврядування*. 2016. Вип. 1 (28). С. 150-156.
2. Трещов М. М. Фонди регіонального розвитку: європейський досвід та необхідність його впровадження в Україні. *Ефективність державного управління*. 2014. Вип. 39. С. 420-426.

НАЗАРЕНКО К. С.,
здобувач вищої освіти
Київського національного економічного
університету імені В. П. Гетьмана

АКТИВІЗАЦІЯ РОЗВИТКУ РЕГІОНІВ НА ІННОВАЦІЙНІЙ ОСНОВІ

Необхідною передумовою для виходу економіки України на шлях стійкого зростання являється впровадження ефективної регіональної інноваційної політики, яка спрямована на вирішення проблем регіональної соціально-економічної нерівномірності через створення сприятливого середовища для

активізації інноваційної діяльності в регіонах, залучення їх у науковий та інноваційний простір. Перспективним слід вважати перехід від підтримки фізичної інфраструктури НДДКР та інновацій до стимулювання кооперації та процесу «колективного навчання», активного використання програмної та інституційної форм політики.

Новий зміст сучасної регіональної політики полягає у залученні всіх регіонів до активних ринкових перетворень на інноваційній основі, розкриття потенціалу підприємств з урахуванням територіальної специфіки. Для забезпечення ефективності регіонального управління виникає проблема у пошуку нових сучасних підходів, які відповідають викликам часу і сьогодення, і є адекватними реальним соціально-економічним і суспільно-політичним умовам. Такі підходи повинні передбачати залучення суспільства, громадськості до процесу управління розвитком територій у частині консультацій і врахуванні, інтересів територіальних громад при здійсненні управління регіональним розвитком, а також використання потенціалу регіонів.

Реформування системи управління регіональним розвитком передбачає запровадження нової якості регіональної політики, покликаної поєднати завдання модернізації економіки країни із завданнями забезпечення комплексного збалансованого розвитку регіонів. Вирішення накопичених в Україні системних соціально-економічних проблем вимагає інноваційних підходів, оновлення механізмів та інструментів стимулювання розвитку регіонів, запровадження дієвих управлінських рішень [1].

Без впровадження ефективної політики регіонального розвитку, яка спрямована на вирішення проблем регіональної нерівномірності, неможливо створити умови для виходу економіки України на шлях стійкого економічного зростання. Інтенсифікація економічного розвитку регіонів перш за все передбачає активізацію інноваційного фактора.

Управління економічними процесами: сучасні реалії і виклики

Стратегічною метою впровадження інноваційних форм регіонального розвитку є підвищення рівня якості життя, а їх роль у національній економіці визначимо як системоутворюючу, тобто сприяння процесу формування соціального капіталу, інституційним перетворенням при забезпеченні конкурентоспроможності економічної діяльності у межах території. Пріоритетними завданнями впровадження інноваційних форм регіонального розвитку доцільно визначити створення внутрішніх передумов і стимулів для мобілізації інвестиційних ресурсів, переструктуруванні господарських комплексів регіонів, зменшенні рівня ризику підприємницької діяльності і, як наслідок, посилення ділової активності та пом'якшення негативних наслідків кризи.

Завданнями регіональної економічної політики є: створення інституційних передумов до стимулювання економічного зростання, ліквідації адміністративних бар'єрів щодо розвитку підприємництва; розвиток міжрегіонального та міжнародного співробітництва, реалізація потенціалу регіональних кластерних ініціатив (у т. ч. щодо спільного освоєння ресурсів); реалізація інвестиційної

реформи, поліпшення інвестиційного клімату, формування системи інноваційно зорієнтованих інвестиційних проектів, створення низки нових інструментів інвестиційного фінансування; диверсифікація джерел фінансового забезпечення розвитку регіону, раціональне поєднання державного, місцевого, приватного та міжнародного фінансування [2].

Національна інноваційна система складається з регіональних інноваційних систем, ефективність функціонування яких забезпечується узгодженістю функціонування комплексу інститутів законодавчо-правового, податкового, фінансового, виробничого та наукового характеру. Регіональні інноваційні системи створюються для консолідації активів регіону й оптимального використання його економічного потенціалу. У рамках регіональної інноваційної системи повинна здійснюватися робота з: організаційного забезпечення створення, підтримки і розвитку регіональної інноваційної інфраструктури; інформаційного забезпечення інноваційної діяльності; науково методичного забезпечення інноваційного етапу розвитку регіону; освітнього забезпечення самого регіонального інноваційного процесу в цілому [3].

Застосування інноваційних підходів до регіонального розвитку має бути зорієнтовано на наступне: посилення внутрішньої мотивації на регіональному (місцевому) рівні до соціально-економічного зростання; створення на регіональному рівні ефективних господарських структур, орієнтованих на інтенсифікацію використання наявного на місцях ресурсного потенціалу; формування на регіональному (та міжрегіональному) рівні конкурентних виробничих систем інноваційного типу; першочергове задоволення внутрішніх потреб територій за рахунок власних і залучених ресурсів [1].

Інноваційний потенціал стосовно активізації регіонального розвитку в Україні має створення інноваційних проектів, що потребує: забезпечення нормативно-правової та законодавчої підтримки конкурентоспроможності й розвитку інноваційних форм; включення програм підтримки проектів до регіональних програм соціально- економічного та інноваційного розвитку; активізації зв'язків «влада – бізнес – наука» завдяки запровадженню ефективних механізмів державно-приватного партнерства; забезпечення інформаційної підтримки інноваційних проектів регіонального розвитку; розробка заходів щодо фінансового стимулювання впровадження і реалізації інноваційних проектів-систем податкових пільг і податкових канікул у перші роки функціонування, надання іноземним інвесторам пільгових умов діяльності за їх участі в проектах, спрямованих на виробництво високотехнологічної та інноваційної продукції.

Список використаних джерел:

1. Біла С. О., Жаліло Я. А., Шевченко О. В., Жук І. В. Інноваційні підходи до регіонального розвитку в Україні: аналіт. доп. Київ: НІСД, 2011. 80 с.
2. Нетудихата К. Вплив факторів інноваційної активності на нерівномірність регіонального розвитку. *Вчені записки: Наукове видання*. Вип. 9. Харків: ХІУ, 2005. С. 158-165.
3. Луцків О. М. Регіональні інноваційні системи: чинники формування та пріоритети розвитку. *Наукові записки*. 2008. № 1 (13). С. 207-214.

НАЛЬОТОВА А. К.,

здобувач вищої освіти

*Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ*

Науковий керівник:

ОСТАПЕНКО Т. М.,

доцент кафедри

аналітичної економіки та менеджменту

*Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,*

кандидат економічних наук, доцент

АКТУЛЬНІ ЗАГРОЗИ НАЦІОНАЛЬНІЙ БЕЗПЕЦІ УКРАЇНИ ТА МЕХАНІЗМИ ЗАХИСТУ НАЦІОНАЛЬНИХ ІНТЕРЕСІВ УКРАЇНИ

Національна безпека є головним імперативом існування будь-якого національно-державного утворення, до основних функцій якого належить регулювання суспільних відносин, спрямоване на узгодження та всебічне задоволення різноманітних інтересів людини, суспільства й держави [1].

Згідно з нормами статті 1 Закону України «Про національну безпеку України» від 21 червня 2018 р. № 2469-VIII (у редакції від 24.11.2021 р.) національна безпека України визначається як захищеність державного суверенітету, територіальної цілісності, демократичного конституційного ладу та інших національних інтересів України від реальних та потенційних загроз [2]. Отже, це поняття включає фундаментальні категорії національних інтересів, реалізація яких забезпечує державний суверенітет України, її прогресивний демократичний розвиток, а також безпечні умови життєдіяльності і добробут її громадян.

Сучасні умови воєнного стану, введеного Указом Президента України «Про введення воєнного стану в Україні» від 24 лютого 2022 р. № 64/2022 [3], вимагають удосконалення механізмів забезпечення національної безпеки та всіх її складових, в тому числі інноваційної. Втім Закон України «Про національну безпеку України» взагалі не регламентує інноваційних аспектів забезпечення національної безпеки.

При дослідженні документів стратегічного планування, зокрема, положень документу, що визначає актуальні загрози національній безпеці України та відповідні цілі, завдання, механізми захисту національних інтересів України та є основою для планування і реалізації державної політики у сфері національної безпеки; необхідно виокремити наступне. Відповідно до положень Стратегії національної безпеки України, затвердженої Указом Президента України від 14 вересня 2020 р. № 392/2020 [3], стале і динамічне економічне зростання можливе за умовами:

– розвитку ринкової конкуренції, демонополізації економіки та детінізації господарських відносин;

– захисту права власності;
– дерегуляції та не допущення тиску на бізнес;
– залучення інвестицій;
– сталого функціонування фінансової системи;
– удосконалення законодавства про організацію судової влади;
– розвитку науки, розбудови науково-дослідницької інфраструктури, а також ефективної взаємодії вчених із державним і приватним сектором, стимулювання інновації та запровадження новітніх технологій;

– сприяння розвитку галузей, що мають значний потенціал і можливості для виробництва високотехнологічної продукції цивільного та оборонного призначення; визначення та впровадження надійного механізму контролю за використанням нових технологій для гарантування безпеки людини і довкілля тощо.

Втім, положення зазначеної стратегії на недостатньому рівні регламентують питання щодо інноваційної складової національної безпеки.

На підставі декомпонування та дослідження структури національної безпеки можливо виявити її структурні елементи. Так, Стратегія національної безпеки є основою для розроблення важливіших документів щодо планування у сферах національної безпеки і оборони, які визначатимуть шляхи та інструменти її реалізації, серед яких: Стратегія людського розвитку; Стратегія воєнної безпеки України; Стратегія громадської безпеки та цивільного захисту України; Стратегія розвитку оборонно-промислового комплексу України; Стратегія економічної безпеки; Стратегія енергетичної безпеки; Стратегія екологічної безпеки та адаптації до зміни клімату; Стратегія біобезпеки та біологічного захисту; Стратегія інформаційної безпеки; Стратегія кібербезпеки України тощо.

Зі свого боку Стратегія воєнної безпеки України, що затверджена Указом Президента України від 25 березня 2021 р. № 121/2021 [4], передбачає досягнення таких цілей реалізації державної політики у воєнній сфері, сфері оборони і військового будівництва, як, наприклад: ефективний менеджмент у сфері оборони, заснований на засадах демократичного цивільного контролю, інших євроатлантичних принципах і стандартах, інноваційних рішеннях та сучасних бізнес-практиках, програмно-проектному управлінні оборонними ресурсами, удосконалених процесах визначення та задоволення потреб оборони України. Основним завданням за пріоритетом – нарощування спроможностей Збройних Сил України, сил територіальної оборони у їх складі, інших складових сил оборони до виконання покладених завдань регламентовано оновлення доктрин, концепцій, планів, інших документів щодо підготовки та застосування сил оборони в частині забезпечення їх здатності швидко утворювати необхідні угруповання та розгортатися на

загрозливих напрямках, вести превентивні, непередбачувані, асиметричні та інноваційні дії для нівелювання чисельної і технологічної переваги противника, виконання завдань у відриві від основних сил, використовуючи єдиний інформаційний простір. Тобто, пріоритетними повинні бути питання щодо створення високоефективної інформаційної та інноваційної інфраструктури. Крім того, упровадження в силах оборони нової моделі управління інформаційними ресурсами ґрунтується на міжвідомчій взаємодії, об'єднаній системі керівництва силами оборони та їх взаємосумісності, поєднанні виконання функціональних завдань з постійним навчанням і розвитком, зокрема вивчення та використання євроатлантичних принципів, заохочення інноваційного мислення та дій.

Стратегія кібербезпеки України, яка затверджена Указом Президента України від 26 серпня 2021 р. № 447/2021 [5] водночас визначає, що для досягнення стратегічної цілі «Формування нової моделі відносин у сфері кібербезпеки» Україна забезпечить ефективну протидію розвідувально-підривній діяльності у кіберпросторі та кібертероризму, зокрема, шляхом удосконалення аналітичного і криміналістичного забезпечення контррозвідувального захисту кібербезпеки держави за рахунок впровадження інноваційних методик обробки та оцінки цифрових даних, формування електронних доказів. Тобто знову ж виокремлюються важливіші пріоритетні напрямки щодо розвитку інноваційної діяльності та інноваційної інфраструктури, які на жаль не мають відповідного відображення у вищезазначеному стратегічному документі. Для досягнення цілі «Професійне вдосконалення, кіберобізнане суспільство та науково-технічне забезпечення кібербезпеки» в Україні передбачається проведення наукових досліджень у сфері кібербезпеки, реформування системи підготовки та підвищення кваліфікації кадрів, а також навчальні програми, курси, тренінги з кібернавчання для всіх верств населення шляхом утворення центрів, що будуть здійснювати узагальнення та обмін досвідом у сфері кібербезпеки, підтримку інновацій та вітчизняних розробок у цій сфері. До того ж, одним із шляхів досягнення цілі «Ефективна протидія розвідувально-підривній діяльності у кіберпросторі та кібертероризму» визначається удосконалення аналітичного і криміналістичного забезпечення контррозвідувального захисту кібербезпеки держави за рахунок впровадження інноваційних методик обробки та оцінки цифрових даних, формування електронних доказів.

Отже, першочерговість питань асекурації національної безпеки та недостатність законодавчого визначення інноваційної складової створює актуальні виклики щодо подальших комплексних досліджень, в тому числі, у напрямку розробки ефективної системи моніторингу та засобів (механізмів) забезпечення національної безпеки.

Список використаних джерел:

1. Баланда А. Л. Соціальна складова національної безпеки України. *Демографія та соціальна економіка*. 2006. № 1. С. 166.
2. Про національну безпеку України: Закон України від 21.06.2018 р. № 2469-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/64/2022#Text>.
3. Про введення воєнного стану в Україні: Указ Президента України від 24.02.2022 р. № 64/2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/64/2022#Text>.
4. Стратегія національної безпеки України: затверджено Указом Президента України від 14.09.2020 р. № 392/2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/392/2020#Text>.
5. Стратегія воєнної безпеки України: затверджено Указом Президента України від 25.03.2021 р. № 121/2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/121/2021#Text>.
6. Стратегія кібербезпеки України: затверджено Указом Президента України від 26.08.2021 р. № 447/2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/447/2021#Text>.

НАУМЕНКО Н. Ю.,

*доцент кафедри підприємництва,
організації виробництва та
теоретичної і прикладної економіки
ДВНЗ «Український державний
хіміко-технологічний університет»,
кандидат технічних наук*

ТОПКА Ю.,

*магістрант
ДВНЗ «Український державний
хіміко-технологічний університет»*

ПОНЯТТЯ ТА ОСНОВНІ ПРИНЦИПИ ЕКОНОМІКО-СТАТИСТИЧНОГО АНАЛІЗУ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОДУКЦІЇ ПІДПРИЄМСТВА

Статистичний аналіз економічних даних як найважливіший аналітичний інструмент наукового дослідження ґрунтується на застосуванні традиційних та багатовимірних статистичних методів з метою адекватного відображення досліджуваних явищ і процесів та виявлення діючих у них закономірностей. Вибір статистичних методів залежить від завдань дослідження, від характеру досліджуваних процесів, їхньої специфіки, особливостей і форм прояву.

Традиційними статистичними методами є дисперсійний аналіз, кореляційний аналіз, регресійний аналіз, аналіз часових рядів, спрямовані на вивчення розмірів, структури, варіації, кількісних залежностей та динаміки явищ та процесів у конкретних умовах місця та часу.

Економіко-статистичний аналіз повинен проводитися за суворого дотримання наступних принципів, які повинні враховувати економічну та статистичну їх градацію.

До економічних принципів належать [1]:

- відповідність економічним законам та положенням теорії розширеного відтворення;
- адекватне відображення сутності економічної політики сучасного етапу у суспільному розвитку;
- орієнтація на кінцеві економічні результати;
- облік специфіки об'єкта, що вивчається, сфери діяльності і так далі;
- узгодження інтересів суб'єктів різних ієрархічних рівнів.

До статистичних принципів належать [1]:

- чітко визначена мета дослідження;
- узгодженість систем по горизонталі та вертикалі;
- сумісність у часі та просторі;
- логічний взаємозв'язок між показниками, що характеризують об'єкт чи явище;
- комплексність та повнота відображення об'єкта дослідження у статистичних показниках.

Економічний аналіз тісно пов'язаний зі всіма функціями управління і забезпечує їх виконання, а тому є всезагальною функцією управління. Так, реалізація функції планування неможлива без економічного аналізу. Кожне підприємство в умовах ринкових відносин повинно починати свого діяльність з науково обґрунтованого бізнесплану. Без нього неможливо привернути акціонерів, інвесторів, нереальним є отримання кредитів. Тому виконання функції планування вимагає вивчення ринку, оцінки незадоволених потреб споживачів, виявлення їх смаків і вподобань, отримання відомостей про головних конкурентів, про якісну характеристику запропонованої ними продукції, вивчення каналів збуту продукції і т.д. На основі цих даних планують обсяг продукції, розраховують її орієнтовну ціну, очікувану величину прибутку, а відтак і всі основні показники діяльності.

Забезпечення ефективності діяльності – одне з головних завдань будь-якого сучасного підприємства. В умовах жорсткої конкуренції та негативного впливу інших, зовнішніх та внутрішніх факторів виконання цього завдання є досить складним. В сучасних умовах спостерігається ускладнення процесу ухвалення фінансових та управлінських рішень. Правильне рішення може бути прийняте лише в тому випадку, якщо воно ґрунтується на результатах аналізу відповідних аспектів діяльності підприємства.

Економічний аналіз діяльності підприємництва є необхідним на всіх етапах підприємницької діяльності, та дозволяє визначити умови, при яких діяльність підприємства буде більш ефективною. Нові підходи, напрями, методики, інструментарій економічного аналізу, розширення їхнього практичного застосування визначають необхідність дослідження та пошуку вдосконалення методології економічного аналізу ефективності діяльності суб'єктів господарювання. Лише ті підприємства, у яких система аналітичних досліджень досконала, можуть уникнути невиправданій ризик після ухвалення господарських рішень, швидко адаптуватися до перетворення ринкового середовища [2].

Таким чином, затребуваність економіко-статистичного інструментарію при дослідженні діяльності економічних суб'єктів визначається стохастичним принципом дії економічної системи та обробкою великих масивів багатовимірної інформації, що формується за різнорідними економічними одиницями. Комплексне застосування економіко-статистичних методів дозволяє охарактеризувати різні напрями аналізу: вивчення структури, динаміки, виявлення та характеристика взаємозв'язків, прогнозування, що, у свою чергу, забезпечує найбільш повне розкриття сутності, закономірностей та тенденцій розвитку явищ і процесів.

Список використаних джерел:

1. Кабаченко Д. В., Андреева С. В. Використання економіко-математичного моделювання для оптимізації процесів виробництва. *Підприємництво та інновації*. 2021. Вип. 20. С. 67-73.
2. Khyzhniakova N. O. Використання економіко-статистичного аналізу ринкових процесів у менеджменті та маркетингу. *Bulletin National University of Water and Environmental Engineering*. 2022. Вип. 1 (97). С. 67-76.

НОВІК І. О.,

*доцент кафедри менеджменту
інноваційного підприємництва та
міжнародних економічних відносин
Національного технічного університету
«Харківського Політехнічного Інституту»,
кандидат економічних наук*

ЧИРВОН А. С.,

*здобувачка вищої освіти
Національного технічного університету
«Харківського Політехнічного Інституту»*

ВПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙ ЯК ФАКТОР ПІДВИЩЕННЯ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ АКТИВНОСТІ

Останнім часом в Україні помічається відчутна активізація дипломатичної підтримки інновацій на основі застосування інструментів економічної та фінансової політики, а також методом створення організаційно-юридичних умов, які заохочують динаміку суб'єктів господарської діяльності до інновацій. Це відкриває для України можливість переходу на світові стандарти раціонального та розумного споживання енергії, освоєння ресурсів природного середовища, підвищення рівня технологій, юридичного захисту інтелектуальної власності. Завершальною метою цих зрушень є створення прогресивної конкурентноздатної на світових ринках інноваційної продукції [1].

Щоб повністю зрозуміти природу інновацій, необхідно вивчити історичні дані щодо економічної природи технологічних змін, обмежень, з якими вони стикаються, і взаємодоповнюваності з іншими секторами економіки. Необхідно враховувати ринкове середовище, наявні виробничі потужності, наявний масив знань, а також соціальний та організаційний контекст інновації, на додаток до серії необхідних змін в інших секторах, а не лише до обмежених аспектів вузько визначене конкретне нововведення. Оскільки теоретичні моделі не можуть розглянути повну складність процесу винаходу, інновацій та використання нових пристроїв, для повного розуміння цих процесів потрібні деякі історичні дослідження. Без огляду на минулі події, важко зрозуміти ні сьогодення, ні майбутнє. Розгляд цих факторів не тільки розширить наші історичні знання, але й збагатить наше теоретизування щодо цих питань.

Одним із найвагоміших чинників економічного зростання держави являється розвиток підприємницької діяльності, що супроводжується збільшення кількості підприємств, які функціонують у різних галузях економіки. Зростання кількості суб'єктів господарювання спричиняє збільшення синергії у різних сферах економіки, покращення рівня життя через посилення конкуренції та пошуку нових ніш на вже освоєних ринках, що спричиняє зниження безробіття та підвищення рівня конкурентоспроможності вітчизняної економіки. Крім цього, зростання кількості підприємств, які успішно здійснюють свою діяльність на внутрішньому ринку, стимулює збільшення обсягів експорту та вартості національної грошової одиниці. Тому виникає необхідність дослідження динаміки кількості підприємств в Україні, виявлення структурних та загальних тенденцій, а також формування прогнозних значень кількості суб'єктів господарювання, які функціонуватимуть у перспективі [2].

Враховуючи природу економіки, можна очікувати, що нові методи та інновації з'являться в конкуренції зі старими технологіями. Постійність попередніх технологій часто може бути причиною затримок у вигодах від нової інновації, що сповільнює швидкість впровадження нових методів. Частково це може бути пов'язано з удосконаленнями старих технологій, які зберігають їхню конкурентоспроможність з новими протягом принаймні більш тривалого періоду часу. Довгострокове існування основного капіталу на основі старої технології, яка більше не потребує покриття постійних витрат, означає, що відносно нижчі ціни можуть призвести до деякого подальшого використання старої технології. Деяка частина відставання може бути пов'язана з інвесторами старих технологій, які можуть, використовуючи ринкові сили чи дії уряду, працювати над скороченням або виключенням нових.

Природа патентної системи та її зміни з часом впливатимуть на стимули до інновацій, а також на їх поширення.

Сучасна економічна теорія виділяє п'ять основних типів інновацій:

- виробництво нового виду продукції (товарна інновація);
- розробка нового методу виробництва (технологічна інновація);
- створення нового ринку товарів чи послуг (ринкова інновація);

– освоєння нового джерела поставки сировини і напівфабрикатів (маркетингова інновація);

– реорганізація структури управління (управлінська інновація) [1].

Це і не дивно, адже конкуренція є ключовим рушієм інновацій. На відкритих і конкурентних ринках фірми змушені запроваджувати більш ефективні виробничі процеси та пропонувати клієнтам нові та вдосконалені продукти та послуги.

Наприклад, ви можете уявити, що гість, який прибуває до готелю, хоче максимально підвищити зручність, зареєструвавшись до прибуття, використовуючи мобільний ключ або повідомивши свої вподобання в готель. Це створює кілька можливостей потішити гостей, передбачаючи запити на обслуговування та забезпечуючи плавну реєстрацію. Використовуючи цю структуру, ми змогли забезпечити стратегічний фокус, узгодивши всі дієві рекомендації зі стратегічними факторами.

Після встановлення стратегічного узгодження гіпотези слід задокументувати, щоб їх можна було повідомити та підтвердити. Замість того, щоб розробляти детальний бізнес-план на основі неперевірених гіпотез, ми часто використовуємо канву економічного бізнесу, легку структуру, яка дає змогу документувати ключові припущення.

Завдяки швидкому документуванню та передачі припущень, таких як проблема та рішення, унікальна пропозиція цінності, потоки доходу та структура витрат, серед інших критичних елементів, команди продукту можуть досягти узгодженості та підтримки з боку зацікавлених сторін, максимізуючи можливість перевіряти припущення в міру розвитку продукту.

Перевагою конкуренції є її позитивний вплив на інновації. У сучасному технологічному світі інновації мають вирішальне значення для успіху. Інновації ведуть до нових продуктів і нових технологій виробництва. Це дозволяє новим фірмам виходити на ринки, де домінують існуючі компанії, і є критично важливим для існуючих компаній, які хочуть продовжити свій попередній ринковий успіх і стимулювати споживчий попит на нові продукти. Конкуренція стимулює інновації. Без конкуренції тиск щодо впровадження нових продуктів або нових методів виробництва був би незначним. Без цього тиску економіка відставатиме від інших як центр інновацій і втрачатиме міжнародну конкурентоспроможність.

Конкурентна політика відіграє ключову роль у розвитку динамічних ринків і стимулюванні економічного зростання. Міжнародна конкурентоспроможність галузей залежить від доступу до недорогих ресурсів, підвищення ефективності та продуктивності, а також інновацій, чому конкуренція сприяє. Тому добре сформульоване законодавство про конкуренцію, підкріплене органом із захисту конкуренції з великими повноваженнями, економічно обґрунтованою політикою правозастосування та зобов'язанням дотримуватися принципів, які я перерахував раніше, є надзвичайно важливим для того, щоб вільні ринки забезпечували економічне

зростання. обіцянка. Я сподіваюсь і оптимістично налаштований на те, що Японія продовжуватиме вносити зміни у своє конкурентне середовище та антимонопольний режим, необхідні для отримання переваг конкуренції для японських споживачів та японської економіки.

У 2020 році на ринках з конкурентною структурою реалізовувалося 42,7 % загального обсягу продукції в Україні; на ринках з ознаками колективного домінування або олігопольних ринках (на яких частка трьох найбільших суб'єктів господарювання перевищувала 50 %) – 16,7 %. На ринки з ознаками одноосібного домінування припадало 30,8 % загального обсягу реалізації продукції, 9,8 % загального обсягу товарів, робіт і послуг реалізовувалося на монополізованих ринках [3].

На підставі цього можна зробити висновок, що конкуренція змушує товаровиробників впроваджувати у виробництво інноваційні процеси та технології для зменшення витрат на виробництво. Тим самим вони підвищують якість товару та привертають увагу нових покупців, а отже й збільшують власні прибутки. В умовах конкуренції конкурентоспроможність завжди проявляється, причому на різних рівнях, які необхідно враховувати при управлінні нею [3].

Конкуренція позитивно впливає не лише на добробут споживачів, а й на економіку країни в цілому. Конкуренція підвищує продуктивність і міжнародну конкурентоспроможність бізнес-сектору та сприяє динамічним ринкам і економічному зростанню. Вона підштовхує підприємливих людей вигадувати все нові способи, для покращення сервісу та введення інновацій.

Список використаних джерел:

1. Інноваційна діяльність в умовах економічної конкуренції. URL: <https://magazine.faaf.org.ua/innovaciyna-diyalnist-v-umovah-ekonomichnoi-konkurencii.html>.
2. Електронний ресурс: Сучасний стан підприємницької активності в Україні. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=4818>.
3. Електронний ресурс: Конкуренція як засіб реалізації підприємництва. URL: <https://conf.ztu.edu.ua/wp-content/uploads/2017/01/24-1.pdf>.

OVETSKA O.,

*Associate professor of Department of
Management and Administration
Ivano-Frankivsk National Technical
University of Oil and Gas,
PhD in Economics*

OVECKIY S.,

*Associate professor of
Department of Petroleum Production
Ivano-Frankivsk National Technical
University of Oil and Gas,
PhD in Technical Sciences*

PROSPECTS OF THE DEVELOPMENT PROJECTS OF GTS OF UKRAINE AS AN ELEMENT OF THE DECARBONIZATION OF EUROPE

The war on Ukraine – a major exporter of natural gas – has wreaked havoc on energy markets in Europe. Faced with imminent energy shortages, governments have ramped up coal use and expanded import of liquified natural gas from other nations (the International Energy Agency estimates that coal use in Europe could increase by 7 percent in 2022, after a 14 percent jump in 2021). According to environmental economists from the academic think tank Ecological Institute in Berlin [1], this is a big problem. Europe is sliding backward on its climate goals, just when it needs to be leaping forward. In 2019, the European Union declared its ambition to become the first climate-neutral continent by 2050. This requires a rapid phaseout of fossil fuels. The 2020s are the decisive decade for this energy transformation. Any investment made now into the energy system must be compatible with the goal of a fully decarbonized economy. The European Commission adopted a set of proposals to make the EU's climate, energy, transport and taxation policies fit for reducing net greenhouse gas emissions by at least 55 % by 2030, compared to 1990 levels [2].

On March 2022 EU unveils € 300 million plan to fund hydrogen research (ranging from renewable hydrogen production, to storage, distribution and transport) – the priority hydrogen projects that it will fund the research on in order to help develop Europe's hydrogen economy [3]. The focus on renewable hydrogen production stems from the fact that «most of the hydrogen that is currently being produced in the EU and worldwide is produced from fossil fuels». Germany wants to become the world leader in hydrogen technologies (to achieve this, € 7 billion will be invested in new businesses and research) [4].

Certainly, the decarbonization of the economy is one of the priorities for Ukraine, which is moving along the path of European integration, was one of the first to ratify the Paris Agreement and takes into account the challenges of the

European Green Agreement. The key tools for decarbonization are increasing the level of energy efficiency of the national economy and the development of renewable energy. The State Energy Efficiency Agency of Ukraine and the World Bank considered the possibilities of cooperation for the decarbonization of the Ukrainian economy 04 02 2022 within the framework of the «Transformative Carbon Asset Facility» (TCAF) program [5]. A feature of the program is its focus on large-scale projects focused on a real result – reducing CO₂ emissions by an average of 1 million tons per year. Therefore, the focus is on a wide range of projects: from energy efficiency to «clean» energy.

In addition, the possibilities of transportation and storage of renewable gases (hydrogen, biomethane and synthetic methane) become one of the priority tasks for Ukraine [6]. According to the Deputy Minister of Energy of Ukraine for European Integration [7], the development of the Ukrainian GTS and its use by Europe for transit significantly reduce the possibilities of blackmail and manipulation in the gas market and ensure the diversification of supplies of «blue fuel». Therefore, Ukraine's task is to effectively use this tool to strengthen the position of both our state and the European Union in the «hydrocarbon conflicts» affecting the continent.

Thanks to the existing capacities of the gas transmission system, Ukraine is able to play a significant role in the decarbonization of the European energy industry, because Europe has identified Ukraine as a key partner in the future development of hydrogen energy. It should be considered relevant to continue researching potential opportunities for the use of Ukrainian GTS for hydrogen transportation to Europe; technological modernization, infrastructural optimization and expansion of international cooperation. It is also necessary to prepare for various scenarios of the development of the gas transmission system in accordance with the available and forecasted volumes of transportation (in particular, finalize the pessimistic scenario in the Development Plan of the gas transmission system for 2020-2029). The National GTS should be transformed into a modern, competitive and flexible sector of the economy, implement new opportunities and ensure its compliance with the new European standards of carbon neutrality.

Список використаних джерел:

1. Görlach B., Michael J. Urope should shape the clean fuel market now. *Knowable Magazine*. URL: <https://knowablemagazine.org/article/society/2022/europe-should-shape-clean-fuel-market-now>.
2. Delivering the European Green Deal. Striving to be the first climate-neutral continent. *European Commission*: website. URL: https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/european-green-deal_en.
4. Kurmayer N. EU unveils € 300 million plan to fund hydrogen research. *EURACTIV*: website. URL: <https://www.euractiv.com/section/energy/news/eu-unveils-e300-million-hydrogen-research-priorities/>
5. Germany plans to promote «green» hydrogen with € 7 billion. *European Council for an energy efficient economy*: website. URL: <https://www.ecee.org/all-news/news/germany-plans-to-promote-green-hydrogen-with-7-billion/>
6. Держенергоефективності із Світовим банком розглянули можливості співпраці для декарбонізації української економіки. *Державне агентство з енергоефективності та енергозбереження*: website. URL: <https://sae.gov.ua/uk/news/4100>.
7. Ovetska O., Oveckiy S. Project management of the gas transmission system's development of Ukraine in the context of increasing energy security threats in the conditions of war. *Економіка і організація управління*. 2022. Вип. 2 (46), 2022. С. 132-138.
8. Демченков Я. Яка роль ГТС України в системі енергетичної безпеки ЄС? *Європейська правда*: website. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2021/12/10/680544/>

ОЛЕКСІЄНКО Р. Ю.,

доцент кафедри менеджменту

зовнішньоекономічної діяльності

Університету митної справи та фінансів,

кандидат економічних наук, доцент

ШЕВЕЛЬОВ Н. В.,

магістрант

Університету митної справи та фінансів

ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ ДО СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІННЯ В СУЧАСНІЙ ОРГАНІЗАЦІЇ

В сучасних умовах для ефективного управління організацією одним з найважливіших факторів незмінно виступає саме стратегічний менеджмент, підкреслюючи своє значення успішною практичною діяльністю багатьох компаній світу.

Як відомо, стратегічне управління як складний комплексний процес, передусім, направлене на розробку довгострокових цілей організації та визначення загальних напрямків її діяльності. При цьому, стратегічне управління сучасною організацією, яка намагається здобути реальні конкурентні переваги та розвиватися паралельно з виникаючими вимогами економічного простору, дуже часто здійснюється за допомогою певної стратегії, пов'язаної з інноваційною діяльністю. Відповідна інноваційна стратегія, як правило, спрямована на передбачення глобальних змін в економічній ситуації та пошук довгострокових масштабних рішень, спрямованих на зміцнення ринкових позицій і стабільний розвиток організації.

Так чи інакше, подібне стратегічне управління має передбачати, передусім, визначення місця й ролі інновацій у реалізації загальної стратегії організації, яку розробляють для досягнення відповідних перспективних цілей. Зрозуміло, що за такої позиції, інноваційні підходи та інноваційні методи стають ключовими елементами у системі стратегічного управління, а сама ефективна стратегія стає вкрай важливою для більшості організацій.

Очевидно, що сьогодні майже всі українські підприємства, зважаючи на поточні події та економічну ситуацію, знаходяться у тому чи іншому проблемно-кризовому становищі. Відповідно, такий стан справ викликає нагальну потребу у використанні адекватних заходів стратегічного антикризового управління, що передбачатиме створення необхідних стратегій покращення економіко-ділового клімату, виходу з кризи і подальшого зростання.

Звичайно, «застарілі підходи» навряд чи зможуть надати значного поштовху для стрімких позитивних зрушень, тож вітчизняні підприємства потребують нових ідей та методів щодо раціональної організації діяльності на основі ефективного стратегічного управління. Для досягнення цієї мети, зрозуміло, знадобиться застосовувати відповідні інноваційні підходи, орієнтовані

на постійне впровадження необхідних нововведень у всіх функціональних сферах діяльності підприємств, що передбачає, в першу чергу, підвищення результативності поточної виробничо-промислової діяльності та нарощування інноваційного потенціалу для майбутнього зростання.

У зв'язку з вищесказаним, першочергову увагу в розрізі використання інноваційних підходів, методів та нововведень, на нашу думку, слід направити на такі моменти як, наприклад:

- розробку і впровадження новітніх продуктів або послуг, що «випереджають» очікування споживачів та «дають струсу» для ринку;
- поліпшення вагомих якостей або функцій вже існуючих на ринку товарів та послуг, які суттєво й «по-новому» покращують рівень сприйняття продукції та ступінь задоволення наявних потреб споживачів;
- постійне вдосконалення роботи з кадровим потенціалом, пошук та втілення сучасних шляхів оптимізації управління людськими ресурсами;
- створення, підтримання та постійний розвиток гнучкої організаційної структури, здатної швидко реагувати на виклики та зміни зовнішнього бізнес-середовища, адаптуватися до поточних умов ринкової діяльності тощо.

Таким чином, для забезпечення стабільної ефективної діяльності вітчизняних організацій у сучасних скрутних реаліях в нашій країні та за умов наявних глобальних негативних тенденцій у всьому світі, у площині застосування інноваційних підходів до стратегічного управління господарюючим суб'єктам, на наш погляд, край важливо:

- мати індивідуальний антикризовий план дій та адекватну інноваційну стратегію, яка враховує специфіку діяльності та особливості структури відповідної зацікавленої організації;
- бути уважними й відкритими до нових умов, вимог та потреб споживачів щодо якості, функціональних характеристик та цін товарів або послуг;
- бути достатньо гнучкими до викликів ринку та посилення конкуренції;
- бути постійно готовими адекватного реагувати на різного роду незаплановані обставини та можливі зміни у зовнішньому бізнес-середовищі.

У той же час, слід пам'ятати, що стратегічний менеджмент, направлений на своєчасну адаптацію до сучасних ринкових умов, передбачає величезну кількість різноманітних управлінських процесів, у тому числі, пов'язаних з вибором, розробкою, реалізацією та контролем відповідної інноваційної стратегії. Таким чином, щоб ефективно здійснювати загальне інноваційне управління, розробляти та втілювати інноваційні стратегії, впроваджувати необхідні інноваційні підходи, варто розуміти, що керівництво організації повинне бути достатньо кваліфікованим, досвідченим, готовим ризикувати та прагнути до змін.

Отже, основою створення ефективного інноваційного стратегічного управління мають бути реальні намагання вищого керівництва здійснювати раціональну стратегічну діяльність із залученням потрібних інноваційних підходів, направлених на всебічне покращення умов існування та розвитку

організації з огляду на своєчасну адаптацію до вимог та потреб зовнішнього середовища. Саме тоді, у результаті наступних позитивних зрушень, інноваційне управління може, зокрема, створити умови як для виживання, так і для зростання господарюючих суб'єктів, для формування наукоємних галузей, що призведуть до докорінних змін асортименту товарних ринків, зростання продуктивності праці, конкурентоспроможності організацій, тощо.

ОНОПРІЙЧУК Д. О.,

здобувач вищої освіти

Миколаївського національного

аграрного університету

Науковий керівник:

КРАЙНІЙ В. О.,

в. о. доцента кафедри

економічної кібернетики і

математичного моделювання,

Миколаївського національного

аграрного університету,

кандидат економічних наук

ВИКОРИСТАННЯ КОРЕЛЯЦІЙНОГО АНАЛІЗУ ДЛЯ ПРОГНОЗУВАННЯ РОЗВИТКУ КРИПТОВАЛЮТИ BITCOIN

Світова економіка побудована таким чином, що періодично відбуваються фінансові кризи. Зокрема, після чергової кризи 2008 року люди почали розмірковувати, як зберегти свої активи. В процесі з'явилася криптовалюта Bitcoin, яка в майбутньому цілком реально зможе замінити готівку. Деякі інвестори починають більш адекватно ставитися до Біткоїну, що вимагає більш глибокого вивчення ринкової поведінки цього активу в контексті визначення його кореляційних зв'язків.

Дослідження теми кореляційних зв'язків криптовалют усе більше цікавить сучасних науковців. Адже криптовалюта входить в фінансове середовище кожного швидкими темпами. Зокрема, дослідженнями займалися Ф. Гейзер, П. Петерсен, Чі Вей Су, Д. Коутмос. У деяких статтях досліджуються властивості біткоїну, окремі статті визначають обсяги ринку криптовалют, а деякі досліджують перспективи легалізації криптовалюти.

Інтерес населення планети до криптовалютного ринку за популярністю не поступається інтересу до фондового ринку, адже криптовалюти мають усе необхідне для ймовірного заміщення як ключових активів фондового ринку, так і грошей в обігу. З 2009 року, дати появи Біткоїну, він зростав як у ціні, так і щодо популярності, але через те, що актив є достатньо молодим, стабільна ціна на нього ще не сформувалась.

Проаналізуємо динаміку ціни криптовалюти BTC на основі популярності запитів в Інтернеті, використовуючи можливості Microsoft Excel. Для початку побудуємо кореляційне поле залежності двох досліджуваних параметрів. З рисунку 1 бачимо, що зі збільшенням популярності запиту «Bitcoin» ціна криптоактиву має тенденцію до зростання.

За основу візьмемо ціну на початок кожного півріччя, починаючи з 2010 року (таблиця 1). Для аналізу визначимо коефіцієнт детермінації, кореляції та еластичності. Використовуючи статистичну функцію КВПИРСОН, знайдемо коефіцієнт детермінації:

$$R^2 = \text{КВПИРСОН}(Y; X) = 0.7067$$

В нашому випадку коефіцієнт детермінації показує, що на 70,67 % варіація популярності запитів залежить від рівня ціни криптовалюти, що свідчить про досить сильний зв'язок між досліджуваними параметрами. Використовуючи статистичну функцію КОРРЕЛ, визначимо коефіцієнт кореляції:

$$r = \text{КОРРЕЛ}(X; Y) = 0.8407$$

Коефіцієнт кореляції характеризує щільність зв'язку, його значення свідчить про сильний прямий зв'язок між популярністю запитів та ціною активу. Коефіцієнт еластичності характеризує відносний ефект впливу популярності запиту на ціну криптовалюти. Інакше кажучи, при збільшенні рівня популярності на 1 % ціна криптовалюти BTC гранично зростає на 0,000026 %.

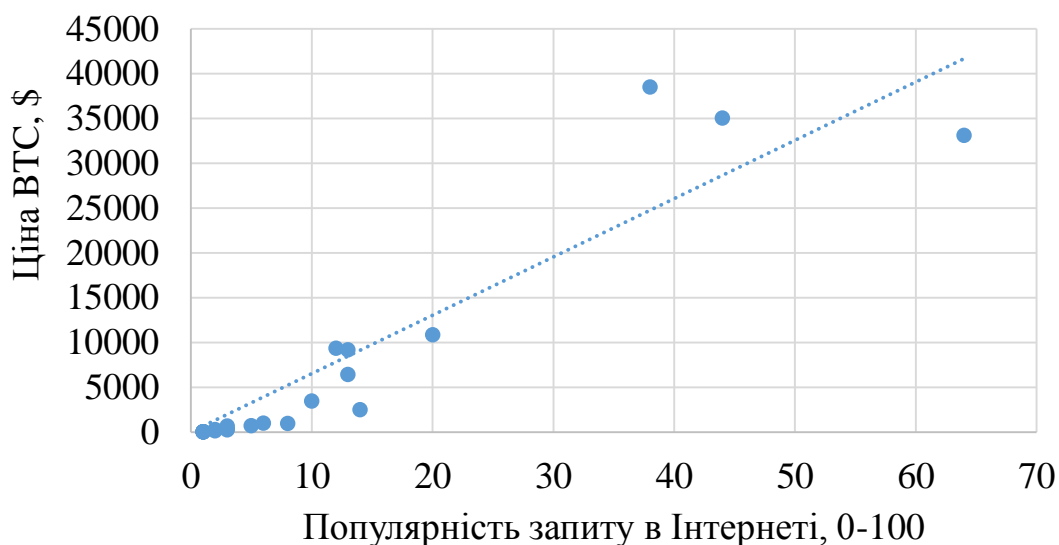

Рис. 1. Кореляційне поле параметрів X та Y

0,001318	4,3791812
0,000177	2,3112469
0,706782	10,017174
55,43995	23
5563,053	2307,9066

Рис. 2. Результати побудови економетричної моделі за допомогою функції ЛИНЕЙН

Таблиця 1

Динаміка ціни криптовалюти на основі популярності запитів в Інтернеті

<i>Дата</i>	<i>Популярність запиту (1-100)</i>	<i>Ціна активу, \$</i>
01.01.2010	1	0,1
01.06.2010	1	0,1
01.01.2011	1	0,5
01.06.2011	1	16,1
01.01.2012	1	5,5
01.06.2012	1	6,7
01.01.2013	1	20,4
01.06.2013	2	97,5
01.01.2014	8	938,8
01.06.2014	3	635,1
01.01.2015	3	218,5
01.06.2015	2	264,1
01.01.2016	3	369,8
01.06.2016	5	670
01.01.2017	6	965,5
01.06.2017	14	2480,6
01.01.2018	57	10265,4
01.06.2018	13	6398,9
01.01.2019	10	3437,2
01.06.2019	20	10818,6
01.01.2020	12	9349,1
01.06.2020	13	9135,4
01.01.2021	64	33108,1
01.06.2021	44	35026,9
01.01.2022	38	38498,6
01.06.2022	20	-

Джерело: побудовано автором за допомогою [1-2]

Побудуємо економетричну модель за допомогою функції ЛИНЕЙН ($Y; X; 1; 1$). Результати побудови економетричної моделі наведено на рис. 2. Як бачимо, результати знайдені за допомогою статистичних функцій, повністю збіглися з результатами розрахунку функції ЛИНЕЙН. Також визначимо стандартні помилки оцінок параметрів. Вони характеризують середні лінійні коливання оцінок параметрів моделі навколо свого математичного сподівання. В нашому випадку вони становлять $S_{\hat{a}_1} = 0.000177$ та $S_{\hat{a}_0} = 2,3112469$.

Порівнявши стандартні помилки оцінок параметрів моделі зі значеннями цих оцінок визначимо, що стандартна помилка оцінки параметра \hat{a}_0 становить 52,77 % абсолютного значення цієї оцінки (4,3791812), а це означає, що даний параметр може мати зміщення через невелику сукупність спостережень. Стандартна помилка оцінки параметра \hat{a}_1 становить 0,00002334 % абсолютного значення цієї оцінки (0,00131828), що свідчить про незміщеність даної оцінки параметра моделі.

Також варто перевірити адекватність економетричної моделі за допомогою так званого F-критерію Фішера. Для цього необхідно розрахувати фактичне та табличне значення критерію. Так, $F_{\text{факт}} = 50,61$, тоді як $F_{\text{табл}} = 4,32$. Оскільки $F_{\text{факт}} > F_{\text{табл}}$, то з ймовірністю 95 % економетричну модель вважаємо адекватною.

Провівши подальші розрахунки, можливо передбачити ціну криптовалюти Bitcoin на 1 червня 2022 року на рівні 13023\$. При чому, відхилення від даного значення може бути на рівні 2785 \$. Тобто, прогнозоване значення криптовалюти Bitcoin буде в межах 10200 \$ – 15808 \$.

Висновки. Практично всі криптовалюти мають між собою позитивну кореляцію. Це означає, що крипторинку в цілому реагує на одні і ті ж фактори, загальна капіталізація крипторинку коливається відносно якихось зовнішніх чинників, криптовалюти, в цілому, рухаються синхронно. Варто зазначити, що ціна курсу Bitcoin на 01.06 становила 29798 \$, а отже, в найближчі місяці нас очікує падіння криптовалюти більш ніж на 40 %.

Список використаних джерел:

1. Дані по популярності запитів в Інтернеті. Google trends. URL: <https://trends.google.ru/trends/explore?q=bitcoin>.
2. Дані щодо зміни ціни криптовалюти біткоїн. URL: <https://ru.investing.com/crypto/bitcoin/historical-data>.

ОСТАПЕНКО Т. М.,

доцент кафедри

аналітичної економіки та менеджменту

Дніпропетровського державного

університету внутрішніх справ,

кандидат економічних наук, доцент

ЗНАЧЕННЯ ФІНАНСОВОГО АНАЛІЗУ ПІДПРИЄМСТВА

Фінансовий стан підприємства безпосередньо залежить від результатів його виробничої, комерційної та фінансово-господарської діяльності. Як звичайно, чим вищими є показники обсягу виробництва і реалізації продукції, робіт, послуг і нижчою їхня собівартість, тим вищою буде прибутковість підприємства, а це також позитивно впливатиме на його фінансовий стан [1].

Фінансова діяльність підприємства має бути спрямована на організацію систематичного надходження й ефективного використання фінансових ресурсів, додержання розрахункової і кредитної дисципліни, досягнення раціонального співвідношення власних і залучених коштів, фінансової стійкості з метою ефективного функціонування підприємства.

Метою оцінки фінансового стану підприємства є пошук резервів підвищення рентабельності виробництва і зміцнення комерційного розрахунку як підґрунтя стабільної роботи підприємства і виконання ним зобов'язань перед бюджетом, банком та іншими установами.

На практиці, аналіз фінансового стану підприємства проводиться в наступній послідовності:

1. упорядкування аналітичної роботи: визначення теми, напрямків використання його результатів;
2. підготовка матеріалів для аналізу: вибір наявної інформації, створення додаткових джерел;
3. попередня оцінка: характеристика виконання плану за досліджуваними показниками, характеристика зміни показника у порівнянні з попереднім періодом;
4. аналіз причин динамічних змін і відхилень від базових показників (або показників плану);
5. підсумкова оцінка й зведений аналіз.

Аналіз поділяється на внутрішній і зовнішній. Внутрішній аналіз проводиться службами підприємства і його результати використовуються для планування, контролю й прогнозування фінансового стану підприємства.

Основний зміст внутрішнього аналізу фінансового стану підприємства: аналіз динаміки прибутку та рентабельності підприємства; аналіз кредитоспроможності підприємства; оцінка використання майна та вкладеного капіталу; аналіз власних фінансових ресурсів; аналіз ліквідності й платоспроможності; аналіз самоокупності.

Зовнішній аналіз здійснюється інвесторами, постачальниками матеріальних і фінансових ресурсів, органами контролю на підставі оприлюдненої звітності [1].

Основним змістом зовнішнього фінансового аналізу є:

- аналіз абсолютних показників прибутку;
- аналіз показників рентабельності;
- аналіз фінансового стану підприємства, його фінансової стабільності;
- аналіз ефективності використання залученого капіталу;
- економічна діагностика фінансового стану підприємства (рис. 1).

Слід зазначити, що аналіз фінансової звітності не дозволяє категорично зазначити рівень фінансового стану, і тільки орієнтує користувача інформації в оцінці фінансового стану підприємства та визначенні його вузьких місць.

Визначення фінансового стану підприємства є необхідною умовою управління фінансами і будується на використанні фінансової звітності та певних методів його проведення.

Метод фінансового аналізу – це комплекс науково-методичних інструментів та принципів дослідження фінансового стану підприємства.

Рис. 1. Види аналізу підприємства

В економічній теорії та практиці існують різні класифікації методів економічного аналізу взагалі та фінансового аналізу зокрема.

Перший рівень класифікації виокремлює неформалізовані та формалізовані методи аналізу.

Неформалізовані методи аналізу ґрунтуються на описі аналітичних процедур на логічному рівні, а не на жорстких аналітичних взаємозв'язках та залежностях. До неформалізованих належать такі методи: експертних оцінок і сценаріїв; психологічні; морфологічні; порівняльні; побудови системи показників; побудови системи аналітичних таблиць.

Ці методи характеризуються певним суб'єктивізмом, оскільки в них велике значення мають інтуїція, досвід та знання аналітика [2].

До формалізованих методів фінансового аналізу належать ті, у підґрунтя яких покладено жорстко формалізовані аналітичні залежності, тобто методи: ланцюгових підстановок; арифметичних різниць; балансовий; відокремлювання ізольованого впливу факторів; відсоткових чисел; диференційний; логарифмічний; інтегральний; простих і складних відсотків; дисконтування.

У процесі фінансового аналізу широко застосовуються і традиційні методи економічної статистики (середніх та відносних величин, групування, графічний, індексний, елементарні методи оброблення рядів динаміки), а також математико-статистичні методи (кореляційний аналіз, дисперсійний аналіз, факторний аналіз, метод головних компонентів).

Використання видів, прийомів та методів аналізу для конкретних цілей вивчення фінансового стану підприємства в сукупності утворює методологію та методіку аналізу.

Фінансовий аналіз здійснюється за допомогою різних моделей, які дають змогу структурувати та ідентифікувати взаємозв'язки між основними показниками. Існують три головні типи моделей, які застосовуються в процесі аналізу фінансового стану підприємства: описові, предикативні та нормативні.

Описові моделі є головними для оцінки фінансового стану підприємства. До них належать: побудова системи звітних балансів; подання фінансової звітності в різних аналітичних розрізах; вертикальний та горизонтальний аналіз звітності; система аналітичних коефіцієнтів; аналітичні записки до звітності. Описові моделі ґрунтуються на використанні інформації з бухгалтерської звітності [3].

Предикативні моделі – це моделі передбачуваного, прогностичного характеру. Вони використовуються для прогнозування доходів та прибутків підприємства, його майбутнього фінансового стану. Найпоширеніші з них: розрахунки точки критичного обсягу продажу, побудова прогностичних фінансових звітів, моделі динамічного аналізу (жорстко детерміновані факторні та регресивні моделі).

Нормативні моделі – це моделі, які уможливають порівняння фактичних результатів діяльності підприємства з нормативними (розрахованими на підставі нормативу). Ці моделі використовуються, як заведено, у внутрішньому фінансовому аналізі. Їх суть полягає у встановленні нормативів на кожну статтю витрат стосовно технологічних процесів, видів виробів та в розгляді і з'ясуванні причин відхилень фактичних даних від цих нормативів [3].

Список використаних джерел:

1. Берест М. М. Фінансовий аналіз як економічна категорія та інструмент обґрунтування управлінських рішень. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Економічні науки*. 2017. Вип. 23 (3). С. 53-57.
2. Косова Т. Д. Фінансовий аналіз: навч. посібник. Київ: *Центр учбової літератури*, 2013. 440 с.
3. Фінансовий аналіз: навчальний посібник. За заг. ред. Школьник І.О. І.О. Школьник, І.М. Боярко, О.В. Дейнека та ін.. Київ : *Центр учбової літератури*, 2016. 368 с.

ОСТАПЕНКО Т. М.,

доцент кафедри

аналітичної економіки та менеджменту

Дніпропетровського державного

університету внутрішніх справ,

кандидат економічних наук, доцент

КЛАСИФІКАЦІЯ ОБОРОТНИХ АКТИВІВ ПІДПРИЄМСТВА

Кошти підприємства, авансовані в предмети праці, разом із залишками грошей на його банківському рахунку, становлять оборотні засоби (оборотні кошти) підприємства.

Склад оборотних активів – це сукупність окремих елементів оборотних виробничих фондів і фондів обігу.

Структура оборотних активів – це питома вага вартості окремих статей оборотних виробничих фондів і фондів обігу в загальній сумі оборотних активів.

Склад і класифікація оборотних активів наведені на (рис. 1).

Оборотні виробничі фонди – предмети праці, які повністю споживаються в кожному виробничому циклі, відразу і повністю переносять свою вартість на продукцію, що створюється, і в процесі виробництва змінюють натуральну форму.

Фонди обігу – це залишки готової продукції на складі підприємств, відвантаженні, але не оплачені покупцями товари, залишки коштів підприємств на поточному рахунку в банку, касі, у розрахунках, у дебіторській заборгованості, а також укладені в короткострокові цінні папери [1].

Виробничі запаси – це активи, які утримуються для подальшого продажу за умов звичайної господарської діяльності, або перебувають у процесі виробництва з метою подальшого продажу продукту виробництва, або утримуються для споживання, під час виробництва продукції, виконання робіт та надання послуг, а також управління підприємством.

Незавершене виробництво – це витрати виробничих ресурсів, які в результаті особливостей технологічного процесу ще не стали готовою продукцією.

Готова продукція – це продукція виготовлена на підприємстві, що знаходиться на складі, обробка якої закінчена та яка пройшла випробування, приймання, укомплектування згідно з умовами договорів із замовниками і відповідає технічним умовам і стандартам або іншим нормативно-правовим актам і призначена для продажу.

Грошові кошти – це готівка, кошти на рахунках у банках та депозити до запитання.

Нормовані оборотні активи – це ті, за якими обчислюється норматив.

Ненормовані оборотні активи – це такі, за якими норматив не обчислюється.

Власні кошти – це кошти підприємств, якими вони покривають мінімальні розміри оборотних активів, що будуть необхідні для забезпечення нормального, безперервного процесу виробництва та реалізації продукції.

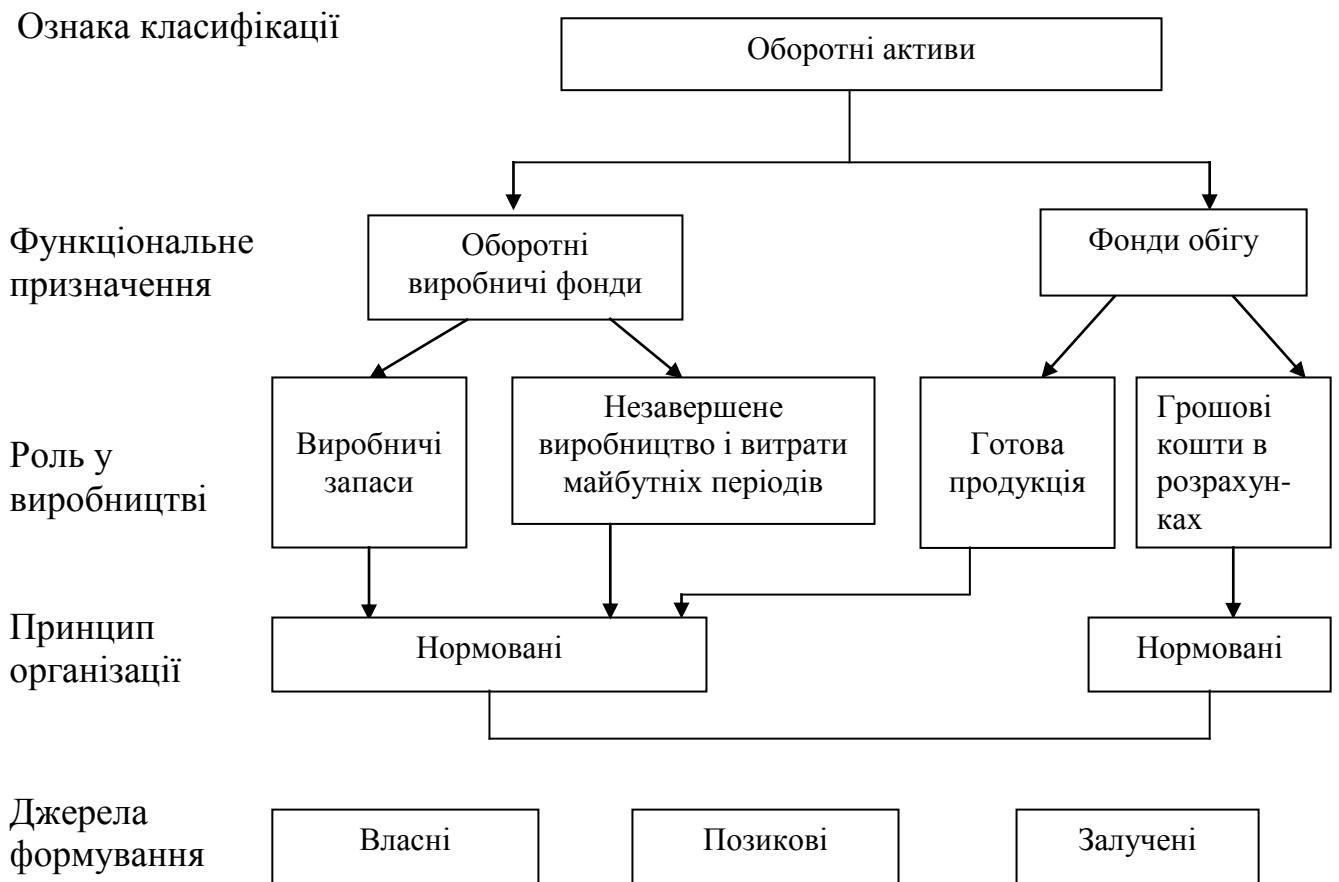

Рис. 1. Склад і класифікація оборотних активів

Позикові кошти – це кошти, що отримуються підприємствами у вигляді банківських кредитів для створення сезонних запасів матеріальних цінностей та покриття затрат виробництва.

Залучені кошти – це кошти що не належать підприємству, однак у силу діючої системи розрахунків знаходяться в його обігу.

На кожному конкретному підприємстві склад і структура оборотних активів є різними і залежить від типу виробництва, складу витрат на виробництво продукції, що виготовляється матеріально-технічного постачання тощо [2].

Стан, склад і структура виробничих запасів, незавершеного виробництва і готової продукції є важливим індикатором комерційної діяльності підприємства. Розуміння специфіки структури оборотних активів на підприємстві дозволяє не лише краще управляти ними, але і концентрувати увагу саме на тих ділянках, де повинно бути забезпечено найефективніше їх використання. Це відноситься не лише до нормованих статей оборотних активів, але і до тієї їх частини, яка обслуговує сферу обігу.

Список використаних джерел:

1. Демченко Т. А. Економічна сутність оборотних активів і проблеми їх визнання й класифікації. *Актуальні проблеми економіки*. 2011. №12 (126). С. 175-180.
2. Сидоров О. А., Кубецька О. М. Використання моделей оптимізації розміру виробничого запасу при управлінні оборотними активами підприємства. *Актуальні питання сучасної економічної науки*: матер. IV Всеукр. наук.-практ. конф. Полтава: ПДАУ, 2021. 225 с.

ОСТАПЕНКО Т. М.,

доцент кафедри

аналітичної економіки та менеджменту

Дніпропетровського державного

університету внутрішніх справ,

кандидат економічних наук, доцент

ПОПОВА Є. А.,

здобувач вищої освіти

Дніпропетровського державного

університету внутрішніх справ

ФІНАНСОВЕ ОЗДОРОВЛЕННЯ ПІДПРИЄМСТВА: ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ

Основна роль у системі антикризового керування приділяється широкому використанню механізмів фінансової стабілізації. Це пов'язане з тим, що успішне застосування цих механізмів дозволяє не тільки зняти фінансовий стрес загрози банкрутства, а й значною мірою позбавити підприємство від залежності використовувати позикового капіталу, прискорити темпи його економічного розвитку.

Основний вектор зусиль по фінансовому оздоровленню підприємства повинний бути націлений на кінцевий результат – досягнення довгострокової платоспроможності підприємства, оскільки вона є стрижнем його фінансової заможності.

Для здійснення фінансового оздоровлення важливо врахувати можливості стратегічного планування.

В стратегічному плануванні виділяються три основні напрямки дальшого розвитку підприємства:

1) розроблення (створення) нових видів продукції, тобто розробка виробництва і продаж нових товарів на вже існуючих для підприємства ринках;

2) розширення ринків збуту, тобто продаж виготовлених товарів на нових ринках;

3) диверсифікація виробничо-збутової діяльності, тобто розробка і виробництво нових товарів з послідувачим продажем їх на нових ринках.

Треба також мати на увазі ще й особливості поведінки підприємств. Щоб вижити, вони мають застосувати різні варіанти стратегії, які передбачають:

1. розпорошення ризику, тобто здійснення, своїх операцій не на одному, а на кількох ринках, а також виробництво цілого ряду товарів широкого асортименту;

2. адаптацію до умов, що змінюються, тобто інвестування в маркетинг, пошук можливостей випуску нових товарів для того, щоб оперативно реагувати на зміну зовнішнього середовища;

3. пасивний маркетинг, тобто відмова від наступу на позиції конкурента, а звідси – відсутність ризику зустрічного удару;

4. цільові відрахування з прибутку, тобто створення відповідних резервів в результаті успішної комерційної діяльності на «чорний день».

Після того, як стратегія подальшого розвитку підприємства остаточно вибрана, вона має бути перетворена в конкретний оперативний план по маркетингу, виробництву, інвестиціям, прибутку.

З метою вирішення питань, пов'язаних із нормалізацією фінансового стану підприємства, впливу на поліпшення виробництва і господарської діяльності, вважали б за необхідне:

- Здійснити глибокий аналіз фінансового стану кожного підприємства окремо і визначити перспективи його подальшої діяльності, враховуючи номенклатуру вироблюваної продукції, її якість, вартість, конкурентоспроможність на внутрішньому і зовнішньому ринках збуту, оцінити можливості підприємств, у порівняно короткі строки забезпечити стабілізацію з наступним зростанням виробництва.

- На підприємстві провести глибоку ревізію діяльності, інвентаризацію статей балансу, детально вивчити склад матеріальних цінностей, особливості готової продукції, дебіторської заборгованості.

- За результатами аналізу повинна бути зроблена оцінка можливостей використання та реалізації відповідних цінностей і готової продукції, а також погашення дебіторської заборгованості.

- Слід провести реструктуризацію активів і пасивів балансу та підготувати матеріали про списання нереальних сум на збитки. Реальний фінансовий стан підприємства повинен бути ретельно перевірений незалежною аудиторською організацією.

- Варто окремо розглянути питання про стан дебіторської і кредиторської заборгованості та визначити шляхи її ліквідації. Вважали б за доцільне для скорочення взаємної дебіторської і кредиторської заборгованості розробити спеціальний механізм погашення на базі векселя з наданням цьому документу у законодавчому порядку чинності обов'язкового виконання.

В умовах дії ринкових відносин суб'єкти господарювання мають постійно адаптуватися до змін попиту: розширювати асортимент, поліпшувати якість, знижувати собівартість та ціни, оптимізувати структуру витрат.

Для удосконалення фінансової стійкості, платоспроможності та ліквідності підприємства необхідно:

- Оптимізація виробництва.
- Забезпечення обліковою технологією.
- Посилення контролю за виробничим і обліковим процесами.
- Забезпечення кваліфікованими кадрами, зацікавленими в діяльності підприємства.

Список використаних джерел:

1. Терещенко О. О. Управління фінансовою санацією підприємств: підручник (2-ге вид., без змін). Київ: КНЕУ, 2009. 552 с.
2. Остапенко О. М. Сутність та особливості управління підприємствами в умовах кризи. *Держава та регіони*. Серія: Економіка та підприємництво. 2006. № 6. С. 226-229.

ПАДАЛКА А. В.,

здобувач вищої освіти

*Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ*

Науковий керівник:

ОСТАПЕНКО Т. М.,

доцент кафедри

аналітичної економіки та менеджменту

*Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,*

кандидат економічних наук, доцент

ПРОВЕДЕННЯ ФІНАНСОВОГО АНАЛІЗУ НА СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОМУ ПІДПРИЄМСТВІ

За допомогою фінансового аналізу можна дослідити фінансовий стан і основні результати фінансово-господарської діяльності підприємства з метою виявлення резервів підвищення його ринкової вартості, а також забезпечення ефективного розвитку, це слугує засобом накопичення, переробки й використання інформації фінансового характеру.

Із стрімким розвитком та поглибленням ринкових відносин, а також посиленням конкуренції, малий бізнес має бути обізнаним усіма технологіями щодо системного фінансового аналізу, його прогнозування, планування та управління в подальшому. Вивчення основ фінансового аналізу за даними спрощеної звітності постає актуальним завданням у сьогоденні. Для цього є декілька причин. В першу чергу, направлення акцентів до джерел походження фінансових ресурсів, яке спричиняє розвиток ринку, конкурентне середовище, пріоритетність та спрямованість бюджетних програм за для підтримки товаровиробників. По друге ж можна сказати, що у малому підприємстві внутрішній механізм мотиваційної діяльності відповідає переважно формі самофінансування. По третє, сільськогосподарським фінансам, зокрема, притаманні такі особливості, що мають бути враховані при проведенні фінансового аналізу. Саме через це з'явилася потреба комплексного підходу для формування системи фінансового аналізу, який спрямований на створення ефективних умов для господарювання та інформаційне забезпечення управління ними.

Фінансові особливості підприємств, можна об'єднати в такі групи як: природні, технологічні та організаційні та соціально-економічні. До природних відноситься ґрунтово-кліматичні особливості, які визначають зональну спеціалізацію, тривалість періоду виробництва, розбіжності в продуктивності і прибутковості господарств, диференціацію в собівартості і рентабельності продукції, а також погодні умови, які впливають на час проведення і темпи робіт, обсяг і якість продукції, що спричиняє необхідність створення резервів та біологічний цикл розвитку рослин і тварин визначає кругообіг фінансових

ресурсів та необхідність концентрації матеріальних, грошових і трудових ресурсів у певних періодах. Про технологічні та організаційні можна сказати, що через поєднання в сільському господарстві двох галузей – рослинництва і тваринництва здійснюється окреме планування, аналіз, облік і організація, це впливає на внутрішньогосподарський оборот для забезпечення безперервності виробничого циклу. Соціально-економічні мають право власності в сільському господарстві, там де функціонують державні, приватні, кооперативні підприємства та фермерські господарства.

Визначним критерієм щодо проведення аналізу з наведеного переліку є особливості сільськогосподарської діяльності та організаційна форма господарювання. Для фермерських господарств принциповим буде те, що не завжди прибуток та його величина має бути метою ведення діяльності. Збереження традиційного укладу та способу життя, жага самореалізації, мудре ставлення до діяльності, навіть після неврожайного року є необхідність відтворення виробництва.

Фінансовий аналіз має виявляти тенденції та закономірності в розвитку за період який досліджується, визначення чинників, які можуть та впливають на фінансовий стан, а також виявлення резервів, які підприємство може використовувати для поліпшення свого фінансового стану, напрацьовування рекомендацій, які будуть спрямованими на покращення фінансового стану.

Основними джерелами інформації для фінансового аналізу є дані бухгалтерського та управлінського обліку, також дані про майно підприємства (активи) та його джерела (пасиви) на початок і кінець досліджуваного періоду (форма 1-м), дані про результати діяльності підприємства за досліджуваний період у вигляді аналітичного звіту про прибутки і збитки (форма 2-м).

Для більш достовірної перевірки може бути використано додатково така інформація, як наказ про облікову політику підприємства, нарахований знос основних засобів і нематеріальних активів та чисельність персоналу і фонд оплати праці.

Отже, фінансовий аналіз за даними спрощеної фінансової звітності вимагають визначення його основ. В першу чергу, в такому аналізі повинні враховуватись особливості сільського господарства, обмеженість ведення обліку та складання і подання такими підприємствами спрощеної звітності. Необхідно побудувати своєрідну модель фінансовий аналіз-фінансовий облік, у якій би враховувались потреби управління капіталом, грошовими коштами та зобов'язаннями для підприємств.

Список використаних джерел:

1. Тютюнник Ю. М., Дорогань-Писаренко Л. О., Тютюнник С. В. Фінансовий аналіз: навч. посіб. Полтава: Вид-во ПП «Астроя», 2020. 434 с.

ПАШКОВСЬКА А. А.,

магістрант

*Дніпровського національного університету
імені Олеся Гончара*

Науковий керівник:

ВИСОЦЬКИЙ О. Ю.,

*професор кафедри міжнародних відносин
Дніпровського національного університету
імені Олеся Гончара,*

доктор політичних наук, професор

ЯДЕРНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ЯК МЕХАНІЗМ ЗАХИСТУ НАЦІОНАЛЬНИХ ІНТЕРЕСІВ УКРАЇНИ: УРОКИ МИНУЛОГО ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Ядерний потенціал кожної країни – це загалом елемент стримування противника від нападу на іншу країну. Тому що всі цивілізовані держави розуміють, що використання ядерної зброї у війні призведе до повного знищення і планети, й людства [3].

Взагалі, по-перше, потрібно сказати, що ядерна зброя сьогодні є найбільш руйнівною і смертоносною з усього, що вигадало людство. Її основний принцип – це використання енергії ядерної реакції, яка вивільняється під час вибуху. Почалися розробки такої зброї ще на початку ХХ століття, потім розробками ядерної зброї займалися у Німеччині часів Другої світової війни. Вчені, які змогли евакуюватися до США, розробили ядерну зброю, вона з'явилась у США у 1943 році.

Атомна і ядерна зброя – одне й те саме, інше – це воднева бомба, вона на геть інших принципах. У США в тих роках було всього три бомби. Бомба «Трініті» у 1943 році була випробувана. Інші дві були використані під час Другої світової війни.

Єдиний в історії випадок використання ядерної зброї – це скидання двох бомб на Хіросіму та Нагасакі, японські міста, в серпні 1945 року. Німеччина тоді вже підписала капітуляцію, а Японія ще не здавалась, тому американці спочатку робили ультиматум, що потрібно здатися, або ми використаємо зброю, яка повністю поставить вас на коліна. В американській армії були величезні втрати, тому вони з різницею у три дні скинули дві бомби [2].

На нашу думку, ця подія ознаменувала початок нової ери трансформації міжнародних відносин, коли людство постало перед вибором: життя або смерть. Наслідки, що були викликані подіями ядерного характеру, зумовили міжнародну спільноту переосмислити роль інструментів врегулювання конфліктів міжнародного характеру, шукаючи альтернативні способи врегулювання конфліктів. На жаль, до цього часу людство продовжує розробки у сфері ядерної зброї, вважаючи наявністю такого потенціалу як чиннику міжнародних відносин.

Варто зазначити, що зараз говорять, що ядерна зброя – це стримування від масованого конфлікту, від конфлікту на рівні планетарної Третньої світової війни. Всі розуміють, що запуск навіть однієї-трьох ракет – потужний виклик та удар для всієї міжнародної спільноти.

Сучасна агресивна політика росії підірвала фундаментальні засади європейської та світової безпеки. Спираючись на теперішній конфлікт, а саме війну росії проти України, треба виокремити той факт, що саме наш без'ядерний статус дав змогу російській федерації вступити у повномасштабну війну проти нас та злочинними діями анексувати окремі території. Звертаючись до історичного бекграунду відмови України від ядерної зброї, необхідно сказати про Меморандум про гарантії безпеки, який був підписаний у грудні 1994 року у Будапешті. Це сталося після приєднання України до договору «Про нерозповсюдження ядерної зброї».

Будапештський меморандум підписали президент США Білл Клінтон, росії Борис Єльцин, України Леонід Кучма та прем'єр-міністр Великої Британії Джон Мейджор. За документом, Київ відмовився від ядерного арсеналу, який на той час був третім за потужністю у світі після США і росії. До 1996 року Україна виконала свої зобов'язання: знищила 2000 стратегічних ядерних боезарядів, успадкованих від СРСР [3].

Звідси випливають саме ті наслідки, що ми маємо тепер, бо після анексії Криму, початку війни на Донбасі у 2014 році і зараз повномасштабної війни проти всієї території України, Київ неодноразово заявляв, що росія порушила цю міжнародну угоду. Отже, невиконання Будапештського меморандуму підриває засади загальної європейської безпеки, а також головний принцип міжнародного права.

У висновку можна сказати, що безсумнівно, для такої держави, як України, проблема ядерного потенціалу є нагальною. Колишнє членство України в СРСР, відмова від ядерного озброєння та територіальна близькість з російською федерацією та Білоруссю ставить під сумнів національну безпеку нашої держави. Саме відсутність ядерної зброї спонукає російську федерацію на злочини проти людства на території України, унеможливаючи рішучого удару зі сторони України по території росії через ядерну загрозу з їх сторони.

Звичайно, у наш час повернення України статусу ядерної держави та передачу або розробку ядерної зброї є досить неможливим з точки зору багатьох аспектів домовленостей, але, все ж таки, на нашу думку, якби минулі дії 1990-х років були змінені, сьогочасного конфлікту не було б в природі взагалі.

Список використаних джерел:

1. Що таке Будапештський меморандум, який так і не дав Україні гарантії безпеки. URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/news-60462767>.
2. Ядерна зброя та ймовірність її застосування. URL: <https://suspilne.media/245561-aderna-zbroa-ta-jmovirnist-ii-zastosuvanna-vijskovij-ekspert-rozpoviv-pro-naslidki-adernoj-vijni/>
3. Ядерний потенціал кожної країни — це елемент стримування противника від нападу, — експерт. URL: <https://kanaldom.tv/yadernyj-potenczial-kozhnoyi-krajiny-cze-element-strymuvannya-protyvnyka-vid-napadu-ekspert/>

ПЕРЕТЯТЬКО К. О.,

здобувач вищої освіти

Дніпропетровського державного

університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

ОСТАПЕНКО Т. М.,

доцент кафедри

аналітичної економіки та менеджменту

Дніпропетровського державного

університету внутрішніх справ,

кандидат економічних наук, доцент

АКТУАЛЬНІ ІНСТРУМЕНТИ МАРКЕТИНГУ

Із розвитком нових технологій та суспільним розвитком з'являються нові інструменти маркетингу. В зв'язку з цим є необхідність визначити найбільш універсальні та ефективні з них, що й буде метою даної роботи. Першим, про що ми думаємо, коли кажемо про актуальні або інноваційні інструменти маркетингу, є інформаційні технології. Інформаційні технології є світовим трендом останнього десятиліття, що проявляється й в Україні: вже зараз можна сказати, що переважна більшість людей молодше 60 років є активними користувачами всесвітньої мережі. З точки ж зору підприємців та маркетологів, Інтернет є актуальною та дуже зручною платформою для просування продукції, а користувачі мережі – великою кількістю потенційних клієнтів. Саме тому, кажучи про актуальні інструменти маркетингу, в першу чергу згадується саме Інтернет маркетинг. Інтернет-маркетинг – це просування товарів і послуг через онлайн-сервіси. Інтернет маркетинг реалізується за допомогою великої кількості різноманітних інструментів: пошуковий маркетинг, Internet-реклама, маркетинг соціальних зв'язків, вірусний маркетинг, відео-маркетинг, E-mail-маркетинг [1]. Найбільш актуальними з них є наступні: SEO-просування, SMM-маркетинг, банерна реклама, Influencer marketing [2].

Ідея SEO як інструменту маркетингу дуже проста: можна створити гарний сайт із всією інформацією про свою продукцію, геніальним дизайном, але це буде мати мало сенсу якщо споживач не знайде твій сайт. Таким чином, задача спеціаліста з SEO просування це гарантувати, що необхідний сайт буде якщо не першим, що побачить потенційний споживач при своєму запиті, то принаймі з'явиться на першій сторінці пошуку, бо споживач не буде шукати саме ваш сайт серед тисячі сторінок. Тобто, SEO – пошукова оптимізація сайтів, тобто оптимізація під пошукові системи.

SMM-маркетинг називають маркетингом соціальних зв'язків. SMM – комплекс заходів щодо використання соціальних медіа як каналів для просування компаній та вирішення інших бізнес-завдань. Маркетинг соціальних мереж є найбільш популярним з інструментів інтернет-маркетингу, що

пояснюється трьома основними причинами. Першою з них є ефективність такого методу: не часто можна зустріти людину, яка б не була зареєстрована в одній з популярних соціальних мереж, тому досягнення хоч малої медійності в таких соціальних мережах може дати серйозний поштовх у масштабах реалізації продукції. Другою причиною популярності цього інструменту є його простота: для створення сторінки в соціальній мережі не потрібні якісь специфічні технічні навички. Крім того, популярність маркетингу соціальних мереж легко можна пояснити дешевизною цього методу: у випадку якогось невеликого підприємства для ведення сторінок в соціальних мережах не знадобиться більше однієї людини на всі сторінки.

Банерна реклама – це розміщення графічних зображень (статичних, анімованих або з відеопромо-блоками) задля залучення клієнтів, інформування потенційних клієнтів про товар/послугу/подію або просування бренду загалом. Цей інструмент є особливо ефективний при використанні такого методу як таргетинг. Таргетинг у соціальних мережах – це спеціальний рекламний механізм, який дає змогу виділити з усієї аудиторії лише цільову аудиторію й показати рекламу саме їй. Тобто, розташовується реклами підприємства на тематичних сайтах з найбільшою концентрацією потенційних споживачів (за різними критеріями, такими як географічне розташування, вік, стать, інтереси).

Influencer marketing (маркетинг впливу) – спосіб просування товарів або послуг через інфлюенсерів. Цей метод полягає в замовленні реклами у лідерів думок: блогерів, популярних виконавців та спортсменів. Цей метод стає актуальним в першу чергу через зростання довіри до лідерів думок: більше 90 % людей скоріше повірять блогерам, ніж традиційній рекламі. Все це змушує відомі бренди виділяти кошти на цей інструмент маркетингу.

Ще одними цікавими інструментами маркетингу є краудфандинг та краудсорсинг [3]. Краудсорсинг – передача певних виробничих функцій невизначеному колу осіб. Краудфандінг – у загальному контексті означає колективне фінансування або колективне співробітництво людей, які добровільно об'єднують свої фінансові чи інші ресурси для підтримки інших людей або організацій. Хоч краудфандинг та краудсорсинг і переслідують в першу чергу цілі фінансування та передачі виробничих функцій, за допомогою публічності вони виконують також маркетингові функції. Це досягається по-перше через натуральну рекламу під час таких процесів, та за рахунок ефекту причетності. Вони є дуже незвичними інструментами маркетингу, бо залучають нових споживачів ще до створення продукції.

Підбиваючи підсумки, найбільш актуальними інструментами маркетингу є ті, що пов'язані із інформаційними технологіями, зокрема з соціальними мережами, блогінгом та пошуковими системами. Крім того, цікавими є краудфандинг та краудсорсинг, що дозволяють створювати базу споживачів на етапі створення або тестування продукції.

Список використаних джерел:

1. Ілляшенко С. М., Іванова Т. Є. Інструменти та методи просування продукції в Internet: аналітичний огляд. *Маркетинг і менеджмент інновацій*. 2015. № 3. С. 20-32.
2. Багорка М. О., Кадирус І. Г., Юрченко Н. І. Інструменти Інтернет-маркетингу в період глобальної фінансової кризи: актуальність та ефективність. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія «Економіка і менеджмент»*. 2021. Вип. 49. С. 97-106. URL: <http://dspace.dsau.dp.ua/jspui/handle/123456789/6426/>
3. Колотова Н. Б. Нові інструменти маркетингу відносин інноваційних проектів машинобудівних підприємств: краудсорсинг і краудфандінг. *Маркетинг і менеджмент інновацій*. Суми: ТОВ «ВТД «Університетська книга», 2015. № 3. С. 56-65.

ПЕТРОВА Л. О.,

учений секретар

Харківського національного

університету Повітряних Сил

імені Івана Кожедуба,

кандидат філософських наук, доцент

КВІТКІН П. В.,

професор кафедри філософії

Харківського національного

університету Повітряних Сил

імені Івана Кожедуба,

кандидат філософських наук, професор

ФАКТОРИ ГОМЕОСТАЗИСУ ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ ОСОБИСТОСТІ

Проблема гомеостазису інформаційної безпеки особистості постає актуальною науковою проблемою, яка має теоретичне і практичне значення та виявляється в декількох аспектах. По-перше, проблема забезпечення інформаційної безпеки суспільства та особистості постає однією з фундаментальних проблем сучасного соціуму, від ефективного вирішення якої залежить стан національної безпеки держави, ефективність і сталий розвиток суспільства. По-друге, усвідомлення сутності і змісту факторів гомеостазису інформаційної безпеки особистості є необхідною передумовою формування державної політики щодо захисту інформаційної безпеки особистості, основних напрямків діяльності щодо підвищення ефективності її функціонування в сучасних умовах. По-третє, у дослідженнях, присвячених проблемам інформаційної війни, загрозам інформаційної безпеки суспільства та особистості не приділяється достатньої уваги особистісному фактору, залишається поза аналізом такий аспект, як особистість, зокрема її свідомість та психіка, яка зазнала деструктивних впливів або яка неадекватно сприймає процеси суспільної життєдіяльності, постає ретранслятором інформаційних матеріалів засобів масової інформації або джерелом розповсюдження власного сприйняття та оцінки дійсності.

Проблему пошуку шляхів забезпечення інформаційної безпеки відображено в дослідженнях А. Гуза, В. Гурковського, О. Довганя, С. Домбровської, О. Дзьобаня, В. Пилипчука, А. Манойло, О. Тихомирова, В. Петрика та ін. Загрози інформаційній безпеці держави та особистості досліджуються В. Ливенко, Я. Жарковим, Л. Компанцевою, В. Остроуховим, В. Петриком, М. Присяжнюком, Є. Скулишом, Р. Чирвою та ін.

Автори наукових праць з цієї тематики аналізували загрози і виклики інформаційній безпеці держави та особистості, запропоновано шляхи захисту інформаційної безпеки держави та особистості, що становить науково-теоретичну базу і методологічну основу подальших наукових досліджень усього спектра проблеми інформаційної безпеки особистості. На жаль в дослідженнях не знайшла теоретичного осмислення проблема факторів гомеостазису інформаційної безпеки особистості, яка є необхідною передумовою визначення напрямків діяльності щодо забезпечення і формування інформаційної безпеки особистості в умовах трансформації системи міжнародних відносин, загострення глобальних і виникнення новітніх загроз існуванню цивілізації, у процесі цивілізаційної ідентифікації народів.

Напрями діяльності окремих держав щодо запобігання інформаційному й інформаційно-психологічному впливу на свідомість і психіку особистості ґрунтовно розкрито в монографії «Інформаційна безпека людини: теорія і практика» [1, с. 125-127]. Вихідним для теоретичного осмислення факторів гомеостазису інформаційної безпеки особистості є розуміння факторів і загроз інформаційній безпеці особистості, сутності і змісту інформаційної безпеки особистості. На основі аналізу праць вітчизняних і закордонних дослідників авторами у статті «Інформаційна безпека особистості: теоретико-методологічний аналіз» (2021) були визначені кілька груп факторів, що впливають на стан і динаміку інформаційної безпеки особистості [2, с. 52-55].

Перша група факторів – це інформаційно-пропагандистські та інформаційно-психологічні впливи, що безпосередньо спрямовані на упровадження деструктивної інформації у свідомість і (або) підсвідомість людини, що призводить до неадекватного сприйняття нею дійсності. Інформаційні впливи залежно від мети та умов набувають характеру інформаційної війни, інформаційної боротьби, інформаційного протистояння та інформаційної взаємодії. Особливістю сучасних процесів в інформаційній сфері є органічне поєднання усіх форм інформаційних стосунків. Друга група факторів, що впливають на інформаційну безпеку особистості – це соціокультурні фактори (економічні, соціальні, політичні та духовні фактори), якими постають: процеси буття людства в цілому, світового співтовариства; стан і тенденції розвитку суспільства, процеси, що відбуваються в усіх сферах його життєдіяльності; безпосередні умови життєдіяльності особистості, стан та особливості процесів життя колективів. Підкреслюючи роль цієї групи факторів детермінації інформаційної безпеки особистості, доцільно додати, що саме на зумовленість соціальними чинниками змін, що відбуваються в ціннісній системі, свого часу звернув

увагу Е. Дюркгейм, на думку якого, як відзначають дослідники, суспільство є джерелом усіх людських цінностей, що впливають із соціальної реальності [3]. Третя група факторів інформаційної безпеки особистості – це рівень сформованості свідомості і сталість функціонування психіки особистості. Четверта група факторів інформаційної безпеки особистості – це здатність особистості існувати в сучасному інформаційному просторі. Інформаційна безпека особистості – це насамперед належний рівень теоретичної та практичної підготовки особистості, при якому досягається захищеність і реалізація її життєво важливих інтересів та гармонійний розвиток незалежно від наявності інформаційних загроз.

Другим вихідним пунктом для аналізу факторів гомеостазису інформаційної безпеки особистості є розуміння сутності і змісту інформаційної безпеки особистості. Автори, спираючись на результати власних попередніх досліджень, виходять із того, що інформаційна безпека особистості – це готовність і здатність особистості зберігати цілісність і сталість світоглядних позицій, системи цінностей і ціннісних орієнтацій, переконань і життєвих стратегій в умовах інформаційно-пропагандистських та інформаційно-психологічних впливів на свідомість і психіку, цивілізаційної ідентифікації соціуму та особистості, соціокультурних трансформацій суспільства [2, с. 56].

Спираючись на розуміння факторів інформаційної безпеки особистості, сутності і змісту інформаційної безпеки особистості, можливо визначити фактори гомеостазису інформаційної безпеки особистості [2, с. 56].

Першим фактором інформаційної безпеки особистості є рівень сформованості світоглядно-ментальної складової інформаційної безпеки особистості, що базується на світогляді особистості, системі гуманітарних та соціально-економічних знань особистості, переконаннях особистості, системі цінностей і ціннісних орієнтацій особистості, її життєвих позиціях та ідеалах. Другим фактором гомеостазису інформаційної безпеки особистості є рівень сформованості її когнітивної складової, що виявляється у вміннях особистості аналізувати й оцінювати інформацію, процеси суспільної життєдіяльності. Третім фактором гомеостазису інформаційної безпеки особистості є рівень сформованості інформаційної культури особистості, що виявляється в опануванні знаннями технологій інформаційних та інформаційно-психологічних впливів, формуванні культури користування сучасними технічними засобами інформації та комунікації.

До основних шляхів діяльності щодо забезпечення інформаційної безпеки особистості в сучасних умовах належать: імплементація до національної парадигми освіти принципів сучасної світової та європейської освіти; внесення до Стандартів вищої освіти компетентностей щодо здатностей особистості аналізувати й оцінювати інформацію, економічні, соціальні, політичні і духовні процеси, що відбуваються в житті світового співтовариства та українського суспільства; включення до освітніх компонент освітньо-професійних програм переліку обов'язкових гуманітарних та соціально-

економічних дисциплін і комплексної дисципліни «Інформаційна безпека особистості»; внесення змін до організації вивчення гуманітарних та соціально-економічних дисциплін щодо зменшення кількості лекційних потоків і чисельності груп для проведення семінарських занять [4].

Список використаних джерел:

1. Золотар О. О. Інформаційна безпека людини: теорія і практик: монографія. Київ: Вид. дім «АртЕк», 2018. 446 с.
2. Квіткін П. В., Дятлова І. В., Петрова Л. О. Інформаційна безпека особистості: теоретико-методологічний аналіз. *Вісник Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого. Серія: філософія, філософія права, політологія, соціологія.* 2021. Том 4 (51). С. 46-62.
3. Дюркгейм Е. Ціннісні та «реальні» судження. *Соціологічні дослідження.* 1991. № 2. С. 25-35.
4. Квіткін П. В., Дятлова І. В., Петрова Л. О. Інформаційна безпека особистості: фактори гомеостазису. *Вісник Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого. Серія: філософія, філософія права, політологія, соціологія.* 2022. Том 1 (52). С. 136-148.

ПОВІРЕННА О. О.,
здобувач вищої освіти
Дніпровського державного
аграрно-економічного університету

РОЛЬ І ПРИНЦИПИ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В УПРАВЛІННІ КОМУНАЛЬНОЮ СФЕРОЮ

Розвиток теорії публічного управління, бачення моделей гармонійного поєднання державних, місцевих і громадських інструментів публічного управління у різних сферах, у тому числі й в управління комунальною сферою, відбуваються під впливом еволюції наукового бачення ролі держави, органів місцевого самоврядування (лалі – ОМС) і суспільства в питаннях вирішення суспільно необхідних завдань щодо розбудови територіальних громад та забезпечення якісного й безпечного життя в них. Актуальність публічного управління комунальною сферою посилюється в умовах нових глобальних викликів: у 2020 р. – пандемія COVID-19, в 2022 – гаряча стадія війни, розв'язана російською федерацією проти України.

Питання управління функціонуванням комунальної сфери стало не просто не просто галуззю управлінського впливу, стало питанням виживання нації, її безпеки. Сьогодні, українське суспільство і держава зіткнулись із загальнонаціональною проблемою: рівень ефективності і якості функціонування ОМС в частині забезпечення роботи житлово-комунальної сфери не лише не забезпечує створення умов інноваційного розвитку міст, а й у більшості громад він є недостатнім для забезпечення належного (якісного і безпечного) життєвого середовища та його підтримки на рівні, необхідному для всебічного розвитку людини, її самореалізації, не дозволяє виконувати зобов'язання щодо безпеки й умов життя людини, не є спроможним до швидкого відновлення після ворожих атак.

Суб'єктом місцевого самоврядування, у широкому сенсі, є територіальна громада – населення, що проживає в межах відповідного населеного пункту чи іншої самоврядної території і реалізує своє право на здійснення місцевого самоврядування безпосередньо або через діяльність утворених нею органів місцевого самоврядування: місцевих рад і місцевих виконавчих комітетів. У вузькому сенсі суб'єктом місцевого самоврядування є певний орган місцевого самоврядування.

Місцева рада є органом місцевого самоврядування, що представляє територіальну громаду і здійснює від її імені та в її інтересах функції і повноваження місцевого самоврядування, визначені Конституцією України, Законом України «Про місцеве самоврядування в Україні» та іншими нормативно-правовими документами.

Одним з об'єктів управління ОМС є комунальне господарство. Комунальне господарство – це одна з важливих і пріоритетних галузей національного господарського комплексу, яка забезпечує життєдіяльність населених пунктів та суттєво впливає на розвиток різноманітних взаємовідносин у державі. Якість і доступність комунальних та інших послуг, що надаються населенню ОМС й їх комунальними підприємствами та організаціями залишається на низькому рівні, позбавляючи громадян конституційних гарантій, гальмуючи розвиток міст, інших територіальних громад і, власне, держави. Водночас, комунальне господарство залишається проблемною галуззю практично в усіх країнах світу. Споживачі невдоволені вартістю й якістю послуг, а держава – високими витратами на підтримку цієї галузі та низькою її ефективністю.

Відповідно до ст.143 Конституції України [1], територіальна громада через утворені ним органи (місцеві ради та виконавчі комітети) виконують низку різноманітних видів діяльності, серед яких є й управління майном, яке є в комунальній власності. Принципи роботи ОМС, як об'єкту управління комунальною сферою міста/селища/села узагальнені нами на рис. 1.1.

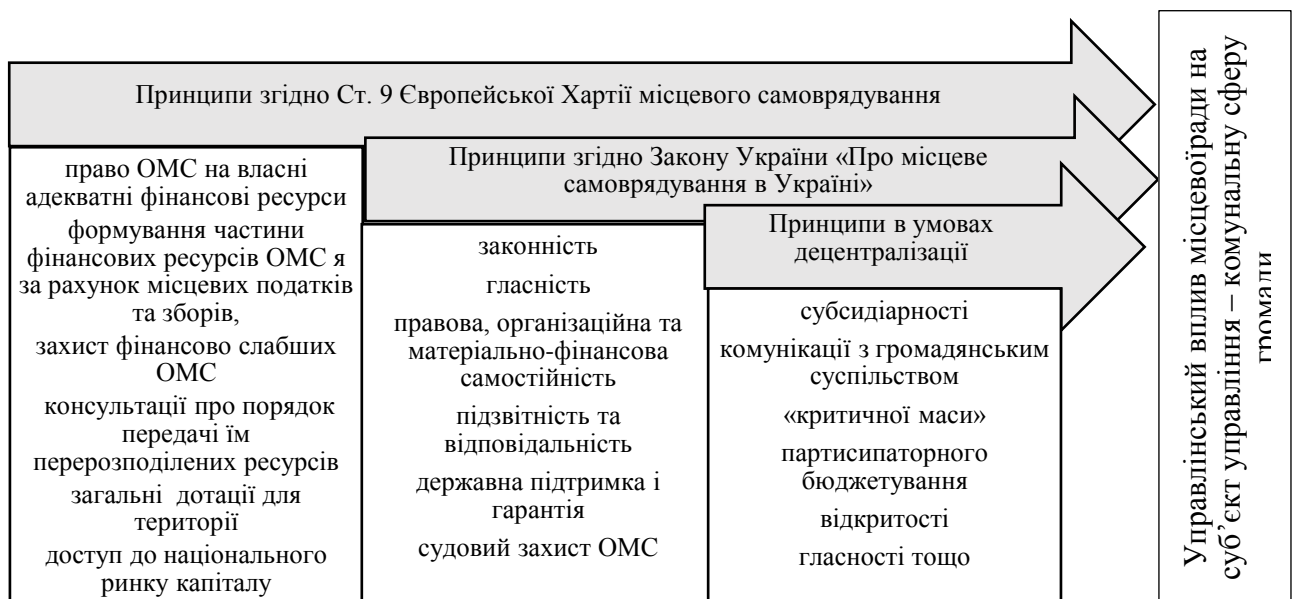

Рис. 1.1. Принципи роботи місцевої ради як об'єкту управління комунальною сферою міста

Приєднуємось до науковців, які обґрунтовують необхідність дотримання принципу «критичної маси» – це принцип який вимагає, щоб адміністративно-територіальні одиниці мали достатню фінансово-економічну базу для забезпечення місцевого самоврядування та функціонування комунальної сфери [2, с. 115-116]. На сьогодні, незважаючи на воєнний стан в Україні, що суттєво змінила підходи до формування місцевих бюджетів (у бік зменшення надходжень через руйнування бізнесів), залишається первинна проблема – усталена практика збиткової діяльності комунальних підприємств. Частково проблема полягає у відсутності належного фінансування адміністративно-територіальних одиниць. І вона посилилась через те, що фінансові потоки не передбачають фінансування колосальної кількості потреб з відновлення і ремонтів. Втім це не єдина проблема комунального господарства. Усталені практики нехтування економічними законами й адміністративно-командні традиції управління призводять до неефективної діяльності. Тут є дуже важливою керуюча роль ОМС як засновника комунального сектору територіальної громади.

Додамо також, що успіх будь-яких змін, та, власне й діяльності комунальних підприємств залежить від підтримки і розуміння їх населенням. Цьому сприяє принципи відкритості в публічному управлінні, комунікації з громадянським суспільством, які вимагають належної поінформованості, тобто гласності в процесі перетворень. «Принцип гласності вимагає обов'язкового дотримання безперешкодного руху інформаційних потоків в системі територіальної організації влади, широкої поінформованості громадян про організацію та діяльність органів публічної влади» [3].

Таким чином, реалізація цих та інших принципів роботи місцевої ради як об'єкту управління комунальною сферою громади сприяє може забезпечити функціонувати комунальним підприємствам задля забезпечення розвитку території, своєчасного і якісного надання публічних комунальних послуг. Втім, вони на сьогодні в існуючій системі публічного управління реалізуються в не повною мірою, ще ускладнює управління комунальною сферою, особливо з урахуванням особливостей цієї галузі. Адже житлово-комунальне господарство являє собою сукупність галузей і видів діяльності, покликаних обслуговувати першочергові потреби населення. І як показала війна, комунальне господарство складає критичну інфраструктуру життєзабезпечення.

Список використаних джерел:

1. Конституція України: закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>.
2. Войтович Р. В., Ворони П. В. Публічне управління в умовах інституційних змін: *кол. монографія*. Київ, 2018. 475 с.
3. Серьогіна С. Г. Державне будівництво і місцеве самоврядування в Україні: підручник для студентів вищих навчальних закладів. Харків: Право, 2005. 256 с.

ПОГРІБНЯК А. П.,

магістрант

*Національного технічного університету
«Дніпровська політехніка»*

Науковий керівник:

ЧЕРНЯК В. І.,

доцент кафедри менеджменту

*Національного технічного університету
«Дніпровська політехніка»,*

кандидат технічних наук

МЕТОДОЛОГІЧНА БАЗА СТРАТЕГІЧНОГО РОЗВИТКУ ЕКСПОРТНО-ІМПОРТНИХ ОПЕРАЦІЙ ПІДПРИЄМСТВА

Сучасні технології менеджменту пропонують велику кількість інструментів для вдосконалення стратегії підприємства і, зокрема, управління експортно-імпортними операціями. Ефективне використання цих інструментів потребує відповідної організації діяльності підприємства, яка може відбуватися на основі чотирьох науково-методичних підходів: сценарного, процесного, проектного та системного (рис. 1).

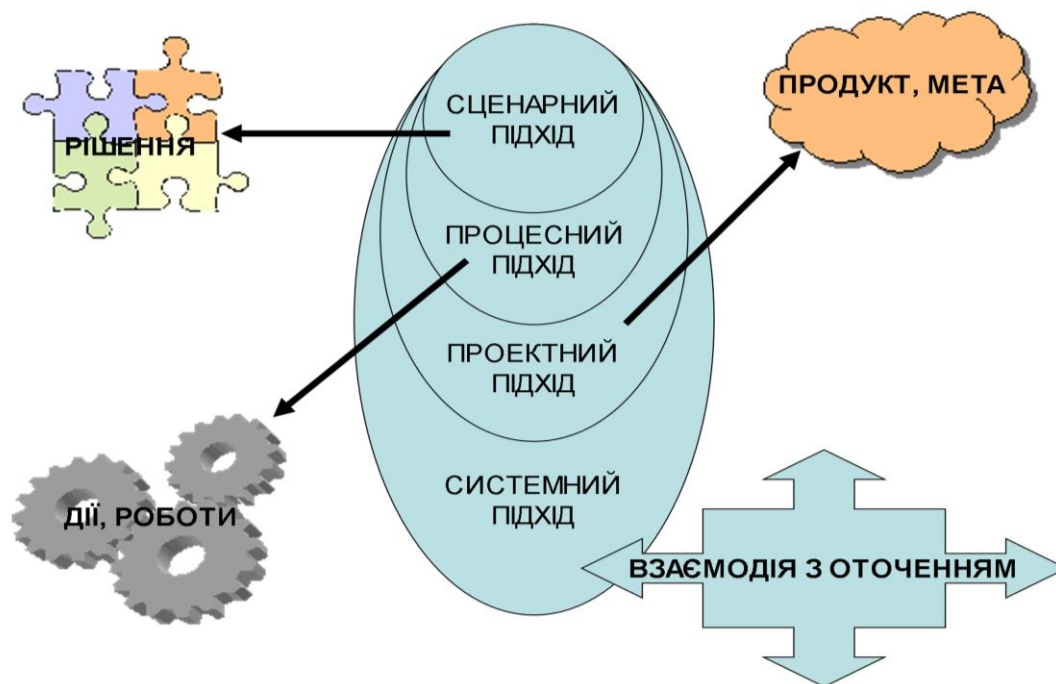

Рис. 1. Комплекс підходів в методології управління експортно-імпортними операціями [1, с. 26]

Системний підхід є найбільш повним для характеристики внутрішнього та зовнішнього оточення організації, розглядаючи її як складну систему. Складну в сенсі того, що досить важко з точністю передбачити, які наслідки вплине на різні підрозділи організації та чи інша дія. Через величезну

кількість взаємодій між людьми та відділами встановити причинно-наслідкові зв'язки досить складно. Друга проблема, невизначеність, що існує навколо та всередині організації, означає, що будь-яке рішення чи дія може призвести до різних результатів. Взаємодія цих двох факторів і змушує багатьох менеджерів вважати, що управління бізнесом – це, скоріше, мистецтво, ніж професія, якій можна навчитися в рамках традиційного навчання.

Протягом останніх років ці фактори набули ще більшого значення: конкурентна боротьба на ринку стає більш лютою, а швидкість розробки нових продуктів і технологій все збільшується, що призводить до того, що клієнти стають більш вимогливими. В результаті рівень складності і невизначеності організацій ще більше зростає. Так само як зростає необхідність впоратися з ними. Тому практичне застосування інструментарію системного підходу не розглядається як самостійний, «системний» процес, а базується на використанні можливостей інших підходів, що складають методологічну базу менеджменту.

Проектний підхід характеризується чіткою орієнтацією на досягнення мети діяльності. З іншого боку, проектний підхід – це просто мистецтво організації завдань у впорядкованому форматі та управління ними на основі певного плану. Фактор плану тут є величезною частиною управління проектом.

Управління проектами полягає в тому, щоб слідувати чітко визначеній схемі і використовувати її як орієнтир для переміщення проектів і пов'язаних з ними завдань із розряду «справ у виконанні». У міру того, як проекти виконуються неодноразово, організація формує шаблон того, як вони виконуються і за інших рівних умов повторно використовує цей план знову і знову.

Мета тут полягає в тому, щоб зробити більше і швидше, використовуючи досвід та шаблон попереднього проекту. Саме тут проект поступово перетворюється на унікальну мету, яку потрібно планувати з нуля, на схему, яку можна повторювати в будь-якому масштабі, – по суті, на процес.

Процесний підхід або управління бізнес-процесами (BPM) – це мистецтво створення, управління та удосконалення внутрішніх процесів організації, які визначають потоки ресурсів, інформації та спільної роботи.

Ціль тут досить проста. При певному способі організації процесів легко створювати та підтримувати більш досконалі процеси, які допомагають організації робити більше з меншими витратами та постійно отримувати успішні результати у рутинній роботі.

Управління бізнес-процесами досягає цієї мети за допомогою трьох основних стовпів, а саме:

- Люди. На відміну від простого проектування складних систем, які можуть функціонувати незалежно одна від одної, BPM має на меті спрощення роботи людей. Один із способів зробити це – озброїти відповідних членів організації для управління своєю роботою за допомогою інтелектуальних процесів, що спрощують масштабування успіху. В цілому, BPM – це гра з людьми від початку до кінця.

– Процеси. BPM фокусується не тільки на створенні процесів, але і на керуванні ними, щоб вони могли працювати з максимальною ефективністю. Так само BPM спрямований на вдосконалення цих процесів, щоб організації могли ще швидше досягати результатів за рахунок поступових поліпшень, які постійно вносяться з часом.

– Технології. Сучасний BPM практично неможливий без потужності технологій. Від інструментів, що використовуються для фактичного виконання BPM, до навчальних модулів для оснащення персоналу організації, BPM включає технологічний фактор, щоб забезпечити найкращий можливий досвід.

Зібрані разом процеси, коли вони добре враховуються з урахуванням людського фактору і розгортаються на міцній технічній основі, поєднують зусилля, щоб сприяти прогресивному вдосконаленню управління процесами, що просуває організацію вперед.

Сценарний підхід пов'язаний із процесами підготовки та прийняття управлінських рішень. Він є превентивним підходом в управлінні експортно-імпортними операціями, оскільки легше і дешевше запобігти негативним подіям, ніж боротися з їх наслідками. Сценарний підхід – це спосіб аналізу проблеми, при якому розглядаються різні варіанти розвитку подій у майбутньому. Він передбачає проведення сценарного дослідження, під час якого будується кілька альтернативних варіантів розвитку подій.

Як науковий цей метод почали застосовувати після Другої світової війни при розробці військових стратегій. За більш ніж 60 років розвитку сценарного підходу сформувався основні терміни, характерні етапи та структура сценарних досліджень, накопичено велику кількість прикладів проведених сценарних досліджень. Процес розробки сценаріїв досить трудомісткий і передбачає планування та проведення сценарного дослідження з подальшим аналізом результатів та формуванням рекомендацій для осіб, які приймають рішення. Тому сценарні дослідження зазвичай проводяться із строго заданою метою та чітко поставленими завданнями, щоб витрачені на його реалізацію ресурси були виправдані [2, с. 142].

Таким чином, при стратегічному плануванні заходів підвищення ефективності управління експортно-імпортними операціями необхідно орієнтуватися на максимальне використання можливостей всього методологічного комплексу менеджменту, який включає інструменти системного, проектного, процесного та сценарного підходів.

Список використаних джерел:

1. Креативные технологии управления проектами и программами: Монография. Бушуев С.Д., Бушуева Н.С., Бабаев И.А., Яковенко В.Б., Гриша Е.В., Дзюба С.В., Войтенко А.С. К.: «Саммит-Книга», 2010. 768 с.
2. Переверза Е. В. Сценарний підхід в задачах аналізу складних соціальних систем. *Системні дослідження та інформаційні технології: наук.-техн. журнал.* 2011. № 1. С. 133-143.

ПРОКОПЕЦЬ К. В.,
здобувач вищої освіти
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
Науковий керівник:
ОСТАПЕНКО Т. М.,
доцент кафедри
аналітичної економіки та менеджменту
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
кандидат економічних наук, доцент

ЛІКВІДНІСТЬ ТА ПЛАТОСПРОМОЖНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВА

Аналіз ліквідності і платоспроможності підприємства важливий для підприємства з метою його оцінки. Платоспроможність більш динамічна порівняно з ліквідністю. Наслідком цього є те, що в міру нормалізації виробничої діяльності підприємства постійно формується певна структура джерел коштів і засобів. Тож, фінансовий стан підприємства в короткостроковому періоді характеризується такими показниками, як ліквідність та платоспроможність.

«Ліквідність – це мобільність підприємства, його спроможність за рахунок внутрішніх і зовнішніх джерел оперативно отримувати резерви платіжних коштів, необхідних для погашення боргів, і постійно, на будь-який момент часу, підтримувати рівновагу між обсягами і термінами перетворення активів в грошові кошти і обсягами і термінами погашення зобов'язань» [1].

Для проведення діагностики ліквідності та платоспроможності шукаються необхідні джерела даних, здійснюється їх трансформація з метою більш зручного застосування, при цьому, систематизація безпосередньо залежить від звітних періодів.

Діагностика передбачає постановку цілей, якими супроводжується її виконання. Основні цілі діагностики ліквідності та платоспроможності:

- 1) визначення кредитоспроможності підприємства;
- 2) визначення інвестиційної привабливості;
- 3) задоволення інтересів власників щодо ефективності витрачання коштів;
- 4) визначення здатності підприємства до реструктуризації та інші.

Аналіз ліквідності передбачає: «Активи підприємства потрібно розподіляти на 4 групи, залежно від рівня їх ліквідності: абсолютно ліквідні, швидколіквідні, повільноліквідні, важколіквідні» [2].

Платоспроможність – це здатність підприємства своєчасно здійснювати платежі шляхом перетворення активів у наявні грошові кошти для погашення своїх короткострокових зобов'язань перед кредиторами в будь-який час.

Основними ознаками платоспроможності є наявність достатньої кількості коштів на поточному рахунку та відсутність простроченої кредиторської заборгованості. У процесі аналізу досліджується поточна та перспективна платоспроможність.

Підприємство є платоспроможним, якщо дотримується співвідношення, що сума оборотних активів більша або дорівнює короткостроковим зобов'язанням.

Для проведення аналітичної роботи з аналізу ліквідності балансу активи та пасиви систематизуються за такими ознаками:

- за ступенем зниження ліквідності;
- за ступенем терміновості сплати зобов'язань.

Важливе значення мають дослідження та характеристика статей балансу, що характеризують платіжні засоби та зобов'язання суб'єкта господарювання, та оцінка фінансових результатів, що дає можливість прогнозувати надходження грошових коштів.

«Поняття «платоспроможність» тісно пов'язане з поняттям «ліквідність». Часто ліквідністю підприємства називають здатністю своєчасно виконувати свої боргові зобов'язання залежно від розміру боргу та суми ліквідних активів» [3]. Показники ліквідності та платоспроможності мають одне з найважливіших значень у системі показників діяльності підприємства, оскільки забезпечують підтримку фінансової рівноваги підприємства.

Список використаних джерел:

1. Фурдичко Л. Є., Стецків О. В., Лютан І. І. Напрями оцінки фінансового стану підприємств. *Економіка АПК*. 2009. № 10. С. 232-236.
2. Кривдюк А. В., Яцишина С. Є. Дослідження економічної категорії платоспроможності підприємства. *Економічний простір*. 2008. № 15. С. 185-190.
3. Котляр М. Л. Платоспроможність та ліквідність в системі оцінки фінансової стійкості підприємства. *Економічний простір*. 2008. № 11. С.192-199.

ПРОТОПОВА Н. А.,
*старший викладач кафедри
аналітичної економіки та менеджменту
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ*

ВПЛИВ ЕНЕРГЕТИЧНОЇ КРИЗИ НА РОЗВИТОК СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ СИСТЕМ КРАЇНИ

Останні десятиліття швидкий розвиток країн призвів до надлишкового використання енергетичних ресурсів в порівнянні з їх природними запасами країни. У наслідку споживання відбувається скорочення природного газу, нафтових ресурсів, електричної енергії та інших природних ресурсів, які зараз є в природі. Нераціональне, неефективне споживання енергетичних ресурсів створює передумови зародження енергетичної кризи та загрожує енергетичній безпеці, які вже сьогодні як у нашій країні, так і в усьому світі набувають значних обертів. В край поганими наслідками прояву енергетичної кризи є руйнівний вплив на економіку тієї чи іншої країни в зв'язку з додатковим залученням фінансових ресурсів з метою відновлення джерел енергії або їх придбанням [1].

Як зазначає П. Кухта: «кризи можуть бути передбачуваними (закономірними) й несподіваними. Передбачувані кризи встановлюються як етап розвитку системи, вони можуть прогнозуватися, оскільки викликаються об'єктивними причинами, самою природою соціально-економічної системи. Основні причини криз – це сукупність факторів впливу на соціально-економічну та інші системи, що зумовлюють виникнення та протікання криз, а також є суттєвими в обґрунтуванні доцільності застосування певного інструментарію прогнозування та боротьби з ними. Видом передбачуваних криз є циклічна криза, звісно за умови, що відома та вивчена її природа і характер. Несподівані кризи (зумовлені суб'єктивними причинами) є результатом, наприклад, помилок в управлінні, катастрофічних природних явищ, економічної залежності тощо. Існують також кризи явні – протікають відчутно та просто виявляються та приховані – чим і обумовлена ризикованість таких криз» [2].

Чинниками криз, які пов'язані з тенденціями та стратегією макроекономічного розвитку чи навіть розвитку світової економіки, конкуренцією, політичною ситуацією в країні. Внутрішні кризи пов'язані з ризикованістю стратегій маркетингу, внутрішніми та зовнішніми конфліктами, недоліками в організації виробництва, недосконалістю управління, інноваційною й інвестиційною політикою. На мікрорівні криза може бути пов'язана зі скороченням або захопленням конкурентами стратегічної зони господарювання; обумовлена незбігом обсягу й структури продукції підприємства обсягу та структурі попиту споживачів продукції; невідповідністю стилю, форм або засобів управління підприємством його наявному статусу, цілям господарювання, якості персоналу тощо; невідповідністю між грошовими доходами та видатками підприємства, суцільною розбалансованістю механізму підприємства.

Отже, на макрорівні кризи найчастіше виникають унаслідок розриву між виробництвом і споживанням товарів. Щодо факторів, які породжують макроекономічні кризи, то це первісне скорочення сукупного попиту і, як наслідок, спад виробництва, падіння зайнятості, скорочення доходів, зменшення витрат тощо, то вони можуть бути найрізноманітнішими: війни, різні політичні події, непередбачені ситуації тощо [2].

Головним орієнтиром державної енергетичної політики є енергетична безпека (національна безпека у галузі енергетики), енергетична ефективність, бюджетна ефективність і екологічна безпека енергетики. Отримання зазначених напрямів, підвищення керованості процесом розвитку енергетики потребують формування та здійснення головних складових державної енергетичної політики, які будуть взаємопов'язаними та при цьому володіють своєю спрямованістю, відповідальністю, домінантами та механізмами втілення у життя, і в кінцевому результаті індикаторами результативності.

Список використаних джерел:

1. Філонич О. М. Розвиток енергетичної кризи та її вплив на енергетичну безпеку країни. *Ефективна економіка*. 2015. № 2. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=3797>.
2. Кухта П. В. Кризи, їх причини та наслідки. *Ефективна економіка*. 2012. № 10. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=1439>.

ПРОТОПОПОВА Н. А.,
*старший викладач кафедри
аналітичної економіки та менеджменту
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ*
ВОЛОЩУК В. В.,
*здобувач вищої освіти
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ*

ЗАХИСТ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ СИСТЕМ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ ТА ЕНЕРГЕТИЧНОЇ КРИЗИ

Метою дослідження є теоретичне обґрунтування спостереження та механізмів управління потенційно соціально-економічними системами, що функціонують в умовах воєнного стану країни. Нестійкий стан і тривожність суспільства найчастіше зумовлені тим, що соціально-економічні системи невчасно реагують або зовсім не реагують на нормальний стан внутрішнього та зовнішнього середовища спалаху. Глобальні соціальні, технологічні та політичні зміни, зростання нестійкості світової економіки, військові конфлікти дестабілізують вплив на соціально-економічні системні закономірності, посилюють негативні процеси. Дослідження проблеми стійкості та керованості соціально-економічних систем поблизу моментів загострення захоплює вирішення найрізкіших проблем економіки соціально-економічних систем, таких як уповільнення темпів економічного зростання, масова втеча капіталу з країни, негативні наслідки падіння гривні, загроза розростання економічної рецесії.

Соціально-макроекономічний розвиток у нашій країні останнім часом відбувався у складних геополітичних та економічних умовах, що проявляється у нестійких режимах розвитку, значною мірою сучасних гострих викликів та загроз, використання соціальних практик та комунікацій.

Основні напрями розвитку соціально-економічної системи у мирний час після закінчення воєнного стану можна позначити так (рис 1).

Напрями розвитку соціально-економічної системи у мирний час
після закінчення воєнного стану

- постійна реалізація заходів, спрямованих на підвищення конкурентоспроможності національного товаровиробника на зовнішніх та внутрішніх ринках, а також використання переваг відкритих ринків;
- уповільнення зростання попиту на енергоносії у національному господарстві через одночасне підвищення диверсифікації джерел та каналів постачання імпортованих енергоносіїв (включаючи відновлювані джерела);
- розробка та формування нових стимулів для залучення інвестицій та утримання вже наявних фінансових резервів у національній економіці;
- пом'якшення впливу зростання світових цін на енергоносії на національну економіку та добробут громадян;
- наявність ефективної програми швидкого реагування у разі виникнення кризових явищ в економічній, соціальній, екологічній та політичній сферах.
- розробка організаційно-правових засад сталого соціально-економічного розвитку для відстеження ефективності дій уряду та виявлення можливих слабких місць у національній економіці.

Рис. 1. Основні напрями розвитку соціально-економічної системи у мирний час після закінчення воєнного стану [1]

Війна в даний час в Україні унеможливила дотримання традиційних соціальних норм та реалізацію звичних політичних програм і може бути використана для здійснення дієвих кроків, які допоможуть повернути країну на траєкторію досягнення цілей сталого розросту. ЦСР життєво необхідні для імплементації таких програм відновлення, які дозволять створити «зеленішу» економіку, стійкішу до викликів розвитку суспільних зв'язків. Отже, пріоритет повинен бути наданий коригуванню економічної структури шляхом побудови більш енергоефективних і менш забруднюючих виробництв і транспортних систем. Реконструкція закладів соціальної сфери також повинна підвищити їх енергоефективність і використовувати матеріали з низьким вмістом вуглецю.

Список використаних джерел:

1. Буряк Є. В., Редько К. Ю., Чорновол А. О., Орленко О. В. Соціально-економічні аспекти сталого розвитку України в умовах війни (євроінтеграційні аспекти). *Наукові записки Львівського університету бізнесу та права. Серія економічна. Серія юридична.* 2022. Вип. 34. С. 135-145.

ПРОТОПОПОВА Н. А.,

старший викладач кафедри

аналітичної економіки та менеджменту

Дніпропетровського державного

університету внутрішніх справ

ДІДЕНКО А. В.,

доцент кафедри менеджменту та туризму

Хортицької національної

навчально-реабілітаційної академії,

кандидат економічних наук, доцент

УПРАВЛІННЯ БЕЗПЕКОЮ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ СИСТЕМ

Військові дії в Україні, що супроводжуються зростанням кризових явищ в соціально-економічній сфері, створюють складні умови для діяльності підприємств, багато з яких навіть не вийшли на економічні показники докарантинного періоду, та призводять до їх банкрутства. Тому на менеджмент підприємств покладено важливу функцію по створенню та управлінню системою економічної безпеки підприємств, ефективному прийняттю управлінських рішень, використовуючи нові підходи до оцінки стану підприємств та прогнозуванню їх подальшого розвитку.

У статті [1] схема процесу управління економічною безпекою підприємства представлена у вигляді наступної послідовності етапів:

1. Визначення мети і формулювання задач управління.
2. Аналіз зовнішнього середовища з використанням ретроспективного та стратегічного аналізу.
3. Оцінювання поточного рівня економічної безпеки на основі системи показників.
4. Ідентифікація, побудова складу та проведення ранжування існуючих загроз економічній безпеці підприємства.
5. Побудова можливих сценаріїв розвитку у розрізі окремих функціональних складових економічної безпеки.
6. Розробка рекомендацій щодо зменшення впливу можливих загроз на економічну безпеку та посилення захисту.
7. Впровадження та коригування за необхідності рекомендацій, розроблених на попередньому етапі.

Не менш важливим етапом процесу управління економічною безпекою підприємства є оцінка впроваджених рекомендацій на основі критерію економічної ефективності з метою їх подальшого удосконалення.

Структура системи забезпечення безпеки соціально-економічних систем є досить складною, що обумовлює ускладнення підходів до її управління та регулювання. При цьому як зазначено у [2] на мікрорівнях, наприклад на рівні місцевого самоврядування, ця система реалізує оперативне

регулювання, а на макрорівнях – стратегічне регулювання. Підприємство як соціально-економічна система є відкритою системою, через яку у взаємодії із зовнішнім середовищем проходить велика кількість інформаційних, речових, енергетичних потоків, що також ускладнює побудову системи економічної безпеки підприємства, адже ця система повинна складатися із заходів постійного моніторингу, прогнозування та моделювання можливих впливів.

Оцінювання рівня економічної безпеки підприємства, дослідження можливих сценаріїв розвитку складних відкритих систем проводять на основі застосування нечітко-множинних моделей та когнітивного підходу, що дає можливість здійснювати аналіз альтернативних сценаріїв.

Список використаних джерел:

1. Нікітіна А. Управління економічною безпекою підприємства в умовах глобалізаційних перетворень. *Вісник соціально-економічних досліджень*. 2015. № 3 (58). С. 144-150.
2. Діденко А. В., Протопопова Н. А. Захист соціально-економічних систем: аналіз та моделювання. *Економіка та суспільство*. 2022. № 38. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1310>.

ПРОТОПОПОВА Н. А.,

*старший викладач кафедри
аналітичної економіки та менеджменту
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ*

ІВАНЧУК Ю. Г.,

*викладач кафедри
аналітичної економіки та менеджменту
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
начальник відділу контролю
у сфері будівництва
Східного Офісу Держаудит служби*

ПОДАТКОВИЙ АУДИТ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ

З 07.03.2022 вступив в дію Закон України № 2118-ІХ «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо особливостей оподаткування та подання звітності у період дії воєнного стану», згідно з яким підрозділ 10 розділу ХХ «Перехідні положення» Податкового кодексу України доповнено п.п. 69.9 пункту 69 та встановлено, що тимчасово, на період до припинення або скасування воєнного стану на території України, для платників податків та контролюючих органів припиняється перебіг строків, визначених податковим законодавством та іншим законодавством, контроль за дотриманням якого покладено на контролюючі органи.

Зважаючи на викладене, у період з 24.02.2022 до припинення або скасування воєнного стану на території України зупинено перебіг строків щодо оскарження рішень контролюючих органів, встановлених статтею 56 Кодексу, та/або щодо скарг платників податків, які не розглянуті станом на 24.02.2022. Таке зупинення не породжує будь-яких наслідків, передбачених статтею 56 Кодексу. Про призупинення документальних, камеральних та фактичних перевірок у період дії воєнного стану Законом України від 03 березня 2022 року № 2118-ІХ «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо особливостей оподаткування та подання звітності у період дії воєнного стану», у зв'язку з Указом Президента України від 24 лютого 2022 року № 64/2022 «Про введення воєнного стану в Україні» затвердженого Законом України від 24 лютого 2022 року № 2102-ІХ «Про затвердження Указу Президента України «Про введення воєнного стану в Україні», підрозділ 10 розділу ХХ «Перехідні положення» Податкового кодексу України доповнено п.п. 69.2 пункту 69 та встановлено, що тимчасово, на період до припинення або скасування воєнного стану на території України, податкові перевірки не розпочинаються, а розпочаті перевірки зупиняються. Зупинено проведення документальних, фактичних та камеральних перевірок, що були розпочаті до 24 лютого 2022 року та не були завершеними, на період по останній день календарного місяця (включно) у якому завершиться дія воєнного стану. Таке зупинення перериває термін проведення перевірки та не потребує прийняття будь-яких додаткових рішень контролюючим органом. Документальні, фактичні та камеральні перевірки, які мали розпочатися у період з 24 лютого 2022 року та не були розпочаті, переносяться на період по останній день календарного місяця (включно) у якому завершиться дія воєнного стану. Перебіг строків, встановлених ст. 86 та ст. 56 Податкового кодексу України, зупинено на період по останній календарний день місяця (включно), у якому завершиться дія воєнного стану [1].

Треба зазначити, що незважаючи на широке використання в науці та практиці дефініції «податковий аудит», в українському законодавстві відсутнє формулювання такого виду перевірок. Акцентовано увагу на двох основних підходах до тлумачення податкового аудиту:

- 1) аудиторський;
- 2) контролюючий.

Проаналізувавши використання визначення «податковий аудит» визначено, що за кордоном як державні органи, так і незалежні аудиторські компанії таке поняття використовують по відношенню до перевірок, здійснюваних податковими органами, тоді як здійснення перевірок у сфері оподаткування незалежними аудиторськими компаніями відносять до перевірок дотримання податкового законодавства, які не є аудитом по суті.

Отже, треба наголосити, що дефініція «податковий аудит» не може бути денотатом по відношенню до обох перевірок, оскільки має місце наявність відмінностей у механізмові здійснення податкового аудиту незалежними аудиторами та контролюючими органами. Пропонуємо застосування таких предикаторів як «державний податковий аудит» та «незалежний податковий аудит».

Список використаних джерел:

1. Податковий аудит під час воєнного стану. URL: <https://uteka.ua/ua/publication/news-14-ezhednevnyj-buxgalterskij-obzor-39-nalogovuj-audit-vo-vremya-voennogo-polozheniya>.
2. Артюх О. В. Податковий аудит як завдання з надання достатньої впевненості. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Економіка і менеджмент*. 2015. Вип. 12. С. 235-238. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvmgu_eim_2015_12_55.

ПУШКАР О. І.,

професор кафедри

комп'ютерних систем і технологій

Харківського національного економічного університету ім. С. Кузнеця,

доктор економічних наук

ТАТАРИНЦЕВА Ю. Л.,

доцент кафедри обліку і фінансів

Національного технічного університету

«Харківський політехнічний інститут»,

кандидат економічних наук

АРТЮХОВА А. М.,

здобувач вищої освіти

Національного технічного університету

«Харківський політехнічний інститут»

РОЗВИТОК РИНКУ СУЧАСНИХ ФІНАНСОВИХ ПРОДУКТІВ ТА ПОСЛУГ НА ОСНОВІ ІНТЕРНЕТ ТЕХНОЛОГІЙ

Глобалізація світової економіки, пандемія, поширення Інтернету, стрімкий розвиток інновацій в ІТ призвели до того, що багато країн почали розглядати питання розвитку фінансових продуктів та послуг на основі Інтернет технологій. Інтернет справив глибокий вплив на сектор фінансових послуг, кардинально змінивши вартість і можливості маркетингу, розповсюдження та обслуговування фінансових продуктів і дозволивши розробляти нові види продуктів і послуг. Це в свою чергу вплинуло на те, що електронні фінанси стали важливим аспектом у всіх економічних і фінансових секторах. На сучасному етапі основним трендом розвитку глобальної економіки є цифровізація, що являє собою процес поширення цифрових технологій в усіх аспектах бізнесу. Україна теж активно залучається до процесів глобалізації цифрового економічного простору та здійснює трансформацію економіки [1].

В умовах цифровізації сучасної економіки відбувається перетворення в усіх сферах господарського життя, в тому числі у фінансовій. Цифровізація є загальною характеристикою більшої частини сучасних фінансових інновацій і обумовлена зростанням впливу інформаційно-комунікаційних технологій

в процесі виробництва і надання фінансових послуг. У сфері фінансових технологій на сучасному етапі відбуваються радикальні зміни, пов'язані з підвищенням рівня автоматизації, відкритості та орієнтованості на споживача. Значення даного інноваційного сектору вельми велике, оскільки глобальне впровадження фінансових технологій щорічно зростає на 15-20 %. Крім того в умовах поширення коронавірусної інфекції, карантину та вимушеної ізоляції актуальність використання цифрових технологій у фінансовій сфері в усьому світі стала підвищуватися.

Аналіз наукової літератури свідчить, що існують абсолютно різні моделі і класифікації фінтех. Вважаємо, що найбільшою мірою розвиток фінансових технологій модернізує традиційні фінансові послуги та продукти за трьома основними секторами згідно класифікації фінтех Базельським комітетом із питань банківського нагляду [2]: кредити, депозити, залучення капіталу; розрахунково-касові операції, кліринг; управління інвестиційними процесами.

З роками фінтех зростає і змінюється у відповідь на події в ширшому технологічному секторі. У 2022 році це зростання визначається декількома переважаючими трендами:

1. Цифровий банкінг продовжує розвиватися: отримати доступ до цифрового банкінгу легше, ніж будь-коли. Багато споживачів уже розпоряджаються своїми грошима, просять і виплачують позики, а також купують страховку через цифрові банки. Очікується, що до 2026 року глобальний ринок цифрових банківських платформ зростатиме.

2. Блокчейн: технологія блокчейну дозволяє здійснювати децентралізовані транзакції без залучення урядової установи чи іншої сторонньої організації. Технологія та додатки блокчейну швидко розвиваються протягом багатьох років, і 2022 рік, ймовірно, продовжить цю тенденцію, оскільки все більше галузей звертаються до вдосконаленого шифрування даних.

3. Штучний інтелект (AI) і машинне навчання (ML). Технології AI і ML змінили спосіб масштабування фінтех-компаній, переосмисливши послуги, які вони пропонують клієнтам. AI та ML можуть зменшити операційні витрати, збільшити цінність, що надається клієнтам, і виявляти шахрайство.

Важливим моментом у розвитку фінтех є активна участь Національного банку України, який не тільки виконує роль мегарегулятора, але і виступає ініціатором і майданчиком для розвитку фінтех-проектів. За його участю у січні 2020 року затверджено «Стратегію розвитку фінансового сектору України до 2025 року». Одним із стратегічних напрямків цієї стратегії

є розвиток ринку FinTech та цифрових технологій. У березні 2020 р. вже почалася робота мегарегулятора над документом «Стратегія розвитку FinTech 2025». Проект стратегії базується на всебічному вивченні більше 30 передових та найрозвиненіших Fintech-екосистем світу і сучасних підходів до регуляції ринку фінансових інновацій світовими регуляторами. У основу документа закладено чотири базові складові розбудови сучасної Fintech-екосистеми: регуляції і політики, капітал, попит та таланти [3].

Список використаних джерел:

1. Про схвалення Концепції розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018-2020 роки та затвердження плану заходів щодо її реалізації: Розпорядження КМУ від 17.01.2018 р. № 67-р. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/67-2018-%D1%80>.
2. The Basel Committee on Banking Supervision, consultative document: Sound Practices: Implications of fintech developments for banks and bank supervisors. Bank for International Settlements. 2017. URL: <https://www.bis.org/bcbs/publ/d415.pdf>.
3. Фінансова інклюзія, інновації та безготівкові операції в Україні – пріоритети Стратегії розвитку FinTech 2025. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/finansova-inklyuziya-innovatsiyi-ta-bezgotivkovi-operatsiyi-v-ukrayini--prioriteti-strategiyi-rozvitku-fintech-2025>.

ПУШКАР О. І.,

професор кафедри

комп'ютерних систем і технологій

Харківського національного економічного університету ім. С. Кузнеця,

доктор економічних наук, професор

ТАТАРИНЦЕВА Ю. Л.,

доцент кафедри обліку і фінансів

Національного технічного університету

«Харківський політехнічний інститут»,

кандидат економічних наук

ПОНОМАРЕНКО А. В.,

здобувач вищої освіти

Національного технічного університету

«Харківський політехнічний інститут»

FINTECH ІННОВАЦІЇ У БАНКІВСЬКОМУ ТА СТРАХОВОМУ БІЗНЕСІ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ СВІТОВОЇ ЕКОНОМІКИ

Актуальність даної теми полягає в тому, що застосування фінансових технологій набуває все більшого поширення та використання, в умовах глобалізації світової економіки. FinTech Innovation змінила погляди людей на банки, страхові компанії та інші фінансові установи. Творчі рішення поширених проблем дозволяють інноваторам у фінансовій і банківській галузі впливати на те, як люди використовують свої гроші, заощаджуючи свій час. Основна ідея FinTech полягає у створенні фінансових послуг за допомогою технологічних методів. Наприклад, PayPal є технологічною компанією для онлайн-платежів. Він використовує FinTech інновації, щоб дозволити споживачам платити через Інтернет, а не готівкою чи чеком. Багато організацій визнали важливість FinTech і майбутнього банківських послуг для переконливих можливостей отримання прибутку, наданих

інвесторам у відриві від традиційних способів отримання прибутку. Крім того, Міжнародний валютний фонд очікує, що до 2025 року сектор фінтехнічних інновацій отримає понад 300 мільярдів доларів доходу [1]. Інновації фінтехнічних технологій можуть заощадити 20 мільярдів доларів на майбутніх платіжних витратах для компаній. FinTech компанії залишаються на випередженні, постійно експериментуючи з новими напрямками. Але як FinTech інновації впливають на банківську сферу банків?

Інтернет-банкінг – передовий тренд у фінансових технологіях. Великі гіганти, які раніше були монополістами на міжнародних та місцевих ринках, скорочують власні фізичні відділення, інвестують кошти у розвиток мобільних додатків та дистанційних можливостей підтримки користувачів. В іншому випадку – вони б були уже не конкурентоспроможними. При цьому кібербезпека стає все актуальнішою, і занепокоєння користувачів фінансових послуг в онлайн не є безпідставними. Тому банки масово почали вводити системи біометричної перевірки особи перед наданням доступу до рахунків, зокрема за допомогою відбитків пальців [1]. Найпростіша біометрія використовується в алгоритмах ідентифікації обличчя сучасних смартфонів. Наприклад, зараз відкриття банківського рахунку займає менше часу, ніж приготування чашки кави. Багато фінансових установ/банків допоможуть вам відкрити рахунок з будь-якої точки країни онлайн. Для цього потрібно пройти перевірку особистості. В ході перевірки постачальники фінансових послуг повинні ідентифікувати і перевіряти своїх клієнтів [2].

FinTech Innovations надає кращі послуги клієнтам і підвищує ефективність бізнес-діяльності за допомогою програм і інструментів на основі даних, таких як інновації штучного інтелекту та машинне навчання. PayPal є технологічною компанією для онлайн-платежів. Він використовує FinTech інновації, щоб дозволити споживачам платити через Інтернет [3-4].

Штучний інтелект, завдяки якому банки можуть створювати профіль клієнта, використовуючи всі доступні дані (попередня банківська поведінка тощо), і надавати фінансове рішення в режимі реального часу. Штучний інтелект у фінансових технологіях може допомогти прискорити затвердження кредитів, запобігти фінансовому шахрайству та покращити утримання клієнтів [2].

Прикладом успішної реалізації інноваційних технологій є делегування частини операцій цифровим інструментам: чат-боти надають клієнтам точніші послуги за допомогою цифрових фінансових послуг. Цей підхід є гнучким і адаптованим до унікальних потреб клієнтів. Чат-боти стали новим каналом спілкування для банків і клієнтів. У сучасному світі такий формат спілкування є природним – з його допомогою можна швидко, зручно та 24/7 вирішити багато питань. Для банків чат-боти стали додатковими сервісами, які не приносять доходу, а допомагають краще обслуговувати клієнтів і підвищують продуктивність системи підтримки. Сьогодні боти можуть оформляти замовлення, консультувати клієнтів, проводити кілька фінансових операцій, знижувати операційні витрати. Більшість клієнтів банків використовують

чат-боти замість дзвінка в кол-центр, оскільки отримати необхідну послугу набагато простіше, не виходячи з месенджера. Що стосується перспектив розвитку чат-ботів, то рішень на основі штучного інтелекту стає все більше. Вони можуть впоратися з більшістю запитів клієнта, повністю замінивши роботу живого персоналу.

Як і цифрові банки, компанії FinTech, що працюють у страховій галузі, переносять усі традиційні послуги в цифровий світ. Застосування нових технологій у страхуванні дозволить страховим компаніям створювати адаптовані до потреб клієнта продукти, унікальні для кожного.

Отже, підсумовуючи, можна сказати, що банківська галузь зараз знаходиться в авангарді різноманітних технологічних інновацій, які швидко змінили її майбутнє. Вплив FinTech на майбутнє банківської справи буде найбільш помітним у таких аспектах: підвищення конкурентоспроможності, підвищення якості обслуговування клієнтів, зменшення кількості фізичних відділень банку та кадрового потенціалу, відкриття нових інвестиційних можливостей, забезпечення наскрізної безпеки, оптимізація процесів управління ризиками [4]. Ми живемо в епоху автоматизації, коли ми хочемо, щоб усе відбувалося одним клацанням миші, і тому компанії працюють день і ніч, щоб запроваджувати інновації, які полегшують людям швидке та креативне виконання повсякденних завдань.

Список використаних джерел:

1. Вовчак О. Д. Вплив фінансових технологій на забезпечення конкурентоспроможності банку. *Вісник Університету банківської справи*. 2020. № 1. С. 86-91.
2. Інновації FinTech у банківській сфері. URL: <https://www.gadgetsnow.com/gn-advertorial/5-innovations-in-the-fintech-industry-thatll-change-how-you-think-about-banking/articleshow/90417712.cms>.
3. Інновації FinTech та майбутнє банківської галузі. URL: <https://www.lpcentre.com/articles/fintech-innovation-changing-banking-industry-future>.
4. FinTech і майбутнє банків. URL: <https://www.techmagic.co/blog/fintech-and-banking/>

САГАЙДАК-НІКІТЮК Р. В.,
професор кафедри технології ліків
Національного фармацевтичного університету,
доктор фармацевтичних наук
ЗАХАРКО Н. В.,
доцент кафедри
хіміко-фармацевтичних дисциплін
КЗВО «Рівненська медична академія»,
кандидат фармацевтичних наук

ДОСЛІДЖЕННЯ ОСОБЛИВОСТЕЙ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ВИРОБНИКІВ ФАРМАЦЕВТИЧНОЇ ПРОДУКЦІЇ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Глобалізація світового господарства та інтенсифікація на тлі процесів міжнародної економічної інтеграції стали причиною формування та безперервного розвитку взаємовідносин суб'єктів господарської діяльності різних країн. У світі немає жодної країни, яка була б спроможною самостійно розвивати виробничі процеси та забезпечити економічне зростання без ефективного використання сукупного міжнародного науково-технічного потенціалу. Крім того, насичення внутрішнього ринку товарами та послугами, загострення конкурентної боротьби за споживача змушують сучасні підприємства шукати можливості завоювання зовнішніх ринків, що своєю чергою є важливою потенційною конкурентною перевагою економіки будь-якої країни, а їх подальше розширення – ключовим чинником розвитку виробництва.

Вихід на зовнішні ринки висуває до виробників вимоги щодо підвищення ефективності виробництва та якості продукції, отже, факт успіху підприємства на зазначених ринках є об'єктивним свідченням конкурентоспроможності його товарів або послуг. Цілком очевидно, що успішний розвиток зовнішньоекономічної діяльності, а отже, й ефективна інтеграція України у світове господарство, залежить від вирішення безлічі складних проблем.

Аналізуючи особливості діяльності підприємств фармацевтичного сектора, вважаємо правомірним використовувати у межах дослідження визначення, згідно з яким зовнішньоекономічної діяльності є сферою економічної діяльності підприємств, пов'язаною з міжнародною торгівлею, зарубіжними кредитами та інвестиціями, здійсненням міжнародних фінансових операцій, проведенням науково-дослідної роботи у фармації, закупівлею активних фармацевтичних інгредієнтів, основних і допоміжних матеріалів, технологій і обладнання для їх спільного виробництва, ліцензій на виробництво важливих лікарських засобів на підприємствах України, наданням різного роду послуг на підставі відповідних угод з метою забезпечення населення ліками й медичними виробами, що сприяє розвитку конкурентоспроможної вітчизняної фармацевтичної промисловості та дозволяє сформуванню ефективного фармацевтичного ринку.

Зовнішньоекономічна політика України в галузі фармації має сприяти розвитку внутрішнього ринку країни та інтеграції національної економіки у світову.

З огляду на це, на меті має стати розширення співпраці виробничих фармацевтичних підприємств України та країн ЄС шляхом створення спільних підприємств, альянсів, здійснення спільного маркетингу й просування продукції тощо. Своєю чергою, експортна мотивація транснаціональних корпорацій за налагоджування виробництва на території України збереже наукову базу, яка також має бути реструктуризованою з урахуванням нових тенденцій та вимог ринку.

Цілком очевидним є те, що зміцнення наукової бази, набуття завдяки цьому конкурентних переваг держави, а також притоку іноземних інвестицій у фармацевтичний сектор України сприятиме посиленню конкурентоспроможності виробничих фармацевтичних підприємств та переорієнтації експорту українських виробників на ринки країн Західної, Центральної і Східної Європи.

Отже, глибоке вивчення та аналіз ринкового середовища фармацевтичного сектора, чітке розуміння особливостей та принципів ефективного здійснення зовнішньоекономічної діяльності фармацевтичними підприємствами є запорукою розроблення дієвого стратегічного плану зміцнення потенціалу підприємств-виробників фармацевтичної продукції та їх виходу на нові міжнародні ринки збуту.

САЄНКО А. Р.,

здобувач вищої освіти

*Одеського національного
економічного університету*

Науковий керівник:

БАЛАБАШ О. С.,

доцент кафедри менеджменту

*Одеського національного
економічного університету,
кандидат економічних наук*

УПРАВЛІНСЬКІ ІННОВАЦІЇ: СУТНІСТЬ ТА КЛАСИФІКАЦІЯ

Промисловим підприємствам у сьогочасних економічних умовах важливо для покращення їхньої діяльності вміти робити переорієнтацію на модель розвитку з точки зору інновацій. Саме такий розвиток не є можливим, якщо не використовувати сучасні інструменти для управління підприємством, особливо впровадження управлінських інновацій.

Нами було проаналізовано аналіз головних понять та проблем щодо управління інноваційною діяльністю промислових підприємств. У табл. 1 наведено сутність поняття «управлінська інновація».

Сутність поняття «управлінська інновація»

№ п/п	Автор	Сутність поняття
1	Августин Р. Р., Деміків І. О. [1]	Інноваційний продукт є управлінською інновацією. Такий продукт отримується шляхом вкладання інтелектуального капіталу в нові форми способи й методи планування, організація, мотивація, оцінка кінцевих результатів діяльності та конкурентоздатності соціально-економічних систем на всіх рівнях менеджменту й реалізується у матеріалізованій або іншій формі
2	Дашченко Н. М. [2]	Управлінські інновації чітко є пов'язаними з управлінською діяльністю й технологією прийняття рішень
3	Якимчук І. М. [3]	Управлінські інновації є новими рішеннями в управлінні цілим підприємством
4	Горбаченко С. А. [4]	Усе, що є дієвим способом забезпечення унікальності й ефективності системи управління підприємством (нова система організацій й управління, новостворена управлінська технологія)

Можемо сформулювати власне визначення «управлінської інновації» шляхом аналізу вищезазначених інтерпретацій. Тобто, управлінськими інноваціями можна назвати певні прийняті й впроваджені в діяльність підприємства рішення стосовно змін в системі чи методах управління, які значною мірою відрізняються від тих, які застосовувалися раніше, що вперше є використаними на підприємстві задля підвищення його економічного розвитку.

Треба зазначити, що управлінські інновації мають свої особливості: вони, порівняно з технологічними або іншими інноваціями, пов'язані з персоналом та мають опір під час їхнього впровадження; вони більш вигідні й не так сильно потребують інвестицій, проте наслідки управлінських інновацій не є передбачуваними, ніж наслідки, наприклад, технологічних інновацій, тому що майже неможливо спрогнозувати здатність працівників вдало реалізувати управлінські рішення.

Розберемо у табл. 2 класифікацію управлінських інновацій.

Класифікація управлінських інновацій

Класифікація	Вид управлінської діяльності	Зміст управлінської інновації
За змістом управлінської діяльності	Власне управлінська	Прийняття управлінських рішень та реалізація функцій менеджменту
	Фінансово-економічна	Регулювання економічних процесів підприємства. Розподіл ресурсів та управління грошовими потоками
	Організаційна	Створення, впровадження змін і розвиток промислового підприємства
	Соціальнопсихологічна	Створення і регулювання прийняттого соціальнопсихологічного клімату в колективі. Управління персоналом

	Проектно-планова	Планування, проектування і контроль бізнеспроцесів
За напрямом управлінської діяльності	Управління маркетинговою діяльністю	Дослідження і прогнозування розвитку ринків збуту. Планування асортименту продуктів та послуг. Стимулювання збуту продукції
	Управління виробництвом	Організація управління виробництвом
	Управління фінансами	Управління фінансовою діяльністю
	Управління персоналом	Навчання й мотивація працівників

У наші часи існує багато різних інструментів інноваційного менеджменту: бенчмаркінг, управління якістю, збалансована система показників, метод «5S» та «6 сігма», SWOT-аналіз, управління проектами, BPO та BPI тощо – усі перелічені методи можна використовувати на підприємстві, що значно збільшить конкурентоздатність підприємства [5].

До найефективніших нових форм управлінських інновацій можна віднести «кластер» – єдність пов'язаних галузей, яка спирається на конкуренцію й переваги горизонтальних мережевих зав'язків. Розвинені країни часто використовують кластер як один із складових промислової економіки.

Через впровадження управлінських інновацій підприємство отримує певні переваги, а саме: поширення нових ефективних методів та форм управління, в результаті відбувається оновлення усієї системи менеджменту, що в подальшому допоможе збільшити прибутковість й конкурентоспроможність підприємства. Тому вони мають ґрунтуватися на нових принципах та бути елементом безперервного процесу нововведень.

Існують особливості управлінських інновацій:

1) управлінські інновації є непередбачуваними, оскільки багато з інноваційних рішень попередньо не проходять тестування, після чого помилки виявляють на етапі реалізації;

2) розробка управлінських інновацій потребує на інтелектуальну та творчу роботу, які, в свою чергу, вимагають високі вимоги до рівня кваліфікації менеджерів, тому управлінці мають бути творчими, здібними та наполегливими, оскільки вони однаково виконують стратегічно й оперативну роботу. Систему управління не можна зупиняти на час капітального ремонту, тому в умовах реформування поточну управлінську діяльність виконують гірше;

3) трудомісткість та вартість інноваційних проектів при відкладному ефекті є великими (витрати й результати розведені в часі, термін окупності значний);

4) існують бар'єри на шляху управлінських змін, а саме: противники змін колег та негативний клімат у колективі, інертність систем управління, порушення балансів інтересів.

Ефективне впровадження управлінських нововведень полягає в раціональності процесу втілення нових ідей на підприємстві. Аби існував стабільний економічний й інноваційний розвиток на промисловому підприємстві, менеджери та власники на різних рівнях управління повинні постійно вміти

приспосовуватися до змін зовнішнього середовища. Проте інноваційний розвиток підприємства, де базою є управлінські нововведення, передбачає часті нові якісні зміни внутрішнього середовища, особистих переконань співробітників та підприємницької культури.

Висновки. Таким чином, упровадження управлінських нововведень є основним елементом ефективного економічного та інноваційного розвитку підприємства, що забезпечує конкурентні переваги на ринку у довгостроковому періоді.

Список використаних джерел:

1. Августин Р. Р., Деміків І. О. Управлінські інновації як чинник підвищення конкурентоспроможності підприємств. *Ефективна економіка*. 2020. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2020_4_16.
2. Дашенко Н. М. Формування системи управлінських інновацій на промисловому підприємстві. *Економіка. Фінанси. Право*. 2019. Вип. 7 (1). С. 6-9.
3. Якимчук І. М. Організаційно-управлінські інновації в підвищенні ефективності логістичного бізнесу на прикладі ланцюжка поставок. *Проблеми економіки*. 2020. № 2. С. 325-330.
4. Горбаченко С. А. Інституційні умови впровадження управлінських інновацій у морегосподарській сфері. *Проблеми системного підходу в економіці*. 2019. Вип. 4 (1). С. 43-49.
5. Прохорова В. В., Мушнікова С. А. Формування системи управлінських інновацій на промислових підприємствах на основі синергетичного підходу. Харків: НТМТ, 2013.

САМОЙЛЕНКО В. В.,

здобувач вищої освіти

*Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ*

ГЕНДЕРНА РІВНІСТЬ ТА ПИТАННЯ ЇЇ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ В ПРАВОВІЙ ДЕРЖАВІ

Питання гендерної рівності в 21 столітті мають надважливе значення, так як у період сучасності ми часто стикаємося з дискримінацією особи за ознакою статі. У правовій державі цього не повинно існувати, тому що законодавчо закріплена неможливість будь-яких форм дискримінації. Але, на жаль, попри законодавчу визначеність цієї заборони на практиці ми все одно стикаємося з певними видами реалізації форм дискримінації, що і відображає актуальність розгляду даної теми.

Проблемам правового забезпечення гендерної рівності присвячують увагу такі вітчизняні науковці, як О. Андрійко, В. Буроменський, Н. Болотіна, О. Балакірева, М. Білинська, С. Береза, С. Бобровник, В. Бурдяк, М. Буроменський, О. Вілкова, В. Гошовська, Н. Грицьак, Н. Дармограй, О. Дашковська, М. Кармазіна, Н. Карпачова, А. Колодій, І. Кресіна, О. Кулачек, Т. Мельник, О. Матвієнко, К. Левченко, І. Лаврінчук, Л. Леонтьєва, А. Олійник, І. Оніщенко,

Н. Оніщенко, З. Ромовська, Ф. Рудич, М. Саприкіна, Т. Слабчук, Л. Смоляр, В. Соколова, М. Томашевська, І. Тукаленко, Д. Шелест, Ю. Шведа та інші [1, с. 15].

Становище чоловіка та жінки в сучасному українському суспільстві характеризується нерівністю, як юридичною, так і фактичною. Біологічна стать особи впливає на її можливості реалізувати власні потреби та інтереси, що не відповідає принципам правової, соціальної держави [1, с. 15].

Гендерна рівність є одним із індикаторів, який засвідчує, наскільки демократичною, правовою й соціально розвинутою є держава. Країни з високими показниками представництва жінок у різних державницьких та політичних інституціях не лише демонструють високий рівень забезпечення громадянських прав та свобод. Вони є краще розвинутими економічно, оскільки створюють умови для політичного й культурного різноманіття, толерантності, інклюзивності та міжособистісної довіри. Саме тому гендерна політика в Україні, особливо в умовах обраного курсу на утвердження європейських демократичних цінностей, постає зовсім у новому, актуальному світлі. Як результат, вимагає утвердження цінності гендерної рівності як у суспільстві загалом, так і у військових структурах [2, с. 20-21].

У військових структурах сектору безпеки та оборони приділяється належна увага реалізації державної політики забезпечення рівних прав та можливостей чоловіків та жінок. Це викликано головним чином тим, що військові структури перебувають у стані трансформації та розвитку. Зasadничою ідеєю впровадження гендерної рівності є те, що жінки мають такі самі права та обов'язки, як і чоловіки. З огляду на цю обставину участь жінок у функціонуванні військових структур має бути рівнозначною чоловічій. Основними якостями жінок, які цінуються під час проходження служби, за оцінками їхніх колег, є висока працездатність, внутрішня самодисципліна, відповідальність за доручену справу, професіоналізм тощо. Присутність жінок значно пом'якшує морально-психологічну атмосферу у військових колективах, змушує командирів та начальників бути більш стриманими і головне – значно підвищується культура взаємостосунків військовослужбовців у самому колективі. Також закріплюється принцип, за яким жінки проходять військову службу на рівних засадах із чоловіками, що включає рівний доступ до посад і військових звань та рівний обсяг відповідальності під час виконання обов'язків військової служби [2, с. 21].

У зв'язку із зазначеним, наприклад, доцільно насамперед звернути увагу на те, що загалом погляди більшості дослідників з гендерної тематики під час тлумачення поняття «національний механізм забезпечення гендерної рівності», зазвичай зводяться до того, що цей механізм являє собою лише низку організацій, посад при владних структурах, які займаються утвердженням гендерної рівності в суспільстві. З нашого погляду, слід наголосити, що таке бачення механізму забезпечення гендерної рівності є занадто спрощеним, недосконалим. Адже за «логікою речей» окрім органів, які здійснюють державне регулювання гендерних відносин, до елементів механізму забезпечення

гендерної рівності необхідно віднести нормативно-правову базу, яка закріплює правові підстави і принципи реалізації гендерної політики та процесуальну основу реалізації рівних прав і можливостей чоловіка і жінки. При цьому зазначені елементи повинні відповідати і відображувати у своєму змісті принципи права, що виступають головними здобутками людства у демократичній і правовій державі, дотримання та впровадження яких є мірилом забезпеченості прав і свобод чоловіка і жінки [3, с. 96-97].

Отже, доцільно зазначити, що забезпечення гендерної рівності означає прирівняння жінок і чоловіків у правах та обов'язках. Потрібно звернути увагу на міжнародно-правові документи, що регулюють дане питання, з метою запозичення певних правових норм до законодавства України.

Список використаних джерел:

1. Грицай І. О. Правове забезпечення гендерної рівності в Україні в умовах євроінтеграції та правового реформування. *Порівняльно-аналітичне право*. 2016. № 5. С. 15-17.
2. Вербенський М. Г., Рядінська В. О., Ірха Ю. Б., Бочек О. І. Актуальні проблеми впливу збройного конфлікту на Сході України на появу й поширення гендерно обумовленого насильства та забезпечення доступу до правосуддя: зб. тез наук. доп. наук.-практ. конф. (м. Київ, 18 вересня 2020 р.). Київ: ВАІТЕ, 2020. 612 с.
3. Кобзар О. Ф., Кобзар Т. С. Механізм забезпечення гендерної рівності: теоретико-правовий аналіз. *Честь і закон*. 2021. № 3 (78). С. 94-100.

СИДОРОВ О. А.,

доцент кафедри

аналітичної економіки та менеджменту

Дніпропетровського державного

університету внутрішніх справ,

кандидат економічних наук

ПРИЧИНИ ВИНИКНЕННЯ КРЕДИТНИХ ВІДНОСИН

Кредит – це форма позичкового капіталу (в грошовій або товарній формах), що надається на умовах повернення і обумовлює виникнення кредитних відносин між тим, хто надає кредит, і тим, хто його отримує [2].

Загальноекономічною причиною появи кредитних відносин є товарне виробництво.

Основою функціонування кредиту є рух вартості у сфері товарного обміну, в процесі якого виникає розрив у часі між рухом товару і його грошовим еквівалентом, відбувається відокремлення грошової форми вартості від товарної. Якщо рух товарних потоків випереджає грошовий, то підприємства – споживачі товарів із настанням моменту плати за них не завжди мають достатні кошти, що може зупинити нормальний процес відтворення. Коли рух грошових потоків випереджає товарні, то на підприємствах нагромаджуються тимчасово вільні кошти [1].

Виникає суперечність між безперервним вивільненням грошей у кругообороті оборотних коштів і потребою в постійному використанні матеріальних і грошових ресурсів.

Таким чином, виникнення і функціонування кредиту пов'язане з необхідністю забезпечення безперервного процесу відтворення, із тимчасовим вивільненням коштів у одних підприємствах і появою потреби в них у інших. При цьому виникнення кредитних відносин зумовлюється не самим фактом незбігу в часі відвантаження товару і його оплати, а узгодженням між суб'єктами кредитних відносин умови щодо відстрочки платежу шляхом укладання кредитної угоди. Але оборот товарів є не єдиною причиною появи кредитних взаємовідносин.

Нині кредитні відносини виникають за будь-якої економічної чи фінансової операції, що пов'язана із заборгованістю одного з учасників такої операції [2].

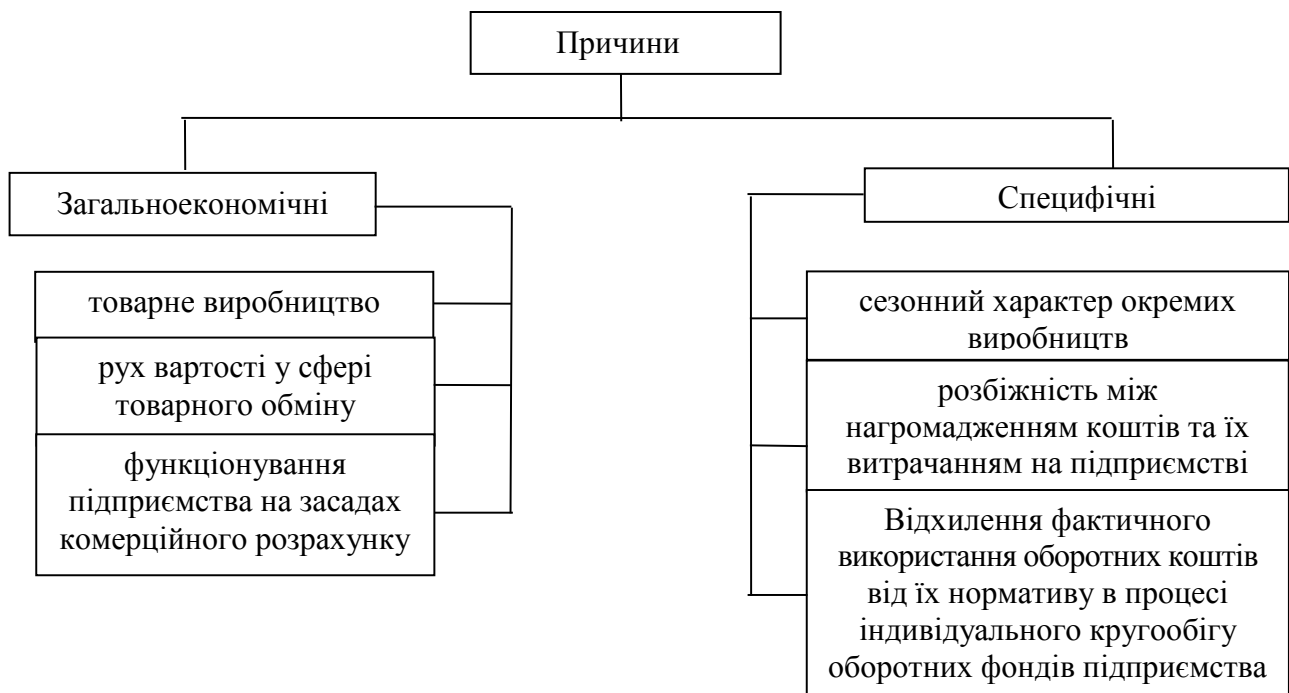

Рис. 1. Причини виникнення кредитних відносин

Поряд з об'єктивною основою існують специфічні причини виникнення і функціонування кредитних відносин, що пов'язані з необхідністю забезпечення безперервності процесу відновлення. Для розвитку кредитних відносин необхідні певні умови. По-перше, учасники кредитної угоди – кредитор і позичальник, мають бути юридичне самостійними суб'єктами, які матеріально гарантують виконання зобов'язань. По-друге, інтереси суб'єктів кредитної угоди повинні збігатися.

Список використаних джерел:

1. Базилевич В. Д., Баластрик Л. О. Державні фінанси. Київ: Атіка, 2002. 368 с.
2. Верхоглядова Н. І. Словник-довідник економіста та менеджера. Дніпро: ДДУВС, 2022. 156 с.

СИДОРОВ О. А.,

доцент кафедри

аналітичної економіки та менеджменту

Дніпропетровського державного

університету внутрішніх справ,

кандидат економічних наук

ФІНАНСОВИЙ СТАН ПІДПРИЄМСТВА: ФАКТОРИ ВПЛИВУ

В Україні більшість малих, середніх і навіть великих підприємств постійно знаходяться на межі банкрутства, особливо це стосується сільськогосподарських товаровиробників.

Тому актуальною є проблема систематичної і всебічної оцінки фінансового стану підприємства – з метою усунення можливого виникнення кризових ситуацій на підприємстві [1].

В залежності від глибини проведення аналізу фінансового стану, підприємство може обирати або експрес-аналіз (попередня оцінка), або деталізований (поглиблений) аналіз фінансового стану.

Якщо потрібна швидка і доступна оцінка фінансового стану та динаміки економічного розвитку підприємства, то використовується експрес-аналіз. Якщо необхідна комплексна характеристика фінансового стану підприємства, то застосовують деталізований аналіз.

Структура деталізованого фінансового аналізу включає в себе:

1. аналіз майна підприємства;
2. аналіз ліквідності та платоспроможності підприємства;
3. аналіз фінансової стійкості підприємства;
4. аналіз рентабельності підприємства;
5. аналіз ділової активності та інвестиційної привабливості підприємства.

Слід відмітити, що всі показники фінансового стану підприємства перебувають у взаємозв'язку та взаємозумовленості [2].

Тому оцінити реальний фінансовий стан підприємства можна лише на підставі використання певного комплексу показників з урахуванням впливу різних факторів на відповідні показники (рис. 1).

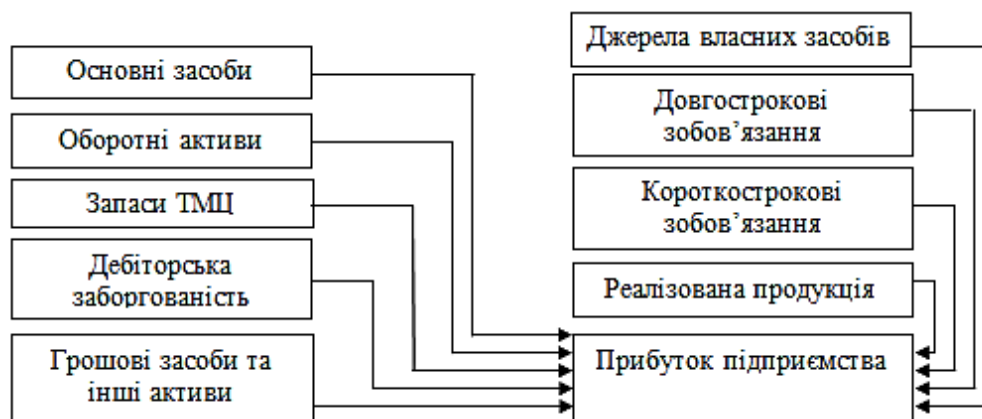

Рис. 1. Фактори, що впливають на фінансовий стан підприємства

При аналізі фінансової звітності потрібно враховувати, що базою ефективної роботи підприємства є постійне забезпечення ресурсами та ефективне їх використання, стійкий збут, ефективне розміщення фінансових засобів та інші аспекти виробництва.

Список використаних джерел:

1. Коломієць Н. О. Методологічний аспект оцінки фінансового стану як основи ефективного управління підприємством. URL: <http://journals.uran.ua/index.php/wissn021/article/viewFile/99627/94703>.
2. Максимова А. В., Гнидюк М. Г. Фінансовий аналіз звітності, складеної за МСФЗ. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Економічні науки*. 2018. Вип. 32. С. 185-189.

СИНІГОВЕЦЬ О. М.,

*доцент кафедри економіки бізнесу і міжнародних економічних відносин
Національного технічного університету
«Харківський політехнічний інститут»,
кандидат економічних наук*

БУРАКОВА Д. О.,

*здобувач вищої освіти
Національного технічного університету
«Харківський політехнічний інститут»,*

ВПЛИВ НА ЕКОНОМІКУ УКРАЇНИ ЗАКОРДОННИХ ТНК

Актуальність теми полягає у дослідженні впливу діяльності та наслідків закордонних ТНК на національну економіку.

Спочатку розглянемо країни домінуючого економіко-технологічного кластера, які будують постіндустріальне суспільство і в технологічній структурі національних економік яких сформовані початки шостого технологічного укладу. На їх території ТНК розміщують свої керівні відділи, науково-дослідні та «інтелектуальні» центри, вони розробляють технологічні, соціально-економічні, організаційні, управлінські рішення, норми і стандарти, які формують глобальну систему господарських, фінансово-економічних, технологічних зв'язків і які здатні сформувані подальше домінування. Економічні системи країн, що мають труднощі у досягненні більш високого рівня розвитку та модернізації, передбачають використання зовнішніх чинників і залучення до цього ТНК. Співпраця з ТНК покращує позицію на світовому ринку, інтеграція з ними забезпечує доступ до винаходів науки і техніки, найякіснішої продукції, високотехнологічних товарів. Надаючи нові технології, ноу-хау, управлінський досвід ТНК сприяють реалізації політики імпортозаміщення.

Найбільш масштабними транснаціональними корпораціями, що працюють на території нашої країни, є Coca-Cola, Samsung, Toyota, Nestle, Metro Cash&Carry, British American Tobacco, MaDonald's, PepsiCo [1]. В таблиці 1 корпорації розташовані в залежності від виручки, тобто чим більше виручка, тим вище розташована корпорація. Першу рейтингову позицію по фінансовому результату займає корпорація Philip Morris, виручка якої становить 30 млрд. грн.

Таблиця 1

Фінансові результати ТНК в Україні за 2021 рік

№	Корпорація	Галузь	Виручка, млрд. грн
1	Philip Morris	Тютюнова	30
2	Metro Cash&Carry	Харчова	21,5
3	British American Tobacco	Тютюнова	19,5
4	Samsung	Електроніка	17,7
5	Toyota	Машинобудування	13,8
6	PepsiCo	Харчова	10,8
7	Nestle	Харчова	9,5
8	Macdonald's	Харчова	7,9
9	Coca-Cola	Харчова	7,1

Але на тлі військових дій в Україні більшості транснаціональних компаній довелося тимчасово припинити свою роботу на території країни або переводити співробітників компанії в більш безпечне для роботи місце.

Щодо вітчизняних українських ТНК, вони також існують. До найбільших ТНК в Україні відносять «УкрАВТО», ПАТ «Укрнафта», «ROSHEN», АКБ «Приватбанк», ПАТ «Турбоатом» [2]. Українські ТНК дозволять певною мірою захистити національні економічні інтереси, сприятиме подальшому розвитку українських господарських структур, інтернаціоналізації їх виробництва та капіталу, інтеграції України до світової економіки.

Українська економіка може зацікавити іноземних інвесторів, оскільки має природносировинний потенціал, відносно дешеву робочу силу та високий технічний рівень підготовки фахівців. Безумовно, міжнародні компанії можуть модернізувати капіталомісткі виробництва, що дозволить поліпшити їхній загальний технологічний рівень, примножити конкурентні переваги на всесвітніх товарних ринках [3]. Тож треба розглянути позитивні та негативні наслідки діяльності ТНК, які розкрито в таблиці 2:

Позитивні та негативні наслідки розвитку ТНК в Україні

Переваги	Недоліки
1) Зростання ефективності вітчизняного виробництва і рівня зайнятості	1) ТНК захоплюють найбільш розвинуті й перспективні сегменти національної економіки
2) Перелив активів до національної економіки та сприяння розвитку підприємницького сектора	2) Дестабілізація цін через наслідки використання механізму трансфертних цін
3) Здійснюється концентрація капіталу, що дає змогу розширювати виробництво і модернізувати його	3) Крупні іноземні ТНК зловживають монополічним становищем, тим самим витісняючи вітчизняні підприємства з ринку
4) ТНК створюють робочі місця, надають якісне соціальне та медичне забезпечення працівникам	4) ТНК нещадно використовують ресурси України
5) Використовуються передові досягнення менеджменту, що значно збільшує продуктивність на таких підприємствах порівняно з вітчизняними	5) Застосовуються застарілі технології
6) Позитивний вплив на пропозицію, вартість, якість та асортимент товарів та послуг	6) Забруднення навколишнього середовища

Підводячи підсумок, можна зробити висновок, що на території України діє велика кількість іноземних ТНК. Але ці транснаціональні компанії разом з позитивними наслідками мають також і негативні. Негативний вплив діяльності ТНК на національну економіку України полягає у захопленні іноземними фірмами найбільш розвинутих та перспективних сегментів промислового виробництва і науково-дослідних структур; посиленні нестійкості інвестиційного процесу; деінвестуванні, дестабілізації цін через негативні наслідки використання механізму трансфертних цін; монополізації ринків; після придбання іноземними ТНК національних підприємств заробітна плата залишається на низькому рівні.

Для того, щоб зменшити негативний вплив зарубіжних транснаціональних компаній можна запропонувати такі рекомендації:

- створення відповідних правових основ, які регулюватимуть вихід ТНК на місцевий ринок;
- забезпечити передачу нових технологій підприємствам;
- нормалізувати застосування внутрішніх сировинних ресурсів;
- знизити обсяги експорту сировинних товарів, перенацілитися на виробництво готової продукції з порівняно високою додатковою вартістю, щоб мінімізувати ризики транснаціоналізації національної економіки.
- створення і впровадження прогнозу інвестиційних проектів на відповідальність і поліпшення екологічних і санітарних норм ТНК.

Оскільки Україна має багатий природно-ресурсний потенціал, що викликає інтерес у більшості ТНК, то для української економіки дуже важливо не допустити надмірного використання та споживання цих ресурсів. Також слід підтримувати конкурентне середовище в секторах економіки, створювати сприятливі умови для вітчизняних виробників, удосконалювати контроль використання природних ресурсів, відновлення використаних земель.

Список використаних джерел:

1. 200 найбільших компаній. Рейтинги Forbes Україна. URL: <http://forbts/ua/ratings/>.
2. Державна служба статистики України. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/>.
3. Воскобоева О. В., Ромашенко О. С. Транснаціональні корпорації в умовах глобалізації економіки України. *Бізнес Інформ*. 2021. № 1. URL: www.business-inform.net.

СКАЧКОВА І. А.,

*доцент кафедри менеджменту
Національного аерокосмічного
університету імені М. Є. Жуковського
«Харківський авіаційний інститут»,
кандидат технічних наук*

КАРТАШОВА О. А.,

*магістрант
Національного аерокосмічного
університету імені М. Є. Жуковського
«Харківський авіаційний інститут»*

ВПРОВАДЖЕННЯ ПРОЄКТНОГО ПІДХОДУ НА СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОМУ ПІДПРИЄМСТВІ

Трендом сучасного ринку, на якому діють підприємства всього світу, в тому числі й України, є постійні зміни, динаміка яких зростає із року в рік. Зміни відбуваються у зовнішньому середовищі підприємств і змушують їх змінюватися зсередини, щоб відповідати новим вимогам споживачів, протистояти викликам конкурентів та використовувати можливості нових технологій.

На сьогодні досить важливо побудувати якісну та швидку роботу на сільськогосподарському підприємстві, як у виробничому процесі так і в роботі офісу. Для результативної роботи офісу, а саме: проведення аналізу, планування роботи та контролю виконання роботи використовується проєктний підхід. У своїй роботі проєктний підхід використовують такі великі компанії, як АПГ Пан Курчак, «АТБ-Маркет», «Кернел», Fozzy Group.

Проблеми управління проєктами досліджували зарубіжні та вітчизняні вчені: І. Ансофф, Ю. Брігхем, М. Котлер, К. Макконел, Д. Нортон, А. Асаул, І. Мазур, С. Коростельов, Н. Ольдерогге, М. Рімер, В.Д. Шапіро, М. Федотов та інші. Питинням ризиків у проєктах присвячені роботи: Ф. Найта, Дж. Наймана, А. Маршалла, А. Сміта, І. Бланка, В. Вітлінського, Н. Внукової, Б. Райзберга, С. Ілляшенка, С. Солнцева та інших. Проте проєктне управління поки що не має широкого розповсюдження на підприємствах України.

Методи управління проектами дають змогу:

- визначити мету проекту і провести його обґрунтування;
- виявити структуру проекту (підділі, основні етапи роботи, що мають бути виконані);
- визначити необхідні обсяги й джерела фінансування;
- підібрати виконавців на основі торгів і конкурсів;
- підготувати й укласти контракти;
- визначити строки виконання проекту, скласти графік його реалізації, розрахувати необхідні ресурси;
- розрахувати кошторис і бюджет проекту, планувати й ураховувати ризики;
- забезпечити контроль над процесом виконання проекту [1].

Зазвичай методи управління проектами включають: сіткове планування й керування, календарне планування, логістику, стандартне планування, структурне планування, ресурсне планування, імітаційне моделювання на ЕОМ та інші [2].

Впровадження інновацій на аграрних підприємствах сприяє зростанню продуктивності праці, економії різних видів ресурсів, скороченню витрат, зниженню собівартості агропродовольчої продукції і підвищенню економічної ефективності діяльності сільськогосподарських підприємств у довгостроковій перспективі.

Agile – сімейство гнучких ітеративно-інкрементальних методів управління проектами. Відповідно до цього підходу проект розбивається не на послідовні фази, а на маленькі підпроекти, які потім об'єднуються в готовий продукт.

Таким чином, ініціація і верхньорівневе планування проводяться для всього проекту, а наступні етапи (розроблення, тестування та інші) проводяться для кожного міні-проекту окремо. Це дає змогу передавати результати цих міні-проектів (інкремент) швидше, а приступаючи до нового підпроекту (ітерації), в нього можна внести зміни без великих витрат і впливу на інші частини проекту. На основі Agile були розроблені окремі гнучкі методи, або, як їх іноді називають, фреймворки (frameworks): Scrum, Lean, Kanban, Crystal, і багато інших [3].

Тож, в умовах сучасного розвитку економіки та бізнесу сільськогосподарський бізнес переходить на роботу із проектним методом. Проектний підхід допоможе бізнесу стати більш ефективним.

Список використаних джерел:

1. Сучасні методи управління проектами. URL: <http://diplomba.ru/work/33052>.
2. Буріменко Ю. І., Галан Л. В., Лебедев І. Ю. Управління проектами. 31 с.
3. Сучасні методи управління проектами. URL: <https://sgv.in.ua/off-lifaq/25-suchasni-metodi-upravlinnya-proektami>.

СКАЧКОВА І. А.,
доцент кафедри менеджменту
Національного аерокосмічного
університету імені М. Є. Жуковського
«Харківський авіаційний інститут»,
кандидат технічних наук
МАКОВІЙ А. С.,
магістрант
Національного аерокосмічного
університету імені М. Є. Жуковського
«Харківський авіаційний інститут»

АНАЛІЗ СТЕЙКХОЛДЕРІВ ПРОЄКТУ

Однією зі складових успішної реалізації проекту є грамотне управління його зацікавленими сторонами.

Зацікавлені особи (стейкхолдери) – це фізичні/юридичні особи, а також державні органи та установи, які здатні впливати на проєкт, або їх інтереси зачіпаються під час його реалізації.

Команда проєкту має виявити як зовнішніх, так і внутрішніх зацікавлених осіб з метою визначення вимог, що висувуються до проєкту, очікувань і ступеня впливу на нього. Розуміння цих аспектів є критично важливим завданням і його невиконання може призвести до збільшення термінів реалізації, витрат, а також підвищення ризику закриття проєкту. Ідентифікація та аналіз зацікавлених сторін дає змогу розробити стратегію подальшої роботи з ними, а також мінімізувати ступінь негативного впливу стейкхолдерів на перебіг реалізації проєкту та його кінцевий продукт.

Згідно з РМВОК процес аналізу зацікавлених сторін можна розділити на 3 етапи:

1. ідентифікація зацікавлених сторін проєкту, визначення їх ролі, очікувань та ступеню впливу;
2. аналіз сили впливу та підтримки проєкту, класифікація, пріоритезація стейкхолдерів та визначення подальшої стратегії взаємодії з ними;
3. оцінка потенційної реакції зацікавлених сторін на різні сценарії реалізації проєкту та планування дій спрямованих на зміцнення підтримки та зменшення негативного впливу [1].

Таким чином, під час аналізу зацікавлених сторін одним із початкових завдань менеджера є визначення списку стейкхолдерів проєкту. Для цього йому необхідно проаналізувати проєктну документацію (таких як план проєкту і статут), ретроспективну інформацію щодо аналогічних проєктів, а також оцінити майбутній продукт проєкту і визначити, чиї інтереси він зачіпатиме. Первинну класифікацію стейкхолдерів можна провести за допомогою моделі Мітчелла. У межах цієї моделі стейкхолдери аналізуються за трьома властивостями: влада, законність і терміновість вимог [2]. Модель Мітчелла представлено на рисунку 1.

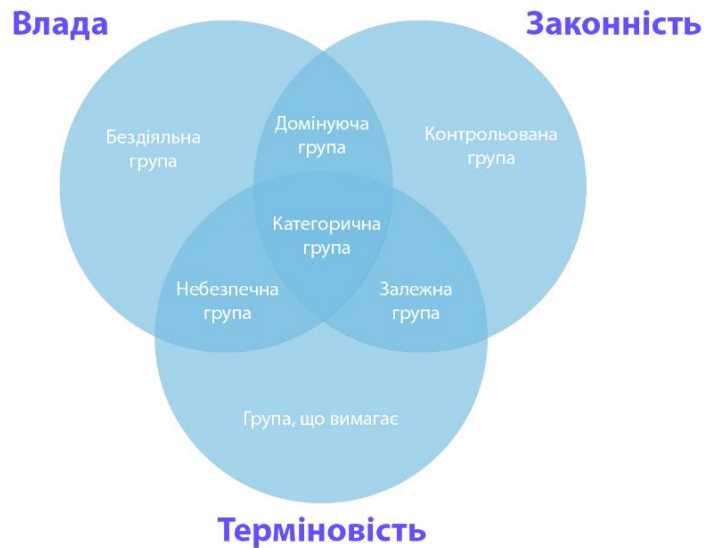

Рис. 1. Модель Мітчелла (ідентифікація значущості зацікавлених сторін)

Залежно від розташування стейкхолдерів на цій діаграмі подальші стратегії взаємодії можна подати у вигляді таблиці 1.

Таблиця 3

Стратегії взаємодії зі стейкхолдерами згідно до моделі Мітчелла

Група стейкхолдерів	Стратегія взаємодії
Категорична	Бути партнерами, співпрацювати
Домінуюча	Добиватися лояльності
Небезпечна	Залучати в екстреному випадку
Залежна	Використовувати, маніпулювати
Контрольована	Дотримуватися нейтралітету
Бездіяльна	
Що вимагає	

Для подальшої деталізації стейкхолдерів складається карта зацікавлених сторін проекту. Її використання допоможе менеджеру своєчасно виявити загрози з боку зацікавлених осіб, визначити рівень їх впливу, підтримки та протидії реалізації проекту. Карта являє собою променеву діаграму, у центрі якої розташовано менеджера проекту, а на променях – перелік зацікавлених осіб проекту, кожен з них має певний код виду x/y , де x (від -5 до 5) – сила підтримки/протидії, а y (від 0 до 5) – ступінь впливу на перебіг реалізації проекту та його кінцевий результат. Можливість впливу менеджера проекту на зацікавлених осіб відображається у вигляді кількості ліній, які їх з'єднують (від 1 до 3) [3].

Далі на основі карти зацікавлених сторін менеджер проекту може побудувати матрицю «Підтримка – Сила впливу», а також визначити можливі стратегії і тактики взаємодії. Нижче на рисунку 2 наведено приклад матриці.

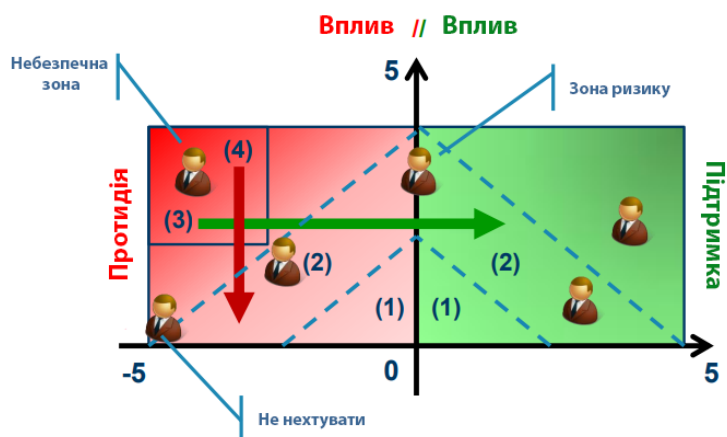

Рис. 2. Матриця «Підтримка – Сила впливу»

Цифрами від 1 до 4 на матриці позначено можливі стратегії взаємодії: 1 – ігнорувати, 2 – здійснювати моніторинг, 3 – захищатися, боротися за підтримку, 4 – нападати, знижувати силу впливу [4].

Результатом аналізу зацікавлених сторін є реєстр стейкхолдерів. Він являє собою таблицю, в якій наводяться характеристики та інша інформація, зібрана по кожній зацікавленій стороні в ході аналізу [5]. Реєстр стейкхолдерів може мати такий вигляд, як показано на рисунку 3.

Реєстр стейкхолдерів проекту "ABC"							
№	Список стейкхолдерів (групи)	Рівень підтримки / протидія	Інтереси / мотиви	Сила впливу на проект	Інструменти впливу	Оцінка впливу менеджера проекту	Стратегія взаємодії
1. 1.1	Акціонери ТОВ "XXL"	-5/5	Опис інтересів/ мотивів стейкхолдера	0/5	Опис інструментів впливу стейкхолдера на проект	1,2,3	Опис стратегії взаємодії

Рис. 3. Реєстр стейкхолдерів проекту (найпростіший вигляд)

Таким чином, зацікавлені сторони справляють значущий вплив на успішність реалізації проектів. За допомогою розглянутого алгоритму та методологій аналізу зацікавлених сторін менеджер проекту зможе скласти стратегію взаємодії для кожної зі сторін і мінімізувати ризики, пов'язані з ними.

Список використаних джерел:

1. A Guide to the Project Management Body of Knowledge (6th edition). Project Management Institute, 2019.
2. Mitchell R. K. Toward a Theory of Stakeholder Identification and Salience: Defining the Principle of Who and What Really Counts The Academy of Management Review. 1997.
3. Стерненко М. Карта зацікавлених сторін стейкхолдерів проекту. 2022. URL: <https://smartik.kiev.ua/stejkkholdery-shcho-take-i-chomu-vazhlyvi/>.
4. Василюк Л. М. Методи аналізу стейкхолдерів проекту. Наука і молодь – 2020: Пріоритетні напрями глобалізаційних змін. 2020. № 5. С. 363-368.
5. Usmani F. Stakeholder Register in Project Management Fahad Usmani. 2022. URL: <https://pmstudycircle.com/stakeholder-register-project-management/>.

SKOROBOGATOVA N.,

associate professor

Department of International Economics

National Technical University of Ukraine

«Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute»,

PhD, associate professor

BELMASOV L.,

student

National Technical University of Ukraine

«Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute»,

ACCELERATED DEPRECIATION AS A METHOD OF STIMULATING INNOVATIVE ACTIVITY OF ENTERPRISES

War affects all spheres of life, not only of man but also of the economy. If you look deeper into the economic processes taking place in enterprises, the consequences caused by Russian aggression are enormous. The problem concerns both the destruction of tangible assets and the impact on labour resources, mechanisms for organizing business processes, etc. Undoubtedly, the resumption of the activities of enterprises and stimulating them to activate the innovative direction of development requires significant material resources. Currently, this problem is relevant for most domestic enterprises. Since state support cannot provide all areas of activity, we propose to optimize the own sources of enterprises [1]. In particular, depreciation deductions are one of the sources for updating the material and technical base of enterprises. As noted in the accounting standards, each company has the right to independently choose depreciation methods among those proposed in Standard № 7 «Fixed Assets». International Accounting Standard 16 «Fixed Assets» [2] and National Accounting Standard 7 «Fixed Assets» [3] provide an opportunity for enterprises to use accelerated depreciation of non-current assets. Consider the concept of «depreciation» and its difference from «accelerated depreciation». This concept was first used by Y. Matheson in his work «Depreciation of factories» in 1884, where deductions were proposed according to the developed depreciation rates [4]. Later, scientists continued to develop this line of research. For the first time, the concept of «accelerated depreciation» was used in the USA in 1942, in the Federal Tax Service in 1948, France and Great Britain after the 1960s. It was the following definition of «depreciation»: «This is a progressive repayment, explaining that the asset at the end of its life wears out faster than at the beginning». During this period, depreciation was considered only from the side of a gradual, lawful process. The innovative idea was to change depreciation according to the interpretation that property cannot wear out evenly, and profits cannot always be the same [5]. In the process of formation of the depreciation policy, the state institutions play the main regulatory role, defining the basic principles: the methodology for determining depreciation; depreciation rates; allocation of depreciation charges to production costs; application of accelerated depreciation; allocation of costs for overhaul, reconstruction and technical re-equipment of production; use of depreciation charges [5-6].

The mechanism and the possibility of accelerated depreciation are determined by two principles: the first is the assessment of the service life and the method of the operation itself. In war conditions, it is unrealistic to reliably estimate the life of the property. According to accounting standards, the useful life of an asset is determined based on the expected utility of the asset to the enterprise. At the same time, the useful life of an asset may be less than its economic life. The estimate of the useful life of an asset should be based on judgment based on the entity's experience with similar assets. The minimum allowable depreciation periods for fixed assets and other non-current assets are established in paragraphs. 138.3.3 of the Tax Code of Ukraine [7]. Therefore, based on the norms of tax legislation, taxpayers are limited in their ability to reduce useful life.

Methodological documents provide for the possibility of calculating depreciation using one of 5 methods in the national standard and three methods in the international one: straight-line method, production method, residual value reduction method (applies to both national and international standards), accelerated residual value reduction, cumulative method. The enterprise sets the depreciation method for each specific item of fixed assets, considering the following criteria: the expected way of obtaining economic benefits; its capacity or performance; expected physical and moral wear and tear; legal or other restrictions.

The use of methods of accelerated depreciation of fixed assets allows enterprises to accumulate a large amount of funds for the restoration of fixed assets in the early stages of their use. At the same time, this approach helps to reduce the risks of losing the full value of fixed assets in the event of unforeseen events, which is especially important at the present time. Thus, we believe that the use of accelerated depreciation methods allows enterprises to direct the resources accumulated through depreciation deductions to their further development. Of course, an important point, in this case, is the direction of innovative development, considering the requirements of consumers both in the domestic and foreign markets.

References:

1. Skorobogatova N. Ye. Competitiveness of Ukraine in Industry 4.0: problems and prospects. *Міжнародне науково-технічне співробітництво: принципи, механізми, ефективність*: зб. наук. пр. XVI (XXVIII) Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Київ, 12-13 березня 2020 р.). URL: <http://istc.kpi.ua/proc/article/viewFile/198681/198868>.
2. National standard of accounting 7 «Fixed assets», approved by order of the Ministry of Finance of Ukraine dated April 27, 2000 No. 92. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0288-00>.
3. International Accounting Standard 16 «Fixed Assets». URL: <https://ips.ligazakon.net/document/MU17035>.
4. Matheson E. The depreciation of factories and their valuation. London: F. N. Spon Ltd, 1884. 124 p.
5. Trachova D. M. Accounting and information support for the formation of amortization policy: theory, methodology, organization: dissertation. ... doctor of economics. Science/specialty: 08.00.09 – accounting, analysis and audit (by types of economic activity). Kyiv: National Scientific Center «Institute of Agrarian Economy», 2018.
6. Skorobogatova N. Ye. Liquidity as a factor in managing the financial development of industrial enterprises. *Bulletin of KNUTD*. 2012. Vol. 2, pp. 149-157. URL: https://er.knutd.edu.ua/bitstream/123456789/3562/1/V64_P149-157.pdf.
7. Tax Code of Ukraine dated December 2, 2010 No. 2755-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.

СЛЮСАРЕНКО А. В.,

*доцент кафедри економічної кібернетики
і математичного моделювання*

Миколаївського національного

аграрного університету,

кандидат економічних наук

ПАВЛЕНКО С. В.,

здобувач вищої освіти

Миколаївського національного

аграрного університету

РОЗВИТОК НАУКОВО-ТЕХНІЧНОГО ВИРОБНИЦТВА В УКРАЇНІ ТА СВІТІ

Поетапний розвиток науки та технологічний прогрес, постійне вдосконалення виробництва є основою економічного існування суспільства. Сучасні умови глобалізації все більше впливають не тільки на економічний розвиток країн світу, а й на реформацію науки. Передові країни швидше адаптуються до нових умов існування і в цьому їм допомагає розвинена науково-технічна база. Саме тому слід дослідити розвиток науково-технічного виробництва в Україні на фоні світового досвіду.

Науково-технічний прогрес заснований на процесі розвитку науки та техніки, тому, першочерговим є дослідження цих понять в процесі визначеного наукового дослідження. Наука - це сфера людської діяльності, спрямована на вироблення нових знань про природу, суспільство і мислення. Як специфічна сфера людської діяльності, вона є результатом суспільного розподілу праці, відокремлення розумової праці від фізичної, перетворення пізнавальної діяльності в особливу галузь занять певної групи людей. Необхідність наукового підходу до всіх видів людської діяльності змушує науку розвиватися швидшими темпами, ніж будь-яку іншу галузь діяльності [1].

Кожного дня створюються нові технології, які відображаються у новітніх засобах праці, задоволення одних потреб породжує інші. Таким чином генеруються нові ідеї та розробки, предмети споживання, технології та новітня техніка. Вони зумовлюють і формують потрібні умови для майбутніх кількісних та якісних зрушень у сфері наукових досліджень, технічних розробок виробництва та споживання. Така взаємопов'язана схема дії науково-технічного прогресу є безперервним процесом розвитку науки, техніки, технології, виробництва і споживання.

Науково-технічний прогрес, визнаний у всьому світі як найважливіший чинник економічного зростання, все частіше і в західній, і в вітчизняній літературі зв'язується з поняттям інноваційного процесу, який об'єднує в собі науку, техніку, економіку, підприємництво і управління. Зазначений процес є визначальним фактором інноваційного розвитку держави, його основою

та двигуном [2]. Він включає в себе всі етапи реалізації: від створення ідей до комерційного випуску; поєднує в собі складний комплекс відносин: виробництва, обміну, споживання.

Державне регулювання інноваційної діяльності реалізується через цілеспрямований вплив органів державного управління на поведінку учасників ринкових відносин за допомогою прямих та опосередкованих механізмів правового та економічного регулювання з метою підвищення їх інноваційної активності, що, в цілому, має забезпечувати конкурентоспроможність національної продукції на світовому ринку, обороноздатність країни, покращувати екологічну ситуацію, сприяти розвитку венчурного підприємництва тощо. Відповідно до Закону України «Про інноваційну діяльність», її визначають як діяльність, що спрямована на використання і комерціалізацію результатів наукових досліджень та розробок і зумовлює випуск на ринок нових конкурентоздатних товарів та послуг [3].

Світовий досвід показує, що технологіям властиві певні тенденції розвитку й застосування в умовах глобалізації виробництва:

- 1) перехід до узагальнених процесів, через поєднання в одному технологічному об'єкті кількох операцій, що раніше виконувались окремо;
- 2) забезпечення в нових системах технологій безвідходності виробництва;
- 3) підвищення рівня механізації виробництва на засаді застосування систем машин і технологічних ліній;
- 4) використання мікроелектроніки, що дає змогу досягати більш динамічної гнучкості виробництва.

В Україні низький рівень забезпечення комплексної автоматизації, оскільки застосування певних автоматичних машин та комплексів не може дати потрібного економічного ефекту, через значний залишок ручної праці. Новітній і досить вагомий напрямок комплексної автоматизації пов'язано зі створенням і впровадженням гнучких автоматизованих виробництв. Швидкий темп розвитку таких виробництв, передовсім у машинобудуванні, зумовлено фактичною необхідністю постійно забезпечувати високоефективне використання дорогого автоматичного устаткування і достатню гнучкість виробництва з постійним оновленням асортименту продукції.

Таке застосування взаємопов'язаних технологічних систем, з точки зору наукового прогресу сприяє інтенсифікації виробництва, а в умовах світової глобалізації, досить важливим є саме скорочення частки ручної праці, полегшення умов праці та, як ефект, зниження трудомісткості продукції.

Україні слід орієнтуватись на економіку передових країн світу, яким характерна автоматизація мікроекономічних процесів. Автоматизація виробництва – застосування технічних засобів, економіко-математичних методів і систем керування, що звільняють людину від функцій управління й залишають за нею функції контролю та прийняття рішень. Автоматизація сприяє загальному технологічному прогресу суспільства й полягає у створенні можливостей для поліпшення умов і продуктивності праці [4]. Підвищення ефективності автоматизації загалом можна поділити на наступні напрямки:

1) вдосконалення методів техніко-економічного аналізу варіантів автоматизації певного об'єкту.

2) забезпечення умов для інтенсивного використання коштів автоматизації, вдосконалення їх обслуговування;

3) підвищення техніко-економічних характеристик обладнання, що випускається.

Зростання економік зарубіжних країн-лідерів свідчить про необхідність формування і забезпечення розвитку науково-технічного потенціалу України, в основу якого має бути закладена національна інноваційна система, яка має включати в себе запровадження інноваційних процесів, забезпечення технологічного розвитку та науково-обґрунтованого забезпечення існування національної економіки. В Україні науково-технічний прогрес перебуває на етапі великих змін. Причинами цих змін є не лише нові завдання, викликані процесами світового розвитку науки та економіки, але й проблеми, породжені теперішнім рівнем технологічного рівня. Саме економічний розвиток країни може забезпечуватися не лише переходом на новий рівень – ринкових відносин, а й за рахунок введення вище розглянутих науково-обґрунтованих технологій, які мають відповідати існуючим світовим стандартам.

Рівень розвитку науки і техніки є визначальним чинником прогресу суспільства, підвищення загального рівня життя громадян, їх інтелектуального зростання. Цим зумовлена необхідність пріоритетної державної підтримки розвитку науки як джерела економічного зростання і невід'ємної складової національної культури та освіти, створення умов для реалізації інтелектуального потенціалу громадян у сфері наукової і науково-технічної діяльності, забезпечення використання досягнень вітчизняної та світової науки і техніки для задоволення соціальних, економічних, культурних та інших потреб [5]. Розвиток науково-технічного потенціалу є дуже складним та важливим технічним, соціально-економічним і науковим процесом, адже це процес, який пов'язує в собі не тільки науку і техніку, а й елементи продуктивних сил суспільства у вигляді економіки.

Список використаних джерел:

1. Самойчук К. О., Лівик Н. В. Пошук наукової інформації в науково-дослідній літературі: електрон. навч. посіб. URL: http://elib.tsatu.edu.ua/dep/mtf/ophv_14/page3.html.
2. Сербенівська А. Ю. Сутність та значення інноваційних процесів в діяльності підприємств. *Ефективна економіка*. 2012. № 5. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=1690>.
3. Про інноваційну діяльність: Закон України від 07.09.2021 р. № 1714-IX. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*, 2002. (№ 36). ст. 266.
4. Вельма В. І. Автоматизація виробництва. URL: <https://www.pharmencyclopedia.com.ua/article/8890/avtomatizaciya-virobnictva>.
5. Про наукову і науково-технічну діяльність: Закон України від 26.11.2015 р. № 814-VIII. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*, 2016. (№ 3). ст. 25.

СЛЮСАРЕНКО А. В.,

доцент кафедри економічної кібернетики

і математичного моделювання

Миколаївського національного

аграрного університету,

кандидат економічних наук

ПРЕДЧУК О. А.,

здобувач вищої освіти

Миколаївського національного

аграрного університету

ІННОВАЦІЇ ЯК ОСНОВА КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ДЛЯ СУЧАСНИХ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

В умовах сьогодення, плинності та швидких змін технологічних процесів. Інноваційна діяльність стала не лише поширеним явищем, а й необхідною умовою для успішного функціонування сучасних підприємств. Наразі більшість активно функціонуючих фірм уже застосовує у своїй практиці інноваційну діяльність. Живучи у епоху глобального технологічного розвитку варто усвідомлювати, що провідна роль технологічних факторів у процесі економічного зростання більшості країн світу реалізується на сучасному етапі насамперед за допомогою системи державних науково-технологічних пріоритетів. Саме вони виступають рушійною силою прогресивних технологічних структурних зрушень економіки. Тому для розгляду питання застосування інновацій як основи конкурентоспроможності для сучасних підприємств України варто розбиратися з усіма аспектами даної теми.

Висока динаміка суспільних потреб, науково-технічного прогресу, інтенсивність конкуренції та інші фактори середовища вимагають від усіх учасників ринку активізацію інноваційних процесів. Інноваційні перетворення, внаслідок яких зростають невизначеність і ризик, водночас розширюють спектр підходів до процесу забезпечення конкурентоспроможності на інноваційній основі. Інновації вирішують широкий спектр питань, які розраховані на якісні зміни у діяльності підприємств.

Конкурентоспроможність українських підприємств на світовому ринку, є ключовою проблемою входження підприємства у світову економічну спільноту. Україна у своєму розвитку прагне приєднатися до провідних регіональних формувань. На світовому ринку продукція більшості українських виробників може бути реалізована лише в рамках демпінгових чи нелегальних угод. Сьогодні на світовому ринку кількість підприємств України, що здатні до конкурентоспроможності є досить малою тому державна політика є спрямованою на розвиток і удосконалення даної сфери [1].

Структура економічного розвитку України, орієнтована на використання інтелектуальних ресурсів та розвиток високотехнологічних виробництв, передбачає створення умов для безперервного оновлення технологій та продукції, зростання освітнього рівня та вдосконалення управління шляхом інновацій, заснованих на новітніх наукових знаннях. Під інноваціями тут слід розуміти не лише нові технології, види послуг, продукції, а й сучасні організаційно-технічні рішення виробничого, адміністративного, фінансового та іншого характеру [2].

Що стосується самого рейтингу країн, який враховує їхній новаторський потенціал та результати інноваційної діяльності. Він показує, що Україна в ньому займає 45 місце. Нажаль у десятку найкращих наша країна не входить, але не дивлячись на це потенціал до інноваційного розвитку є значним [3].

Як не дивно пандемія COVID-19 не мала глобального негативного впливу на інноваційну галузь діяльності. Навпаки дана всесвітня проблема довела усю важливість інвестування у науковий сектор. Особливо популярним у даний період часу стало спрямування інноваційної діяльності в розвиток медицини [4].

Не дивлячись на потенціал країни до інноваційної діяльності усе ще не достатніми є дії з боку влади. Законодавча база України знаходиться у досить не стабільному стані і потребує змін. Малі та середні підприємства повинні відчувати підтримку з боку держави у вигляді відповідного фінансування у сферу наукової діяльності. Більшість українських вчених провідного класу обирають роботу за кордоном, а не у власній країні аргументуючи це кращим фінансуванням і вигіднішими умовами праці.

Верховна Рада України не одноразово вносила корективи до законодавства стосовно інноваційної діяльності. Один із яких став законопроект щодо «Підтримки та розвитку інноваційної діяльності», що пропонує:

- модернізувати законодавче регулювання у сфері інноваційної діяльності;
- вдосконалити інституційну структуру керування у сфері інноваційної діяльності;
- відмовитись від бюрократичних обмежень під час державної реєстрації інноваційних проектів;
- сформулювати чітку мету та завдання державної політики у даній сфері;
- створити сприятливі умови для впровадження та розвитку інноваційної діяльності;
- оновити перелік форм державної підтримки інноваційної діяльності;
- визначити відповідні органи, що надають підтримку для інноваційного розвитку;
- стимулювати збільшення обсягів реалізованої інноваційної продукції, кількості впроваджених нових технологічних процесів та нових видів продуктів;
- сприяти розвитку інноваційного потенціалу держави та підвищенню конкурентоспроможності економіки, забезпечення впровадження сучасних інноваційних екологічно чистих, безпечних ресурсозберігаючих технологій, виробництва та реалізації інноваційної продукції.

Даний законопроект було розроблено з метою удосконалення впровадження інноваційної діяльності на законодавчому рівні. Такий вид діяльності здатний зміцнити позиції України на світовому ринку зробивши її підприємства більш конкурентоспроможними. А також сприятиме пришвидшенню вступу країни до ЄС, та прискорить загальний процес євроінтеграції, що є ключовим етапом для успішного розвитку держави [5].

В останні роки сфері інноваційного розвитку, а особливо стартапам надавалося досить велике значення в тому числі й з боку державних структур. Поява та активне функціонування Українського фонду стартапів відразу стала помітною. Держава підтримувала створення бізнес інкубаторів та й інноваційна діяльність почала свій розвиток. Нажаль з початком повномасштабної війни в Україні посилювалися процеси деградації інноваційних екосистем, а, зокрема, промисловий хайтек секторів малих та середніх підприємств. За час війни більше 40 % з них припинили свою діяльність. Більшість підприємств України працювали на експортних ринках, що на сьогодні є так само втраченими чи замороженими [6].

Сьогодні інновації є основним показником успішності та здатності підприємства до функціонування в сильному конкурентному полі. Україна, як держава з амбіціями, має потенціал до даного виду діяльності, хоча для держави важливо зміцнити та модернізувати інновації на нормативно-правовому рівні. Підприємства України останніми роками почали активно застосовувати стартапи у своїй діяльності. Держана підтримка почала виходити на новий рівень та стимулювала появу малих та середніх підприємств, що безпосередньо впливають на позитивний розвиток економіки країни. Дія пандемії COVID-19 не мала значного деструктивного впливу на інноваційну діяльність нашої країни. Більш негативно на дану сферу вплинула повномасштабна війна, яка почала руйнувати досить крихкий та ще не повністю сформований процес розвитку інновацій в Україні. Наслідки війни торкнулися всіх сфер діяльності країни та несуть негативний вплив для її економіки. Але не дивлячись на все це Україна має великий потенціал до інноваційної діяльності та генерації і апробації новітніх підходів щодо виробництва. Країна уже зрозуміла всю необхідність розвитку інноваційної діяльності, а отже у майбутньому обов'язково застосовуватиме усі засоби для її покращення. Отже інноваційна діяльність є одним із основних факторів розвитку підприємства та підвищення його конкурентоспроможності, що безпосередньо позитивно впливає на економічний стан країни в цілому.

Список використаних джерел:

1. Вербицька Г. Л. Інновації як основа конкурентоспроможності підприємства. Портал про інвестиції. URL: <http://investycii.org/investuvanya/konferentsiji/problemy-formuvanya-ta-rozvytku-inovatsijnoji-infrastruktury/inovatsiji-yak-osnova-konkurentospromozhnosti-pidpryjemstva.html>.
2. Циліорик Г. І. Інноваційна діяльність в умовах економічної конкуренції. Облік і фінанси АПК. 2011. URL: <https://magazine.faaf.org.ua/innovaciyna-diyalnist-v-umovah-ekonomichnoi-konkurencii.html>.

3. Коніна М. Де місце України у світі високих технологій. Електрона газета: Економічна правда. URL: <https://www.epravda.com.ua/projects/techii/2020/01/21/655931/>
4. Залізко В. Д., Новак Д. В., Кухта П. В., Микула Р. В. Вплив COVID-19 на інноваційний розвиток економіки України: сучасний стан і перспективи. *Бізнес Інформ*. 2020. № 4. С. 79-87. URL: http://www.business-inform.net/article/?year=2020&abstract=2020_4_0_79_87.
5. Законопроект щодо підтримки та розвитку інноваційної діяльності: Громадське обговорення. URL: <https://mon.gov.ua/ua/news/gromadske-obgovorennya-zakonoprojekt-shodo-pidtrimki-ta-rozvitku-innovacijnoyi-diyalnosti>.
6. Інноваційний розвиток в промисловості – що має змінити війна? URL: <https://www.industry4ukraine.net/publications/innovacijnyj-rozvytok-v-promyslovosti-shho-maye-zminyty-vijna/>.

СМИРНОВА А. А.,

*асистент кафедри економічної кібернетики
та математичного моделювання*

*Миколаївського національного
аграрного університету*

РАДЬКО Д. Р.,

здобувач вищої освіти

*Миколаївського національного
аграрного університету*

ІННОВАЦІЇ В ОПТИМІЗАЦІЙНИХ ПРОЦЕСАХ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА

Одним із напрямів економічного розвитку України є розвиток інноваційної діяльності в усіх галузях економіки. Однією з головних ланок економіки є підприємство, яке має стати рушійною силою інноваційного розвитку України. Сучасний розвиток провідних країн з розвинутою економікою відбувається за інвестиційно-інноваційною моделлю. З урахуванням того, що Україна є країною з ринковою економікою, важливу роль відіграє економічна ефективність інвестицій у науково-технічну сферу та інтелектуальну власність, яка є основним постачальником наукомістких ресурсів для інноваційного розвитку [1].

Багато галузей економіки України характеризуються зростанням поточних витрат і збитковістю промислового виробництва. Нагальною є необхідність пошуку ефективних шляхів покращення фінансового стану підприємства, підвищення рентабельності виробництва, у тому числі шляхом реалізації інноваційних проектів, пов'язаних з розробкою та виведенням на ринок нових видів продукції, а також з оптимізацією виробничих процесів, що дозволить знизити собівартість продукції. Для галузей, які виробляють конкурентоспроможну на світових ринках продукцію (машинобудування, металургія тощо), першочергове значення має реалізація інноваційних проектів, пов'язаних з розробкою та освоєнням нових технологій, удосконаленням структури управління компанією [1].

З метою активізації процесу впровадження інновацій у виробництво слід сприяти залученню венчурного капіталу, що значно прискорить інноваційну діяльність у сільському господарстві [2].

Слід зазначити, що в сільському господарстві розвиток інновацій та їх застосування в основному пов'язане з новими сортами рослин, виведенням нових порід тварин, новою технікою, новими технологіями економії ресурсів, використання яких у більшості випадків змінює характеристики властивостей виробленої сільськогосподарської продукції, але не призводить до появи нових видів продукції [2].

До основних особливостей формування і розвитку інноваційного процесу у сільському господарстві відносяться наступні:

1) значні відмінності регіонів країни за природно-кліматичними умовами і спеціалізацією виробництва;

2) різноманітність видів виготовленої сільськогосподарської продукції, продуктів її переробки, істотна різниця в технології обробки продукції, утримуванні та годівлі тварин;

3) різниця в періодах виробництва окремих видів сільськогосподарської продукції і продуктів її переробки;

4) наявність великої різноманітності типів виробництва за різними організаційно-правовими формами та формами власності, розмірами, спеціалізації, підпорядкованості, кооперації тощо;

5) залежність технологій виробництва в сільському господарстві від природно-кліматичних умов, дорожньо-транспортних мереж, віддаленості від постачальницьких центрів і ринків збуту продукції і інших факторів;

6) відособленість сільськогосподарських товаровиробників, віддаленість від інформаційно-консультаційних служб і організацій, які виробляють науково-технічну продукцію;

7) різний соціально-освітній рівень робітників сільського господарства;

8) відсутність чіткого і науково-обумовленого організаційно-економічного механізму передачі досягнень науки сільськогосподарським товаровиробникам і як наслідок, суттєве відставання галузі по освоєнню інновацій у виробництві [2].

На відміну від промисловості, технологічний процес в сільському господарстві тісно пов'язаний з природою, де земля виступає в ролі головного засобу виробництва. Саме тому ця галузь має більший вплив на природне середовище, ніж будь-яка інша галузь народного господарства [3].

Інноваційний процес у сільському господарстві має особливості, зумовлені наявністю землі, сільськогосподарське виробництво є сезонним, існує велика залежність від природної зони та клімату, реалізується взаємодія людини з живою природою у вигляді тварин і рослин. Підкреслимо, що на інноваційну діяльність сільськогосподарського підприємства можуть впливати технологічні, науково-технічні, організаційно-управлінські, інформаційно-комунікаційні, політичні та правові фактори. Цей вплив може мати як позитивні, так і негативні наслідки. Невдача є невід'ємною частиною інноваційного процесу. Крім того, інновації в сільському господарстві більш ризиковані [4].

Інноваційній діяльності сільгосп підприємств будуть сприяти заходи по оптимізації їх розмірів. Досягнення оптимальних розмірів – це організаційно-економічна інновація.

Серед напрямків інноваційного розвитку аграрного сектора слід визначити такі:

- 1) створення та впровадження у виробництво високопродуктивних сортів і гібридів сільськогосподарських культур, нових порід тварин і птиці;
- 2) стимулювання агроекологічної діяльності, зокрема розвитку альтернативного органічного агровиробництва;
- 3) формування високоосвічених професійних кадрів;
- 4) впровадження технічних досягнень в процес виробництва;
- 5) підвищення конкурентоспроможності вітчизняного ринку [5].

Крім вищезазначеного, до перспектив розвитку аграрного сектору можемо віднести створення колаборацій різних підприємств. Це не лише збільшить капітал, але й дасть змогу вдало конкурувати на світовому ринку.

Список використаних джерел:

1. Ковтуненко К. В., Масленников Є. І., Кузнецов Е. А. та ін. Інноваційна економіка: теоретичні та практичні аспекти: монографія. Вип. 2. Херсон: Грінь Д. С., 2017. 906 с.
2. Бондаренко О. В., Завірюха М. В. Іноваційні технології та сучасні засоби виробництва с/г продукції. URL: http://dSPACE.mnau.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/2867/1/Bondarenko_O.KL_ITSZVP.pdf.
3. Інновації на підприємстві для економічного розвитку та успішної діяльності. Приват бізнес. URL: <https://onlinebank.dp.ua/publications/279-innovatsiji-na-pidpriemstvi-dlya-ekonomichnogo-rozvitku-ta-uspishnoji-diyalnosti/>
4. Сільське господарство. Сталий розвиток для України. URL: <https://sd4ua.org/golovni-temi-stalogo-rozvitku/silske-gospodarstvo/>
5. Михайлов А. П. Сучасний стан та перспективи розвитку аграрного сектору економіки України. *Науковий вісник УМО. Серія: «Економіка та управління»*. 2016. № 1.

СТЕБЛЮК Н. Ф.,

*доцент кафедри міжнародних економічних відносин та регіональних студій
Університету митної справи та фінансів,
кандидат економічних наук*

МОДЕЛЮВАННЯ СТРАТЕГІЙ РОЗВИТКУ СИСТЕМИ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНОЇ КОНКУРЕНЦІЇ

В умовах глобальної конкуренції та нестабільності соціально-економічних процесів вищі заклади освіти змушені долати безліч протиріч. Розроблена математична модель за допомогою теорії обмежень систем (Theory of Constraints, TOC) та певного алгоритму дозволяє подолати існуюче

протиріччя між запитами ринку освітніх послуг та запитами ринку праці і налагодити взаємозв'язок між ними. Проведений на I етапі побудови моделі моніторинг потреб ринку праці та аналіз економічного стану характеризують ситуацію в даний момент. Підготовлені за визначеними в результаті дослідження затребуваними спеціальностями, фахівці прийдуть на ринок праці після закінчення навчання, тобто лише через 4-5 років, коли ситуація на ринку праці зміниться [1]. Для розв'язання цього протиріччя (нового обмеження, для подолання якого необхідно виконати новий цикл застосування підходів теорії обмежень системи (ТОС)) і ефективного управління на ринку освітніх послуг необхідно враховувати попит на спеціальності через декілька років. Для цього потрібно задіяти ефективну методику прогнозування. В основі запропонованої математичної моделі прогнозування знаходиться ієрархія впливу на вищу освіту, яка складається з 5 рівнів: фокусу, факторів, акторів, цілей та стратегій системи (рис. 1). Метод аналізу ієрархій (Analytical Hierarchy Process (АНР)), запропонований Томасом Сааті, полягає в розкладі елементів, що визначають сутність певної проблеми, на прості складові та в подальшій обробці суджень за парними порівняннями [2].

Рис. 1. Структура ієрархії впливу на вищу освіту

В результаті може бути визначений відносний ступінь взаємодії елементів в ієрархії та виконана згортка всіх конкретних оцінок в інтегральний показник. Тобто даний метод можна узгодити з підходами в застосованій теорії обмеження системи та обчислювальними методиками теорії нечіткої логіки і використати отримані раніше вагові коефіцієнти та інтегровані показники для подальшого дослідження [1].

Одним з головних етапів даного методу є структурування проблеми у вигляді ієрархії або мережі. При домінантній формі ієрархії для ефективного прогнозування і досягнення збіжності поставлених бажаних цілей з логічними оптимальною є стратегія об'єднання прямого та оберненого процесів планування в єдиний сценарій. В основі розробки та побудови прямого та оберненого процесу прогнозування застосовується метод аналізу ієрархій, при якому ідентифікуються три види змінних: політика планування (одна або декілька); вихідний показник та ефективність, що виражає ймовірнісні відношення між політикою планування та вихідним показником.

Отримані сценарії, побудовані на основі методу аналізу ієрархій, апарату теорії нечітких множин, бейєсівських ймовірностей, дають змогу краще зрозуміти технологію процесів та визначити алгоритм наступних дій, необхідних для реалізації бажаного сценарію [3]. Кожний з розглянутих сценаріїв може бути описаним змінними стану освітнього процесу, які визначаються властивостями відповідного сценарію. До них були віднесені наступні показники: студенти, викладачі, батьки, навчальні заклади, роботодавці, науковці дослідницьких установ, керівники виробництв, уряд. Кожна змінна може бути представлена різними ознаками, які повинні мати певну кількісну оцінку за певною числовою шкалою. В дослідженні використовувалась шкала Т.Сааті, що має діапазон $[-8; 8]$, де значення 8 (-8) свідчать про значне збільшення (зменшення) значення, а 0 означає, що значення не змінюється. Оцінка змінних станів для кожного сценарію виконана методами експертного опитування. Результат добутку вказує, що на актори – адміністрація, уряд, працедавці припадає 86 % впливу на фактори, то ці актори є основними для аналізу прогнозних сценаріїв.

Таким чином найбільш впливовими цілями є фінансова впевненість (для адміністрації ВНЗ), суспільний порядок, благополуччя та інтелектуальна сила (для уряду), професійні знання та інвестиції (працедавці). Тобто завдяки даній методиці можливо не лише виконати прогнозування і передбачити найімовірніший сценарій, а й визначити технологію коригування – впливу на систему для реалізації бажаного сценарію в умовах глобальної конкуренції.

Список використаних джерел:

1. Gryshova I., Demchuk N., Koshkalda I., Stebliuk N., Volosova N. Strategic Imperatives of Managing the Sustainable Innovative Development of the Market of Educational Services in the Higher Education System. *Sustainability*. 2019. Vol. 11 (24), pp. 72-53.
2. Saaty T. L. Theory and Applications of the Analytic Network Process. Pittsburgh: RWS Publications, 2005.

СУШИН С. М.,

здобувач вищої освіти

*Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ*

Науковий керівник:

ОСТАПЕНКО Т. М.,

доцент кафедри

*аналітичної економіки та менеджменту
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,*

кандидат економічних наук, доцент

КЛАСИФІКАЦІЯ ПОДАТКІВ ТА ЇХ ЗМІСТ

Уряд має фінансувати свої видатки, в тому числі за рахунок оподаткування тощо. Тож значимість податків не слід відкидати. Податок – це обов’язковий платіж, що стягується з осіб або компаній для покриття витрат, пов’язаних із наданням загальних благ населенню країни. З цього визначення випливають два аспекти податків:

1. Податок є обов’язковим платежем, і ніхто не може відмовитися від його сплати.

2. Доходи від податків використовуються для загальних благ або загальних цілей держави. Іншими словами, не існує прямого *quid pro quo*, пов’язаного зі сплатою податку [1].

Це означає, що фізична особа не може очікувати або вимагати, щоб уряд надав їй певну послугу в обмін на сплачений нею податок. Однак це не означає, що уряд нічого не робить для людей, з яких він отримує податки. Насправді уряд витрачає податкові гроші на загальні або спільні блага всіх людей, а не на надання якоїсь особливої вигоди конкретному платнику податків. Цитуючи Тауссіга, «Суть податку, на відміну від інших зборів, що стягуються державою, полягає у відсутності будь-якої прямої послуги за послугу між платником податків та органами державної влади».

Податок слід відрізнити від збору. Плата також є обов’язковим платежем, здійснюваним особою, яка отримує натомість певну вигоду або послугу від уряду. За плату на телебаченні або радіо особа отримує вигоду від програм, що транслюються державою по телебаченню або радіо. Так само учні, які платять за навчання в школах і коледжах, отримують пільги на навчання, організоване урядом.

Сума винагороди завжди менша, ніж вартість послуги, що надається державою натомість, і тому покриває тільки частину вартості наданої послуги. Таким чином, навіть у випадку винагороди існує загальний суспільний інтерес або загальна користь від послуги, що надається урядом. У цьому випадку Уряд бере на себе послугу для загального блага громадян і отримує плату від тих, хто користується цією послугою, для покриття частини вартості наданої послуги.

Податки класифікуються по-різному. Податки можуть бути прямими або непрямими, вони можуть бути прогресивними, пропорційними або регресивними, а непрямі податки можуть бути специфічними або адвалорними.

Різниця між прямими і непрямими податками ґрунтується на тому, чи може тягар податку бути повністю або частково перекладений на інших. Якщо податок такий, що його тягар не може бути перекладено на інших і особа, яка сплачує його уряду, також має нести його, то такий податок називається прямим податком. Податок на доходи фізичних осіб, щорічний податок на майно, тощо є прикладами прямих податків. У разі прямого податку існує безпосередній контакт між платником податків і державним органом, що стягує податки.

З іншого боку, непрямі податки – це податки, тягар яких може бути перекладено на інших, тож ті, хто сплачує ці податки уряду, не несуть увесь тягар, а перекладають його повністю або частково на інших [2]. Наприклад, акцизний збір на виробництво цукру є непрямим податком, оскільки виробники цукру включають акциз у ціну і перекладають його на покупців. Зрештою акцизний збір на цукор лягає на споживачів, оскільки вони платитимуть за цукор вищу ціну, ніж до запровадження податку.

Таким чином, хоча акцизи і відносяться до виробництва товарів, але вони можуть бути перекладені на споживачів. Так само податок з продажів на товари (ПДВ) також може бути перекладений на покупців або споживачів у вигляді вищих цін, що стягуються за товари [1].

Таким чином, акцизи і податки з продажів на товари є прикладами непрямих податків. Вони також відомі як товарні податки. У разі непрямих податків існує непрямий зв'язок між урядом і тими, хто в кінцевому підсумку несе тягар податків.

Непрямі податки можуть бути як специфічними, так і адвалорними. Специфічний податок на товар – це податок на одиницю товару, незалежно від його ціни. Таким чином, сума загального специфічного податку варіюватиметься відповідно до змін у загальному випуску або продажах товару, а не залежно від загальної вартості випуску або продажів. З іншого боку, адвалорний тип непрямих податків стягується залежно від вартості товару. Наприклад, податок з продажів в Індії є адвалорним податком, оскільки ставка податку з продажів у разі декількох товарів становить 10 % від вартості продажів товарів. Адвалорні податки є прогресивними за своїм тягарем для споживачів, тоді як специфічні податки є регресивними.

За іншою класифікацією податки можуть бути прогресивними, пропорційними або регресивними. У разі пропорційного податку стягується та сама ставка податку, якою б не була величина бази, з якої він стягується. Наприклад, якщо ставка прибуткового податку становить 25 % незалежно від розміру доходу особи, то це буде пропорційний податок. Точно так само, якщо ставка податку на багатство становить 5 %, це буде пропорційний податок на багатство.

З іншого боку, у разі прогресивного податку ставка податку збільшується в міру збільшення суми податкової бази (дохід, багатство або будь-який інший об'єкт). Принцип, що лежить в основі прогресивного податку, полягає в тому, що чим більша податкова база, тим вища ставка податку. В Індії прибутковий податок, важливий прямий податок, що стягується центральним урядом, є прогресивним. За прогресивного прибуткового податку багатша людина платить не тільки абсолютно більший податок, а й вищу ставку податку. Таким чином, тягар прогресивного податку більшою мірою лягає на багатших людей порівняно з пропорційним прибутковим податком.

Регресивний податок є протилежністю прогресивного податку. У разі регресивного прибуткового податку ставка знижується в міру зростання доходу. Таким чином, за регресивної податкової системи податковий тягар відносно більше лягає на бідних, ніж на багатих. Отже, регресивний податок несправедливий, і сьогодні жоден цивілізований уряд у світі не стягуватиме такий податок.

Список використаних джерел:

1. Податок. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/>.
2. Шемшученко Ю. С. Податок. Юридична енциклопедія: у 6 т. Київ: Українська енциклопедія ім. М. П. Бажана. URL: <https://leksika.com.ua/14690119/legal/podatok>.

TARAEVSKA L.,

associate professor

Department of Management and Administration

Ivano-Frankivsk National Technical University

University of Oil and Gas,

PhD

RISHCHUK L.,

associate professor

Department of Management and Administration

Ivano-Frankivsk National Technical University

University of Oil and Gas,

PhD

IMPACT OF INVESTMENT AS A FINANCIAL STRATEGY FOR SUPPORTING PUBLIC-PUBLIC PARTNERSHIP

In the conditions of armed conflict, emergency situations, humanitarian crises, the processes of formation of public-public partnership, by which we will understand cooperation between a state body or body of state power or another such body and a non-commercial organization for the provision of services, as well as the transfer of experience within the limits of both national and international development projects.

Implementation of socially responsible initiatives, without which the full development of any country is impossible, requires financial support. Usually, the sources of financing can be either own financial funds or the organization of a public-private partnership, for which part of the funds can be directed to the creation of special funds that can be used on the basis of crowdfunding or impact financing.

It is expedient to consider more deeply such financial strategy as social impact investing, which, unlike crowdfunding, has a practical use in the formation of public-public partnership. The Rockefeller Foundation is considered to be the first practical implementer of this term in 2007, when it took the initiative to attract capital from private investors to finance social enterprises. As a phenomenon, social impact investing is at the intersection of business methods, financial technologies, and social entrepreneurship. This is not a classic business, but not a charity in its purest form, because the investor retains ownership of the resources and expects to receive a certain financial profit, or at least the payback of the project [1].

The Global Impact Investing Network (GIIN) has defined four criteria by which an investment can be classified as impact, namely:

- the goals of this financial strategy should be oriented towards meeting social needs and substantiating the expected social result;
- compliance with the principle of return of investments, however, they cannot have a quick payback period because social factors are a priority;
- spectrum of return and relationship between social result, effect and economic benefit.
- measurement and assessment of social impact.

So, in contrast to other social investments, which first of all provide for obtaining social benefits, social impact investments are characterized by two types of effects – social and economic. As the social impact investing market grows (GIIN 2022: Sizing the Impact Investing Market estimates the size of the global impact investing market at \$ 1.164 trillion, the first time a widely cited valuation of an organization has surpassed the \$ 1 trillion mark) [2], there are more and more opportunities for investors to direct their funds to social and environmental solutions, while receiving financial returns.

Considering the fact that the formation of the strategy of social impact investing in Ukraine has little experience, it is worth noting certain features:

- with the help of impact investing, those problems for which the state or local authorities lack time, money or competences can be solved;
- joint impact investing makes it possible to tackle specific tasks that are impossible to cope with alone, the main investors are individuals who are able to invest small contributions in an interesting social project;
- the stability of impact investments and the possibility of collective participation in the decision-making process can overcome the crisis of distrust of those people who are not ready to invest in state initiatives;
- a significant share of social impact investment projects in Ukraine focus on solving local problems and creating platforms for cooperation and generating new projects;

- impact investments are often associated with the implementation of the latest approaches and technologies;
- the share of financial services among socially oriented investment projects is insignificant, although it is one of the main areas of impact investing in the world;
- the state has not formed a legislative framework for social impact investing and does not take part in stimulating its development, although this sector of business activity implements projects that reduce pressure on the state budget.

Risks related to the development of the social impact of investing in Ukraine can be:

- a small number of investors who are ready to receive lower profits than in ordinary business, due to the allocation of a significant share of income for social, educational, environmental, infrastructural, cultural and other purposes;
- imitation of ordinary business for social projects with the aim of obtaining preferences regarding the conduct of business activities (savings on taxes, etc.);
- mistrust of the decency of the local government, which can either support real impact investments or declare such a business allied with it.

However, despite the above, we consider the development of social impact investing in Ukraine to be a direction that has prospects and opportunities for scaling in the near future, is a conscious step to support various social initiatives in the development of which should be interested the state, business, individual citizens and society in general. The state receives a new innovative way of developing social responsibility of business, which will contribute to the development of partnerships between the private and public sectors within the framework of the implementation of national and regional strategies of socio-economic development, will lead to more effective use of state resources, as well as the mobilization of private capital to solve social and environmental problems.

An appropriately implemented concept of the development of social impact investing enables businesses to provide a number of competitive advantages, namely: wider access to capital and the market, improved decision-making and risk management processes, increased business reputation and image, loyalty, reduction of social risks, formation of an effective human resources base. The non-profit sector, which is focused on the implementation of socially effective projects, gets access to the relevant finances. Investors have the opportunity to combine economic and social goals and use their funds in such a way to ensure a financial return, as well as to benefit society, which in turn will receive more socially oriented projects aimed at solving social and environmental problems, will promote business cooperation with the local community.

References:

1. Eberhard A., Dyson G. What is the impact of investing in power? URL: https://thegiin.org/assets/Power%20Evidence%20Review_WEBd.PDF.
2. GIINSight: Sizing the Impact Investing Market 2022. URL: <https://thegiin.org/research/publication/impact-investing-market-size-2022>.

ТКАЧУК О. В.,

здобувач вищої освіти

*Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ*

Науковий керівник:

ОСТАПЕНКО Т. М.,

доцент кафедри

аналітичної економіки та менеджменту

*Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,*

кандидат економічних наук, доцент

ОРГАНІЗАЦІЯ ГРОШОВИХ РОЗРАХУНКІВ ПІДПРИЄМСТВ

Більшість господарських операцій суб'єктів підприємництва пов'язана з виконанням грошових операцій. Приводом для здійснення грошових розрахунків є наявність спеціальних документів: рахунків, договорів, актів закупівлі товарів, рахунків-фактур, угод, контрактів тощо. Грошовим оборотом називають сукупність усіх платежів підприємства в грошовій формі. Стадії споживання та виробництва, впливають на структуру та обсяг грошового обороту підприємства. Довготривалий виробничий процес, який вимагає збільшення виробничих запасів, призводить до зростання платежів, пов'язаних з їх придбанням.

Такі напрями пов'язані з грошовим оборотом на кожному підприємстві:

- матеріально-технічне забезпечення (закупівля комплектуючих, закупівля сировини, виплата заробітної плати, матеріалів);
- оплата податків, обов'язкових відрахувань і зборів;
- реалізація продукції, тобто робіт/послуг;
- погашення та отримання кредитів, сплата процентів за кредит банкам;
- забезпечення спільної діяльності підприємств [1].

Таке класифікування пов'язане з різноманітною економічною сутністю названих розрахунків, методами та видами банківського та фінансового контролю, документообігом.

У суцільній грошовій масі розрізняють пасивні та активні гроші. А отже, маса грошей, яка знаходиться в обороті, завжди буде нижчою за загальну кількість грошей на суму грошових фондів накопичення і зберігання.

Розрізняють два грошові обороти, готівковий та безготівковий. Для виконання готівкових розрахунків підприємства застосовують збережену у касі готівку, в національній або іноземній валюті. Ліміт грошових коштів, який затверджується наказом керівниками підприємств, постійно зберігається в касі, та підприємство встановлює його самостійно. На підприємстві ліміт готівки в касі на кінець дня не може перевищувати десять неоподатковуваних мінімумів громадян. Якщо готівки більше ніж встановлений ліміт, підприємства

повинні здавати її в банк. Коли готівка отримана підприємством для оплати відряджень, виплати заробітної платні, компенсацій, заохочень, допомоги, дивідендів, тоді встановлений ліміт можна перевищувати. Підприємства можуть допускати такі перевищення лише протягом 3-ьох робочих днів з отримання готівки.

Найчастіше, з банківських рахунків готівка надходить у касу підприємства або як готівковий дохід за продану продукцію, надані послуги чи виконані роботи. Касові операції оформляються прийманням готівки та видачою готівки, тобто прибутковим та видатковим касовими ордерами. Такі касові ордери реєструються в бухгалтерії в журналі реєстрації прибуткових і видаткових касових документів до передавання в касу.

Усі підприємства ведуть усі видачі та надходження готівки у валюті в своїх касових книгах. Записи у цих касових книгах здійснюються у двох примірниках (через копірку) касиром.

Безготівкові розрахунки, це такі грошові розрахунки, які реалізуються шляхом записів на рахунках у банках, тобто коли кошти списуються з рахунка платника і переказуються на рахунок отримувача коштів.

Між обігом безготівкових та готівкових грошей є тісний зв'язок. Саме так, безготівкові кошти підприємств перетворюються в готівку при видачі працівникам зарплати. Останні використовують одержану заробітню плату в сферах побуту та підприємствах торгівлі. Після цього виторг, отриманий в каси підприємств, знов надходить на їхні поточні рахунки і потім рухається у безготівковій формі. Отже, можна сказати, що обороти безготівкових та готівкових грошей навзаєм доповнюють та визначають один одного [1-2].

В більшості випадків міжгосподарські розрахунки здійснюється безготівковим шляхом. Застововують 2 методи безготівкових платежів: списання з рахунків; залік взаємних боргів [3].

Банківський кредит бере активну участь у виконанні безготівкових платежів, тобто, коли для виконання платежів позикові гроші зараховуються на поточний рахунок позичальника або безпосередньо на рахунки постачальників.

Отже, система грошових розрахунків включає розрахунки за товарними та нетоварними операціями, організацію розрахунків, форми відповідних документів тощо.

Список використаних джерел:

1. Вікіпедія. Грошовий обіг. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Грошовий_обіг.
2. Банк лекцій. Грошові розрахунки. URL: <http://www.lekcii.com.ua/text/open.914.html>.
3. Організація грошових розрахунків. URL: <https://posibniki.com.ua/post-organizaciya-groshovih-rozrahunkiv>.

ТОЛОЧКО Д. Р.,

здобувач вищої освіти

Дніпропетровського державного

університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

ОСТАПЕНКО Т. М.,

доцент кафедри

аналітичної економіки та менеджменту

Дніпропетровського державного

університету внутрішніх справ,

кандидат економічних наук, доцент

ОСНОВИ ФІНАНСІВ ПІДПРИЄМСТВА

У сучасних умовах основою ефективності функціонування суб'єктів господарювання є ліквідність, платоспроможність, прибутковість, які визначаються цінністю сформованих логістичних ланцюгів та їх впливом на вартість. Зазначені характеристики забезпечуються ефективністю управління фінансовими потоками суб'єктів господарювання, оцінку якої слід проводити за всіма елементами в процесі здійснення фінансового планування і контролю, а також їх організації та мотивації.

Оцінка ефективності управління фінансовими потоками є необхідною складовою фінансового управління суб'єкта господарювання, оскільки фінансові рішення про формування чи використання фінансових ресурсів приймаються на основі аналізу існуючого стану та обґрунтування можливостей його покращення. За цих умов важливого значення набуває розробка сучасної системи оцінки ефективності управління фінансовими потоками, яка відобразить всі аспекти комплексного фінансового управління [1].

Фінанси підприємства – це одна з найважливіших характеристик фінансово-економічної діяльності організації в умовах ринкової економіки [2].

Оцінка фінансової стійкості організації є певною мірою новим явищем у вітчизняній економічній теорії та практиці, що зумовлено головним чином переходом економіки країни до ринкових відносин. Визначення нормативів показників фінансової стійкості є однією з найважливіших економічних проблем. Адже недостатня фінансова стійкість, зрештою, призведе до втрати підприємством платоспроможності та банкрутства [3]. Таким чином, проблема фінансової стійкості, проблема неплатежів, є однією з найважливіших у галузі управління фінансами вітчизняних компаній. Коли підприємство стійке та платоспроможне, то воно має низку конкурентних переваг. Йому легше залучити інвестиції, отримати кредит, постачальники охочіше йдуть на угоди, а також не бракує кваліфікованого персоналу. Фінансово-стійке підприємство менше залежне від зміни ринкової кон'юнктури і, таким чином, ризик опинитися на краю банкрутства зводиться нанівець [2].

На фінансову стійкість впливають результати виробничої, комерційної та фінансової складової діяльності підприємства. Успішне виконання виробничого та фінансового планів сприятливо впливає на фінансове становище підприємства. І навпаки, недовиконання плану з виробництва та реалізації призводить до збільшення собівартості, зменшення виручки та прибутку, що відповідно негативно позначається на фінансовому стані та платоспроможності.

Крім цього, на фінансову стійкість можуть впливати такі фактори як:

- становище фірми на товарному ринку;
- виробництво продукції, що користується попитом;
- потенціал підприємства у діловому співробітництві;
- залежність від зовнішніх кредиторів, інвесторів;
- неплатоспроможні дебітори;
- ефективність господарських та фінансових операцій [4].

Таким чином, фінансова стійкість підприємства постійно перебуває під впливом багатьох факторів, які необхідно безперервно контролювати.

Ключовою метою економістів-аналітиків в епоху цифровізації економіки є збереження кращих традицій та практик вітчизняної економічної думки, а також впровадження та використання корисного досвіду сучасного зарубіжного аналізу [2].

Ефективність фінансової діяльності організації досягається при отриманні максимальних доходів та мінімальних витрат. Тому збільшення прибутковості організації досягається також шляхом зниження витрат. У зв'язку з цим, виділяють такі напрямки заходів щодо підвищення прибутковості організації:

- процедури та прийоми, пов'язані зі збільшенням доходної частини;
- процедури та прийоми, пов'язані зі зменшення витратної частини;
- заходи загальноорганізаційного характеру [2].

Таким чином, при вмілому застосуванні та комбінуванні зазначених вище заходів підприємство зможе збільшити свої доходи, зменшити витрати та збільшити попит та пропозицію на продукцію, що випускається, що сприятиме його подальшому розвитку, зміцненню позицій на ринку. Виділивши загальне з множини наявних визначень можна сказати, що фінансова стійкість – це таке становище підприємства у існуючих ринкових умов, у якому воно внаслідок своєї господарської діяльності зберігає свою платоспроможність і кредитоспроможність.

Список використаних джерел:

1. Бедринець М. Д., Довгань Л. П. Фінанси підприємств: навч. посібник. Київ: Центр учбової літератури, 2018. 292 с.
2. Бондаренко О. С. Розвиток парадигми управління фінансами підприємств в умовах логістизації економіки. *Інвестиції: практика та досвід*. 2016. № 12. С. 38-41.
3. Бондаренко О. С. Система оцінки ефективності управління фінансами підприємства у сучасних умовах. *Інвестиції: практика та досвід*. 2016. № 16. С. 18-21.
4. Рудика В. І., Маковецька Н. А. Теоретичні аспекти стратегії розвитку фінансів підприємства. *Економіка і суспільство*. 2017. Вип. 10. С. 343-346.

ТОЛОЧКО Д. Р.,

здобувач вищої освіти

*Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ*

Науковий керівник:

ХАМІНІЧ С. Ю.,

професор кафедри

аналітичної економіки та менеджменту

*Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,*

доктор економічних наук. професор

МАРКЕТИНГ ОСВІТИ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ РОЗВИТКУ СУСПІЛЬСТВА

Ще кілька років тому було важко уявити, що маркетинг як економічна категорія може активно розвиватися у системі освіти.

В умовах сьогодення маркетинг найчастіше розглядається в застарілій парадигмі, що визначає його головну функцію – дослідження ринку та просування продукту з метою одержання організацією максимального прибутку та задоволення потреб споживача.

Яким чином можна отримати прибуток від освіти? І чи взагалі можна розглядати систему освіти як джерело прибутку? Активна дискусія з цього приводу ведеться давно та продовжується і зараз. На думку авторів, дослідити у взаємозв'язку та взаємозалежності категорії «освіта» та «прибуток» має набагато більше негативних наслідків, ніж позитивних. У гонитві за прибутком втрачається головне в освіті – його призначення: формування загальної культури здобувачів, їх духовно-моральний, соціальний, особистісний та інтелектуальний розвиток, забезпечення соціальної успішності, розвиток творчих здібностей, саморозвиток та самовдосконалення. Освіта з суспільного блага перетворюється на джерело доходу з усіма витікаючими наслідками [1].

Маркетинг освіти як процес задоволення споживачів має галузеву особливість: на освіті заробляють і ті, хто навчає, і ті, хто вчиться. Ціна спеціаліста залежить від уміння себе представити (іміджувати, продати) на ринку освітніх послуг або ринку праці. Маркетинг освіти – це свідоме спрямування економічних, соціальних, політичних, екологічних, наукових, техніко-технологічних, інноваційних тощо напрямів державного регулювання на ринку освітніх послуг країни [2].

Розвиток маркетингу освіти у сучасному світі супроводжується серйозними змінами, що визначають весь спосіб життя.

По-перше, змінилася філософія маркетингу – від філософії «максимального прибутку» до філософії «максимальної цінності споживача».

Така зміна філософії стала тригером перемикання базових смислів діяльності організації з «продуктів» – на їхню «корисність», з «ціни» – на «цінність» цих продуктів споживачів. Велика увага стала приділятися «доступності» продуктів та «інформованості» про їх особливості [3].

Особливого значення у сучасному маркетингу має екологічність виробництва та особливе врахування інтересів усіх споживачів.

По-друге, змінюється функція маркетингу в управлінні суб'єктом господарювання. Колишня функція дослідження ринку та просування продукту з метою отримання максимального прибутку організації суттєво ускладнилася та спрямована вже на забезпечення умов комфортної роботи управління організації [1].

По-третє, значно ускладнився набір ключових інструментів маркетингу. Якщо в ранніх версіях маркетинголог керувався маркетинговою сумішшю 4P1, то в сучасному маркетингу цей інструмент ускладнився та розглядається в сукупності з концепціями 7P2 чи 4C3.

По-четверте, посилюється зв'язок із духовною культурою. маркетинг є особливим відбитком дійсності і орієнтований творчість. Створюється особливе середовище, в якому домінує естетичність продукту та пряма залежність від відгуку інших людей тощо. Формується нове буття, яке, як відомо, змінює мислення людей та формує нову свідомість.

По-п'яте, змінена свідомість та мислення формує нову культуру зі своїми значеннями, прийомами та правилами поведінки. Все це призводить до зміни всього устрою життя. Таку зміну можна спостерігати у сучасних школах, де впроваджуються нові методики в освіті, інноваційні прийоми навчання та інтерактивні методи навчання.

Змінилися фасади та внутрішнє оформлення класів та інших приміщень. Змінилися стосунки з дітьми, батьками, суспільством. Змінився зміст та форми роботи. Важливо, що сьогодні маркетинг стає гуманітарним, оскільки свідомість та думка матеріалізуються в реальні справи [4].

У час сучасних викликів суспільства формується нова культура організацій. У розумінні маркетингу освіти здійснюється явний перехід від філософії «максимального прибутку» до філософії «максимальної цінності для споживача», де гуманізація стала потужною основою для пошуку можливостей використання інструментарію сучасного маркетингу у соціальній сфері взагалі, й у системі освіти, зокрема.

Досвід стратегічних та проектних сесій у системі освіти показує, що такий погляд на маркетинг виявився продуктивним та найкращим чином відповідає потребам урахування культурних та ціннісних особливостей територій та окремих організацій соціальної сфери у процесі їх розвитку [5].

Отже, значення та роль сучасного маркетингу у соціальній сфері сьогодні зростає. Саме маркетинг має стати тим інструментом, що забезпечить стійкість розвитку організацій за умов турбулентності факторів зовнішнього оточення.

Таким чином, успішне впровадження маркетингу у практику діяльності освітніх організацій може бути забезпечено лише за допомогою зміни культури організації та мислення її співробітників, максимально повного урахування культурних та ціннісних особливостей. Така зміна є одним із найскладніших, тому вимагає досконалого налаштування всього управлінського інструментарію.

Список використаних джерел:

1. Дейнега І. О. Організація комунікацій освітніх організацій та їх стейкхолдерів в інтернет-мережі. *Вісник Одеського національного університету. Серія: Економіка*. 2017. Т. 22 (10). С. 113-117.
2. Хамініч С. Ю., Хамініч О. В. Концептуальні засади освіти в умовах глобалізаційних викликів: теоретичний аспект: монографія. Дніпро: Вид-во «Нова Ідеологія», 2020. 210 с.
3. Дейнега І. О. Реклама як інструмент формування цільового ринку закладів вищої освіти. *Інтелект XXI*, 2018. № 4. С. 126-130.
4. Євтушенко Г. В., Пилипчук В. К., Смірнова Н. О. Особливості позиціонування вищого навчального закладу на ринку освітніх послуг. *Науковий вісник УжНУ. Міжнародні економічні відносини та світове господарство*, 2016. Вип. 7 (3). С. 102-107.
5. Жарська І. О., Зіньковська Д. В. Використання інтернет-середовища для просування освітніх послуг вищих навчальних закладів. *Вісник КНУТД. Серія: Економічні науки*. 2015. № 1 (83). С. 49-58.

ТОРОПОВ М. О.,

здобувач вищої освіти

*Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ*

Науковий керівник:

ОСТАПЕНКО Т. М.,

доцент кафедри

*аналітичної економіки та менеджменту
Дніпропетровського державного*

університету внутрішніх справ,

кандидат економічних наук, доцент

МАРКЕТИНГОВА ТОВАРНА ПОЛІТИКА

Товарна політика – це частина комплексу маркетингу, яка орієнтована на аналіз, планування, реалізацію і контроль діяльності, пов'язаної з товаром, який є маркетинговим інструментом. Політика щодо продукції стосується визначення типу, обсягу та термінів продукції, яку компанія пропонує до продажу.

Товарна політика – це загальні правила, встановлені самим керівництвом при прийнятті рішень щодо товару. Хороша товарна політика – це фундамент, на якому виробляються і успішно продаються потрібні продукти. В рамках продуктової політики компанії мають справу з рішеннями щодо окремих

продуктів. При прийнятті рішень основна увага приділяється інструментам продуктової політики, таким як: виробнича програма і асортимент, якість, дизайн, бренд, упаковка, ділові і технічні послуги [1].

Компанії можуть відмежуватися від конкурентів і отримати конкурентну перевагу, додавши до продукту певну функціональну перевагу. Дизайн і естетика виробу, які є основою емоційної диференціації, також можуть представляти собою значну конкурентну перевагу. Упаковка продукту також тісно пов'язана з дизайном. Упаковка повинна захищати товар, дозволяти легко і безпечно відкриватися і закриватися, надавати опис товару і забезпечувати придатність, зберігання [2]. Виробнича програма – це загальна структура продукції, яку виробляє і пропонує компанія.

Якість продукції – це сукупність ознак товару, які дозволяють йому задовольняти намічені і очікувані потреби (виконувати свої функції). Якість продукції включає в себе її функціональність, довговічність, безпеку, надійність, точність, відповідність вимогам до експлуатації та обслуговування [3]. Сприйнята якість продукції є ключовою частиною цінності бренду. Тому необхідно звертати пильну увагу на те, як сприймається якість продукту. Якщо клієнти сприймають якість продукції як недостатню, реклама або будь-який інший інструмент ділового спілкування не допоможе. Підприємствам слід прагнути до покращення якості продукції [4].

Дизайн – це дизайн виробу, який створює естетичне враження, викликаючи емоційно позитивне почуття у свідомості клієнта. Ще одним важливим інструментом є марка товару. Товарний знак – це назва, знак, символ або дизайн, або їх комбінація. Він концентрує характеристики продукту під унікальним позначенням. Його завдання полягає в тому, щоб виявити товар продавця і відрізнити його від продукції конкурента [1]. Побудова бренду зачіпає багато аспектів, які сприяють успіху продукції або послуг на ринку.

Важливим інструментом товарної політики також є рішення про упаковку товару. Упаковка продукту повинна виконувати кілька функцій, таких як: функція захисту, інформаційна функція, функція переробки, функція обробки та функція зв'язку. Дизайн упаковки є ключовою передумовою успіху продажів, так як значна частина процесу прийняття рішення про покупку відбувається безпосередньо в магазинах. Якщо продукт має цікавий дизайн упаковки, він може привернути увагу покупців у точці продажу без необхідності вкладати значні кошти в маркетингові комунікації. Дизайн упаковки повинен бути унікальним, привертати увагу покупця, пропонувати ключові переваги товару і мотивувати покупку. У кращому випадку дизайн упаковки стає частиною цінності бренду в поєднанні з високим ступенем впізнаваності бренду [2].

Інструменти політики щодо продуктів – це також ділові та технічні послуги, які можуть бути надані до, під час або після покупки. Вони включають в себе консультаційні, прикладні та монтажні послуги, а також технічне обслуговування [1]. В рамках інструментів продуктової політики

підприємства можуть удосконалити продукцію [5]. З цим пов'язані, наприклад, стійке виробництво, інновації продукції, модифікація продукції, диференціація товарної лінійки, ліквідація продукції, а також диверсифікація продукції [6].

В даний час компанії повинні включати елементи зеленого маркетингу в свою продуктову політику [7]. Для багатьох споживачів екологія набуває все більшого значення в товарній політиці, ніж інші фактори та інструменти [8]. Важливість індивідуальних характеристик товару завжди повинна оцінюватися з позиції цільового клієнта.

Отже, компанії повинні ретельно тестувати окремі варіанти своєї продукції. Вони повинні з'ясувати, яким характеристикам їх продукції найбільше віддають перевагу цільові клієнти, чи відрізняються вони функціональними перевагами або, наприклад, різними варіантами дизайну упаковки. При цьому вони повинні з'ясувати, скільки клієнти були б готові заплатити за кожен варіант товару. Йдеться про так зване дослідження продукту. З її допомогою компанії можуть досягти оптимального варіанту товару (для даного цільового сегмента клієнтів) і тим самим значно підвищити ймовірність успіху продукту на ринку.

Зі всього вище сказаного, можна зробити висновок, що всі характеристики товару повинні в першу чергу відповідати обраній маркетинговій стратегії, цільовому сегменту клієнтів і обраному позиціонуванню бренду. В іншому випадку маркетингова стратегія працювати не буде. Саме продукт управляє іміджем бренду.

Список використаних джерел:

1. Jakubikova D. Strategicky marketing. Praha: Grada, 2013.
2. Karlicek M. Zaklady marketingu. Praha: Grada, 2018.
3. Smith P. Moderni marketing. Praha: Computer Press, 2000.
4. Valaskova M., Krizanova A. The passenger satisfaction survey in the regional integrated public transport system. *Promet – Traffic&Transportation*, 2008. № 20 (6). С. 401-404.
5. Deggans J., Krulicky T., Kovacova M., Valaskova K., Poliak M. Cognitively Enhanced Products, Output Growth, and Labor Market Changes: Will Artificial Intelligence Replace Workers by Automating Their Jobs? *Economics, Management, and Financial Markets*, 2019. Vol. 14 (1), pp. 38-43.
6. Kral P., Birnerova E. Strategicky marketing. Zilina: EDIS, 2013.
7. Majerova J. Analysis of Slovak Consumer's Perception of the Green Marketing Activities. *Procedia Economics and Finance*, 2015. Vol. 26, pp. 553-560.
8. Kliestikova J., Krizanova A., Corejova T., Kral P., Spuchlakova E. Subsidies to Increase Remote Pollution? *Science and Engineering Ethics*, 2018. Vol. 24 (2), pp. 755-767.

ТРЕЦОВ М. М.,
професор кафедри
управління та адміністрування
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
доктор наук з державного управління,
кандидат економічних наук, доцент

МЕЗОКОНВЕРГЕНЦІЯ – СИСТЕМОТВОРЧИЙ ЧИННИК ВЗАЄМОДІЇ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ ТА ГРОМАДСЬКОСТІ

Розгляд елементів розвитку громад через аналіз дії сукупності організаційно-функціональних процесів, які відбуваються у ході управління розвитком громад, типізація й узгодження цих процесів, виявлення закономірностей соціально-економічних взаємозв'язків об'єктів в складі місцевого самоврядування як соціально-економічної системи, має привести власне до розуміння необхідності певного функціонально-управлінського зближення на рівні регіону, території, органів місцевого самоврядування, підприємств і людей (мезорівні), яке могло б реалізуватись через застосування різних способів і форм управління елементами ресурсного потенціалу (та їх носіями) за рахунок взаємопроникнення, взаємодоповнення інструментів і механізмів управління, що можливо за застосування конвергенції.

Виникнення феномену конвергенції на тлі потреби вирішення проблем зближення країн різного рівня розвитку (макрорівень), вирішувався через реалізацію певних об'єднуючих міждержавних стратегій. Визначально, американське трактування конвергенції здійснене В. Бакінгемом, зводиться до «єдиного загального економічного ладу» на капіталістичній основі. Так, технологічну конвергенцію запропонував Дж. Гелбрейт, який розглядав її як можливість пов'язати майбутнє індустріальної системи з конвергенцією двох систем [1].

Конвергенція – це зменшення розриву (зближення) в показниках економічного розвитку між національними державами[3].

В якості прикладу реалізації конвергенції на макрорівні наведемо результат спільних зусиль країн Східної Європи (Польща, Естонія, Кіпр, Латвія, Литва, Мальта, Словенія, Словаччина, Угорщина і Чехія), які стали членами ЄС в 2004 р., але попередньо не забезпечили синхронність макроекономічних показників монетарної і фіскальної політик, встановлених розвиненими країнами Західної Європи Маастрихтським договором ще в 1992 р., чим спричинили недостатнє наповнення місцевих і державного бюджетів у своїх країнах. Для запобігання розбалансованості економіки ЄС, з метою підтримки стабільності всієї системи, розвинені країни ЄС фінансували приєднані країни для «згладжування» і «вирівнювання» наявної амплітуди коливань через існуючий «розрив» з розвиненими країнами [2].

Ставлячи перед урядами інтеграційні, об'єднуючі завдання, конвергенція, розвиваючись в умовах поширення транскордонного співробітництва країн з різним рівнем економічного розвитку й інституційного забезпечення, поступово посідає чільні місця в інших науках (історії, культурології, політології, соціології, етнографії, економіці, публічному управлінні). Втім, нас більше цікавить сучасне наповнення методології конвергенції, яка переросла в розробку механізмів синтезу різних наук і галузей (мікро-рівень).

Виникає потреба аналізувати не стільки кількість і якість елементів, скільки процеси та явища, які відбуваються в економічному просторі, бо саме суспільно-економічні відносини, їх «комунікативна раціональність» і «взаємодія на принципах паритету і довіри», навіть, нехтуючи «економічною корисністю» окремого індивідуума, формують систему управління розвитку громад за ознаками економічного зближення й вирівнювання якості і безпеки життя та комунікативного зближення інтересів учасників розвитку території.

Усвідомлення змісту конвергенції за масштабами використання змістилось з макрорівня до мезорівня.

Мезорівень у публічному управлінні охоплює регіони, адміністративно-територіальні одиниці, органи влади і їх підрозділи, підприємства, інститути громадянського суспільства і громадян в частині формування суспільно-економічних відносин в процесі розвитку громади.

Зменшуючи рівень конвергенції з макро- до мезорівня формується розуміння її як конкретизації і деталізації рішень, які ставить перед собою дослідження управління розвитком громад, що дозволяє певним чином скоротити «поле» вирішення поставлених проблем, а узагальнення і поєднання різних властивостей і особливостей прояву певних якостей в динаміці (у ході реалізації процесу управління) дозволить перетворити сукупність ідей в концепцію розвитку громади в умовах децентралізації. Тому, враховуючи вирішальну роль конвергенції у формуванні інституційної однорідності підходів до поточного і стратегічного управління системою, інформаційно-комунікативної інтегрованості об'єктів у суспільно-економічні процеси в умовах децентралізації в межах адміністративно-територіальних одиниць (та, власне, частково і поза межами) та соціокультурної свідомості учасників процесу, мезоконвергенція виступає системотворчим чинником управління розвитком громад.

Метою мезоконвергенції є переформатування відносин: суб'єкт (державний орган влади) – об'єкт (орган місцевого самоврядування) та суб'єкт (орган місцевого самоврядування як орган влади) – об'єкт (члени громади, бізнес, інститути громадянського суспільства) у відносини об'єкт – об'єкт за рахунок зближення їх інтересів і зусиль для реалізації стратегічної мети розвитку громади, а стратегією, яка визначає напрям розвитку територіальних громад є зв'язок: «взаємодія – розвиток».

Конвергенцію можна розглядати як явище, певний еволюційний процес будь-яких систем або елементів цих систем, що призводить до формування комплексу схожих ознак, принципів, мотиваторів, комунікацій між системами або їх елементами, незважаючи на визначальну неоднорідність,

гетерогенність, або, навіть, амбівалентність (гостра суперечність). Щоправда, в останньому випадку досягти конвергенції буде доволі складно, адже необхідні потужні мотиватори, якими в нашому випадку можуть стати розвиток територіальних громад і зростання добробуту громадян. На відміну від паралелізму, при якому інтереси елементів ніколи не збігаються, основою конвергенції є формуюча дія на елементи системи, у ході розвитку яких зближення посилюється. Тут також треба звернути увагу на здатність елементів системи розвитку громад до зближення. Мова йде про суб'єкти управління (органи місцевого самоврядування і стейкхолдери), що генерують системотворчі властивості.

Властивостями, які сприяють зближенню елементів, є їх здатність до самоорганізації та зворотного зв'язку, координація, мотивація до досягнення спільної мети тощо. Однак, ці властивості стануть дієвими і сприятимуть дії мезоконвергенції як системотворчого чинника при дотриманні принципів еквівалентності обміну суспільно-корисними благами і справедливості, тобто дотриманню рівності і свободи елементів системи.

З теоретичної токи зору мезоконвергенція – це еволюційне явище, результатом якого є дія конвергенції на елементи системи розвитку громади як системотворчого чинника, що здійснює формуючий ефект за рахунок підтримки і посилення спільних якостей суб'єктів управління (органів місцевого самоврядування і стейкхолдерів), таких як здатність до самоорганізації та зворотного зв'язку, координація, мотивація щодо досягнення спільної мети.

З практичної точки зору мезоконвергенція – це інституційний механізм, який реалізується через сукупність суб'єкт-об'єктних і об'єкт-об'єктних відносин, що регулюють процеси наповнення місцевого бюджету, за рахунок застосування інструментів сприяння становленню організаційно-функціональної і ресурсної спроможності органів місцевого самоврядування, формування правової й економічної обізнаності громадян, та формуються на основі ефективної взаємодії і зближення інтересів учасників процесу розвитку громад (органів місцевого самоврядування і стейкхолдерів).

Дуалістичність мезоконвергенції дозволяє привести у відповідність процес зближення інтересів суб'єктів управління через запровадження правил, норм, мотиваторів до потреб ефективної взаємодії суб'єктів управління, за якої реалізуються відповідні процеси розвитку громад, зокрема процесу управління.

Очікується, що ефективна взаємодія і поступове зближення інтересів учасників процесу розвитку громад (органів місцевого самоврядування і стейкхолдерів) щодо досягнення стратегічної мети викличе зміну організаційно-функціональної спроможності органів місцевого самоврядування щодо сприяння наповненню місцевого бюджету, а також формування правової обізнаності і економічної грамотності стейкхолдерів.

Організаційно-функціональною спроможністю органів місцевого самоврядування тут є сукупність повноважень, компетенцій, інструментів і мотиваторів, які забезпечували б належну взаємодію елементів в системі

управління розвитком громади. Необхідність зближення суспільно-економічних інтересів викликана існуючою біполярністю інтересів, яка є спадком командно-адміністративної централізованої системи публічного управління: з одного боку органи місцевого самоврядування, які мають потребу наповнення бюджету, але мають обмежений інструментарій для цього; з іншого боку громадяни і представники бізнесу, які мають потребу в суспільно-корисних благах, повинні сплачувати податки, але роблять це недостатньо сумлінно.

Список використаних джерел:

1. Bakingham W. S. *Theoretical Economic Systems. A Comparative Analysis*. New York, 1958. 484 p.
2. Корнєєв М. М. Теоретичне обґрунтування методів дослідження конвергенції економічних систем. *Менеджер*. Донецьк: ДонДУУ, 2014. № 2 (68). С. 51-52.
3. Рогач О. І., Філіпенко А. С., Шемет Т. С. та ін. *Міжнародні фінанси: підручник*. Київ: Либідь, 2003. С. 154.

TIUTIUNNYK H.,

researcher

SO «Institute of Market and Economic & Ecological Reserch NAS of Ukraine»,

PhD

**SUSTAINABLE DEVELOPMENT OF THE UKRANIAN
AQUACULTURE IN THE CONTEXT OF THE IMPLEMENTATION
OF EUROPEAN PRACTICES**

Aquaculture, as a multifunctional industry, includes opportunities to achieve a set of socio-economic and ecological goals: it reduces dependence on natural fish stocks, contributes to the employment of the population, the development of small and medium-sized businesses, has economic, and sometimes also aesthetic interest (artificial pearls, aquarium fish) for human etc.

According to preliminary estimates, the volume of additional fish products of aquaculture in Ukraine can be at least 100 thousand tons, provided that the sector is provided with comprehensive organizational and economic support, which will be based on its competitive advantages in the domestic and foreign markets. Ukraine seeks to use the EU's advanced knowledge in this field to accelerate systemic reforms in its coastal areas, as well as to promote the development of international cooperation based on a common vision, values and principles.

In 2021, 6.87 % of Ukraine's exports in the field of fish and fish products were exported to the Mediterranean countries, 5.26 % – to the EU countries of the Mediterranean region (Greece, Italy, Malta, France, Spain). That is, almost all exports to the Mediterranean region were sent to EU countries. This confirms the fact that these countries are interested in Ukrainian products. It is necessary to consider the

main types of fishery products, aquaculture and mariculture in which EU countries are interested, as well as imports from other EU countries (Croatia, Slovenia), which will make it possible to develop recommendations for using Ukraine's high hydro-climatic potential to increase the volume of fisheries imports products of Ukraine in European trade flows.

At the moment, Ukraine is an import-dependent country for more than 80 % of its consumption of fish and fish products and needs to increase its own production of fish products in order to guarantee food security. In 2021, 6.99 % of imports in Ukraine in the field of fish and fish products were imported from Mediterranean countries. At the same time, 2.77 % falls only on the EU countries of the Mediterranean region (Greece, Croatia, Italy, France, Spain). It is necessary to determine the main types of products on which Ukraine is import-dependent and to develop ways of exchanging experience in the field of fishing, aquaculture and mariculture between Ukraine and the Mediterranean countries in order to create conditions for increasing food security of Ukraine.

In Ukraine, there are a large number of enterprises in this field, but in general, mariculture is at an initial stage of development and requires the expansion of research, which is the basis for solving the problems of the development of the Blue economy and a factor in the formation of our state as a maritime state. For its effective functioning and resolution of organizational, economic and legislative issues, it is necessary to develop a well-thought-out institutional system in the context of EU requirements. In the provisions of the Marine Environmental Protection Strategy of Ukraine dated October 11, 2021 No. 1240-r. it is determined that the potential development of the aquaculture industry together with providing the population with marine food products will contribute to the reproduction of the resource potential and sustainable development of the country. The main mechanisms for achieving strategic goals and priority tasks are defined:

- improvement of the regulatory and legal framework for the implementation of state policy in the sphere of protection and reproduction of the environment of the Azov and Black Seas, development of fishing and mariculture of the Azov-Black Sea basin;
- aligning it with the requirements of the Association Agreement, as well as other international treaties to which Ukraine is a party;
- initiation of program principles for the gradual improvement and achievement and maintenance of a «good» ecological state of the marine environment;
- among the directions of aquaculture, commercial, reproductive, and recreational aquaculture are separated. However, aquaculture can be classified taking into account the development of market relations and more specifically according to such areas as:
 - non-commercial aquaculture (reproductive – reproduction and increase in the number of endangered, including as a result of industrial activity of aquatic organisms; sanitary – cultivation of aquatic organisms for cleaning coastal waters);
 - commercial (growing for commercial purposes);
 - sanitary and commercial (cultivation for the purification of coastal waters, followed by their commercial use).

In addition to improving the existing legal framework, the development and implementation of programs to achieve the strategic goals of the Marine Environmental Protection Strategy of Ukraine is valuable. One of these goals is the balanced use and reproduction of aquatic biological resources and the development of mariculture, the revival of the population of especially valuable commercial fish species [1-3]. Such a document can be the Program for monitoring and environmental certification of the areas of feasibility of placing marine and aqua farms, the result of which will be the determination of areas for the production of aquaculture products and the introduction of additions regarding the assessment of the ecological component in the Methodology for determining the amount of fees for the use of the water area (water space) under the terms of lease of inland sea waters, territorial sea, exclusive (marine) economic zone of Ukraine for the purposes of aquaculture (mariculture).

References:

1. Cabinet of Ministers of Ukraine – Order on the approval of the Marine Environmental Protection Strategy of Ukraine No. 1240 dated October 11, 2021. Kyiv: Parlam. vyd-vo.
2. Stepanova A. Development of aquaculture and fish breeding in the Azov and Black Sea basin. Aquaculture, mariculture and artificial reproduction. Proceedings of AzNIIRKH. 2019. Vol. 2, pp. 175-177. URL: <http://azniirkh.ru/publikatsii/trudyi-azniirh-rezultaty-ryibohozyaystvennyih-issledovaniy-v-azovo-chernomorskom-basseyne/>
3. Cabinet of Ministers of Ukraine – Draft Resolution on the approval of the procedures for providing a part of a fishery water object for use on lease for the purposes of aquaculture, the water area (water space) of inland sea waters, the territorial sea, the exclusive (marine) economic zone of Ukraine, as well as the determination of its borders (coordinates) for objectives of marine aquaculture: from March 15, 2019. Kyiv: Parlam. vyd-vo.

УСЕНКО О. Ю.,

аспірант

*Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ*

ІНВЕСТИЦІЇ В ЛЮДСЬКИЙ КАПІТАЛ ЯК ОСНОВА РОЗВИТКУ КРАЇНИ

Теперішній етап розвитку національної економіки підтверджує необхідність і важливість оцінки людського капіталу як основного чинника накопичення національного багатства.

Традиційно використовуються два методи оцінки вартості людського капіталу – витрати виробництва та капіталізація заробітку. Витрати виробництва оцінюються через вартість існування людини, тоді як капіталізація доходу передбачає оцінку фактичної вартості майбутніх доходів особи. Звичайно, сьогодні ми не можемо стверджувати лише про кількісну оцінку людського

капіталу, не акцентуючи увагу на його якісних складових. Крім того, сучасна концепція людського капіталу не тільки оцінює інвестиції в людину, а й визначає, який дохід людина потенційно може накопичити.

Водночас необхідність модернізації оцінки людського капіталу в умовах сучасної системи ринкової економіки визначається багатьма чинниками: домінуючим становищем людини в системі суспільного виробництва, прискоренням науково-технічного прогресу, який є одним із основних чинників успішного розвитку суспільного виробництва; і матеріальні Порівняно з людськими ресурсами важливість і цінність інтелектуальних ресурсів; усвідомити, що людина є джерелом і носієм ідей, знань і реалізації цих ідей і знань; людський капітал є найпривабливіший, найбільш економічний та ефективний об'єкт інвестування.

А отже, постає питання щодо інвестування в людський капітал який виходить за рамки знань і навичок і включає такі риси, як мотивація, лояльність і здатність працювати в команді. Тобто людський капітал також включає такі якості, як здоровий глузд, інтелект, надійність, мудрість, життєздатність, креативність і цілеспрямованість.

Як наголошує в своїх дослідженнях Чекан І. «інвестиції в людський капітал мають ряд особливостей, що відрізняють їх від інших видів інвестицій [3]:

1. Віддача від інвестицій в людський капітал безпосередньо залежить від терміну життя його носія (від тривалості працездатного періоду). Чим раніше робляться вкладення в людини, тим швидше вони починають давати віддачу [3].

2. Людський капітал не тільки схильний до фізичного і морального зносу, але і здатний накопичуватися і множитися [3].

3. У міру нагромадження людського капіталу його прибутковість підвищується до певної межі, обмеженої верхньою межею активної трудової діяльності (активного працездатного віку), а потім різко знижується [3].

4. Не всякі інвестиції в людину можна вважати вкладеннями в людський капітал. Наприклад, витрати, пов'язані з кримінальною діяльністю, не є інвестиціями в людський капітал, оскільки суспільно недоцільні і шкідливі для суспільства [3].

5. Характер і види вкладень в людину обумовлені історичними, національними, культурними особливостями і традиціями [3].

6. У порівнянні з інвестиціями в інші різні форми капіталу інвестиції в людський капітал є найбільш вигідними як з точки зору окремої людини, так і з точки зору всього суспільства» [3].

В своїх дослідженнях О. Марцінковська щодо інвестиції в людський капітал та їх класифікацію науковець зазначає, що «по-перше, на речові (усі витрати, необхідні для фізичного формування і розвитку людини) і неречові (нагромаджені витрати на освіту і професійну підготовку, частина витрат на охорону здоров'я і мобільність робочої сили); по-друге, на втілені і не втілені у людях» [2, с. 311].

В свою чергу науковці В. Васильченко, А. Гриненко, О. Грішнова, Л. Керб досліджуючи управління трудовим потенціалом визначають основні види інвестицій в людський капітал.

Основні види інвестицій в людський капітал

Основні види інвестицій в людський капітал	Пояснення
Інвестиції у вітальний капітал	сукупність витрат, понесених батьками щодо власного здоров'я (фізичного та психологічного), які були спадково отримані та набуті в результаті витрат самої людини і суспільства, властивості й тип характеру й закладені в людині таланти, та передані дитині в майбутньому при народженні
Інвестиції у здоров'я	сукупність витрат на збереження працездатності людини за рахунок зменшення захворюваності і збільшення продуктивного періоду життя
Інвестиції у культурно-моральний розвиток	сукупність витрат (фінансових, розумових, часу тощо), призначених для духовного та морального збагачення людини (наприклад, походи до місць відпочинку, туризм, придбання необхідної літератури з етики поведінки, відвідування школи з етикету тощо)
Інвестиції у трудовий капітал	сукупність витрат (фінансових, розумових, часу тощо) на формування інтелектуальної складової людського капіталу, поліпшуючи якість, підвищуючи рівень і запас знань, досвіду людини, а також витрати, пов'язані з мотивацією працівників до підвищення якості своєї праці, тобто зростання значення внутрішніх стимулів до праці (можливість самореалізації, задоволення від успіхів у роботі тощо).
Інвестиції в інтелектуальний капітал	сукупність витрат (фінансових, розумових, часу тощо) щодо пошуку та отримання необхідної інформації, її аналізу, систематизації, перетворення її у знання, витрати, пов'язані з навчанням, отриманням виробничого досвіду
Інвестиції до організаційно-підприємницького капіталу	сукупність витрат (фінансових, розумових, часу тощо), пов'язаних з відвідуванням тренінгів, семінарів, курсів ораторського мистецтва, участь у відповідних проектах щодо формування та розвитку економічного мислення, підприємницьких здібностей та навичок.
Інвестиції у соціальну мобільність	це сукупність витрат (фінансових, розумових, часу тощо) на міграцію і пошук економічно значимої інформації, що сприяє переміщенню робочої сили на підприємства і в регіони, де праця краще оплачується, тобто туди, де людський капітал використовується продуктивніше, а ціна за його послуги вища
Інвестиції в інформаційну культуру	сукупність витрат (фінансових, розумових, часу тощо), пов'язаних з пошуком необхідної інформації (наприклад, економічно значущої інформації про ціни і заробіток), аналізом, систематизацією, причому інформаційну культуру складає інформація із різних сфер людської діяльності
Інвестиції у фундаментальні наукові розробки	це сукупність витрат (фінансових, розумових, часу тощо), пов'язаних з проведенням фундаментальних наукових досліджень з найважливіших проблем науково-технічного, соціально-економічного, суспільно-політичного, людського потенціалу для забезпечення конкурентоспроможності України у світі та сталого розвитку суспільства й держави; розвитком найважливіших для держави напрямів досліджень, зокрема в інтересах національної безпеки та оборони; оновленням матеріально-технічної та технологічної бази наукових установ

* Джерело: систематизовано автором на основі [1, 4]

Отже, підсумовуючи дослідження науковців, можна стверджувати, що людський капітал має певні характеристики, які необхідно враховувати при використанні такого капіталу та формуванні перспектив стратегії його розвитку, а саме: формування людського капіталу потребує суттєвих витрат різноманітних ресурсів, як матеріальних, так і нематеріальних; людський капітал є головною цінністю суспільства та детермінантою економічного розвитку (як головний елемент продуктивних сил суспільства); людський капітал, як і будь-який інший тип капіталу, може змінювати свої економічні та фізичні властивості; людський капітал невід'ємний від свого носія, і носій повністю контролює його використання.

Ці характеристики показують, що для подальшого існування та функціонування людський капітал потребує залучення інвестицій. Сама інвестиція дає можливість постійного розвитку, модернізації навіть формує перспективний напрямок існування, залежно від рівня сучасного стану розвитку суспільства.

Список використаних джерел:

1. Васильченко В. С., Гриненко А. М., Грішнова О. А., Керб Л. П. Управління трудовим потенціалом. URL: <http://buklib.net/books/31309/>
2. Марцінковська О. Людський капітал та шляхи його відтворення. Економічний аналіз. 2010. Вип. 7. С. 310-312.
3. Чекан І. А. Інвестиції в людський капітал та їх ефективність. *Формування ринкових відносин в Україні*. 2009. №9. С. 152-154.
4. Фісуненко Н. О. Умови формування ринку інвестиційних ресурсів в галузі будівництво. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2017. Вип. 26 (1). С. 110-114.

ФІСУНЕНКО Н. О.,

завідувач кафедри

аналітичної економіки та менеджменту

Дніпропетровського державного

університету внутрішніх справ,

кандидат економічних наук

РОЛЬ І ЗНАЧЕННЯ ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ В РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙ

Посилення цифровізації економіки та суспільства перетворює способи дій і взаємодії людей. Однією з відмінних рис різних цифрових трансформацій було експоненціальне збільшення інформації, що зчитується машиною, або цифрових даних, через Інтернет. Такі дані є основою для всіх цифрових технологій, що швидко розвиваються, таких як аналітика даних, штучний інтелект (ШІ), блокчейн, Інтернет речей, хмарні обчислення та всі Інтернет-сервіси, і вони стали основним економічним ресурсом. Пандемія COVID-19 прискорила процеси цифровізації, оскільки все більше і більше людей продовжують, наскільки це можливо, свою діяльність через онлайн-канали - наприклад, для роботи, навчання, спілкування, продажу та купівлі чи розваг.

Цифрова економіка – це ведення бізнесу, основним фактором виробництва та обслуговування є дані у формі чисел, які використовуються для обробки великих обсягів інформації та аналізу результатів цієї обробки в різних видах виробництва, послуг, технологій, пристроїв, зберігання, полягає у впровадженні більш ефективних рішень, ніж у попередній системі доставки продуктів.

Іншими словами, цифрова економіка – це діяльність, пов'язана з розвитком цифрових комп'ютерних технологій у наданні онлайн-послуг, електронних платежах, інтернет-торгівлі, краудфандингу та інших видах індустрії. У результаті досліджування світового досвіду стало зрозуміло, що в розвинутих країнах в цифровій економіці держава (уряд) встановлює правила ринкової «гри» для всіх учасників гри і найважливішим завданням держави є створити інше, рівне та доступне середовище.

Цифрова трансформація з точки зору фінансових послуг не тільки приваблива, але й суттєво не суперечлива. В інших сегментах ринку, таких як роздрібна торгівля, а також технологічні революціонери, такі як Amazon і Apple, ми бачимо, якого успіху можна здобути, якщо компанії перетворять свої бізнес-моделі та підходи до задоволення клієнтів. Цифровізацію економіки можна визначити як новітній інноваційний етап економічного розвитку, який ґрунтується на інтеграції фізичних і цифрових ресурсів у сфері виробництва та споживання, в економіці та суспільстві. Характеризується сучасними методами генерування, обробки, зберігання, передачі інформації в усіх галузях людської діяльності. Розширення цифрової економіки у світі, швидкий розвиток інформаційних технологій у всіх сферах суспільства підштовхують до зменшення неформальної зайнятості на ринку праці.

А отже, «цифрову економіку», необхідно розкривати, як напрямки, форми та види діяльності, пов'язані з використанням ІКТ, цифрових технологій та аналізом великих даних, які удосконалюються настільки стрімко, що за ними не встигають навіть визначення. У зв'язку з цим актуальним є як уточнення понятійного апарату цифровізації, так і оцінка її сучасного стану та перспектив, що потребує відповідного теоретичного обґрунтування цього явища.

Слід відзначити два його основні аспекти: цифровізацію та цифрову економіку. Перший – це тривалий, складний і багатогранний процес переведення виробничих, управлінських технологій та інформаційних ресурсів у стан, придатний для ефективного використання цифрових пристроїв і технологій, і передбачає досягнення наступних цілей:

- дешевший та надійніший збір, систематизація, передача та аналіз даних (за рахунок дискретних датчиків – Інтернет речей, RFID-міток тощо).
- дешевлення та спрощення комунікацій в економіці та суспільстві (оцифрування контенту та каналів зв'язку);
- створення системи багатофункціональної взаємодії людей і бізнес-процесів по вертикалі і горизонталі (міжорганізаційні цифрові системи) [1].

А отже, цифрова трансформація перетворює форму та структуру економік, змінює звичні бізнес-моделі, призводить до розширення ринків і можливостей, стає найважливішим двигуном світового економічного зростання.

Цифровізація забезпечує ґрунтовні трансформації в усіх сферах життя та діяльності людини. Технології не тільки стають двигуном для розвитку нових галузей промисловості, але й набувають важливих соціальних ролей, вносячи суттєвий внесок у вирішення соціальних проблем.

Тобто, можна стверджувати, що з високою ймовірністю в найближчому майбутньому рівень цифровізації характеризуватиме конкурентоспроможність не лише бізнесу, а й цілих країн. Водночас лише ті країни та компанії можуть найшвидше адаптуватися та максимізувати переваги цих змін, які готові прийняти зміни та зменшити технологічний розрив із провідними гравцями та викликами цифрової ери.

Список використаних джерел:

1. Narmanov U. The role and importance of the digital economy in the development of innovative. *Linguistics and Culture Review*, 2022. Vol. 6 (1), pp. 121-133.
2. Фісуненко Н. О. Діджиталізація як один з чинників конкурентоспроможності підприємства. *Міжнародна та національна безпека: теоретичні і прикладні аспекти*: матер. VI Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Дніпро, 11 березня 2022 р.). Дніпро: ДДУВС, 2022. 460 с.

ХАМІНІЧ С. Ю.,

професор кафедри

аналітичної економіки та менеджменту

Дніпропетровського державного

університету внутрішніх справ,

доктор економічних наук., професор

СОКОЛ П. М.,

доцент кафедри

маркетингу та менеджменту

Дніпровського національного університету

імені Олесь Гончара,

кандидат економічних наук

СКЛАДОВІ ОСВІТИ В УМОВАХ ВІЙНИ

Освіта у сучасному глобалізованому світі – є чинником становлення та розвитку будь – якої країни та демократизації суспільного життя в державі. Отриманні знання в процесі цивілізації безпосередньо впливають та формують новий стержень освіти й сучасну стратегію її розвитку.

Розвиток військових дій в Україні у зв'язку з нападом та агресією росії накладають певні обмеження в освітньому середовищі, а процеси глобалізації на світовому ринку праці, товарів і послуг вимагають, відповідно до часу й місця, осмислення освіти, освітнього середовища та визначення сучасних підходів, методів і прийомів до взаємодії, взаємозалежності й взаємозв'язку всіх складових освіти.

Війна вносить свої корективи у ряд сфер нашого життя, а, отже, і в освіту як одну з галузей конкурентоспроможності національного господарства.

Військова агресія, бомбардування, ракетні обстріли, тимчасове захоплення територій актуалізує проблему необхідності формування і вдосконалення освіти та освітнього середовища, а також підвищення рівня довіри до влади з боку громадян нашої держави.

Визначення факторів, чинників, складових освіти в умовах війни потребує нагальної уваги наукового товариства, науково – педагогічних викладачів закладів вищої освіти, роботодавців, стейкхолдерів, менеджерів всіх рівнів будь-яких суб'єктів господарювання.

Великий тлумачний словник сучасної української мови визначає категорію «освіта» наступним чином: освіта – сукупність знань, здобутих у процесі навчання; рівень, ступінь, піднесення рівня знань; навчання; загальний рівень знань у суспільстві, державі і т. ін.; система навчально – виховних заходів; система закладів і установ, через які здійснюються ці заходи; письменність, грамотність [1, с. 857].

По – перше, у сучасних умовах війни одне з важливих складових освіти займає цифрова трансформація впровадження інноваційних технологій. В Україні майже всі заклади вищої освіти, загально – освітні школи, коледжі та ліцеї тощо перейшли на дистанційне навчання, тому саме інноваційні технології в галузі освітніх послуг повинні відповідати сучасним реаліям. Необхідно акцентувати увагу на діджиталізації наданих послуг, забезпеченні сучасним обладнанням лабораторій, якісним методичним забезпеченням, впровадженні інноваційних проектів, кейсів, освоєнні сучасних платформ освіти, новітніх технологій в освіті, інтерактивних методів навчання тощо.

Безперечно, ефективна дистанційна освіта – є ключовим фактором якості навчання, саморозвитку у сучасних умовах на засадах нормативно-правового забезпечення, державно- приватного партнерства, необхідного змісту дистанційної освіти та підготовки вчителів, єдиних підходів до освіти і, відповідно, фінансування дистанційної освіти [2].

Саме сучасне інформаційне забезпечення дає змогу коректно та відповідально підходити до викладання навчальних дисциплін, підготовки та впровадження різних платформ для навчання, якісного надання освітніх послуг на різних рівнях. Треба зауважити, що інформація корисна, якщо її використовують для реалізації поставлених цілей. Інформація є одним з вхідним ресурсом менеджменту не тільки в освіті, а й у нашому суспільному житті.

За допомогою сучасних інформаційно – комунікаційних технологій у режимі онлайн та оф лайн проводяться не тільки навчальні заняття, дискусії тощо, а й науково – методичні заходи різного рівня, а саме: науково – практичні конференції, методичні семінари, школи та майстер – класи підвищення кваліфікації, симпозіуми, збори та різні заходи теоретико – практичного характеру, що є невід'ємною частиною наукової й методичної складової освіти.

Для сьогодення характерною ознакою – є взаємопов’язаність елементів сучасної культури та освіти. Освіта відіграє провідну роль у трансформації культури демократичного суспільства.

Великий тлумачний словник сучасної української мови трактує категорію «культура» як сукупність матеріальних та духовних цінностей, створених людством протягом його історії; рівень розвитку суспільства у певну епоху; те, що створюється для задоволення духовних потреб людини [1, с. 596].

Це свідчить про нероздільність напрямів виховання суспільства.

Культура, Моральність і Людина – це взаємозалежні поняття в сучасній науці. Немає Культури без Моральності і Людини, немає Людини без Культури і Моральності. Так само, як немає цивілізованого бізнесу без Людини, Світу, Культури і Моральності [3].

Отже, формування взаємодії освіти з різними елементами культури підкреслюють незалежність і неповторність кожної особистості в освітньому середовищі, що є важливим культурологічним завданням в умовах сучасної цивілізації та постає перед суб’єктами освіти як в умовах трансформації ринкових відносин, так і в умовах війни.

Протидія збройній агресії російської федерації, документування воєнних злочинів, вчинених представниками держави – агресора та проведення стабілізаційних заходів на територіях України, звільнених від окупації – це завдання всієї демократичної спільноти для скорішої отримання перемоги нашою країною. Інформоемність, наукоємність та культуроемність, як імперативи освіти, повинні стати тими складовими в умовах війни, які дійсно сприяють підвищенню її якості на демократичних засадах сучасного суспільства.

Список використаних джерел:

1. Бусел Т. В. Великий тлумачний словник сучасної української мови. Київ, Ірпінь: ВТФ «Перун», 2009. 1736 с.
2. Питання дистанційної освіти в умовах війни. URL: <https://mon.gov.ua/ua/news>.
3. Хамініч С. Ю. Управління підприємством на засадах освітнього потенціалу: монографія. Дніпро: Вид-во ДНУ, 2006. 288 с.

ХИЛЬКО І. І.,
старший викладач
кафедри економічної кібернетики
і математичного моделювання
Миколаївського національного
аграрного університету
РОМАНЕНКО А. А.,
здобувач вищої освіти
Миколаївського національного
аграрного університету

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ДИНАМІЧНИХ ЕКОНОМІКО-МАТЕМАТИЧНИХ МОДЕЛЕЙ У ПРОЦЕСІ ВИРОБНИЦТВА

Виробництво є основним процесом діяльності підприємств та розвитком економічного стану країни. Побудова стратегії та дотримання плану слугує підвищенню рівня виробництва. Вивчення та аналіз зовнішніх і внутрішніх ринків допомагає легше побудувати економіко-математичну модель, яка є підґрунтям плану виробництва.

При процесі моделювання мають бути залучені такі три структурні складові [1]: об'єкт дослідження, суб'єкт (дослідник) та модель, яка опосередковує відносини між суб'єктом і об'єктом.

Модель – це умовне зображення об'єкта, що відображає його найістотніші характеристики, які необхідні для проведення дослідження. Економічна модель описує взаємозв'язок окремих параметрів явищ і процесів економічного життя. Задача побудови економічних моделей є не щось інше, як переклад з «мови економіки» на «мову математики». Будь-яка модель виконує в першу чергу прогностичну функцію, без якої побудова її була б недоцільною для теорії і тим більше для практичного використання [2].

Економіко-математичне моделювання містить методи, які використовують при плануванні. Розглянемо такий метод моделювання, як динамічний. Проводячи аналіз динамічних моделей можна охарактеризувати виробництво не лише в один момент, а зміни, які відбувалися протягом довгого періоду часу. Так, найчастіше динамічну характеристику проводять вивчаючи останні декілька років.

Постійні зміни економічних процесів та явищ в часі та просторі слугували появі такому методу економіко-математичних моделей, як динамічне планування. Розвиток господарських підприємств залежить від ефективної розробки стратегічних і тактичних планів, які складаються відповідно до динамічного аналізу ринків і власних можливостей.

Динамічне планування являє собою один з особливих економіко-математичних методів моделювання, який широко використовують для

розв'язання задач певної структури – задач пошуку оптимального розв'язку за умов, що досліджуваний процес істотно залежить від часу і його перебіг може бути поетапно контрольований.

Основним способом динамічного програмування слід вважати знаходження правил домінування, які дозволяють проводити порівняння варіантів розвитку послідовностей і завчасне відсіювання безперспективних варіантів. У ряді випадків у поставлених задачах динамічного планування вдається одержати такі сильні правила домінування, що вони визначають елементи оптимальної послідовності однозначно один за одним [3, с. 69].

У процесі виробництва мають бути вирішені безліч задач. Ефективність виробничих процесів залежить від результату вирішення поставлених задач. Так, динамічне планування ефективно використовується при економіко-математичному моделюванні таких задач, як: розподіл капіталовкладень між можливими напрямками їх використання; календарне планування виробництва при постійних змінах попиту на продукцію; управління запасами в процесі виробництва; закупівля запасних частин та інших виробничих засобів для забезпечення неперервної експлуатації обладнання; вибір методів і складання плану бюджету на проведення реклами; планування вилучення основних фондів з експлуатації.

Розглянемо динамічну модель, побудовану як розвиток статичної МГБ, де виробничі капітальні вкладення виокремлюються зі складу кінцевої продукції, досліджується їхня структура і вплив на зростання обсягу виробництва. В основу побудови моделі у вигляді динамічної системи рівнянь покладено математичну залежність між обсягом капітальних вкладень і приростом продукції. Розв'язок системи, як і в разі статичної моделі, приводить до певних рівнів виробництва, але в динамічному варіанті на відміну від статичного ці шукані рівні залежать від обсягів виробництва в попередніх періодах [4].

Принципову схему квадрантів I і II динамічного міжгалузевого балансу ілюструє табл. 1.

Таблиця 1

Принципова схема динамічного балансу

Галузі, що виробляють продукцію	Галузі, що споживають продукцію				Міжгалузеві потоки капітальних вкладень				Кінцевий продукт	Валовий продукт
	1	2	...	n	1	2	...	n		
1	x11	x12	...	x1n	DФ11	DФ12	...	DФ1n	Y1	X1
2	x21	x22	...	x2n	DФ21	DФ22	...	DФ2n	Y2	X2
...
n	xn1	xn2	...	xnn	DФn1	DФn2	...	DФnn	Yn	Xn

Джерело: побудовано на основі [4]

Модель містить дві матриці міжгалузевих потоків. Матриця поточних виробничих витрат з елементами x_{ij} збігається з відповідною матрицею статичного балансу. Елементи другої матриці $\Delta\Phi_{ij}$ показують, яку кількість

продукції i -ї галузі в поточному періоді j -та галузь спрямовує як виробничі капітальні вкладення у свої основні фонди. Матеріально це виражається у прирості обсягів виробничого устаткування, споруджень, виробничих площ, транспортних засобів тощо в галузях, що споживають відповідну продукцію.

Характеристика динаміки змін процесу виробництва дає точне уявлення про економічний стан того чи іншого підприємства. Розрахунок економічних показників показує в якій галузі мають бути внесені зміни, аби виробництво приносило позитивний фінансовий результат.

Аналіз динаміки процесу виробництва відбувається не лише на рівні підприємств чи інших організацій, а й на рівні держави. Так, при заповненні схеми динамічного балансу вказуються всі галузі виробництва, які становлять частину економіки країни. Обов'язково аналізуються галузі, в яких використовуються та чи інша виготовлена продукція, а також їх фінансовий стан. Якщо високий рівень капіталовкладень у виробництво певної галузі приносить менший результат, або відбуватиметься стабільність, то велика кількість державної допомоги, у вигляді фінансів може призвести до зменшення економічного рівня.

Отже, використання динамічного методу моделювання допомагає точно оцінити можливості виробництва, беручи до уваги помилки в минулому. Динаміка змін може містити або позитивні, або негативні результати, які підприємства та організації намагаються як скоріше вирішити. Сам процес моделювання можна назвати циклічним, оскільки постійні зміни та непередбачувані ситуації змушують виробничі процеси повертатись на попередній етап, аби провести певні коригування.

При аналізі економічних можливостей мають бути вивчені всі галузі виробництва, споживачі виробленої продукції, товарів, робіт, послуг. Обов'язковий аналіз фінансових можливостей забезпечить економічний розвиток підприємств та організацій на певний період виробництва. Тому, дослідники мають звертати увагу на всі чинники впливу.

Список використаних джерел:

1. Вітлінський В. В., Терещенко Т. О., Савіна С. С. Економіко-математичні методи та моделі: оптимізація: навч. посібник. Київ: КНЕУ, 2016. 303 с.
2. Юрчук Н. П. Використання економіко-математичних методів в управлінні інноваційним розвитком економічних систем. *Інвестиції: практика та досвід*. 2015. № 18. С. 28-32.
3. Богданова Н. В., Богданов О. В. Математичне моделювання систем і процесів: навч. посібник. Київ: КПІ ім. І. Сікорського, 2022. 84 с.
4. Шарапов О. Д., Дербенцев В. Д., Семьонов Д. Є. Економічна кібернетика: навч. посібник. Київ: КНЕУ, 2004. 231 с.

ХОМИШАК О. Б.,

доцент кафедри практики англійської мови і методики її навчання

Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка,

кандидат політичних наук, доцент

ДЕНИЩЕНКО К. М.,

здобувач вищої освіти

Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка

АНГЛОМОВНА ПРОЕКТНА ДІЯЛЬНІСТЬ ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ: АРТ-ТЕРАПЕВТИЧНИЙ АСПЕКТ

З початком російської агресії Дрогобицька територіальна громада приймала та продовжує приймати сотні внутрішньо переміщених осіб, які через воєнні дії були змушені покинути рідні міста та села із центральних, східних, північних та південних частин України. Станом на початок червня 2022 року, за весь період, місто Дрогобич надало прихисток понад 20 тисячам внутрішньо переміщеним особам (ВПО). Місця, де численно мешкають ВПО – це гуртожитки навчальних закладів Дрогобича, зокрема університету та училищ міста, ліцеї та гімназії [1].

З огляду на доцільність надання психоемоційної підтримки ми пропонуємо надавати допомогу дітям молодшого шкільного віку ВПО шляхом організації їх дозвілля у місцях тимчасового проживання. Для цього можна проводити пізнавальні заняття з англійської мови у форматі «Англомовної творчої майстерні». З одного боку, такі заняття допоможуть дітям молодшого шкільного віку переключити увагу та відволіктися від воєнних подій. З іншого боку, творча організація англомовної дитячої діяльності посприє розвитку креативності, удосконаленню комунікативних навичок і розширенню лексичного запасу тощо.

Задля цього варто застосовувати проектну діяльність, яка є однією з інноваційних педагогічних технологій і трактується як різновид творчої роботи учнів, що відображає зміст англомовної освіти у процесі виготовлення певного продукту. У навчанні використовують різні види проектів: інформаційні (спрямовані на навчання цілеспрямованого збирання інформації, її аналізу та використання), дослідницькі (вимагають чіткого визначення загальної проблеми дослідження, його головної мети, конкретних задач та методів їх розв'язання), ігрові (передбачають виконання ігрових ролей у моделях/ситуаціях, що об'єднуються загальною ідеєю), творчі (діяльність учасників спрямована на те, щоб створити оригінальне есе або вірш, придумати казку або оповідання, малюнок, колаж тощо), практичні (кінцевим продуктом таких проектів може бути газета, Web-сторінка, оформлений стенд, суспільна акція тощо) [2, с. 28].

В умовах воєнного стану ми вважаємо за необхідне організувати англomовну творчу проектну діяльність дітей молодшого шкільного віку, оскільки це слугуватиме арт-терапевтичним засобом для них у цей складний час в Україні.

Арт-терапія сучасний напрям психотерапії. «Психотерапевтична енциклопедія» за редакцією Б. Карвасарського так визначає цей напрям: «використання мистецтва як терапевтичного фактору». Арт-терапія як лікування мистецтвом, що часто застосовує так звані, візуальні види мистецтва (живопис, малюнок, ліплення, грим, боді-арт, мозаїки, різного виду інсталяції з предметів, колажі, ляльки тощо, тобто те, що можна побачити) [3, с. 5].

На заняттях з дітьми ВПО ми пропонуємо залучати до образотворчої діяльності у поєднанні з англomовною комунікативною діяльністю, але варто чергувати творчу та мовленнєву активності дітей задля підвищення їх емоційності й мотивації, привернення уваги та зацікавленості. Тож, серед творчих проектів можна практикувати малювання, вирізання і розфарбовування, ліплення з пластиліну або кінестетичного піску улюблених персонажів з мультфільмів або казок, виготовлення іграшок, ляльок з кольорового паперу, ниток і паличок, конструктора Lego, аплікацій з гудзиків, жолудів, квітів тощо. Крім того, можна запропонувати дітям виготовити вітальну листівку (наприклад, до Великодня, Різдва, Дня Матері, Дня Закоханих тощо), плакат, книжечку, альбом, газету на різну тематику («Мій домашній улюбленець», «Мої супер герої», «Хобі», «Моя сім'я», «Будинок мрії»). Після продуктивної діяльності діти повинні описати або підписати виготовлений продукт англійською мовою. З метою створення святкової атмосфери слід зробити виставку дитячих робіт, що дасть змогу побачити результати проектної діяльності дітей у «Англomовній творчій майстерні».

Отже, варто зазначити, що організація проектної роботи з дітьми ВПО має арт-терапевтичний ефект, оскільки створюються додаткові можливості для внутрішньо особистісної комунікації, розвиваються творчі здібності під час створення продукту, що дає високий позитивний емоційний заряд дітям, мистецтво стає унікальним способом передачі людського досвіду, домінує ігрова діяльність, заснована на власній художній творчості, відбувається мобілізація внутрішніх механізмів саморегуляції та зцілення [3, с. 8-10].

Список використаних джерел:

1. На початку серпня внутрішньо переміщених осіб переселятимуть зі шкіл у гуртожитки. 2022. URL: <https://drohobych-rada.gov.ua/на-початку-серпня-внутрішньо-переміщ/>
2. Хомишак О. Методика застосування інформаційно-комунікаційних технологій у викладанні іноземних мов. Київ: Кондор, 2019.
3. Калька Н., Ковальчук З. Практикум з арт-терапії: навч.-метод. посібник. Ч. 1. Львів: ЛьвДУВС, 2020. URL: <http://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/3301/1/АртТерапія-19-10-20.pdf>.

ХОХБА О. Т.,

аспірант

*Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ*

Науковий керівник:

ТРЕЦОВ М. М.,

професор кафедри

*управління та адміністрування
Дніпропетровського державного*

університету внутрішніх справ,

доктор наук з державного управління, доцент

СИСТЕМА УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ ТЕРИТОРІЙ: СТРАТЕГІЧНИЙ БЛОК ЗАВДАНЬ

Стратегічною метою управління розвитком громад є реалізація програм і концепцій досягнення якісного і безпечного рівня життя мешканців у громаді за рахунок цілісної, скоординованої роботи всіх ланок системи.

Місії органів місцевого самоврядування і його основній стратегічній меті підпорядковуються ключові цілі розвитку території, досягнення яких забезпечується системою відповідних інструментів.

Зрештою, формування системи цілей має спиратись на «теорію зацікавлених груп», яка сформульована Р. Фріменом [4], але з поправкою, що орган місцевої влади має вирішувати питання всіх верств населення, попри те, що це потребує додаткового фінансування.

Таким чином, управління розвитком територій у синергії з процесом укрупнення територіальних громад у теоретичній та практичній площинах має вирішувати низку завдань в територіальних громадах для досягнення відповідних результатів.

Векторний, стратегічний блок цих завдань такий:

- досягнення ефективного розподілу повноважень і фінансових ресурсів між державним і місцевими бюджетами на засадах субсидіарності;
- створення стабільної системи функціонування територіальних громад, їх виконавчих і представницьких органів;
- редизайн місцевої політики розвитку;
- забезпечення прозорості діяльності органів місцевого самоврядування та мінімізація корупційних чинників;
- створення умов для участі жителів громади у вирішенні питань місцевого значення;
- щільність комунікації між органами місцевого самоврядування та стейкхолдерами;
- забезпечення організаційної і фінансової самостійності громад і наближення їх до європейських стандартів;

- надання переважної більшості публічних послуг на рівні територіальних громад, поліпшення їх якості та доступності;
- класова динаміка – збільшення частки представників середнього класу населення в територіальних громадах;
- поліпшення культури сплати податків серед населення;
- створення умов для належного ресурсного забезпечення розвитку громад, виконання повноважень органу місцевого самоврядування;
- розвиток наявних та створення нових точок генерування ресурсного потенціалу території;
- досягнення накопичувального довготривалого ефекту пролонгованої дії реалізованих проєктів розвитку;
- розширення інструментів розвитку громади;
- фінансове забезпечення сталого розвитку території.

Кількісно-показниковий блок завдань управління розвитком громад зводиться до отримання результатів, об'єднаних у такі групи:

- економічні: темпи приросту доходів бюджету, темпи приросту доходів місцевого бюджету на одну особу (члена територіальної громади), частка власних надходжень в загальному обсязі місцевих бюджетів, збалансованість дохідної та видаткової частин місцевих бюджетів, обсяг залучених інвестицій в розвиток громади, у тому числі грантів, збільшення частки видатків, що йде на розвиток, реалізація об'єктів економічної інфраструктури, підтримка існуючих і сприяння створенню нових бізнесів, приріст кількості точок генерування ресурсного потенціалу території тощо;
- адміністративні: ступінь виконання функцій органів місцевого самоврядування за кількістю і асортиментом наданих адміністративних послуг, рівень комунікації представників влади і громадськості тощо;
- демократичності і відкритості: наприклад, ступінь залучення громадськості у процес розвитку територій (у т.ч. в планування і залучення доходів у бюджет), частка проєктів, реалізованих за принципом бюджету участі, показники застосування податкової лояльності тощо;
- соціальні: кількість створених якісних робочих місць, реалізація програм допомоги малозабезпеченим верствам населення, ветеранам війни, внутрішньо переміщеним особам, кількість реалізованих проєктів соціального, культурного, спортивного значення тощо;
- екологічні: наявність/відсутність сучасних очисних систем повітря, систем подачі якісної питної води, практики сортування твердих побутових відходів, побудова/ремонт очисних споруд тощо [3].

На методичному рівні насамперед здійснюється конкретизація предметного змісту системи управління розвитком громад.

Предметом управління розвитком громад є сукупність суспільно-економічних відносин, що виникають у процесі розвитку громад, які реалізуються через застосування різноманітних форм і методів впливу органів місцевого самоврядування, територіальних підрозділів виконавчих органів влади, бізнес-сектор, мешканців відповідної територіальної громади та інших зацікавлених сторін, пов'язаних в політичній та економічній системах.

В системі управління розвитком громад створюються вертикальні (субординаційні, ієрархічні) та горизонтальні (координаційні, гетерархічні) зв'язки між суб'єктами та між суб'єктами і об'єктами місцевого врядування. Саме це і надає системі одночасно ознак ієрархічності та гетерархічності. При цьому саме гетерархічні ознаки, що набуваються сьогодні в умовах децентралізації, і розкривають для громад нові горизонти економічного розвитку через зміну бачення ролі кожного в цьому розвитку.

Враховуючи складність управління такою досить «рухливою», динамічною системою, як управління розвитком громад, зазначимо, що воно опирається на декілька фундаментальних принципів, зокрема, перманентне врахування змін і дії зовнішнього середовища, багатоваріантність розвитку та гнучкість реагування, узгодженість рівнів та методів управління, чіткого визначення меж (стосовно повноважень і відповідальності), принцип довіри, принцип прозорості та постійного спілкування, інкременталізму [1], зміст якого полягає у поступових і послідовних діях, спрямованих на досягнення стратегічної мети, які ґрунтуються на вдосконаленні існуючих інструментів управління, та на вилучення хибних, недієвих, неефективних інструментів.

Зауважимо, що децентралізація знівелювала більшість підходів і інструментів минулого щодо формування місцевих бюджетів (наприклад, більшої частини централізованого розподілу коштів, пасивної участі органів місцевого самоврядування у формуванні бюджету тощо), тому використання попереднього досвіду є досить умовним, втім, для подальшої практики інкрементальний підхід має стати одним з визначальних.

Успіх щодо досягнення поставленої мети залежить від узгодженості взаємодії підсистем (суб'єктів і об'єктів), яка, у свою чергу залежить від характеру управлінського впливу, принципів та сукупності методів й інструментів реалізації цього впливу.

Побудову системи визначають її функції. Також вони зумовлюють характер взаємодії із зовнішнім середовищем і в самій системі.

На орган місцевого самоврядування, як головного суб'єкту управління розвитком громад в умовах децентралізації, серед багатьох інших покладені такі ключові функції: визначення концепції і розробка стратегії розвитку громади; планування бюджету, джерел його наповнення, у тому числі альтернативних, та інвестиційного програмування; встановлення та зміцнення вертикальних та горизонтальних зв'язків між мережею планів, інвестиційних програм та бюджетів на всіх рівнях адміністративної ієрархії; максимальна мобілізація ресурсів для реалізації проєктів розвитку за рахунок ефективного управління всіма видами ресурсного потенціалу; посилення ролі органів місцевого самоврядування і консолідація членів громади у формулюванні планів розвитку, політики та стратегій, яка має бути трансформована з традиційно-пасивної на активно-ініціативну; мотивація органів місцевого самоврядування та стейкхолдерів до активної позиції в процесах розвитку громад тощо [2].

Відкритість системи управління розвитком громад ставить перед нею вимоги гнучкості та оперативності реагування на зміни в зовнішньому середовищі, спричинені не тільки процесами глобалізації, науково-технологічного прогресу, а й надзвичайними ситуація, як-то пандемія та війна. Це у свою чергу вимагає від органів місцевого самоврядування реалізації нових проєктів розвитку, спираючись сучасні теорії та концепції місцевого розвитку.

Список використаних джерел:

1. Антонова О. В. Формування стратегічної компетентності державних службовців України: автореф. дис. д-ра наук з держ. упр.: 25.00.03. Дніпро: ДРІДУ НАДУ, 2018. 36 с.
2. Трещов М. М. Концептуальні засади стратегічного управління ресурсним забезпеченням місцевих бюджетів: монографія. Дніпро: ДРІДУ НАДУ; Моноліт, 2018. 308 с.
3. Трещов М. М. Удосконалення ресурсного забезпечення місцевих бюджетів: податкові аспекти. *Jurnalul juridicnational: teorie si practica*. Chişinău: Tipocart print, 2017. № 6-1 (28). С. 36-40.
4. Aronson J. R., Hilley J. L. *Financing State and Local Governments*. Brookings Institution Press. 2010. P. 3.

ЧЕРНЕНКО К. В.,

*доцент кафедри обліку і оподаткування
Полтавського державного
аграрного університету,
кандидат економічних наук, доцент*

ВИКОРИСТАННЯ МУЛЬТИМЕДІА В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ

Розглядаються питання застосування комплексу елементів мультимедіа в навчальному процесі, який сприяє підвищенню уваги, запам'ятовування, успішності, допомагає в засвоєнні абстрактного матеріалу, фіксує ключові моменти матеріалу. Розглянуті апаратна та програмна сторони мультимедійних технологій, можливості мультимедіа, які активно використовуються в поданні інформації. Доведено, що застосування мультимедіа в освіті та навчанні перспективне як для освіти та самоосвіти, так для бізнесу та професійного розвитку фахівця [1].

Використання сучасних технологій (мультимедійних презентацій, комп'ютерної техніки) дозволяє зробити заняття емоційно забарвленими, привабливими, викликають у здобувачів вищої освіти живий інтерес, є прекрасним наочним посібником і демонстраційним матеріалом, що сприяє хорошій результативності заняття. Інформаційно-комунікаційні технології (далі – ІКТ) покликані стати невід'ємною частиною цілісного освітнього процесу, значно підвищувати його ефективність.

Володіння новими інформаційними технологіями допоможуть викладачам почувати себе комфортно в нових соціально економічних умовах. Використання на заняттях комп'ютера, мультимедіа та інших технічних засобів з метою

розвитку творчих здібностей здобувачів вищої освіти, формування їх особистості, збагачення інтелектуальної сфери дозволяють розширити можливості викладача. Здобувачі із задоволенням працюють на таких заняттях, активно включаються у виконання завдань, так як технічні засоби дозволяють включати в процес виховання і звук, і дію, що підвищує інтерес і увагу. Впровадження ІКТ:

- сприяє підвищенню професійного рівня викладачів, спонукає їх шукати нові нетрадиційні форми і методи навчання, проявляти творчі здібності;
- сприяє підвищенню інтересу здобувачів вищої освіти до навчання, активізує пізнавальну діяльність, підвищує якість засвоєння програмного матеріалу;
- впровадження ІКТ в освітній процес закладів вищої освіти дозволяє робити заняття привабливими, сучасними завдяки дизайну представленої інформації;
- комп'ютерні технології допомагають закріплювати знання, вміння, навички здобувачів вищої освіти, розв'язувати пізнавальні та творчі завдання;
- використання ІКТ дає можливість моделювати, вирішувати різні проблемні ситуації;
- використання мультимедіа у освітньому процесі не тільки збільшує швидкість передачі інформації здобувачам вищої освіти та підвищує рівень її засвоєння, а й сприяє розвитку таких процесів як увага, пам'ять, мислення, уява, мовлення [2].

В даний час мультимедіа технології відносяться до одних з найбільш перспективних напрямків інформаційних технологій та динамічно розвиваючись знаходять широке застосування в різних сферах, включаючи освіту, мистецтво, рекламу, науку торгівлю індустрію розваг, техніку, медицину, математику, бізнес, наукові дослідження і просторово-тимчасові додатки та інших областях людської діяльності [1]. Причому в кожній з цих областей застосування мультимедіа відкриває нові можливості, які були недоступні при використанні старих технологій. Перспективи мультимедіа різноманітні, області мультимедіа будуть розширюватися, вдосконалюючи наш світ і відкриваючи цілі нові світи, надаючи інформацію глобального масштабу, змінюючи не тільки техніку, але і, перш за все, саму людину, її світосприйняття. Інформатизація освіти змінила роль викладача, тому що він вже не єдине джерело знання, а стає помічником в освітньому процесі. Йому необхідно розробляти індивідуальні стратегії навчання, які дозволяють студенту стати активним учасником навчального процесу.

Список використаних джерел:

1. Краліна Г. Технології мультимедіа в освітньому процесі: переваги, недоліки, перспективи використання. *Молодий вчений*, 2019. Вип. 9 (73). С. 1-5.
2. Курепін В. М., Велиховська К. М., Комісаренко К. М. Використання інформаційно-комунікаційних технологій у освітньому процесі закладів вищої освіти. *Перспективна техніка і технології – 2019*: матер. Міжнар. наук.-практ. конф. молодих учених, аспірантів і студентів. Миколаїв: МНАУ, 2019. С. 132-134.

ШКОДА Т. Н.,
професор кафедри
бізнес-економіки та підприємництва
Київського національного економічного
університету ім. Вадима Гетьмана,
доктор економічних наук
КОТИК П. В.,
здобувач вищої освіти
Київського національного економічного
університету ім. Вадима Гетьмана

КАДРОВА ТА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНА БЕЗПЕКА ЯК ОСНОВНІ СКЛАДОВІ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

Людський та інтелектуальний потенціал є незамінним ресурсом для функціонування будь-якого підприємства, особливо у сфері послуг та в організації управління його діяльністю. Дослідники відзначають [1, с. 222], що інтелектуалізація праці, професіоналізм і компетентність працівників є визначальними складниками управління інтелектуальним потенціалом підприємства. Економічна безпека підприємства дедалі більше залежить від кваліфікації персоналу та інтелектуальних здібностей працівників, так як від цього залежить якість виконання заходів із безпеки, корпоративних вимог та відповідність рівню необхідних навичок та характеристик. Великим відсотком загроз для підприємства є помилки пов'язані із людським фактором, а також окремо виділяється тип загроз – навмисне шахрайство [2, с. 6-7]. Розкриття інтелектуального потенціалу персоналу, дасть змогу близько на 50 % зменшити проблем пов'язаних із інтелектуальною та кадровою безпеками на підприємствах.

Ефективне використання та управління кадрового та інтелектуального потенціалу, це перше питання, до забезпечення економічної безпеки підприємства. Інтелектуальна безпека розглядається у розрізі дотримання комерційних таємниць, кадрової політики та інших компетенцій. Персонал в цілому та управлінський склад зокрема є певного роду «ємностями» для наповнення інтелектуальними ресурсами підприємства. Вони мають не лише виконувати вказівки та дотримуватися норм, але і слідкувати за безпекою наданих ресурсів та, навіть, піклуватися про їх розвиток та примноження. Підвищення середнього рівня інтелектуального потенціалу на підприємстві, зменшить кількість загроз та проблем не лише у кадровій та інтелектуальній сфері, але і у інших складових структури економічної безпеки.

Звичайно, безпеку кадрової та інтелектуальної складових, неможливо забезпечити без необхідного матеріального оснащення та технологічних ресурсів. Але машини та програми не зможуть, на практиці, забезпечувати повний контроль потоку інформаційних ресурсів між персоналом, споживачами, та іншими цільовими групами стейкхолдерів підприємства, у реальному житті. Цим пояснюється залежність безпеки кадрів та інтелектуальної складової, від взаємодії персоналу та організаційних структур. Вибір методів

та інструментів управління кадрами та інтелектуальними ресурсами, здійснюється керівниками, так як вони мають достатньо досвіду для цього та навички у вузькоспеціалізованих сферах, що необхідні для проведення даних процесів. Взагалі, контроль безпеки кадрів та інтелектуальної безпеки проводиться різними категоріями персоналу, для аналізу та моніторингу ситуації з різних сторін. Наприклад, у процесі забезпечення безпеки за допомогою цих складових залучаються головні керівники, керівники відділу, служба безпеки, служба управління персоналом. Такий склад є невід'ємним при аналізі та управлінні кадровою та інтелектуальними сферами, та пояснюється важливістю гнучкого контролю кадрової та інтелектуальної безпеки [3, с. 137].

Зокрема, у діяльності мереж роздрібної торгівлі, використання інновацій, зазвичай, спрямовується на безпосереднє задоволення споживачів, оптимізацію бізнес-процесів або для підвищення рівня конкурентоспроможності; відповідності тенденціям. Кадрова ж та інтелектуальна структури, на думку авторів, є недооціненими інструментами для оптимізації діяльності підприємства, які також мають інтегрувати інноваційні ініціативи. Наприклад, шляхом регулювання за допомогою сучасних психологічно-соціальних досліджень, модернізації відповідно до культурних та суспільних потреб, забезпечення працівників захистом та зворотнім зв'язком для підвищення продуктивності праці, залучення персоналу до вирішення підприємницьких питань.

На сьогодні Україна проходить важкий період трансформації в різних сферах, як економічній, так і в суспільно-політичній, в якому безпека є невід'ємною характеристикою й умовою для життєдіяльності особи, суспільства та держави. Зокрема, згідно результатів опитування Центру розвитку інновацій, Офісу з розвитку підприємництва та експорту, національного проєкту Дія. Бізнес та стратегічного агентства Advanter Group, у 2022 році, у період війни з червня по вересень, 1 320 000 працівників малого та середнього бізнесу було скорочено [4]. Це однозначно вказує на загальне зниження рівня інтелектуальної та кадрової безпеки у цьому сегменті українського бізнесу.

Ієрархія потреб людини згідно теорії мотивації А. Маслоу стверджує, що безпека, як і її фізіологічні потреби, є пріоритетами. В контексті інтелектуальної та кадрової безпеки ця теорія підкреслює важливість потреби у безпеці і для потреб підприємства. Не зважаючи на різні потреби та запити між діяльністю людини і підприємства, потреба у безпеці та захисті залишається найвищою.

Список використаних джерел:

1. Shkoda T., Tepliuk M., Sahaidak M. Intellectual potential management in forming strategic partnership of science-business-education. *Baltic Journal of Economic Studies*, 2020. Vol. 6 (5), pp. 221-232.
2. Писаревська Г. І Напрями удосконалення кадрової безпеки на підприємстві як напрям стратегії управління персоналом. *Науковий вісник Херсонського державного університету*, 2020. Вип. 37. С. 56-61.
3. Петренко В. О., Рудченко О. В. Проблеми формування системи інтелектуальної безпеки підприємства. *Юридичний науковий електронний журнал*, 2019. № 6. URL: http://www.lsej.org.ua/6_2019/6_2019.pdf.
4. Дія-Бізнес. Дослідження стану та потреб бізнесу в Україні. Центр розвитку інновацій. Офіс з розвитку підприємництва та експорту, національний проєкт Дія. Бізнес та стратегічне агентство Advanter Group. 2022. URL: <https://business.dii.gov.ua/uploads/4>.

ШПЕРЧУК А. О.,

магістрант

Донецького національного університету

імені Василя Стуса

Науковий керівник:

БЕЙ Г. В.,

доцент кафедри

менеджменту та поведінкових наук

Донецького національного університету

імені Василя Стуса

ПРИНЦИПИ ТА АСПЕКТИ СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІННЯ В СИСТЕМІ ЕФЕКТИВНОГО РОЗВИТКУ БАНКІВСЬКОЇ УСТАНОВИ

Актуальність теми обумовлена тим, що формулювання місії та цілей, визначення довгострокового шляху розвитку займають ключове місце у діяльності будь-якої організації в теперішніх ринкових умовах, а також виступають базою підтримки конкурентоспроможності. Сьогодні стратегічне управління є важливою складовою антикризового управління та базовою парадигмою для забезпечення функціонування організації на ринку. Зокрема це стосується й банківських установ, які, завдяки фінансовій реформі останніх років, отримали можливість активно розвиватись та позиціонувати власний бренд, посилюючи присутність на ринку та затребуваність банківських послуг високої якості.

Вагомий внесок у поглиблене дослідження сутності та змісту стратегічного управління зробили багато зарубіжних та вітчизняних науковців, а саме: І. Ансофф, А. Дж. Чандлер, Дж. Пірс та Р. Робінсон, П. Друкер, В. Герасимчук, З. Шершньова, О. Сумець та інші. У свої роботах вони розглядали основні принципи та завдання стратегічного управління в цілому, методи його використання, а також дотримання алгоритму дій, що спрямовує організацію на довгостроковий успіх та розробка моделі вчасного реагування на внутрішнє та зовнішнє середовище. Однак, в умовах зростання рівня конкуренції, впливу нових технологій та процесів глобалізації важливо сконцентрувати увагу на дослідженні сучасного розвитку банківських установ та ефективного застосування ними принципів стратегічного управління.

Стратегічне управління – це діяльність, яка направлена на досягнення цільових орієнтирів діяльності та розвитку організації, шляхом швидкого реагування та зміни бізнес-процесів, які залежать від зовнішнього та внутрішнього середовища [1, с. 13].

У сучасних умовах ринкової економіки діяльність комерційного банку вимагає високого рівня стратегічного управління, що допомагає досягати визначених цілей та завдань, забезпечити стійкий розвиток, підвищити

ефективність діяльності, зміцнити конкурентоспроможність. Механізм, що дозволить підвищити ефективність включає в себе ряд інструментів, процесів та заходів. Саме це дозволить забезпечити ефективну банківську діяльність, а також оптимізувати ресурсне використання.

Також, слід відмітити економічну та фінансову кризу, що виникла в результаті повномасштабного вторгнення та негативно впливає на розвиток банку і банківської системи в цілому. Сьогодні на стратегію розвитку банку впливають такі фактори: сегменти ринку в якому відбувається діяльність банку; підтримка з боку держави; інвестиційні процеси; операційна діяльність банку, що залежить від швидкості прийняття рішень. Саме швидкість прийняття рішень відіграє велику роль для стратегії банку, так як це визначає його конкурентоспроможність серед інших банків. Слід відмітити і диверсифікацію власних послуг, пошук нових ринків та можливостей, що дасть змогу залучити якомога більше клієнтів. Найбільшою загрозою для розвитку банку є виникнення кредитного ризику. Тому в цьому випадку слід звернути увагу в першу чергу на якість використання власного капіталу, щоб мати змогу покрити завдані збитки. Але більш життєздатні банки завдяки умілому використанню стратегічного управління підтримують власну операційну ефективність, що у майбутньому дасть змогу поповнити власний капітал та отримувати прибуток.

Банківська система пристосовується до викликів військового часу, однак не всі установи здатні подолати кризові явища. Так, за перше півріччя 2022 року кількість фінансових установ зменшилась на 7 банків [2]. До цього переліку потрапили неплатоспроможний «Мегабанк», а також російські «Промінвестбанк» та «Сбербанк». Найбільш стійкими виявились установи, що входять до міжнародних банківських груп, а саме: «Райффайзен банк», «Укрсиббанк», «Сіті банк». Успішна діяльність визначається у державного «ПриватБанк», що за I півріччя отримав 6,2 млрд. грн., що становить 63 % чистого прибутку всіх інших прибуткових банків, тоді як три інші державні банки («Ощадбанк», «Укргазбанк» і «Укресімбанк») потрапили до переліку збиткових. Більшість банків намагаються зберігати операційний прибуток. Всього сукупне співвідношення операційних витрат та доходів у II кв. 2022 року становить 37,8 %, коли у червні 2021 року співвідношення – 49,9 %.

Таким чином, ключові стратегічні питання банківських установ в умовах війни – це ефективність операційної діяльності, отримання прибутку та змога покривати збитки, вчасно реагувати на зміни, що відбуваються на ринку.

Для досягнення стратегічних цілей вищому керівництву банківської установи слід використовувати таких ряд визначених принципів (табл. 1), зокрема принцип перспективності, пріоритетності, реалізації, поетапності та комплексності.

Основні принципи стратегічного управління

Принцип перспективності	Орієнтація на довгострокову перспективу, ефективний розвиток організації визначається правильно прийнятими рішеннями при формуванні стратегії
Пріоритетності	Послідовне дотримання плану розвитку керівництвом, тактичні дії підпорядковуються основним пріоритетам, власне виявлення помилок та коригування стратегічного плану
Реалізації	Визначення досягнених цілей відповідно до реальних можливостей організації, які потрібно визначати у зовнішньому середовищі, так і в середині
Поетапності	Детальний аналіз стратегічного процесу, довгострокові стратегічні рішення реалізуються за допомогою короткострокових рішень, які потрібно постійно контролювати
Комплексності	Детальний аналіз отриманої інформації, що дозволяє організації виявити потенційні ризики і вчасно реагувати у зовнішньому та внутрішньому середовищі

Джерело: складено автором на основі [3, с. 109]

Стратегічне управління розвитком банківської установи не відрізняється від усталених підходів класики стратегічного менеджменту, однак, має свої особливості:

– *визначення основної місії та бачення* (ця концепція включає в себе місію та стратегічні цілі діяльності банку на визначений стратегічний період, прибуток розглядається як побічний продукт діяльності банку);

– *проведення аналізу зовнішнього та внутрішнього середовища* (основними діями на цьому етапі є оцінка потенційних ринкових загроз та можливостей із застосуванням різноманітних інструментів – SWOT, PESTEL та інші види аналітичних інструментів);

– *визначення стратегічних альтернатив* (основою цього етапу є визначення стратегічних перспектив розвитку банку, формування комплексу стратегічних цілей, розробка стратегій та визначення методів їх реалізації за напрямками: фінанси, маркетинг, бізнес-процеси, персонал);

– *вибір оптимальної стратегії за кожним функціональним напрямком* (вибір сформованої стратегії на попередньому етапі за допомогою економіко-математичного методу, що дасть змогу розрахувати майбутні виграші та втрати, а також оцінити отриманий приріст вартості і ризиків у кожній альтернативі);

– *реалізація обраної стратегії* (визначення завдань та функціональних напрямків, що дозволять максимально досягти конкурентної переваги, донесення визначених цілей на всі рівні управління);

– *контроль та оцінка здійснюваної стратегії* (встановлення контрольних точок та обрання індикаторів ефективності та показників завдяки яким найкраще вдасться визначити та виразити спеціальні вимоги для оцінювання);

– *коригування стратегії* (аналітична ретроспективна рефлексія стратегії, яка завершилась, а також оцінка цінності усього процесу реалізації цієї стратегії).

Таким чином, основною метою процесу стратегічного управління є побудова чіткого шляху для банківської установи, щоб досягти стратегічної конкуренції. Правильне планування та реалізація процесу створює цінність діяльності для організації, зосереджує увагу, оцінює можливості та загрози, а потім використовує сильні сторони, що допоможуть вижити у сучасному мінливому середовищі. Процес стратегічного управління допомагає досягти цієї мети на основі таких факторів: діє як орієнтир для прийняття важливих рішень; планування майбутнього та визначення напрямку. Формує цілі, фіксує реалістичні та досягненні цілі, забезпечує те, щоб всі цілі узгоджувались із баченням організації; дозволяє проаналізувати дії конкурентів у порівнянні з ринковими тенденціями, визначає кроки, щоб конкурувати та займати відповідну позицію; готує організацію до можливих загроз та визначає найкращі шляхи для їх подолання; забезпечує діяльність організації в умовах динамічного середовища; допомагає максимізувати конкурентні переваги та посилює основні компетенції організації.

Отже, стратегічний менеджмент банківської установи являє собою систему, яка складається із взаємодії даних елементів і ядро яких являється – стратегія. Правильний підхід до формування стратегії, її подальша реалізація та доцільне прийняття рішень вищого керівництва необхідна для досягнення всіх цілей та забезпечення розвитку банку і зростання рівня його конкурентоспроможності.

Список використаних джерел:

1. Сумець О. М. Стратегічний менеджмент: підручник. Харків: ХНУВС, 2021. 208 с.
2. Ті, що вистояли. Рейтинг банків 2022. Mind.ua. URL: <https://mind.ua/publications/20246130-ti-shcho-vistoyali-rejting-bankiv-2022>.
3. Киш Л. М. Стратегічне управління, як основна частина менеджменту підприємства. *Причорноморські економічні студії*. 2018. № 38 (1). С. 107-114.

ШЕВЧУК Д. В.,

здобувач вищої освіти

Миколаївського національного

аграрного університету

Науковий керівник:

КУШНІРУК В. С.,

доцент кафедри готельно-ресторанної

справи та організації бізнесу

Миколаївського національного

аграрного університету,

кандидат економічних наук, доцент

ІНВЕСТИВАННЯ В ІННОВАЦІЙНУ ДІЯЛЬНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ

На сучасному етапі розвитку економіки України однією з найважливіших проблем є проблема ефективного розвитку промислових підприємств. Вітчизняні підприємства мають низький попит на свою продукцію, високий рівень зносу основних засобів. Більшість існуючих проблем викликані відсутністю змін в управлінні.

За останні кілька десятиліть світ зазнав досить серйозних трансформацій глобальної економіки з точки зору впровадження нових технологій майбутнього. Держави, які є прогресивними з точки зору інновацій та технологій, визначили свої сильні сторони та обрали стратегію для свого шляху. Завдяки інвестиціям стрімко розвивається ринок, основними продуктами якого є різноманітні технології та новітні продукти.

Без інвестицій, інновації не можуть існувати. Досягнення успіху будь-якого інноваційного проекту розуміється як співвідношення фінансового результату до початкових інвестицій.

Завдяки інноваціям зростає розвиток компаній та їх роль у суспільстві. Закон України «Про інноваційну діяльність» закріплює всі нормативно-правові засади інноваційної діяльності в Україні.

Інноваційна діяльність – це діяльність, спрямована на використання та комерціалізацію результатів наукових досліджень і розробок, що призводить до випуску нових конкурентоспроможних товарів і послуг [1].

Сучасна нормативно-правова база інноваційної діяльності в Україні нараховує приблизно двісті документів [2]. Така кількість нормативних документів вказує на відсутність достатньої кількості концептуальної бази як в утворюванні інноваційної політики в державі, так і в стратегічних спрямуваннях інвестиційної діяльності. Крім того, при постійному внесенні змін та призупиненні чинного законодавства утрачаються чинники, що заохочують розвивання інвестиційно-інноваційної діяльності.

Аналізування системи регулювання інвестиційно-інноваційної діяльності говорить про недостачу системного підходу у такій сфері та її єдиної стратегії розвитку. Господарський кодекс регулює інноваційні та інвестиційні процеси з точки зору єдності та взаємодії, але окремо ці процеси розглядаються на рівні деяких законів. Такий підхід можна обґрунтувати необхідністю опису інвестиційних процесів і механізмів інноваційного розвитку. Але актуальність таких процесів повинна бути дотримана не лише на рівні законодавства, а й на рівні методичних та інструктивно-правових актів [2].

Також важливо розробити та реалізувати ефективну фінансову стратегію, чіткі заходи та дії державної інвестиційно-інноваційної політики. Ще однією проблемою державного регулювання інвестиційно-інноваційної діяльності це недостатність фінансування бюджету даної галузі. Саме в 2019 році на фінансування інноваційної діяльності спрямовано 29 536,7 млн. грн., що становить 5 % від всього обсягу фінансів, направлених на всі спрямування інноваційної діяльності. У 2018 та 2017 роках сума бюджету була ще меншою і становила 21 036,7 млн. грн. (4 %) та 14324,5 млн. грн. (3,6 %) та [3].

На сьогодні рівень державного забезпечення приватних інвестицій в галузь інноваційного розвитку підприємництва в Україні не дає достатню підтримку та основу для зростання їх обсягів.

На даному етапі виділяються основні проблемні аспекти державного регулювання інвестиційно-інноваційної діяльності, які гальмують процес розвитку, призводять до втрати компаніями конкурентних переваг, знижують інноваційний потенціал, інвестиційну привабливість України [4]:

- недосконалість чинного законодавства;
- розподіл обов'язків;
- поширення практики ігнорування законів, чи призупинення дії статей законів щодо грошового забезпечення інноваційної діяльності;
- мала державна підтримка.

Тож можна сказати, що на даному етапі розвитку нашої країни науково-технічний розвиток знаходиться на низькому рівні, але якщо в майбутньому ми будемо регулювати ці питання на державному рівні і тим самим спробуємо покращити інвестиційний клімат країни, то ми це зможемо вирішити ці проблеми.

Список використаних джерел:

1. Про інноваційну діяльність: Закон України від 04.07.2002 р. № 40-IV. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/40-15#Text>.
2. Кучерява З. Правове забезпечення інноваційного розвитку в Україні. Міністерство юстиції України. URL: <http://old.minjust.gov.ua/13958>.
3. Державний комітет статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
4. Ярова Д. О., Жигалкевич Ж. М. Проблеми державного регулювання інноваційно-інвестиційної діяльності в Україні. 2020. URL: <http://confmanagement.kpi.ua/proc/article/view/201329>.

ЩЕБІЛОВА О. Р.,

курсант

Національного університету

цивільного захисту України

Науковий керівник:

ЮРЧЕНКО Л. І.,

доцент кафедри

соціальних і гуманітарних дисциплін

Національного університету

цивільного захисту України,

доктор філософських наук, професор

СТАНОВЛЕННЯ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА В УКРАЇНІ

Сучасне українське суспільство переживає процес системної модернізації, що охоплює всі сфери суспільно-політичного життя, його інститути, норми, цінності. Масштаб та глибина перетворень породжують багато проблем у функціонуванні політичної системи, зокрема, сформувалася невизначеність та підвищена конфліктність політичного розвитку. Успішне вирішення завдань модернізації можливе лише за активної участі інституціоналізованого громадянського суспільства. Тільки воно здатне надати модернізаційним перетворенням органічного характеру, залучити до їх здійснення потенціал самоорганізації суспільства. Фундамент, який закладається у процесі становлення громадянського суспільства, базується на загальнолюдських цінностях, в яких втілені потреби та інтереси людства. Оскільки мова йде саме про українське суспільство, то без урахування національної ідеї, ментальності (які фундаментом своїм мають архетипи культури), без урахування проблем пов'язаних із суспільством перехідного типу неможливе становлення громадянського суспільства в повній мірі. Людина є найвищою цінністю суспільства, тобто вона стоїть на вершині ціннісної ієрархії і є причиною та наслідком будь-яких суспільних процесів, що відбуваються.

Після отримання Україною незалежності почалися процеси демократизації суспільного життя, які принесли зміни насамперед в громадянське суспільство, яке перебувало на стадії зародження. В той час населенню, яке довгий час перебувало під впливом тоталітаризму було важко прийняти нові демократичні реформи. Проблемою становлення громадянського суспільства європейського зразка в Україні в усі часи була відсутність у населення бажання до впровадження демократичних цінностей, а у іншої частини – постійного бажання повернути радянський режим та радянський уклад життя.

Періоди становлення громадянського суспільства в Україні. Становлення громадянського суспільства в незалежній Україні відбувалося в чотири періоди. *Перший* почався з 1991 року проголошенням Акту незалежності України. З цього моменту паралельно відбувалося відродження громадського

життя й політичного плюралізму. Це був початковий етап формування багатопартійності та створення мережі недержавних, громадських організацій. Громадянське суспільство цього періоду характеризувалося активністю становлення та орієнтацією на людину. Однак, на заваді ефективному розвитку громадянського суспільства цього часу стають кризові процеси в економіці, суспільна пасивність та апатія більшості громадян, небажання участі в місцевому і державному політичному управлінні, невизначеність чітких пріоритетів внутрішньої і зовнішньої державної політики.

Другий етап у становленні громадянського суспільства почався з 1996 року. В цей період теорія громадянського суспільства поєднувалася з досвідом розвитку інших країн, і сприяла демократизації суспільнополітичних процесів в Україні. Перед українським суспільством стояли складні завдання, що були направлені на залучення громадян до активної участі в процесах управління державою та у громадському житті. Основною метою було позбавлення від стереотипів тоталітарного суспільства та формування свободи особистості. Характерним для цього періоду є використання засобів та інструментів громадянського суспільства для зменшення необмеженої влади державних чиновників та реальний перехід діяльності інститутів влади на демократичні принципи функціонування.

Новий третій етап становлення громадянського суспільства розпочався у 2005 році після «Помаранчевої революції». Він характеризується зростанням ролі громадських інституцій, створенням різних концептуальних підходів до визначення стратегій суспільного розвитку, бачення діяльності владних структур та економічних засад в Україні. Його початком була парламентська реформа 2005 р., згідно якої Україна стала парламентсько – президентською республікою. Відбулася подальша інституціоналізація громадянського суспільства. Однак цей період також не позбавлений проблем. У загальноукраїнських суспільних процесах має місце політична й економічна нестабільність, у парламенті спостерігаються партійні протистояння, а релігійні та громадські організації активно залучаються до виборчих політичних перегонів. Процес згортання демократичних напрямків розвитку держави та формування громадянського суспільства розпочався з приходом до влади В. Януковича та Партії регіонів. У цей період відбувається концентрація влади в руках однієї сили, знову повертається президентська республіка, включається державно-адміністративний прес, утисків зазнає свобода слова. В умовах політико-адміністративного авторитаризму частина громадянського суспільства, особливо та, яка виросла в умовах незалежності висловлює протест проти узурпації та авторитаризації влади. Цей протест вилився у революційний вибух.

Революція гідності поклала початок *четвертому періоду* формування громадянського суспільства в Україні. У цей час нової активності набули процеси формування громадянського суспільства та трансформації демократичної і правової держави. Швидкому протіканню цих процесів активно сприяло оновлення політико-правової бази нашого суспільства з урахуванням власного

і передового світового досвіду. Як пересічні громадяни так і громадські організації та політичні інститути України в нових умовах прагнуть ефективно застосувати досвід демократичних країн для захисту прав і свобод кожної людини. Трансформація суспільнополітичних процесів в Україні зосереджена на боротьбі з корупцією, реформі судочинства, реформі самоврядування тощо. В суспільстві позитивним проявом є внутрішня консолідація громадян. З одного боку цьому сприяла агресія російської федерації та необхідність захисту своїх територій, а з іншого – бажання реформувати державу та йти обраним шляхом інтеграції з європейською спільнотою.

Отже, проблема громадянського суспільства є надзвичайно актуальна і складна. Тридцятирічний досвід незалежності України засвідчує, що ефективне функціонування політичної системи, нормальна робота економіки, добробут громадян можливі тільки в умовах існування громадянського суспільства та залучення громадських ініціатив до всіх сфер життєдіяльності суспільства. Ефективному розвитку громадянського суспільства буде сприяти утвердження незалежної, демократичної, правової держави та її інтеграція до європейського та світового співтовариства. Розвинене громадянське суспільство у свою чергу буде сприяти прогресивному сталому людському розвитку.

Список використаних джерел:

1. Андрущенко В. П. Організоване суспільство. Київ, 2006. 498 с.
2. Колодій А. На шляху до громадянського суспільства. Теоретичні засади й соціокультурні передумови демократичної трансформації в Україні. Львів, 2002. 458 с.
3. Мельниченко В. Напрями і проблеми становлення громадянського суспільства в Україні. Концептуальні засади реформування політичної системи в Україні. Стан і перспективи розвитку політичних наук. Київ, 2001. С. 30-39.
4. Моргун В. А. Періодизація розбудови громадянського суспільства в незалежній Україні. *Наука. Релігія. Суспільство*. 2003. № 4. С. 223-229.
5. Попович М. Червоне століття – громадсько-політичне видання (2-ге вид.). Київ, 2007. 887 с.
6. Розова Т., Барков В. Ідеальне та реальне в уявленнях про громадянське суспільство. *Людина і політика*. 2003. № 6. С. 44-51.
7. Степаненко В. П. Громадянське суспільство: дискурси і практики. Київ, 2015. 420 с.
8. Горбатюк М. В. Політична залученість організацій громадянського суспільства. Суспільні інтереси в Україні: груповий вимір, зміст, шляхи узгодження: аналітична доповідь. Київ: ПІЕНД ім. І. Ф. Кураса НАН України, 2016. 192 с.
9. Лібанова Е. М. Політика інтеграції українського суспільства в контексті викликів та загроз подій на Донбасі (національна доповідь). Київ: НАН України, 2015. 363 с.
10. Котигоренко В. О., Мандебура О. С. Громадянське суспільство України: потенціал волонтерства Гілея. Київ: Вид-во Гілея, 2016. Вип. 115 (12). С. 346-356.

ЩЕТИНІН А. І.,

професор кафедри

банківської справи та фінансових послуг

Університету митної справи та фінансів,

доктор економічних наук, професор

УЛЬЯНОВА Л. П.,

доцент кафедри

міжнародної економіки і світових фінансів

Дніпровського національного університету

імені Олеся Гончара,

кандидат економічних наук, доцент

ЧАЙКА Ю. М.,

доцент кафедри

міжнародної економіки і світових фінансів

Дніпровського національного університету

імені Олеся Гончара,

кандидат економічних наук, доцент

ПРО ДЕЯКІ ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ АКТИВІЗАЦІЇ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ

Розширення та посилення світо господарських зв'язків національних економік на тлі швидкого розповсюдження інноваційних складових суспільного відтворення з об'єктивною закономірністю обумовлюють зміни у стратегічних орієнтирах майбутнього розвитку сучасних країн, націлюють на зважене використання ресурсів з метою досягнення максимальної ефективності виробничих процесів.

За цих умов, по-перше, з'являється гостра необхідність у ґрунтовних теоретичних розробках концепцій сталого економічного розвитку, котрі б в певній мірі враховували не тільки позитивні, а й негативні наслідки впровадження в економічне життя досягнень науково-технічного прогресу постіндустріального періоду.

По-друге, не дивлячись на досить глибокі теоретичні дослідження характерних рис постіндустріального розвитку, вони, на наш погляд, в значній мірі містять узагальнені рекомендації щодо переорієнтації країн на використання напрямків розвитку наукових досліджень та новітніх технологічних рішень у суспільному відтворенні. Доцільно, приймаючи рішення щодо державного регулювання інноваційних процесів в кожній країні, враховувати специфіку національного господарства, рівень його розвитку та якість інфраструктурного наповнення, наявний ресурсний потенціал, ступінь включення у міжнародні економічні відносини, тощо. Тобто, по суті, завжди повинна йти мова про індивідуалізацію підходів при створенні програм (або моделей) інноваційного розвитку конкретної країни.

По-третє, теорії майбутнього сталого розвитку повинні бути максимально наближені до реального господарського життя, відштовхуватися від надійної інформаційної бази щодо стану розвитку економіки країни, визначенні найбільш її проблемних місць (наприклад, переважання ресурсо- та енергоємних технологій, екологічно небезпечних виробництв). Саме такий підхід забезпечить надійну основу для вироблення науково-технічних політик зі значною інноваційною складовою, реалізація котрих посилить стійкі позиції країни у світогосподарському просторі, забезпечить підвищення конкурентоспроможності її товарів та послуг на світових ринках.

По-четверте, необхідно враховувати, що процес вироблення державної інноваційної політики є досить складним та багатоплановим, оскільки повинен враховувати об'єктивну різницю у швидкості перетворень різних елементів соціально-економічних систем, неоднакову інертність відтворювальних процесів, що характерні для різних сфер і секторів господарства.

Результати дослідження сучасного стану розповсюдження інноваційних нововведень у вітчизняній економіці, на жаль, показали що інноваційні процеси в Україні, за оцінками фахівців, ще в необхідній мірі не впливають на сфери життєдіяльності суспільства. Так, останні два роки (перед початком війни в Україні, котру розпочала росія 24.02.2022 р.) частка кількості промислових підприємств, що впроваджували інновації, в загальній кількості промислових підприємств, коливалась у межах 17-19 %. Не можна також стверджувати, що відбувалося збільшення частки інноваційної продукції в експорті країни. Вельми обмеженим був вплив інноваційних процесів на збереження природних ресурсів та зменшення техногенного навантаження на навколишнє середовище.

Важливу інформацію для дослідження проблеми інноваційного розвитку в Україні надає аналіз динаміки підіндексів Індексу глобальних інвестицій за останні п'ять років (див. рис. 1).

Рейтинг України за Індексом глобальних інновацій погіршився, країна перемістилася з 49 місця, яке вона займала у 2021 році на 57 місце у 2022 році, в той час як у 2018 році ми посідали 43 місце. Таке падіння, в першу чергу, пов'язане з воєнними діями росії, які розпочалися у лютому 2022 року.

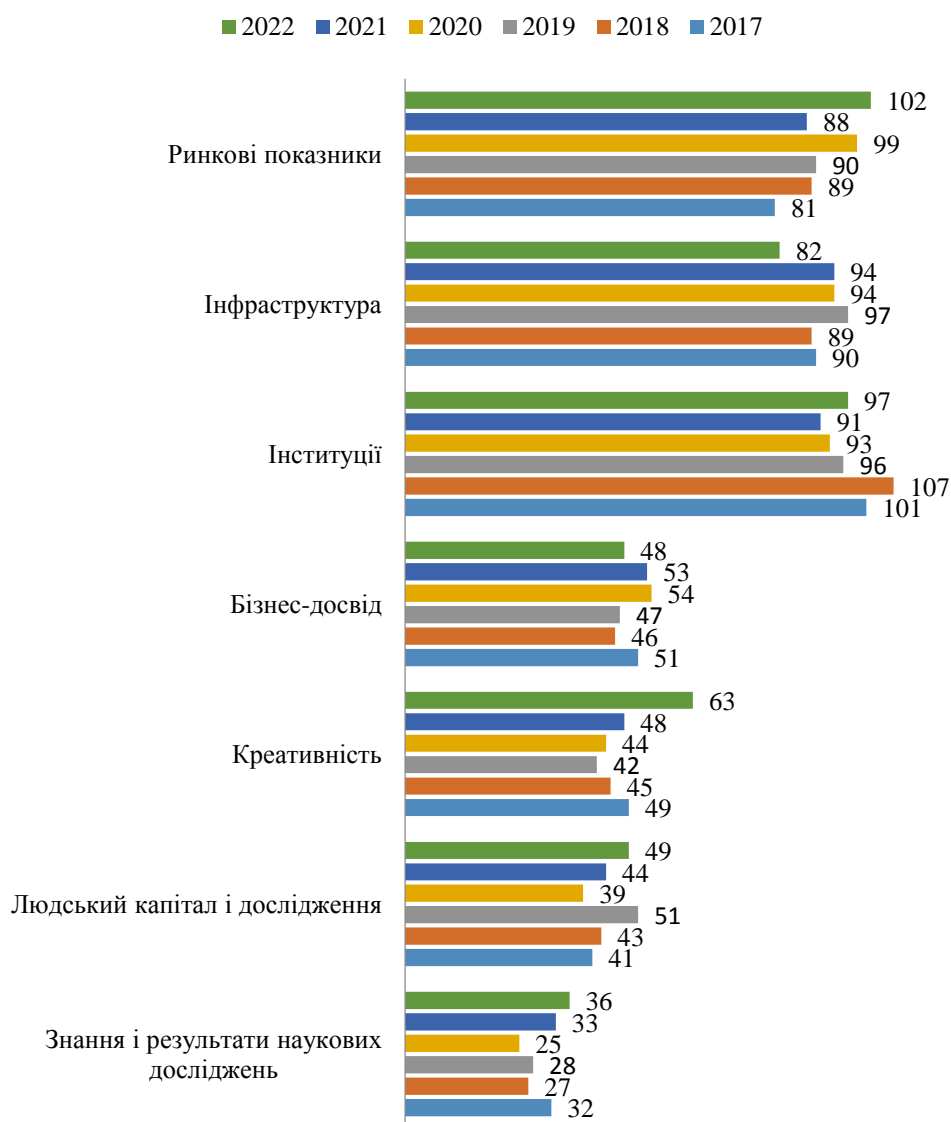

Рис. 1. Динаміка підіндексів Індексу глобальних інновацій в Україні у 2017-2022 рр. [1]

Найбільше падіння рейтингу відбулося за підіндексом «Ринкові показники», за яким Україна перемістилася на 14 позицій, за підіндексом «Креативність» – на 15 позицій. На 5 позицій погіршився підіндекс «Людського капіталу та досліджень». На 6 позицій погіршився показник «Інституцій». Найкращі показники демонструє підіндекс «Знання і результати наукових досліджень», за яким Україна посідає 36 місце та підіндекс «Бізнес-досвід» – 48 місце та «Людський капітал і дослідження» – 49 місце.

Таким чином, розробка інноваційної політики з врахуванням зазначених вище теоретичних підходів та ретельне обґрунтування шляхів її реалізації мають велике значення для України, будуть сприяти прискоренню переорієнтації економіки на використання інноваційних засобів та технологій, що забезпечить сталий економічний розвиток країни.

Список використаних джерел:

1. The Global Innovation Index. URL: <https://www.globalinnovationindex.org/gii>.

ОСАДЧА Н. В.,

науковий співробітник

Університетського коледжу Корка,

доктор економічних наук

ІВАНОВ С. В.,

генеральний директор

ТОВ «АБК Дніпро»,

член-кореспондент НАН України,

доктор економічних наук, професор

ФОРМУВАННЯ ЕКСПОРТНОЇ СТРАТЕГІЇ УКРАЇНИ

Зовнішня торгівля відіграє важливу роль в економіці України. Тенденцією протягом 2012-2016 років було скорочення виручки від експорту товарів з одночасним скороченням експорту агропромислової продукції. Незважаючи на загальний негативний тренд, у 2017 році спостерігалось зростання експорту, в тому числі і на сільськогосподарську продукцію. За 2017 рік загальний експорт продукції склав 43,3 млрд дол. США, що на 19 % більше ніж за 2016 рік. А за результатами 2018 року загальний експорт продукції з України становив 47,3 млрд дол. США, що на 9,2 % більше порівняно з 2017 роком, у 2019 році становив 50,1 млн дол., що на 5,8 % більше ніж у 2018 році.

Як свідчать оперативні дані Державної митної служби України, останнім часом стрімко зростає постачання вітчизняної сільськогосподарської та промислової сировини на азійський ринок. Якщо в нашому експорті до країн ЄС частка сировини впродовж останніх років стабільно зменшується на користь товарів із більшою доданою вартістю, то в торгівлі з країнами Азії спостерігається дедалі виразніший тренд на посилення сировинної спеціалізації. Першість тут утримує Китай, який останнім часом різко нарощує.

Незважаючи на загальний негативний тренд, у 2017 році спостерігалось зростання експорту, в тому числі і на сільськогосподарську продукцію. За 2017 рік загальний експорт продукції склав 43,3 млрд дол. США, що на 19 % більше ніж за 2016 рік. А за результатами 2018 року загальний експорт продукції з України становив 47,3 млрд дол. США, що на 9,2 % більше порівняно з 2017 роком, у 2019 році становив 50,1 млн дол., що на 5,8 % більше, ніж у 2018 році. У 2020 році загальний експорт України становив 49,3 млрд дол. та він скоротився на 1,7 % (рис. 1).

На сьогодні уряд в умовах воєнного стану встановив нові правила експорту низки сільськогосподарських товарів. Встановлені заборони щодо експорту певних товарів. Уряд обмежив експорт з використанням інструменту декларованого ліцензування.

Кабмін ввів заборону на експорт добрив з України у зв'язку з воєнним станом для збереження рівноваги на внутрішньому ринку значущих мінеральних добрив. Так, запроваджується нульова квота для їх експорту, тобто, фактична заборона на вивіз добрив із України.

Слід відзначити, що більшу частину експорту України становить продукція з низьким ступенем переробки, а продукції більш високого ступеня переробки, насамперед машин та устаткування, незначна. За січень-березень 2021 року порівняно з аналогічним періодом 2020 року імпорту товарів в Україні збільшився на 11,0 %, до 15,02 млрд дол., експорт – на 12,0 %, до 13,71 млрд дол. [1].

Найбільш популярними є п'ять експортних позицій української продукції [1]:

1. Агропромисловий комплекс і харчова промисловість: 42 % продукції у складі загального експорту за перше півріччя 2017 року (40,8% за аналогічний період минулого року). В лідерах – олія як продукт переробки, зернові культури – пшениця, кукурудза тощо, цукор, кондитерські вироби, овочі і фрукти, борошномельна продукція). Зростання відбувається по всіх продуктах аграрної галузі. За 2016 рік зросло постачання соєвих бобів, м'яса птиці. Близько 15 підприємств, які виробляють молочну продукцію, вийшли на ринки ЄС і нарощують поставки туди своєї продукції.

2. Металургійний комплекс. Експорт цієї продукції за перше півріччя склав майже 5 мільярдів доларів США – це майже на 23 % більше за аналогічний період минулого року.

3. Машинобудування (11,4 % продукції в структурі експорту). Україна постачає до Канади спецтехніку, яка використовується у засніжених зимових умовах, до країн ЄС відбувається постачання риболовецьких суден, запчастин до вагонів і локомотивів. Значна частина обладнання з України, в тому числі переробного сільськогосподарського, експортується по багатьох країнах. Автомобільні причепи з України постачаються до Кенії.

4. Мінеральні продукти, хімічна промисловість.

5. Деревообробна і легка промисловість. Деревообробна промисловість є одним з лідерів зростання експорту до Європейського союзу. Найбільша позиція, яка зростає – це продукція меблевої галузі. Експорт товарів з України за січень-березень 2021 року становив 13,71 млрд дол., що на 12 % більше, ніж за аналогічний період 2020 року. Зовнішньоторговельні операції у I кварталі 2021 року проводились із партнерами із 208 країни світу.

Високотехнологічна продукція відіграє значну роль у розвитку національної економіки, її зростанні та забезпеченні конкурентних переваг країни на міжнародних ринках. В умовах переорієнтації української економіки все частіше йде мова про зниження зовнішньої торгівлі сировинними товарами і орієнтацію на експорт високотехнологічних. Така тенденція сприятиме нарощуванню експортної спроможності України та забезпеченню інноваційної моделі розвитку національної економіки. Відповідно до продуктового підходу, Секретаріатом Організації економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР) був розроблений класифікатор SITC, на основі якого відносять до високотехнологічних такі групи товарів: аерокосмічна продукція, комп'ютерна та офісна техніка, електроніка та телекомунікації, фармацевтична продукція, наукові інструменти, електричні машини та обладнання, хімічна продукція, неелектричні машини та обладнання.

У структурі українського високотехнологічного експорту вагому частку займає аерокосмічна продукція (26,2 %), а саме найбільшу сукупну вартість мають такі товари: турбореактивні двигуни, літаки та інші пристрої з механічним рухом, турбогвинтові двигуни, космічні апарати та супутники. Неелектричні машини й обладнання, телекомунікації й електроніка займають 17,6 % та 17,7 % відповідно. Основними товарами, що найбільше експортуються в цих групах, є газові двигуни, передавальні пристрої, радіоапаратура та панелі управління.

В умовах зростання технологічної та торгової конкуренції підвищується значущість розвитку переробної, зокрема високотехнологічної промисловості та креативної індустрії. В сучасних економічних умовах, коли добробут країни залежить від експортних доходів, важливе значення набуває можливість надавати світу конкурентні переваги.

Вітчизняні та іноземні науковці приділяють аналізу факторів та явищ, які суттєво впливають на експорт, такі як пандемія, яка суттєво вплинула на попит, виробництво, транспортні можливості, еволюція міжнародної торговельної системи, в процесі якої існує конфлікт між тенденціями лібералізація (СОТ) та протекціонізму, преференції держав для національних виробників, які можуть стати експортерами, історія торгівлі між країною-експортером та країною призначення товару.

Збільшити експортний потенціал підприємства можна за рахунок зростання обсягів виробництва і постачання продукції, зниження витрат на виробництво, а також на організацію сервісного обслуговування в країні споживача. Але на промисловий потенціал вплинуть військові події. Головними факторами впливу, які виникли під час військових дій:

- ситуація дефіциту, коли бракує певних товарів загального вжитку та першої необхідності, скорочення виробництва продуктів харчування, експорту та імпорту;
- скорочення інвестицій, зупинки купівлі-продажу активів;
- спад доходів;
- зниження податкових надходжень та зростання бюджетного дефіциту;
- зменшення економічної активності;
- руйнування ланцюгів поставок і розвиток альтернативних комерційних каналів.

Уряду України необхідно розробити стратегії відновлення промисловості. Логічно було б розпочати з постановки питання про місію держави та її місце у міжнародному поділі праці. Пріоритетом сьогодні є безпека життя та здоров'я людини, що неможливо без ефективної системи охорони громадського здоров'я, надання належних медичних послуг, захищеності соціально вразливих верств населення, безпечного стану довкілля і доступу до якісної питної води й санітарії, безпечних і якісних харчових продуктів та промислових товарів.

В майбутній план Маршала доцільно вносити коригування експортної стратегії з врахуванням існуючих руйнувань та інвестицій, що плануються. Розвиток експортного потенціалу доцільно здійснювати із врахуванням вимог Індустрії 4.0 та збільшенням експорту продукції із високою доданою вартістю.

Список використаних джерел:

1. Державна служба статистики України. URL: <http://ukrstat.gov.ua>.
2. Іванов С. В., Осадча Н. В., Разумова Г. В. Стратегічні напрями формування експортної стратегії України: кол. монографія. Modernization of research area: national prospects and European practices: Scientific monograph. Riga, Latvia: Baltija Publishing, 2022. С. 108-138.
3. Іванов С. В., Ляшенко В. І., Осадча Н. В. Стратегічні напрями формування експортної стратегії України в умовах відновлення економіки. *Економічний вісник Донбасу*. 2022. № 1 (67). С. 16-27.

ОСАДЧА Н. В.,

науковий співробітник

Університетського коледжу Корка,

доктор економічних наук

РАЗУМОВА Г. В.,

професор кафедри

аналітичної економіки та менеджменту

Дніпропетровського державного

університету внутрішніх справ,

доктор економічних наук

ЗАТИШНЯК В. В.,

аспірант

Дніпропетровського державного

університету внутрішніх справ

**ОЦІНКА ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ
ДНІПРОПЕТРОВСЬКОЇ ОБЛАСТІ**

Успішний розвиток країни тісно пов'язаний із співпрацею з країнами світу, що передбачає необхідність поступової модернізації, яка повинна ґрунтуватися на впровадженні у виробництво досягнень науково-технічного прогресу з метою виготовлення продукції інноваційного характеру та конкурентоспроможної на зовнішньому і внутрішньому ринках. Слід зазначити, що протягом останніх кількох років Уряд України зосередився на розв'язанні ряду проблем, що потребувало запуску багатьох реформістських і модернізаційних процесів. Останніми роками скорочено кількість дозволів більше ніж на 40 відсотків. Кількість видів господарської діяльності, що підлягають ліцензуванню, зменшилася на 46 %. Ліквідовано обов'язкову реєстрацію іноземних інвестицій. Скасовано сотні регуляторних актів, які

заважали вільно працювати бізнесу. На сьогодні активно впроваджуються стратегічні для країни реформи – децентралізації, енергоефективності, дерегуляції у будівництві. З реформою децентралізації місцевого самоврядування посилюються роль місцевих громад, їм надаються можливості самостійно організувати життєдіяльність територій, будувати стратегії розвитку. Громади зацікавлені в залученні інвестицій на свої території, що передбачає грамотне використання існуючих ресурсів на підставі існуючого законодавчого поля.

Інвестиційне законодавство України складається із сукупності нормативно-правових актів, які включають: закони України, укази Президента України, постанови уряду, накази відповідних інституцій, які організаційно керують інвестиційним процесом [1-11].

Розглядаючи регіон як місце для вкладення капіталу, інвестор отримує доступ до кваліфікованої робочої сили, провідних ІТ-компаній та міжнародного банкінгу, а також розгалуженої та потужної транспортно-логістичної та енергетичної мережі. В залежності від наміру інвестора та власних інтересів територія пропонує скористатись певними преференціями. Податковим Кодексом закріплено перелік місцевих податків і зборів, які встановлюють місцеві органи, було виділено 4 з них, ставки, яких можливо змінювати з метою надання податкових преференцій бізнесу – це єдиний податок, податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, земельний податок, орендна ставка землі.

За рейтингом журналу FDI Intelligence Дніпропетровський регіон входить до ТОП-10 Регіонів майбутнього в категорії «Стратегія залучення ПІ» [12]. Дніпропетровська область посідає перше місце серед українських регіонів за такими показниками як: обсяг реалізованої продукції; обсяг капітальних і прямих іноземних інвестицій; обсяг експорту товарів. На території Дніпропетровської області створено 86 самодостатніх ОТГ. Ці об'єднані громади самостійно залучають інвестиції, впроваджують інноваційні проекти, відновлюють інженерну та соціальну інфраструктуру. Місцеві громади є в Україні точками економічного зростання та центрами інвестиційного тяжіння. ВВП регіону складає більше 10 % від ВВП всієї України (13,6 млрд дол. США). При цьому ВВП на душу населення становить 4 220 дол. США. Тут проживає 1,5 млн осіб економічно активного населення. Область також лідирує за рівнем зайнятості населення працездатного віку з показником в 73,2 %, при цьому рівень безробіття становить всього 8 %.

В регіоні здійснюють свою діяльність 1380 компаній з іноземними інвестиціями. У структурі присутніх у Дніпропетровській області прямих іноземних інвестицій переважають інвестиції компаній, зареєстрованих на Кіпрі. На кінець 2015 р. їх частка становила 40,8 %, а на початок 2021 р. дорівнює 43,7 %. Кіпр, Віргінські острови, Беліз – три «класичних» офшори разом відповідають за 45 % загального обсягу ПІ протягом останніх 4 років. Чималими є інвестиції з таких розвинених країн, як Німеччина та Нідерланди, доля яких у загальному обсягу складає 12,6 та 34,9 % відповідно. За останні

6 років обсяг ПІІ з Німеччини знизився на 16 % та на 20 % з Нідерландів. За видами економічної діяльності найбільший обсяг ПІІ спрямовано у промисловість 3 349,2 млн дол. США (71,8% загального обсягу). Промисловість представлена 239 компаніями з ПІІ. На території регіону розташовані виробництва: ПАТ «ArcelorMittalKryviyRih», ПрАТ «Центральний гірничо-збагачувальний комбінат», ТОВ «ПОЛСТАР», ПрАТ «Лінде газ Україна» та ін. Найбільшими – інвесторами зазначеного сектору є – Кіпр, Туреччина, Німеччина, Нідерланди та Велика Британія. Друге місце за обсягом інвестицій займає сектор послуг, в який інвестовано 651,1 млн дол. США (14 % від загального обсягу). У цьому секторі на території області працює 526 компаній з іноземними інвестиціями. Найбільше інвестицій надійшло з Кіпру, Німеччини, Ізраїлю, Белізу. Серед найбільших підприємств слід відзначити: ТОВ «Дека Сервіс», ТОВ «Шкода Транспортейшн Україна», ТОВ «Металургтранс», ТОВ з ПІІ «ЄВРОБУС». В оптову та роздрібну торгівлю інвестовано 629,2 млн дол. США (13,5%) ПІІ. Сектор торгівлі представлений 461 компанією – це як великі мережі, такі як АТБ, ЕВА, Varus та Comfy, так і дрібні об'єкти роздрібної торгівлі. Лідерами з інвестування є Кіпр, Німеччина, Велика Британія, Білорусь. Найменша доля ПІІ направлена в сферу АПК та будівництво, обсяг яких склав 21,5 млн дол. США (0,4 %) та 10,7 млн дол. США (0,2 %) відповідно. В секторі АПК працює 56 компаній, серед яких авторитетні та пізнавані світові бренди: ТОВ «MAS SeedsUkraine», ТОВ «НАДСЖДА» («Lesaffregroup»), ТОВ «AGRO KMR», ТОВ «Молочний дім». Найбільші країни-інвестори – Франція, Кіпр, Туреччина та Нідерланди. У будівельному секторі працює 98 підприємств з ПІІ. Серед найбільших: ТОВ «GlasTröschDnipropetrovsk», ТОВ «CaparolDnipro», ПрАТ «Кривий Ріг Цемент», ТОВ «ZAVOD «SWEETONDALE». Найбільше проінвестували Кіпр, Ізраїль, Чехія та Австрія. Область також служить основним ринком праці всього Південного Сходу нашої держави, щорічно готуючи кваліфікованих фахівців для різних галузей. Середня заробітна плата за минулий рік склала 470 дол. США. При цьому найбільш високою вона була в секторі послуг – 609 дол. США. Найбільше зростання заробітної плати у відсотковому еквіваленті продемонстрував агропромисловий сектор +17,2 %, при цьому за показниками 2021 р. саме в цьому секторі залишилась найнижча заробітна плата на рівні 345 дол. США.

Завдяки успішній реформі децентралізації місцеве самоврядування значно посилює свої позиції разом з повноваженнями на місця була передана і відповідальність з ресурсами для розвитку. Дніпропетровська область, яка є лідером країни за економічними показниками розвитку, її донором, має зосереджувати увагу на збереженні таких позицій та їх посиленні. Громади області активно використовують існуючі інструменти для залучення інвесторів, але їх недостатньо для активізації інноваційної діяльності та залучення великих інвесторів. Українська інноваційна система перебуває на стадії реорганізації з метою модернізації економіки.

Одним із перших етапів державних змін мають бути зроблені такі кроки: формування системи ефективної державної фінансової підтримки, спрощення регуляторних процедур, які пов'язані із передачею землі в оренду та суборенду; введення додаткових стимулів або відтворення дії існуючих. Інвестиційна привабливість конкретного регіону великою мірою залежить від інвестиційної привабливості країни в цілому. Ділова репутація регіону, попри певну абстрактність, відіграє вагомий роль у залученні інвестицій.

Список використаних джерел:

1. Про інвестиційну діяльність: Закон України від 18.09.1991 р. № 1560-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1560-12#Text>.
2. Про інститути спільного інвестування: Закон України від 5.07.2012 р. № 5080-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5080-17#Text>.
3. Про режим іноземного інвестування: Закон України від 19.03.1996 р. № 93/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/93/96-вр#Text>.
4. Про захист іноземних інвестицій на Україні: Закон України від 10.09.1991 р. № 1540а-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1540a-12#Text>.
5. Про державну підтримку інвестиційних проєктів із значними інвестиціями в Україні: Закон України від 17.12.2020 р. № 1116-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1116-20#Text>.
6. Про державно-приватне партнерство: Закон України від 01.07.2010 р. № 2404-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2404-17#Text>.
7. Про угоди про розподіл продукції: Закон України від 14.09.1999 р. № 1039-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1039-14#Text>.
8. Про концесію: Закон України від 03.10.2019 р. № 155-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/155-20#Text>.
9. Про інноваційну діяльність: Закон України від 04.07.2002 р. № 40-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/40-15#Text>.
10. Про спеціальний режим інноваційної діяльності технологічних парків: Закон України від 16.07.1999 р. № 991-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/991-14#Text>.
11. Про індустриальні парки: Закон України від 21.06.2012 р. № 5018-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5018-17#Text>.
12. ТОП-10 Регіонів майбутнього. URL: <https://www.fdiintelligence.com>.

KABANIACHYI V. V.,

professor of the

Department of Aircraft and Rocket Engineering,

Doctor of Engineering

LEGEZA M.,

student

National Technical University of Ukraine

«Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute»

POTENTIAL FOR THE DEVELOPMENT OF AVIATION SERVICES IN TRADE AND FOREIGN ECONOMIC ACTIVITIES

Since independence, Ukraine has been a strategic partner in the world market of aviation services. Practical skills and scientific experience in aviation engineering, the resource potential of the country, and geographical location provided a competitive advantage for the domestic aviation industry. Today, the use of outdated technologies, high maintenance costs, and military actions have not benefited the development of the aviation services market, which does not allow for maintaining a competitive position not only at the global but also at the domestic level.

However, aviation plays a core role in the development of the economy of any country. The gross national product includes air services in logistics, agriculture, and additional labor costs in infrastructure. The production of spare parts and parts for airplanes and helicopters highly influences the economic development of regions such as Kherson, Zaporizhzhya, Donetsk, and Kyiv. There are aircraft national centers for research, production, and operation in these regions. A model of trade in industrial aviation is usually B2B (commercial aviation) and B2G (military aviation).

The study aims to identify the export potential of aviation services in the field of trade. Based on the set goal, the tasks of the study are: to identify the leading export countries in the aerospace industry, to determine the main strategic prerequisites for the development of the aviation services market, and

In the international market of manufacturers of aviation goods, the conditions of oligopolistic competition have been developed when several countries serve a larger market share. According to Statista, the major exporting countries in the aerospace industry are the USA, France, Germany, and Great Britain (Fig. 1).

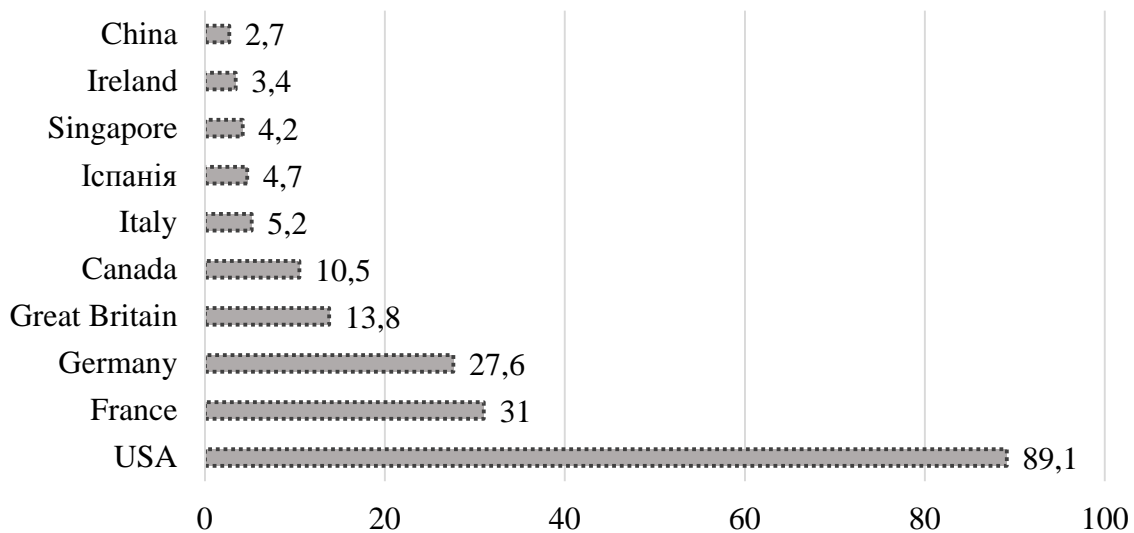

Fig. 1. Leading export countries in the aerospace industry, bill. \$ 2021

However, Ukraine is not among the top 10 exporting countries, while 20 years ago, it actively offered motors and other spare parts for pilot devices on the foreign market. The main problem behind the decrease in Ukraine's export potential is the low level of digital technologies usage. Leading airlines and large airports are actively implementing the Internet of Things technology, connecting to it an increasing number of physical infrastructure elements and developing special navigation programs that analyze information from sensors about the location of objects [2].

To further strengthen the strategic positions of domestic companies in the foreign market, it is necessary to take several steps:

- increase in the intensity of passenger traffic;
- segmentation of the air services and goods market by target audiences;
- formation of an individual client card;
- development of new routes and air transportation;
- construction of new digital hubs;
- increase in the number of commercial and business flights
- improving the level of maintenance and repair of aircraft
- development of partnerships with major manufacturers of aircraft, helicopters, and drones.

In recent years, there has been a gradual increase in demand for commercial drones that can be used in various sectors of the economy and industry (Fig. 2).

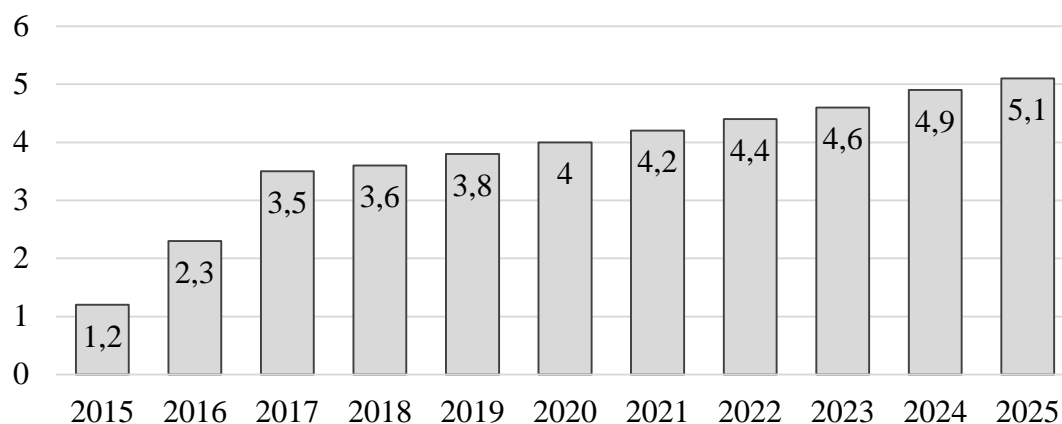

Fig. 2. The impact of the commercial drones sale on the US economy, bill. \$ 2015-2025 [3]

According to Forbes' forecast, drone sales will gradually increase. Thus, the drone market in the USA will rise from 4.2 billion dollars to 5.1 billion dollars from 2021 to 2025. It is due to the increase in the spheres of use of drones (agriculture, research of water basins, ensuring the safety of one's own homes, mass media, geological exploration, etc.). Around the world, drones are actively used in the energy industry to inspect power lines, solar panels, and wind turbines.

As part of the Internet of Things, drones can become the standard for autonomous monitoring of homes and businesses using aerial photography.

In science, the results of drone monitoring can be used to further create 3D models and patterns for future construction projects. It may be an example of the formation of virtual laboratories and educational institutions based on the results of drone photography.

Today, there is a negative balance in foreign economic operations for the sale of pilot devices and devices (Table 1) [4].

Table 1

The leading exporting countries of Ukraine in the aviation goods and services market, 2021

Countries	Value of export, (\$ thousand)	Share in the value of total exports, %	Trade balance, (\$ thousand)	Country ranking in export structure
Total	9871	100,00	- 305511	-
Arab Emirates	3551	35,97	3471	6
Germany	1296	13,13	- 77985	4
Ethiopia	997	10,10	997	*
Poland	837	8,48	554	23
China	550	5,57	- 3280	3
France	515	5,22	- 34293	10
USA	385	3,90	- 1085	2
Australia	334	3,38	334	16
Great Britain	159	1,61	68	9
Burkina Faso	156	1,58	156	125
Romania	153	1,55	- 46442	69
New Zealand	139	1,41	139	46

Ukraine's exports make up almost 0.1 % of world exports of aerospace products, its place in world exports is 64. The average distance between importing countries is 3890 km, and the export concentration is 0.17. Such indicators indicate little competition in the market and the presence of barriers to export for Ukrainian manufacturers. The leading exported goods are airplanes and other aircraft with an engine with an empty weight ≤ 2 tons. The value of their export in 2021 was 6.03 million dollars. It should be noted that there is a sharp decline in the export of helicopters with an empty weight > 2 tons. In 2017, the value of exports from Ukraine equaled 4.6 million dollars, and in 2021 – 630 thousand dollars.

Thus, the export potential of aviation services in Ukraine is at a low level and today does not affect the general market of exported goods. At the same time, the availability of technological and labor resources and their effective use can become prerequisites for strengthening the export positions of domestic producers of goods and services.

References:

1. Salas E. B. Aerospace exports by country 2021. Statista (September 6, 2022). URL: <https://www.statista.com/statistics/263290/aerospace-industry-revenue-breakdown/>
2. Олешко Т. І., Попик Н. В., Бабич М. О. Цифровізація бізнес процесів в цивільній авіації. *Економіка та держава*. 2021. № 4. С 44-46.
3. McCarthy N., Richter F. Infographic: The economic impact of the commercial drone sector. Statista Infographics (October 206 2015). URL: <https://www.statista.com/chart/3898/the-economic-impact-of-the-commercial-drone-sector/>
4. List of importing markets for the product exported by Ukraine in 2021. Trade statistics for international business development: веб-сайт. URL: https://www.trademap.org/Country_SelProductCountry.aspx?nvpm=1%7c804%7c%7c%7c8802%7c%7c%7c4%7c1%7c1%7c2%7c1%7c1%7c2%7c1%7c1%7c1.

OMAROVA U. G. kyzy,
student
Faculty of Ecology and Soil Science
State University of Baku State

TRADITIONS AND INNOVATIONS IN MODERN SCIENCE AND EDUCATION AGAINST THE BACKGROUND OF GLOBALIZATION AND THREATS OF THE TIMES

Globalization is the construction of state worlds, financial means, product, technology, etc. is the opening of resources from the local level to the world and globalization and globalization mainly involves the interaction of countries through trade. Globalization is a fairly new term, widely used in politics, business and the media, and known as an economic reality. This fact is reflected in the role played by large companies, investment funds, and world trade.

In the 21st century, human society on a global scale faced two parallel processes: 1) exhaustion of natural resources and aggravation of environmental problems; 2) deepening of globalization and interstate integration processes.

The creation of material goods that meet the needs of society requires the use of more resources on a global scale. Despite the widespread use of resource-saving technologies and serious steps taken in the field of nature protection in the last ten years, a number of natural resources of our planet as a whole are being depleted and the deterioration of the environment is intensifying. This has ultimately led to the deepening of excessive enrichment and extreme impoverishment among states on a global scale. This can be explained by the following reasons: 1) lack of International Law declaring the world's natural resources as common wealth of Mankind. For this reason, the majority of resources are concentrated in the hands of individual transnational companies and nations, and the majority of humanity is deprived of the opportunity to benefit from them; 2) individual states spend most of their material and intellectual resources on rapid armament and the creation of other inefficient systems in order to protect the resources they have or exercise control over them (worldwide military expenditures are officially between 2-3 trillion, unofficially more makes up a lot); 3) Since the exploitation of natural resources is carried out on the basis of the principle of competition and maximum benefit, it leads to their inefficient use and eventual depletion. The policy of «planned aging or obsolescence» (Jacques Fresco) of consumption and means of production carried out by producers stimulates extensive re-exploitation of resources; 4) the inefficient use of natural resources and the year-by-year increase in their supply is the main reason for the reduction of biodiversity, degradation of ecosystems, and environmental pollution [1].

Although economic powers are an integral part of globalization, we cannot say that they alone shape globalization. Because it was created by a combination of political, cultural and economic factors. Sociologists P. Nettle and Roland Robertson suggested that modernization is not a system that develops in the same form all over the world. Immanuel Wallersten evaluates the classification of the world in the form of dominant, industrialized, capitalist and third-state countries from an economic and political perspective as a result of changes in the world economy. Wallersten believes that this development created a dominant world culture.

Globalization has emerged as a result of modern interaction between people. Spatial expansion caused by networks such as communication, information and transport has reduced the importance of traditional borders. These boundaries, which have lost their meaning and value, have become real in both the spiritual and material dimension. Thus, this situation expresses the boundless individual and social differences, interdependencies, cultural movements, new inventions, and a new perception of the world that we have not encountered in the past. In the last 100-150 years, scientific and technical progress has radically changed and improved everything from the production of material goods to people's daily life and leisure. Global problems, of course, have a strong impact on all countries.

But the solution to this problem is not so hopeless. For example, energy types, heat nuclear, gravity, etc. Using energies, nanotechnologies, including using nanoassemblers, etc. we can show [2].

In addition, globalization requires us to adopt an international convention on resources. Thanks to this, global cooperation will become stronger and we can go towards globalization faster. According to this issue, we can also look at the «resource-oriented economy» theory of the American scientist Jacques Fresco. According to him, the methods of distributing resources through commodity-money relations are outdated and inefficient. In a resource-oriented economy, goods and services will be available to everyone regardless of money, loans, barter or any form of service.

Under the influence of globalization, we can make certain innovations in education and put forward proposals. For the sake of the development and renewal of our education system, we can start this work by transitioning to the world education system and applying the baloney system more transparently. we must teach seriously, we must lay the foundation of the English language in the students, even starting from the primary grades, and create fundamental knowledge in them. One of the main factors of globalization is the use of English as the language of science, knowledge and education worldwide [3]. English is considered the Latin language of the XXI century. Most foreign students study at universities in English-speaking countries, including the United States, United Kingdom, Canada and New Zealand, Singapore, Ethiopia as well as Anglophone African countries use English as the main language of instruction. In India, Pakistan, Bangladesh and Sri Lanka, this language has gained the status of an intermediate language. Other countries offer more educational programs in English in order to attract foreign students and create conditions for national students to enter the international arena. In a number of countries (Azerbaijan, Bulgaria, Kazakhstan, Kyrgyzstan, etc.), English-language universities operate. Universities in English-speaking countries organize degree programs and courses at local higher education institutions in Japan, the Netherlands, Germany and Mexico. In short, English is the world's No. 1 language in the higher education system. Thus, the volume of English-language products dominates the international science-knowledge market. Those materials are sold at a higher price than estimated according to the capabilities of American and European consumers. Despite being expensive, English-language textbooks and test materials can easily enter the book market of these countries. Thus, English will maintain its status as the dominant academic language in the near future.

In addition, in Azerbaijan, the permanent education system should be improved and divided into 3 important stages covering a 12-year period. 1) Pre-school age (5-6 years old) period (nature of education: creation of a complex of certain qualities and behaviors in children. For example (Japan's experience): socialization, cooperation, diligence, ability to observe, ability to focus on any information and image and divide it into details, logic, free communication, etc.). The most important element of this stage is laying the

foundations for teaching foreign languages (English and Turkish). 2) Features of the period of primary education (grades 1-4, 7-10 years old): practice shows that children's acquaintance with writing and counting systems (letters and numbers) before the age of 7 puts excessive pressure on their nervous system, and most children in the following years physically and they face mental problems. Although primary education is conducted on the basis of the general education program, attention should be paid to revealing children's innate abilities (tendency to humanitarian and exact sciences, art abilities) at this stage. At this stage, teaching foreign languages should be carried out on the basis of a broad program (with 70-80 % time devoted to Talking and Speaking segments). 3) The concept of secondary education (grades 5-12, 11-18 years old) should be carried out according to the ability groups of children (propensity for humanities and exact sciences, artistic abilities) (Israeli education system). In grades 9-12, leading subjects (for example, exact in science-oriented classes) lessons should be conducted in English (Luxembourg practice).

Currently, more than 1.5 million students worldwide are studying abroad. This is the highest indicator since the Middle Ages. Some observers estimate that by 2020, 8 million scientists will go abroad for temporary or permanent work. Gradual harmonization of the education system, mutual recognition of academic degrees in the international arena, special approaches in migration rules for highly qualified personnel, and finally the desire of universities to accept the best are further expanding the global labor base.

Globalization of higher education is an inevitable process. It has long been international in scope of education. However, modern technologies, the Internet, easier communication, the ability of students and highly qualified personnel to cross borders have deepened and accelerated this process. Universities located in the economic powerhouses and provinces of the world are developing under very complex conditions. Leading research-oriented universities located mainly in the Northern Hemisphere make up the first half of international scientific centers. World-class universities can also be found in Japan and several European countries. Some universities in China, Singapore and South Korea are on the verge of becoming world-class research institutes. Universities located in a number of provinces of the USA, Britain, Germany, France, Australia and Canada can be mentioned, which form the core of international education.

Correctly evaluating the processes taking place on a global scale, the correct foreign policy of the Republic of Azerbaijan should not be limited to integration into the world's advanced political and economic systems, the educational systems of the Republic should also be adapted to the challenges arising from these relations, and should go ahead of the constantly changing and renewing Global Civilization.

References:

1. Cəfərov A. Dünya birliyi bir hədəfdir ki, üzülmüş bəşəriyyət ona çatmağa çalışır. URL: <https://versus.az/article/az/26409>.
2. Cəfərov A. Vahid Beynəlxalq valyuta və Dünya Federalizmi. URL: <https://moderator.az/az/iqtisadiyyat/387072/vahid-beynelxalq-valyuta-ve-dunya-federalizmi/>
3. Şükürov A. M. Qloballaşmış cəmiyyətlər: dünən, bu gün və sabah. Bakı, 2006. 210 s.

ЯДЛОВСЬКА О. С.,

доцент кафедри міжнародних відносин
та соціально-гуманітарних дисциплін
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
кандидат історичних наук, доцент

УВАГА ДО РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ СУБ'ЄКТІВ ОСВІТИ ЯК ОСНОВА СУЧАСНИХ МЕТОДІВ НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

На сучасному етапі розвитку як українського, так і світового суспільства роль педагога в освіті кардинально змінилась, адже викладач давно перестав бути основним постачальником інформації і тим більше ментором. Суцільна інформатизація, доступ до великих обсягів інформації з одночасним впровадженням он-лайн, дистанційної та асинхронної освіти змінили акцент педагогічної діяльності, зокрема, викладач стає все більше коучем та модератором освітнього процесу, однак визначаючи методи та прийоми педагогічної роботи, спрямовуючи навчання на вироблення аксіологічних оцінок, на розвиток світогляду та вироблення професійних компетентностей здобувачів освіти. Провідну роль у навчальному процесі відіграють педагогічні підходи, що мають характеристику особистісно-орієнтованих та сприяють розвитку особистості здобувачів освіти (і самого педагога), серед яких виділимо акмеологічний та герменевтичний підходи та особистісно-орієнтоване (особистісно-суб'єктне) навчання.

Суть акмеологічного підходу, як стверджує О. Антонова, полягає у дослідженні природи обдарованості та проектується у вивчення особистості як цілісного феномена в єдності її суттєвих сторін (індивід, особистість, індивідуальність, суб'єкт життєдіяльності); орієнтації людини на постійний саморозвиток і самовдосконалення, мотивації високих досягнень, прагненні високих результатів, життєвих успіхів; організації творчої діяльності особистості на всіх етапах її неперервної освіти, створенні необхідних умов для самореалізації її творчого потенціалу. Творчий потенціал визначається як об'єктивними можливостями, так і внутрішньо особистісними чинниками, серед яких провідну роль відіграють здібності і особисте ставлення особистості до творчої діяльності [1, с. 17]. Як інтегративне особистісне утворення визначають акмеологічну компетентність самого педагога О. Гречаник та В. Григораш. Акмеологічний підхід характеризується усвідомленим постійним прагненням самовдосконалення в процесі професійної педагогічної підготовки (підвищення кваліфікації), педагогічними й акмеологічними знаннями та вміннями, спрямованими на розвиток особистості вихованця; розвиненими індивідуально-психологічними якостями, що сприяють успішній самореалізації вчителя й набуттю професіоналізму в педагогічній діяльності [2, с. 19]. У межах змістово-процесуального складника акмеологічної компетентності виокремлюють такі вміння: творчо використовувати досвід; організовувати

зв'язок своїх знань із практикою; організовувати свої власні прийоми вивчення; вирішувати конфліктні проблеми; звертатись із запитом до різних баз даних; одержувати інформацію й відбирати актуальні відомості; виявляти зв'язок минулих і дійсних подій [2, с. 23].

Зазначимо, що вища освіта на сьогодні розуміється як інтерпретація продукту високої науки, а герменевтична процедура передбачає прочитання та адекватне розуміння її змісту майбутніми спеціалістами. На думку О. Дротянко, процес навчання, спосіб зв'язку здобувача та викладача – це не перекладання знань з однієї голови в іншу, не повідомлення, просвітництво та донесення готових істин. Насправді, це нелінійна ситуація відкритого діалогу, прямого й зворотного зв'язку, солідаристичної освітньої пригоди, попадання (в результаті розв'язання проблемних ситуацій) в один самоузгоджений темпосвіт. Цим усувається лінійність, однобічність навчального процесу, певною мірою знімається його репресивний, примусовий характер [3, с. 206]. Загалом, герменевтичний підхід вимагає розгляд педагогічної дійсності у площині категорій «сенса», «розуміння». Як вважає О. Дубасенюк, це дозволяє здійснити вибір таких алгоритмів проектування педагогічної дійсності, які перетворюють його на рефлексуюче проектування. Відтак, такий підхід пов'язує особистісні сенси суб'єктів проектувального процесу із сенсами розвитку проектованої системи. Це дозволяє зазначеним суб'єктам самовизначитися в просторі сучасної педагогічної дійсності, здійснюючи рефлексію своєї суб'єктної позиції в процесі розвитку навчально-виховних систем [4, с. 15].

Зовнішня мета особистісно-орієнтованого навчання полягає в тому, щоб створити умови для загального розвитку (пізнавального, творчого, емоційно-вольового, морального та ін.) особистості. Розвиток творчого потенціалу та морально-вольової сфери в процесі навчання, на думку Т. Хлебнікової, потребують зосередження, поряд із когнітивним процесом, на розвитку емоційно-афективної сфери, виявленню почуттів, створюючи умови для прийняття рішень, самостійних дій, здійснення самооцінки, стимулюючи до самоосвіти та самостійності в навчанні завдяки залученню особистості до самостійної діяльності. Внутрішня (особистісна) мета полягає в оволодінні знаннями, які необхідні педагогу для здійснення професійної діяльності, у засвоєнні змісту освіти, під час якого відбувається своєрідне «зняття» об'єктивного значення матеріалу та виявлення в ньому суб'єктивного сенсу особистісно стверджувальних цінностей, що дозволяє не тільки виконувати поставлені завдання, а й самостійно визначати проблеми, по-новому виконувати старі завдання. Цьому сприяє не тільки інтелектуальна активність, а й розвиток емоційної, морально-вольової сфери особистості [5, с. 310].

Слід також підкреслити, що сучасний педагогічний процес стикається з рядом викликів, пов'язаних з психологічними чинниками. Емоційні, інформаційні та комунікативні стреси можуть емоційно дезорганізувати та професійно дезадаптувати здобувача, негативно позначитися на його психологічному самопочутті, успішності у навчанні. Задля уникнення цього слід запроваджувати превентивні дії стосовно нейропсихологічної профілактики

емоційного вигорання у здобувачів вищої освіти. Профілактичні технології слід застосовувати комплексно та з урахуванням індивідуального підходу залежно від того, чи схильні здобувачі до тривожно-депресивних станів, чи мають низьку успішність, високу тривожність та психосоматичні розлади, ігнорують себе та вимоги навчального середовища, не цікавляться у професійному чи особистісному зростанні, навчанні загалом [6, с. 200].

Також звернемо увагу на те, що техногенне, цифрове суспільство стало гуманізованим і не відмовилось від загальнолюдських цінностей і норм моралі. А це передусім вимагає посилення деонтологічної підготовки, складання професійних присяг як основи духовно-культурологічного світогляду, і визначає гуманістичну функцію сучасного юриста, педагога, психолога, вченого та державного службовця. Розвиток професійної деонтології в умовах техногенного, цифрового суспільства, під впливом факторів розвитку штучного інтелекту, змін в економіці, аксіологічній та психологічній сферах, характеризується трансформацією феномену професії. У процесі його еволюції від простого типу «людина – людина» відбувається перехід до комбінованого типу «людина–техніка–знаки–людина», і, водночас, існує загроза втрати моральноетичної основи професій з високим ступенем відповідальності, що може призвести до духовного спустошення змісту педагогічної, юридичної, наукової, психологічної діяльності [7, с. 183-184].

Отже, сучасні педагогічні підходи та методи навчання, що спрямовані на розвиток особистості здобувача освіти формує компетентності, що дозволять в майбутньому самостійно поєднувати набуті знання із практикою, використовуючи власний творчий потенціал. Педагог проектує ситуацію пробудження власних сил і здібностей того, хто навчається, ініціює його на один з власних шляхів розвитку. У подальшому це сприятиме відкриттю здобувачем себе через співробітництво із самим собою та з іншими людьми, а також якісно реалізовувати професійні компетентності у швидкозмінному світі.

Список використаних джерел:

1. Антонова О. Є. Акмеологічний підхід до визначення сутності педагогічної обдарованості. *Акмеологія – наука XXI століття*: матер. III Міжнар. наук.-практ. конф. Київ: Київський університет ім. Б. Грінченка, 2011. С. 17-22.
2. Гречаник О. Є., Григораш В. В. Формування акмеологічної компетентності вчителя в системі післядипломної освіти: монографія. Харків: Вид. група «Основа», 2019. 144 с.
3. Дротянко Л. Герменевтичні процедури в системі вищої освіти. *Філософські обрії*. 2009. № 22. С. 204-215.
4. Дубасенюк О. А., Вознюк О. В. Професійна педагогічна освіта: компетентнісний підхід: монографія. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2011. С. 11-18.
5. Хлебнікова Т. М. Особистісно зорієнтований підхід до підвищення кваліфікації педагога. *Освіта дорослих: світові тенденції, українські реалії та перспективи*: монографія. Київ, Харків: Інститут освіти дорослих імені І. Зязюна НАПН України, ХНПУ ім. Г. С. Сковороди, 2020. С. 308-314.
6. Yadlovska O., Formaniuk Yu., Chystovska Yu. Neuropsychological Preventive Treatment of Emotional Burnout among University Students. *BRAIN. Broad Research in Artificial Intelligence and Neuroscience*. 2022, Vol. 13 (1), pp. 188-201.
7. Савіщенко В. Розвиток професійної деонтології в умовах техногенного, цифрового суспільства. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2022. № 2. С. 174-187.

ВЛАСЕНКО Д. В.,

магістрант

Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

САМОЙЛОВ І. О.,

здобувач вищої освіти

Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

КОНОНОВА І. В.,

професор кафедри

аналітичної економіки та менеджменту

Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,

доктор економічних наук, доцент

ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНИЙ АНАЛІЗ ЯК ІНСТРУМЕНТ УПРАВЛІННЯ ГНУЧКІСТЮ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Підприємство є соціально-економічною системою, яка складається з численних елементів, що тісно взаємодіють між собою та із зовнішнім середовищем. При цьому, як зазначає в своєму дослідженні, присвяченому вивченню гнучкості підприємства, С. Комаринець, невизначеність зовнішнього середовища збільшує ризики і втрати у ході формування, розподілу і використання ресурсів підприємства, зокрема фінансових [1]. Саме це актуалізує завдання по забезпеченню належного ступеня гнучкості підприємства, виконання якого дасть змогу своєчасно врахувати в процесі його функціонування зміни чинників зовнішнього середовища.

Згідно академічного словника української мови гнучкість є іменником, утвореним від прикметника «гнучкий», яке може застосовуватися як в прямому, так і в переносному значеннях. Саме переносне значення даного прикметника може бути застосоване по відношенню до підприємства як відкритої соціально-економічної системи. Так, за тлумаченням, наданим в словнику, прикметник «гнучкий» означає, той, «який вміло і швидко застосовується в різних обставинах» [2].

Тобто, виходячи з наданого вище тлумачення, гнучким може вважатися те підприємство, яке має успішні механізми пристосування до умов нестійкого та динамічного зовнішнього середовища, яке іноді вирізняється вкрай високим ступенем турбулентності. Таким чином, гнучкість постає однією з властивостей підприємства. Докладно вивчаючи природу даної властивості, О. Лактіонова розглядає гнучкість з двох точок зору: по-перше, з точки зору еластичності поведінки системи щодо збурюючого впливу на її функціонування, а по-друге, з точки зору певної реакції на управлінський або регулюючий вплив.

В першому випадку, на думку О.Лактыонової система буде вважатися більш гнучкою завдяки: більш низької чутливості до збурюючого впливу; менш сильному збурюючому впливу; більш ефективному управлінському впливу [3].

В другому випадку, авторка стверджує, що система буде оцінюватися як гнучка за показником співвідношення величини адаптації (коригування) економічної системи до величини управлінського впливу (гнучкості до управління) [3].

Слід погодитись з твердженням, яке міститься в роботі С. Комаринець, стосовного того, що гнучкість сьогодні вважають одним із засобів контролю невизначеності середовища через застосування і координацію гнучких ресурсів, яка передбачає розроблення підприємством арсеналу можливостей і вибору серед них найвідповіднішої до ситуації [1]. В іншій роботі авторка дає вичерпне визначення організаційної гнучкості як здатності організації реагувати на невизначеність, динаміку та складність економічного середовища без надлишкових витрат, втрат часу та продуктивності [4].

В будь-якому разі, гнучкість може сприйматись як певний результат, досягнення якого стає можливим виключно завдяки прийняттю обґрунтованих та ефективних управлінських рішень, що є неможливим без своєчасного проведення ґрунтового фінансово-економічного аналізу.

Аналіз фінансово-економічної діяльності націлений на виконання наступних завдань: вивчення характеру дії економічних законів, визначення закономірностей та тенденцій розвитку економічних систем макрорівня; комплексне обґрунтування всіх бізнес-проектів і стратегій підприємства; контроль за досягненням цільових орієнтирів діяльності, за ефективністю використання ресурсів; пошук резервів підвищення результативності економічної системи підприємства; прийняття управлінських рішень з реалізації виявлених резервів [5].

При цьому, фінансово-економічний аналіз найчастіше ґрунтується на розрахунку фінансових коефіцієнтів, а саме: показників майнового стану, ділової активності, рентабельності, фінансової стійкості, ліквідності.

Окрім коефіцієнтного аналізу для ґрунтової оцінки фінансово-економічної діяльності може бути застосований горизонтальний аналіз (порівняння кожної позиції звітності з попереднім тимчасовим періодом), вертикальний аналіз (визначення структур підсумкових фінансових показників), порівняльний аналіз (просторовий аналіз), факторний аналіз (аналіз впливу чинників на результативний показник) та трендовий аналіз (визначення основної тенденції динаміки показників).

Проведення фінансово-економічного аналізу дасть змогу створити підґрунтя для вибору найбільш раціональних та ефективних управлінських рішень, націлених в тому числі на адаптацію підприємства до мінливих умов зовнішнього середовища функціонування.

Список використаних джерел:

1. Комаринець С. О. Фінансова гнучкість підприємства в умовах невизначеності середовища. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку*. 2007. № 606. С. 186-191.
2. Словник української мови: Академічний тлумачний словник. URL: <http://sum.in.ua/s/ghnuchkyj>.
3. Лактіонова О. А. Гнучкість фінансової системи: методологія, оцінка та вектори забезпечення: монографія. Вінниця, 2016. 400 с.
4. Комаринець С. О. Фінансово-економічне оцінювання організаційної гнучкості підприємства. *Інвестиції: практика та досвід*. 2012. № 5. С. 74-77.
5. Биба В. В., Лоза Т. В. Діагностика та прогнозування фінансово-економічного стану підприємства. *Економіка та держава*. 2015. № 5. С. 110-113. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecde_2015_5_26.

ГЛАДКОВА О. Є.,

магістрант

Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ЗАХАРОВА К. В.,

здобувач вищої освіти

Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

КОНОНОВА І. В.,

професор кафедри

аналітичної економіки та менеджменту
Дніпропетровського державного

університету внутрішніх справ,

доктор економічних наук, доцент

СУЧАСНІ СПОСОБИ МОТИВАЦІЇ ПЕРСОНАЛУ

Персонал вважається найважливішим ресурсом будь-якого підприємства або організації, при чому саме мотивований персонал працює більш продуктивно та ефективно для досягнення цілей.

Еволюція формування наукових поглядів на мотивацію праці відбувалася у тісному діалектичному взаємозв'язку з розвитком суспільного виробництва, підвищенням якості робочої сили, поліпшенням добробуту людей, наявними суспільними умовами, потребами, культурою, релігією [1].

Проблема мотивації персоналу знайшла своє відображення в дослідженнях як вітчизняних, так і зарубіжних науковців, таких як: О. Бугуцький, В. Врум, Д. Макклелланд, А. Колот, А. Маслоу, Л. Мельник, М. Семикіна, Ф. Херцберг, І. Чернищ та інші.

В узагальненому розумінні мотивація представляє собою стимули, які спонукають людину виконувати певну дію. Як певний процес, мотивація персоналу передбачає довгостроковий вплив на працівника по заданих параметрах для зміни структури його ціннісної орієнтації та інтересів, формування мотиваційного ядра і розвитку на даній основі трудового потенціалу.

Протягом останніх років на українському ринку праці спостерігається чимало проблем, пов'язаних з людськими ресурсами, серед яких можна назвати: відтік кваліфікованих і талановитих кадрів закордон, невмотивованість та розчарування фахівців, що залишаються в країні, їхня зосередженість на економічних стимулах праці через низький рівень життя та зневіру у перспективах вітчизняної економіки, недостатня ефективність вітчизняного менеджменту, трудових правовідносин, технологій залучення, утримання й вивільнення персоналу [2].

Як вважають вчені-економісти найважливішим критерієм розподілу методів мотивації є спосіб впливу (прямий та непрямий) на співробітників, який використовується. Залежно від цього виокремлюють пряму (примусову і нормативну) і непрямую мотивацію [3].

Пряма мотивація може здійснюватися у матеріальний або нематеріальний спосіб [4]. Матеріальна мотивація – це всі фінансові стимули, які використовує компанія – заробітна плата, премії, бонуси, путівки та будь-які інші грошові заохочення. А нематеріальна – це всі нефінансові способи виділити працівника – отримати підвищення, кращій кабінет, грамоти, тощо.

Непряма мотивація дозволяє відчувати себе частиною колективу, формує відчуття єдності, захоплення від приналежності до певної групи людей.

Непрямий метод мотивації не має конкретної дії на окремих людей, однак допомагає відтворити певну атмосферу, яка опосередковано покращує якість роботи, стимулює інтерес та формує задоволення від роботи. Вона включає: кар'єрні можливості; освітні перспективи; можливість розвитку.

Немає єдиного правила або способу мотивації персоналу [5]. Готовність керівництва підприємства підлаштовуватися під наявні умови, мотивувати працівників по-новому, враховуючи останні тенденції в управлінні персоналом та ускладнення умов ведення господарської діяльності буде безпосередньо впливати на його конкурентоспроможність [7].

Раніше вважалося, що високої оплати цілком достатньо, щоб залучити і утримати найталановитіших працівників. Проте їхня мотивація в умовах пандемії та воєнного стану дещо змінилася, і тепер під час пошуку роботи на перший план виходять питання безпеки та лояльності. Тож реалії сьогодення потребують від організацій та підприємств швидкого реагування на внутрішні та зовнішні виклики.

Першою реакцією великих компаній на введення воєнного стану були заходи щодо безпеки та допомоги співробітникам. Деякі компанії запропонували оплату проживання в різних європейських країнах співробітникам та їх сім'ям, які цього потребували.

Серед мотиваційних заходів зустрічається і такий як відшкодування витрат на облаштування домашнього офісу, що сприятиме підвищенню продуктивності, швидкості та якості роботи, а також зменшенню кількості випадків, коли здоров'я персоналу погіршувалося через неоптимальні умови праці.

Також стан ментального здоров'я працівників може мати безпосередній вплив на їхнє фізичне здоров'я, взаємини з людьми і відповідно на продуктивність їхньої праці. Деякі компанії пропонують своїм співробітникам програми психологічної підтримки як один із видів бонусів. Деякі компанії оплачують персоналу пакет консультацій із психотерапевтом, а інші натомість щомісячно надають працівникам додаткові кошти і пропонують вибрати так звану програму для ментального відпочинку самостійно. Це можуть бути квитки у фітнес, лазню, басейн або інші заходи задля зміцнення ментального здоров'я співробітників. Зустрічаються і такі компанії, де пропонують більше оплачуваних днів відпустки для того щоб їх працівники могли відновити свій психоемоційний стан в умовах війни. За винятком певних галузей, більшість компаній в якості мотивації має змогу запропонувати гнучкий графік роботи своїм співробітникам або програми з кар'єрного зростання, підтримуючи тим самим прагнення персоналу до навчання. Також можна надавати працівникам певну суму щомісячних коштів на купівлю професійної літератури. Слід відзначити, що ще одним із бажаніших заохочень для працівників, який уже став трендом у сучасному мотиваційному світі для персоналу є відшкодування транспортних витрат.

Виходячи з вищенаведеного можна сказати, що в сучасному світі вже доведено, що виключно матеріальна мотивація не гарантує підвищення ефективності праці. Сучасному роботодавцеві необхідно опікуватися всіма складовими комфорту персоналу як на робочому місці в офісі так і якщо персонал буде працювати вдома. Для цього корисно переймати досвід закордонних компаній.

У підсумку слід зазначити, що не залежно від реалій часу для підвищення вмотивованості персоналу управлінцям та менеджерам з персоналу рекомендується креативно підходити до формування системи мотивації підприємства чи організації.

Список використаних джерел:

1. Богацька Н. М. Мотивація як основний чинник підвищення ефективності праці на підприємстві. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2015. № 3. С. 210-214.
2. Черниш І. Сучасні форми і методи мотивації персоналу підприємств сфери послуг. *Економіка і регіон*. Полтава: ПНТУ, 2021. Т. 1 (80). С. 87-91.
3. Болквандзе Н. Сучасні методи мотивації персоналу ІТ-компаній. *Економічний часопис Східноєвропейського національного університету ім. Лесі Українки*. 2020. Вип. 2. С.72-82.
4. Долішній І. М., Колодійчук А. В. Мотивація персоналу як об'єкт управління на підприємстві. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2017. Вип. 20 (5). С. 211-216.
5. Кваша О. С. Світові моделі мотивації праці на підприємствах: уроки для України. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2014. Вип. 1. С. 88-89.
6. Мельник Л. Г. Удосконалення методів мотивації працівників на підприємствах України з урахуванням міжнародного досвіду. *Вісник Сумського державного університету*. 2012. № 4. С. 55-63.
7. Семикіна М. В. Мотивація праці: нова парадигма в умовах конкурентного середовища. *Чернігівський науковий часопис. Серія 1: Економіка і управління*. 2011. № 2 (2). С. 118-126.

МАМЕДОВА С. А. кизи,
магістрант
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
НОСОВА І. В.,
здобувач вищої освіти
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
Науковий керівник:
КОНОНОВА І. В.,
професор кафедри
аналітичної економіки та менеджменту
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
доктор економічних наук, доцент

ОЦІНЮВАННЯ ЯК НЕВІД'ЄМНИЙ ЕЛЕМЕНТ УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ ПІДПРИЄМСТВА

Сучасні дослідники наголошують, що універсальних підходів, методів та процедур будь якого оцінювання на даний момент не існує, зважаючи на низку об'єктивних чинників. Водночас, усі дослідники все частіше при формуванні підходів до оцінювання звертаються до комбінування методичної бази шляхом наповнення її різними підходами та методами в контексті витраченого часу, змісту та доступності такої бази.

У академічному тлумачному словнику української мови оцінювати – значить «визначати якості, цінність тощо кого-, чого небудь. Складати уявлення, робити висновок про кого-, що-небудь, визначати суть, характер, значення, роль і т. ін. чогось. Розуміти, визнавати позитивні якості, цінність тощо кого-, чого-небудь» [1]. У економічному словнику Й. Завадського оцінка (англ. estimation) – процес порівняння і наступного рішення, що забезпечує досягнення поставлених цілей [2]. Згідно словника економіста та підприємця Оцінка – це висновки, основані на відповідних інженерних, операційних чи аналітичних методах оцінки [3]. Тобто оцінювання є певним процесом в результаті якого можна зробити певні висновки.

Проведення оцінювання в процесі управління розвитком підприємства передбачає формування методичної бази оцінювання як розвитку так і управління ним. На нашу думку склад методичної бази оцінювання управління розвитком підприємства включає формувальний, ресурсний, розрахунковий та підсумковий блоки.

Формувальним блоком, що входить до складу методичної бази оцінювання є розробка системи показників оцінки. У літературі, присвяченій питанням оцінювання управління думки про кількість і характер показників

розходяться. Перша розбіжність полягає в тому, чи може управління оцінюватися за допомогою одного показника, чи необхідно застосовувати декілька показників, що характеризують різні аспекти управлінської діяльності. Друга розбіжність полягає в тому, чи необхідним є при використанні системи показників їхнього зведення в єдиний показник.

На наш погляд, застосування окремого оціночного показника є невиправданим, адже не дозволяє врахувати багатогранність управлінської діяльності як об'єкта оцінювання. Тобто, виникає необхідність у побудові системи показників, про що зазначено у працях таких науковців як Н. Волошина, А. Мармоза, С. Герасименко, А. Головач, А. Єріна [4-5].

Необхідність застосування саме системи показників більшість науковців пояснюють тим, що кожен окремих показник відбиває лише одну грань предмета пізнання, тоді як із застосування впорядкованої сукупності показників, що є взаємопов'язаними та структурованими, стає можливим надати комплексну та всебічну його оцінку.

Також слід зазначити, що застосування системи показників без їх зведення в єдиний показник не дає загального уявлення про ефективність управлінської діяльності, а характеризує лише окремі її аспекти. З огляду на це, слід розглянути можливість зведення показників за індикаторами в єдиний інтегральний індикатор ефективності управління розвитком підприємства.

Більш доцільним на нашу думку при формуванні системи показників є використання проблемно-орієнтованого підходу, який базується на застосуванні принципу «проблема – критерій», що дозволить розглянути наявні проблеми в сфері управління розвитком підприємства, обрати найбільш значиму проблему у сфері розвитку підприємства та встановити критерій ефективності управління, а також сформулювати систему показників, які найточніше відбивають багатогранність управлінської діяльності спрямованої на розвиток підприємства.

Після побудови системи показників постає завдання щодо визначення потреби в ресурсах на забезпечення управління розвитком підприємства. Вирішенню цього завдання присвячено ресурсний блок, що входить до складу методичної бази оцінювання. Кожне підприємство на ринку має власні особливості структури управління [6] та відповідно і потреба у ресурсах може відрізнятися від інших.

Наступний розрахунковий блок передбачає здійснення розрахунку показників та індикаторів результативності ефективності управління розвитком підприємства та зведеного показника ефективності управління розвитком підприємства.

Останній підсумковий блок передбачає здійснення інтерпретації значень зведеного показника та розробку конкретних управлінських рішень спрямованих на майбутнє забезпечення розвитку підприємства.

Отже на наш погляд, сформована належним чином методична база та детально опрацьований і науково обґрунтований процес оцінювання управління розвитком підприємства з використанням системи показників оцінювання

дає можливість з максимальною точністю описувати результативність управління, відображаючи спроможність до розвитку, достатність фінансових ресурсів для його забезпечення та відповідність їхньої структури потребам розвитку підприємства, а також дозволяти на основі результатів оцінювання приймати обґрунтовані управлінські рішення щодо подальших напрямків розвитку підприємства.

Список використаних джерел:

1. Словник української мови: Академічний тлумачний словник. URL: <http://sum.in.ua/s/ghnuchkyj>.
2. Завадський Й. Економічний словник. URL: https://library.nlu.edu.ua/POLN_TEXT/KNIGI/KONDOR/EKONOMIC_SL_2006.pdf.
3. Туренко А. Словник економіста та підприємця. Х. : ХНАДУ, 2018. 340 с.
4. Головач А. В. Статистичне забезпечення управління економікою: прикладна статистика: навч. посібник. К. : КНЕУ, 2005. 333 с.
5. Мармоза А. Т. Теорія статистики: підручник. К. : Центр учбової літератури. 2019. 592 с.
6. Матукова Г. Управління розвитком сучасного підприємства: принципи стратегії антикризового менеджменту в сучасних умовах. *Ефективна економіка*. 2021. № 11. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=9525>.

СОКОЛ Р. В.,

магістрант

Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ЗАХАРОВА К. В.,

здобувач вищої освіти

Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

КОНОНОВА І. В.,

професор кафедри

аналітичної економіки та менеджменту

Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,

доктор економічних наук, доцент

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНІ АСПЕКТИ ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Підвищення конкурентоспроможності підприємства є важливим завданням, від вирішення якого залежить рівень ефективності його діяльності.

Як зазначає Сарай Н., поняття конкурентоспроможності є непохитним атрибутом, який супроводжує сучасні трансформаційні перетворення на всіх ієрархічних ланках ринкового простору як у внутрішньому, так і у зовнішньому середовищі [1].

Науковці визначають конкурентоспроможність як певну властиву суб'єкту ринкових відносин здатність формувати конкурентні переваги порівняно з іншими суб'єктами, що дає змогу утримувати конкурентну позицію на ринку, покращувати рівень ефективності функціонування.

Як зазначено в роботі Кузнецової К., конкурентоспроможність – (дослівний переклад «здатність змагатися») – це наявність певних переваг (ресурсів) та спроможність і вміння їх правильно використовувати у суперництві з іншими «гравцями» для досягнення своїх цілей [2].

Конкурентна перевага виступає як співвідношення характеристики чи властивості продукції. Вона є відносною стосовно конкурентів та є результатом різних чинників. Ці чинники можна поділити на декілька категорій відповідно до природи конкурентних переваг [3].

Є підприємства, конкурентні переваги яких ґрунтуються на забезпеченні високої якості продукції, товарів та послуг, конкурентні переваги яких ґрунтуються на утриманні нижчого рівня цін порівняно з конкурентами, або ж конкурентні переваги яких засновані на формуванні ключових компетенцій – особливих навичок та технологій, які створюють унікальну для споживача цінність. Крім того, можна виокремити внутрішні конкурентні переваги підприємства, такі як вища порівняно з конкурентами продуктивність, ефективність використання ресурсів тощо.

Підвищення конкурентоспроможності становить процес змін, здійснення якого вимагає стратегічного підходу, оскільки зміни торкаються всіх основних організаційних складових, включаючи структуру кадрів, кваліфікацію, технологію, устаткування, продукцію, ринки збуту [4].

Борисюк І. та Єрмоєнко А. визначають такі шляхи підвищення конкурентоспроможності підприємства: подати на ринок новий вид продукції; знизити ціни на продукцію або послуги; через рекламу представити привабливіший вид товару; продавати товар через більшу кількість торгових представників тощо [5].

При цьому, стійке зростання конкурентоспроможності неможливе без ретельно проробленої організаційно-економічної моделі управління конкурентоспроможністю підприємства, заснованої на комплексному механізмі реалізації його конкурентних переваг [6].

Побудова такої моделі управління, націленої на зміцнення зовнішніх та внутрішніх конкурентних переваг, повинна ґрунтуватися на використанні низки взаємопов'язаних та доповнюючих один-одного заходів організаційно-економічного характеру, серед яких:

- проведення ґрунтового аналізу ринку та визначення поточної конкурентної позиції підприємства;
- виявлення вимог та запитів споживачів щодо якості продукції, товарів та послуг, їхніх ключових характеристик, оцінка здатності власної продукції та продукції конкурентів відповідати цим вимогам та запитам;

– виявлення можливостей удосконалення продукції, товарів, послуг, технологій та бізнес-процесів, в т.ч. вивчення шляхів їхнього вдосконалення конкурентами;

– виявлення можливостей конкурувати за рахунок використання цінових факторів підвищення конкурентоспроможності продукції,

– диференціація продукції та пошук нових сфер діяльності;

– проведення цілеспрямованих заходів на формування лояльності споживачів завдяки застосуванню компаній з просування товару та послуг (рекламна політика, післяпродажний сервіс та гарантійне обслуговування, лінії кредитування клієнтів тощо).

Саме систематичне застосування комплексу перерахованих заходів, їх постійне вдосконалення є запорукою стійкого підвищення конкурентоспроможності підприємства в довгостроковій перспективі.

Список використаних джерел:

1. Сарай Н. І. Система факторів впливу на конкурентоспроможність підприємств регіону. *Регіональні аспекти розвитку продуктивних сил України*. 2019. № 23. С. 40-44.
2. Кузнецова К. О. Конкурентоспроможність підприємства на основі ресурсного потенціалу. *Економічний вісник Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут»*. 2013. № 10. С. 219-223. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/evntukpi_2013_10_37.
3. Юнал Т., Жигалкевич Ж. Управління конкурентоспроможністю підприємства на засадах диверсифікації діяльності. *Актуальні проблеми економіки та управління: зб. наук. праць молодих вчених*. 2020. Вип. 14. URL: https://ela.kpi.ua/bitstream/123456789/37714/1/APEU_2020-14_2-01.pdf.
4. Коваленко О. В., Мисенко Д. М. Розробка заходів з підвищення конкурентоспроможності підприємства в сучасних умовах. *Вісник Запорізької державної інженерної академії*. 2014. № 4. С. 5-11.
5. Борисюк І. О., Єрмоменко А. В. Основні напрями підвищення конкурентоспроможності підприємства. *Проблеми підвищення ефективності інфраструктури (економічні науки): зб. наук. праць*. 2012. № 33. С. 36-41.
6. Зборіна І. М. Сутність категорії «Конкурентоспроможність підприємства». *Проблеми управління*. 2011. № 2 (39). С. 121-124.

СОБОЛЬ Б. В.,

здобувач вищої освіти
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ВЛАСЕНКО Д. В.,

здобувач вищої освіти
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

КОНОНОВА І. В.,

професор кафедри
аналітичної економіки та менеджменту
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
доктор економічних наук, доцент

ПІДХОДИ ДО ПОНЯТТЯ «ФІНАНСОВЕ ОЗДОРОВЛЕННЯ ПІДПРИЄМСТВА»

За умов існуючої нестабільності робота українських підприємств та представників малого підприємництва супроводжується різноманітними кризовими ситуаціями. До викликів, з якими доводиться стикатися підприємствам в Україні під час повномасштабного воєнного вторгнення відноситься втрата активів, порушення налагоджених логістичних зв'язків, переміщення працівників за – далеко не повний перелік. Для суб'єктів господарювання війна ускладнила або унеможливила ведення господарської діяльності та проведення розрахунків з контрагентами і виконання зобов'язань. В результаті такої ситуації, не дивлячись на послаблення вимог з боку держави щодо ведення бізнесу, доступне кредитування, можливості релокації із територій, де ведуться активні бойові дії, значна кількість підприємств все ж таки опинилися у кризовому стані і стикнулися з проблемою загрози банкрутства. Це обумовлює необхідність пошуку та застосування ефективних способів фінансового оздоровлення підприємства для недопущення його банкрутства та забезпечення подальшого його розвитку.

Окремі аспекти фінансового оздоровлення підприємств знайшли відображення у працях зарубіжних вчених як: Дж. Аргенті, Е. Альтман, В. Бівер, Ю. Брікхем, Х. Греннінг, Д. Кліланд, Я. Мітрофф, Б. Нельсон, Б. Паттерсон, М. Сімур, М. Стівенс, Дж. Холл, Д. Странкс, А. Фараго та ін.

Серед вітчизняних науковців, що займалися вивченням фінансового оздоровлення слід відзначити праці І. Бланка, Н. Брюховецької, І. Булева, О. Дація, А. Журавської, І. Заліско, І. Карпунь, В. Костецького, Е. Куліша, Л. Лігоненка, Б. Полякової, М. Пушкар, О. Раєвневої, С. Салиги, І. Стефанюк, О. Терещенко, І. Цигилик, А. Череп, Є. Чернявської та ін. При всій значущості

наукових досліджень вищевказаних вчених, ще низка питань стосовно підходів до розуміння фінансового оздоровлення залишається недостатньо опрацьованими.

Вивчивши думки різних науковців щодо фінансового оздоровлення підприємства можна виокремити три основних підходи до розуміння сутності цього поняття.

Першим – є нормативно-правовий підхід [8-9] згідно з яким під фінансовим оздоровленням розуміють реабілітаційну процедуру, яка передбачає можливість отримання боржником, щодо якого порушена справа про неспроможність, відстрочень і розстрочок сплати боргів на певний строк за умови надання гарантій кредиторам.

Другим – є управлінський підхід [1-4,7], в рамках якого фінансове оздоровлення розглядається через призму антикризового управління і означає розробку системи заходів випередження та запобігання неплатоспроможності підприємства, пошуку резерві грошових коштів для оплати усіх його зобов'язань, що виникають при виготовленні та реалізації ним продукції.

Третім підходом є чисто фінансовий [5-6,10], згідно якого фінансове оздоровлення підприємства визначається як комплекс форм, моделей і методів приведення фінансових зобов'язань і вимог до стану, який дозволяє своєчасно та в повному обсязі виконувати фінансові зобов'язання і здійснювати платежі, усувати дисбаланс фінансового стану і прояви ознак неплатоспроможності шляхом забезпечення належного обігу фінансових ресурсів.

Систематизація існуючих підходів до визначення сутності фінансового оздоровлення дозволяє виділити як переваги так і недоліки кожного з підходів.

На нашу думку поняття фінансового оздоровлення підприємства, згідно нормативно-правового підходу хоча і чітко відображає процесуальні особливості фінансового оздоровлення, але зводить його розуміння лише до відновлення платоспроможності підприємства та погашення заборгованості перед кредиторами не враховуючи необхідність нейтралізації чинників, які погіршують фінансовий стан підприємства.

Перевагами фінансового підходу до розуміння фінансового оздоровлення є спрямування на стабілізацію фінансового стану підприємства на основі застосування фінансових управлінських технік і технологій шляхом зміни його фінансової політики. При цьому поза увагою залишається комплекс заходів, спрямованих на формування ресурсного потенціалу та забезпечення постійної фінансової рівноваги підприємства.

Слід враховувати, що усі управлінські рішення щодо формування і використання фінансових ресурсів та організації їх обігу тісно пов'язані між собою і мають безпосередній вплив на фінансові результати його діяльності [7]. Отже на нашу думку саме управлінський підхід до розуміння фінансового оздоровлення підприємства дає можливість враховувати весь процес структурних змін ресурсів підприємства для підвищення його фінансової ефективності та забезпечення фінансової стійкості у довгостроковому періоді.

Розуміння фінансового оздоровлення в рамках цього підходу передбачає в якості базового принципу управління використовувати принцип постійної превентивності дії та готовності до реагування, що дозволить вчасно розробляти систему заходів з фінансового оздоровлення підприємства що особливо актуально для українських підприємств в умовах воєнного стану.

Список використаних джерел:

1. Бланк І. О. Фінансовий менеджмент: навч. посібник. К. : Ельга, 2004. 655 с.
2. Брюховецька Н. Ю. Ресурси і механізми інвестиційно-інноваційного розвитку промислових підприємств України. *Вісник економічної науки України*. 2019. № 1. С. 11-25. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Venu_2019_1_5.
3. Гудзь Т. П. Система раннього виявлення та подолання фінансової кризи підприємств: монографія. Полтава : РВЦ ПУСКУ, 2007. 166 с.
4. Журавльова І. В. Фінансова стратегія: навч. посібник. Х. : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2019. 184 с.
5. Журавська А. Р. Теоретичні основи фінансового оздоровлення сільськогосподарських підприємств. *Вісник ЖНАЕУ*. 2014. № 1-2 (43). Т. 2. С. 176-186.
7. Зеліско І. М. Управління фінансовою санацією підприємства: навч. посібник. К. : ЦП «КОМПРИНТ», 2015. 320 с.
8. Карпунь І. Н. Антикризисні заходи на підприємстві: управління, стратегія, цілі та завдання: монографія. Львів: «Магнолія-2006», 2008. 440 с.
9. Кодекс України з процедур банкрутства: чинне законодавство станом на 01.11.2022 р. К. : Паливода А. В., 2022. 160 с. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2597-19#Text>.
10. Костецький В. В. Особливості здійснення фінансового оздоровлення підприємства. *Економічний аналіз*. Тернопіль : Економічна думка, 2016. Т. 26 (1). С. 50-57.
11. Терещенко О. О. Управління фінансовою санацією підприємств: підручник. К. : КНЕУ, 2009. 552 с.

МІРОНЧУК Т. А.,

доцент кафедри іноземних мов
природничих факультетів
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка,
кандидат філологічних наук

ОДАРЧУК Н. А.,

доцент кафедри практики англійської мови
Волинського національного
університету імені Лесі Українки,
кандидат філологічних наук

АНТРОПОФАКТОР У ВІТЧИЗНЯНІЙ НАУЦІ: НОВІТНІ ТРАНСФОРМАЦІЙНІ ТЕНДЕНЦІЇ

Наука, як і інші сфери діяльності людини, має виражений антропоцентричний характер – вона осмислюється через практичні потреби людини; її існування детерміновано соціальними, політичними, культурними

та ідеологічними настановами соціуму. Будучи вторинною по відношенню до матеріальної оболонки суспільства, наука виступає не лише джерелом його просвітництва, індикатором моральності та / чи інтелектуальності його представників, а й задає суспільні, політичні тренди, вектор соціально-економічного розвитку з урахуванням пріоритетності потреб суспільства на певному етапі його розвитку, а також маркує значущість зрушень у сферах матеріальної та нематеріальної, зокрема інформаційної культури.

Метою цього дослідження є простежити роль людського чинника в сучасних трансформаційних процесах у вітчизняній науці та виявити форми його представленості в сучасному науково-інформаційному просторі.

Екстрапольована на сферу науково-пізнавальної діяльності, теорія інформації Шеннона знайшла широке утілення в науковому просторі та серед наукової спільноти. Зважаючи на відцентрову природу та екстернальний вектор інформаційно-наукових систем, важливим для сьогодення, доби цифровізації інформації, стає забезпечення прозорості та відкритого доступу до джерел інформації та дисемінація наукових здобутків, рух до яких було започатковано в 70-х роках 20 сторіччя [1, с. 46]. Сфокусованість академічної спільноти на потребі відкритості та доступності до джерельної й навчальної баз даних, а також глобальні трансформаційні процеси в освітньо-науковому просторі продиктували віртуалізацію наукових сервісів та розвиток таких інноваційних технологій, як репозиторії, е-інфраструктури, інформаційно-комунікаційні мережі, хмарні системи, навчальні платформи, навчальні портали, освітні хаби тощо.

Новітня доба наукових досліджень характеризується впровадженням постмодерністської [2]/постнекласичної [3] парадигми. У ній трансформаційні процеси в науці у цілому, принципи пізнання світу та отримання знань сприймаються в контексті олюднення, а також тісного зв'язку наукових відкриттів з запитами соціуму. Дієвим для реалізації завдань аплікативності наукових розробок видається застосування міждисциплінарного та/чи мультидисциплінарного підходу до вивчення об'єкту дослідження. Залучення метамови, категоріального апарату, методів дослідження однієї галузі (первинно, природничого циклу) та їх екстраполяція на неспоріднені науки (в основному, на гуманітарні науки) забезпечує глибинне розуміння сутності об'єкта дослідження та вибудовування стійких внутрішньо-системних зв'язків. Окрім того, ефективним та інноваційним є застосування трансдисциплінарного підходу, оскільки він виводить наукове абстрагування на мета-рівень і сприяє появі нових форм та різних ступенів взаємозалежностей [3]. Це у свою чергу позначається на характері системних відношень у різних галузях науки і загалом в суспільстві, а також і на детермінованості соціальних змін, оскільки «розширення предметного поля дисциплін приводить до аналізу світоглядних, соціальних проблем взаємодії людського, природного і наукового факторів еволюції» [3, с. 8].

Завдання, поставлені перед наукою щодо результативності наукових досліджень та проєктів, неможливі без інтеграції в науковий простір не лише освітян, науковців, академістів, а й фахівців з виробництва та представників зацікавленої громадськості. Проте, поширення наукового знання в масах є доволі суперечливим завданням з огляду на фактор суб'єктивності, який онтологічно заперечує науковість, як спосіб об'єктивної знань про дійсність. Все ж, наука, будучи галузевим інститутом виробництва знань та органічно вмонтованою в комплекс народного господарства країни та/чи світової спільноти, невід'ємна від оцінок, якими речі наділяються суб'єктом мислячим. Інтрига стосовно тенденцій антропологізації науки полягає в тому, що з одного боку популяризація науки сприяє масштабуванню наукових явищ, широкій обізнаності громадян, підвищенню рівня IQ суспільства, як наприклад, через створення експертного середовища для обговорення дієвості наукових розробок, з іншого – пропагування залучення широких мас до наукових дискусій може призвести до популізму, незрілості висновків та знецінення наукового пошуку як явища. Вирішенню дилеми, як припускають теоретики наукової думки, може сприяти застосування синергічних принципів до науки, як комплексу систем, у полі яких нерівноважність самоорганізовується [2, 4].

Поступальний розвиток науки та її зв'язок з виробничими відносинами, євроінтеграційні процеси у вітчизняному освітньому та науково-дослідному просторі диктують безупинне оновлення й осучаснення наукових методів і підходів. Одним із прикладів сучасної модернізації системи науки з застосуванням інтегративного підходу є впровадження STEM-освіти на усіх ланках – від початкового до вищого професійного й усіх форм освіти – формальної, неформальної, інформальної [5]. Позначаючи інтеграцію методів дослідження в науці (S), технології (T), технічній творчості (E) та математиці (M), STEM-освіта покликана формувати низку професійних компетентностей залежно від рівня світопізнання – від зацікавленості до глибоко фахової майстерності. Окрім того, утвердження екопарадигми в суспільній та природничій сферах закріплює за людським фактором функцію гаранта незгубного розвитку, а екологізація науки визначає ціннісними для сучасного світопізнання та актуальними для функціонування тріади «людина-наука-природа» формування у суб'єктів діяльності гнучких навичок (soft skills), серед яких чільне місце посідає розвиток та вдосконалення загальнолюдських компетентностей та навичок (people skills).

Отже, вираженою тенденцією у вітчизняній науці з урахуванням процесів її модернізації, як системи, та осучаснення методів наукового пошуку є поглиблення міжсистемних зв'язків та посилення ролі людського чинника, через призму потреб і запитів якого упроваджуються євроінтеграційні стандарти, інноваційні засадничі й методичні принципи та цифрові технології за для забезпечення відкритості, доступності наукових результатів,

прозорості наукових дискусій, рівної можливості отримання загальноосвітніх та спеціалізованих наукових знань. Подальшою розробкою теми може стати простеження утвердження нових епістем у науці, як соціальному інституті виробництва абстрактних та пропагування практичних знань, з переходом суспільно-виробничих відносин на екологічно незгубні світоглядні позиції.

Список використаних джерел:

1. Шишкіна М. П. Розвиток хмарно-орієнтованих сервісів і систем відкритої науки. *Освітній дискурс: Збірник наукових праць*. 2021. Вип. 38 (11-12). С. 46-56.
2. Фуко М. Археологія знань: пер. с фр. К. : Ніка Центр, 1996. 208 с.
3. Яковенко Л. І. Міждисциплінарність та необхідність її реалізації в освіті. *Соціально-економічні трансформації в епоху глобалізації: Збірник наукових праць*. Полтава : Скайтек, 2005. Т.1.
4. Fairclough N. *Language and Power*. London, New York : Longman, 1989. 259 p.
5. STEM-освіта. Портал Інституту модернізації змісту освіти: електронний ресурс. URL: <https://imzo.gov.ua/stem-osvita/>

КОВАЛЬ В. В.,

професор кафедри управління підприємницькою та туристичною діяльністю Ізмаїльського державного гуманітарного університету, доктор економічних наук, професор

СОЛОВ'ЙОВА О. М.,

науковий співробітник Інституту соціально-економічної трансформації, кандидат економічних наук

БАШИНСЬКА М. І.,

доцент кафедри туризму та соціально-гуманітарних дисциплін Міжнародного європейського університету, кандидат економічних наук, доцент

УПРАВЛІННЯ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЮ ВЛАСНІСТЮ В УМОВАХ СПРИЯННЯ РОЗВИТКУ МІЖНАРОДНОЇ ЕКОНОМІКИ

Інтелектуальні ресурси, до яких входять новітні знання та технології, є потенційним засобом економічного зростання країн світу, особливо в період їх відновлення після пандемії COVID-19.

Комплекс знань (будь-які результати інтелектуальної діяльності людини у сфері науки, техніки, літератури, мистецтва, бізнесу, тощо), які є об'єктом інтелектуальних прав, утворюють інтелектуальну власність. Остання є динамічно розвиваючою інституцією, яка перебуває на стадії своєї трансформації, де головним є економічний аспект, як наслідок розвитку інноваційної економіки.

Сукупність матеріальних відносин інтелектуальної власності є економічними компонентами інтелектуального фонду, який є об'єктом участі у взаємопов'язаних товарних відносинах між учасниками ринку [1-2].

Економічний характер інтелектуального продукту виражається в можливості його одночасного використання кількома суб'єктами, особами, компаніями у власних господарських чи виробничих процесах. Переваги бізнесу від використання відповідного товару будуть можливі лише за умови забезпечення обмеженості доступу конкурентів до інтелектуальної власності. Відповідні умови забезпечуються правовою монополією (нематеріальна природа знання та монопольне право на знання або ексклюзивні права), що визначає природу явища інтелектуальної власності.

Повторне використання ексклюзивних прав інтелектуальної власності дозволяє розглядати її як одного з основних факторів економічного розвитку сучасного бізнесу на внутрішньому та міжнародному ринках.

На сьогодні, ефективне управління інтелектуальною власністю визначає стратегію розвитку будь-якої країни та вимагає значної уваги щодо розробки стратегій їх управління. Інновації можуть стати джерелом розвитку та відновлення країн, що розвиваються та удосконалення, оновлення бази знань для розвиваючих країн. Країни самі визначають політику свого розвитку, де інновації відіграють ключову роль процвітання суспільства та його відносин, оновлюючи тактику та стратегічні напрямки трансформації економічних процесів.

За результатами аналізу міжнародного індексу інтелектуальної власності Торгової палати США в 2022 році виявлено потребу в сприянні розвитку ринку інтелектуальної власності: відповідний показник зазнав підвищення лише у 32,7 % країн (Марокко, Таїланд (на 2,5 %), В'єтнам (на 2,02 %), країни Азії (Малайзія, Сінгапур)), в 50,9 % – характеризується незмінним його станом, в порівнянні з попереднім роком, а в 16,4 % країн – показник зазнав спаду [3].

Перспективним напрямком суспільного розвитку є посилення зусиль в напрямку зміцнення міжнародної системи правил, норм, співпраці в галузі інтелектуальної власності з метою максимізації рівня глобальних інновацій, як вирішального значення розв'язання загальних глобальних викликів: зміна клімату, підвищення рівня охорони здоров'я, захист навколишнього середовища, економічне зростання країн, сталого розвитку [4-5].

Список використаних джерел:

1. Дюндін В. Д. Інтелектуальна власність як головна складова інтелектуального потенціалу суспільства. Ефективна економіка. 2014. № 5. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2014_5_45.
2. Коротюк О. В. До питання змісту понять «інтелектуальна власність» та «право інтелектуальної власності». Теорія і практика інтелектуальної власності. 2019. № 6. С. 125-138.
3. International IP Index. 2023. Eleventh Edition. U.S. Chamber of Commerce Global Innovation Policy Center. URL: https://www.uschamber.com/assets/documents/GIPC_IPIndex_2023_FullReport_final.pdf.

4. Коваль В. В., Котлубай В. О., Бондар В. А. Державне регулювання та управління розвитком інфраструктури фондового ринку України. *Вісник Національного університету водного господарства та природокористування. Серія: Економічні науки.* 2021. № 2 (94). С. 75-85.

5. Koval B., Novak O., Pavlyshyna K. Export potential of Ukraine in GAFTA markets: UTAS Co case. *Foreign trade: economics, finance, law.* 2022. Vol. 122 (3), pp. 97-109.

РАЗУМОВА Г. В.,

професор кафедри аналітичної економіки та менеджменту
Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ,
доктор економічних наук

ОСКОМА О. В.,

доцент кафедри менеджменту та фінансів
ДВНЗ «Український державний хіміко-технологічний університет»,
кандидат економічних наук

УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ ПІДПРИЄМСТВА З МЕТОЮ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЙОГО ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ

Процес управління ризиками на підприємстві передбачає реалізацію чотирьох основних етапів, що виконуються у встановленій послідовності: інформаційний масив даних про стан підприємства і визначення очевидних та потенційних загроз, діагностування ризиків, селекціонування методів і управління ризиками, контроль над перебігом управління ризиками.

Підприємство передусім залежить від того, наскільки безпомилково воно буде орієнтуватися у цього складному середовищі, як точно зможе передбачити і врахувати появу негативних факторів, що ведуть до втрат. Тому одним із основних завдань підприємства щодо можливих ризиків є прогнозування та мінімізація негативних факторів, а не їх повне уникнення.

Недоліками більшості існуючих на підприємствах систем ризик-менеджменту є відсутність:

1) якісно структурованого та детального опису діючої системи управління ризиками (виробничими, фінансовими, правовими, комерційними та іншими) в єдиному документі;

2) систематизації відповідної нормативної документації, яка регламентує управління різними видами ризиків.

Метою управління ризиками підприємства є оптимізація результатів управління в умовах дії факторів зовнішнього та внутрішнього середовища, забезпечення системного підходу при прийнятті довгострокових стратегічних рішень. Основні завдання, які вирішуються за допомогою системи управління ризиками:

- виявлення потенційних сфер ризику та оцінка можливості запобігання або мінімізації виникнення ризиків;
- попередження виникнення ризиків на основі їх систематичного прогнозування та оцінки;
- створення управлінських інструментів і механізмів, які забезпечують ефективне управління ризиками;
- розробка та оцінка комплексу заходів щодо запобігання ризикових ситуацій та мінімізації збитку в разі їх настання;
- визначення ресурсів, необхідних для проведення роботи із усунення або мінімізації виявлених ризиків, і їх оптимальний розподіл;
- максимізація додаткового прибутку, одержуваного в результаті управління ризиками, на основі раціонального використання ризикових ситуацій.

Система управління ризиками підприємства включає в себе три взаємопов'язані етапи (ідентифікація, оцінка, управління), реалізація яких заснована на принципі зворотного зв'язку. Перші два етапи реалізуються в рамках аналітичного блоку, третій – в рамках блоку управлінських рішень.

Система управління ризиками підприємства має відповідати таким вимогам:

- 1) наявність єдиного інформаційного простору і забезпечення взаємозв'язку інформації;
- 2) уніфікація підходів до процедур обробки та аналізу інформації;
- 3) можливість використання різних сполучень процедур управління ризиками, що дозволяють враховувати специфіку конкретної ситуації;
- 4) наявність механізмів зворотного зв'язку і можливості гнучкого і оперативного реагування на появу нових ризиків;
- 5) забезпечення узгодженості і регламентованості процедур з оцінки та управління ризиками;
- 6) інтеграція ризик-менеджменту та інформаційної системи управління і наявність системи інформаційної підтримки процесу управління ризиками.

Управління ризиками і зниження їх негативного впливу на досягнення стратегічних цілей і на ефективність діяльності підприємства здійснюються в рамках блоку управлінських рішень. Вирішення цих завдань повинно здійснюватися в одному з таких напрямів:

- реалізація управлінських рішень для запобігання виникненню ризику (активне управління ризиками). Цей напрям передбачає запобігання виникненню ризику шляхом нейтралізації його джерел і ефективно переважно щодо внутрішніх ризиків підприємства;
- здійснення заходів щодо зниження шкоди від настання ризику без впливу на ймовірність його виникнення (активне управління ризиками). Цей напрям передбачає розробку групи заходів щодо зниження збитку в разі настання несприятливих подій і призначене в першу чергу для управління зовнішніми ризиками підприємства;

– прийняття рішення про збереження ризику і невикористання протидіючих управлінських рішень (пасивне управління ризиками). Цей напрям доцільний за умови, що витрати на нейтралізацію ризику становлять набагато більшу суму у порівнянні із збитком при його допущенні.

В цілому завданням активного управління ризиками є мінімізація можливих збитків і ймовірність виникнення ризиків за рахунок планомірних впливів на причини і наслідки виникнення ризиків, тоді як пасивне управління ризиками передбачає або відмову від ризикованих проектів або свідоме збереження ризику при його низькій вірогідності чи слабого ступеня впливу на діяльність підприємства.

Вибір оптимального напрямку впливу на ризик (профілактика ризику, зниження ризику або збереження ризику) здійснюється на підставі порівняльної оцінки ефективності кожного варіанту. З цією метою проводиться зіставлення додаткових витрат на реалізацію запропонованих заходів по кожному напрямку з можливим відхиленням внаслідок настання ризику.

На підставі цього зіставлення приймається рішення про здійснення антиризикових заходів або відмову від них з урахуванням того, що, починаючи з певного рівня, витрати на пряме зниження ризику зростають швидшими темпами у порівнянні із рівнем зниження ризику. Кредитні ризики представлені ризиком невиконання (неналежного або несвоєчасного виконання) контрагентом своїх зобов'язань.

Реалізація ефективної системи управління ризиками на підприємстві дозволить: забезпечити стале функціонування в оперативній і довгостроковій перспективі; досягати цільових орієнтирів за рахунок завчасного виявлення і нейтралізації зовнішніх і внутрішніх ризиків; максимізувати додатковий прибуток, що отримується в результаті управління ризиками; ефективно розподіляти наявні ресурси і спрямовувати їх на пріоритетні напрями роботи за рахунок відмови від неефективних процедур і проектів.

Список використаних джерел:

1. Разумова Г. В., Оскома О. В. Система управління ризиками на підприємстві. *Moderní aspekty vědy: XIX. Díl mezinárodní kolektivní monografie. Česká republika: Mezinárodní Ekonomický Institut s.r.o., 2022. Str. 247-257.*
2. Разумова Г. В., Оскома О. В. Удосконалення механізму управління фінансово-економічною безпекою підприємства. *Theoretical Foundations in Economics and Management: collective monograph. Boston : Primedia eLaunch, 2022. Pp. 265-273.*
3. Kadylnykova T., Savkin S. Increasing the efficiency of managing the financial results of market activities. *Philosophy, economics and law review. 2021. Vol. 1. Pp. 37-42.*

ЗАТИШНЯК В. В.,
здобувач вищої освіти
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
РАЗУМОВА Г. В.,
професор кафедри аналітичної
економіки та менеджменту
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
доктор економічних наук

РОЗВИТОК ТРУДОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ У ВІДПОВІДНОСТІ ДО ПОТРЕБ РОБОТОДАВЦІВ В УМОВАХ ВІДНОВЛЕННЯ ЕКОНОМІКИ ДНІПРОПЕТРОВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Рівень розвитку трудового потенціалу є одним із чинників формування конкурентних переваг підприємства, він потребує виконання принципу безперервності розвитку трудового потенціалу кожного працівника, вимагає значного часу та різного роду ресурсів задля забезпечення виконання стратегічної мети функціонування підприємства. Трудовий потенціал працівника є рушійною силою розвитку області, від ступеня його розвитку та розкриття залежить ступінь ефективності використання інших ресурсів підприємства. Трудовий потенціал повинен відповідати сучасним викликам економіки. В економіці України спостерігається тенденція невідповідності вимог роботодавців до якісного рівня трудового потенціалу. В умовах відродження економіки країни виникає необхідність підняття рівня його якісної складової. Для цього потенціал необхідно оцінити.

В Україні планується проводити моніторинг показників розвитку ринку праці як на національному так і регіональних ринках праці. Це планується робити з використанням інформаційної системи ринку праці, розробленої на основі наданого Міжнародною організацією праці програмного забезпечення.

Вітчизняні та іноземні науковці присвятили свої праці як оцінці та розвитку трудового потенціалу, так й окремо інвестиційній діяльності. Науковці не приділяли дійсної уваги впливу трудового потенціалу на інвестиційну привабливість територій та регіонів. Питанням розвитку трудового потенціалу присвятили свої праці Тітікова А., Уткіна Ю., Компанійцева К., Корнієнко І., Череп А., Лазненко О.

Українськими вченими також було зроблено значний внесок у дослідження питань, пов'язаних з проблемами створення та функціонування національних та регіональних інноваційних систем. Загальні проблеми розкрили у своїх працях такі вітчизняні вчені В. Геєць, М. Волков, М. Денисюк, М. Козоріз, Л. Яремко, В. Ляшенко. Великі авторські колективи працюють над проблематикою модернізації економіки та створення регіональних інноваційних систем.

Дослідження щодо оцінки попиту на робочу силу проводяться центрами зайнятості, вони мають приблизний характер та не публікуються у відкритому доступі. В той же час промислові підприємства мають дефіцит за деякими категоріями трудових ресурсів та готові платити за їх навчання. Так великі підприємства гірничо-металургійного комплексу Дніпропетровської області вже здійснюють власну підготовку робітничих кадрів за спеціальностями в яких відчувається дефіцит.

За роки незалежності України відчутно зросла питома вага господарського комплексу Дніпропетровської області. Регіон має потужний промисловий потенціал, який характеризується високим рівнем розвитку важкої індустрії. Її внесок у валовий внутрішній продукт країни становить майже 11 % і значною мірою визначає загальну ситуацію в державі.

В області діють 63 великих та більше 1400 середніх підприємств майже всіх основних видів економічної діяльності. Індекс промислового виробництва регіону за 2021 рік склав 94,2 %. Тут виробляється майже 16 % обсягу всієї промислової продукції країни.

Дніпропетровщина традиційно лідирує серед інших регіонів України за обсягом прямих іноземних інвестицій (\$ 5,3 млрд), обсягом капітальних інвестицій (\$ 2,3 млрд), обсягом експорту товарів (\$ 12,2 млрд) та обсягом реалізованої продукції (\$ 46,5 млрд).

Чисельність населення Дніпропетровського регіону становить понад 3 мільйони осіб, понад 850 тисяч з яких, є зайнятими. Слід зазначити, що понад 75 % зайнятого населення зосереджено у таких великих містах області, як Дніпро та Кривий Ріг. Середня заробітна плата становить понад 13 тис. гривень.

Останнім часом роботодавці все більш активно акцентують увагу на питаннях невідповідності пропозицій ринку праці їхнім потребам у забезпеченні кваліфікованими кадрами. Все частіше звучать нарікання професійним школам про низьку професійну підготовку та пасивну взаємодію з роботодавцями. При цьому роботодавці все частіше зазначають, що випускники ЗП(ПТ)О недостатньо вмотивовані до відповідального ставлення до роботи та існує багато випадків споживчого характеру.

Розуміючи важливий вплив ринку праці на інвестиційну привабливість Дніпропетровської області та розвиток людського капіталу, було проведено опитування понад 170 роботодавців регіону із загальною кількістю працюючих понад 193 тисячі осіб та 53 установ професійної (професійно-технічної) освіти для виявлення наявності діалогу, ефективності взаємодії та з'ясування найбільш затребуваних професій та відповідної можливості їх забезпечення.

Також з'ясувалась думка роботодавців щодо бажаних компетенцій робітників, активності закладів П(ПТ)О щодо підготовки робітників за дуальною формою навчання та пропозиції посилення діалогу обох сторін.

В рамках дослідження ринку праці була запропонована методика оцінки його відповідності вимогам роботодавців.

Методика містить кількісну та якісну складову. Кількісна складова містить репрезентативне опитування роботодавців та керівників закладів П(ПТ)О 7 районів Дніпропетровської області. Якісна складова – експертні оцінки проблематики та загальних тенденцій розвитку.

Метою опитування є визначення думок роботодавців щодо реальних потреб у робочих кадрах, професійній орієнтації, якості підготовки, а також наявності ефективного діалогу роботодавців та закладів П(ПТ)О вищезазначених населених пунктів.

Стратегії розвитку областей повинні включати реальні данні щодо оцінки ринку праці. Відповідності трудового потенціалу вимогам ринку праці. Це може стати інструментом забезпечення галузей промисловості кадровими ресурсами у відповідності до сучасних вимог.

Необхідно використовувати гнучку методику оцінки трудового потенціалу та попиту на нього в регіоні. Результати опитування роботодавців необхідно враховувати при створенні освітніх програм як навчальних закладів професійної(професійно-технічної) освіти, так і закладів вищої освіти та враховувати при формуванні регіональних програм зайнятості і Стратегій розвитку областей та територій.

За результатами опитування роботодавців Дніпропетровської області можна зробити такі висновки, що необхідно активізувати співпрацю з роботодавцями та покращити якість підготовки робітничих кадрів шляхом:

1. Надання з боку держави роботодавцям (фізичним особам-підприємцям, власникам малого та середнього бізнесу) пільг та/або фінансової підтримки на час проходження учнями, на їх базі, виробничого навчання або виробничої практики.

2. Формування та проведення спільних профорієнтаційних заходів, організації виїзних уроків на підприємствах для запозичення досвіду та ознайомлення з новинками та інноваціями у сфері, мотивації та залучення учнів до участі у позаурочній діяльності, пов'язаній з майбутньою професією.

3. Поновлення матеріально-технічної бази закладів П(ПТ)О, приведення її до умов виробництва. Темпи технологічного переоснащення сучасних виробництв такі, що багато знань втрачає актуальність протягом 3-5 років. Тобто необхідна випереджаюча освіта, орієнтована на здобуття нових фундаментальних знань, вивчення процесів і технологій.

4. Учасі роботодавців у розробці освітніх програм з кожної професії, що готується для цього підприємства. Стажування майстрів та викладачів професійної підготовки на підприємстві.

Свою чергою, роботодавці пропонують: активізувати спільні профорієнтаційні заходи; ввести профорієнтаційні уроки до навчальних шкільних програм; посилити конструктивний діалог із професійними школами, звертаючи увагу на гнучкість процесу трансформації навчальних програм відповідно до запитів роботодавців, вийти на національний рівень із пропозицією дозволити роботодавцям відносити на собівартість витрати на навчання працівника.

Список використаних джерел:

1. Тітікова А. О., Дибленко В. І., Шевченко О. О. Трудовий потенціал підприємства. *Економічні науки. Серія: Економіка та менеджмент*. 2012. Вип. 9 (2). С. 518-523. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecnem_2012_9\(2\)_72](http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecnem_2012_9(2)_72).
2. Уткіна Ю. М., Соломников І. В. Трудовий потенціал підприємства: сутність, структура, підходи до її формування. *Вісник економіки транспорту і промисловості*. 2013. № 41. С. 223-227.
3. Компанійцева К. О. Аналіз методів оцінювання трудового потенціалу персоналу підприємства. *Управління розвитком*. 2013. № 20. С. 145-148. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Uproz_2013_20_59.
4. Корнієнко І. Г. Трудовий потенціал: економічна сутність та його оцінка. *Вісник Чернівецького торговельно-економічного інституту. Економічні науки*. 2013. Вип. 2. С. 30-35. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vchtei_2013_2_7.
5. Череп А. В., Зубрицька Я. О. Основи формування трудового потенціалу в державі, регіоні, на підприємстві. *Вісник ЗНУ. Економічні науки*. 2011. № 1 (9). С. 243-254.
6. Лазненко О. В. Сучасні проблеми оцінки трудового потенціалу підприємства. *Управління розвитком*. 2013. № 22. С. 33-35. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Uproz_2013_22_16.
7. Геєць В. Кластери і мережеві структури в економіці – тема досить цікава, але на сьогодні ще не до кінця вивчена. *Економіст*. 2008. № 10. С. 10-11.
8. Іванов С. В., Осадча Н. В., Затишняк В. В. Стратегічні напрями розвитку трудового потенціалу у відповідності до вимог роботодавців в умовах відновлення економіки Дніпропетровської області. *Вісник економічної науки України*. 2022. № 1 (42). С. 135-147.
9. Козоріз М. А. Управління інноваційними процесами в регіонах: монографія. Львів, 2006. 82 с.
10. Амоша О. І., Залознава Ю. С., Іванов С. В. та ін. Інноваційне Придніпров'я: гра на випередження: монографія. К. : НАН України, Інститут економіки промисловості. Київ, Дніпро, 2021. 286 с.
11. Яремко Л. Регіональна інноваційна система. *Регіональна економіка*. 2006. № 3. С. 103-112.
12. Алимов О. М., Амоша О. І. Перший етап модернізації економіки України: досвід та проблеми: монографія. Запоріжжя: КПУ, 2014. 798 с.

Навчальне видання

ТРАДИЦІЇ ТА ІННОВАЦІЇ В СУЧАСНІЙ НАУЦІ
ТА ОСВІТА В УМОВАХ ВИКЛИКІВ ТА ЗАГРОЗ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Матеріали міжнародної науково-практичної конференції

29 листопада 2022 року

Редактори, оригінал-макет – *Є. В. Коваленко-Марченкова, А. В. Самотуга*

Підп. до друку 15.03.2023. Формат 60x84/16. Друк – трафаретний, цифровий.
Гарнітура – Times. Ум.-друк. арк. 21,5. Обл.-вид. арк. 23.

Надруковано у Дніпропетровському державному університеті внутрішніх справ
49005, м. Дніпро, просп. Гагаріна, 26, rrv_vonr@dduvs.in.ua